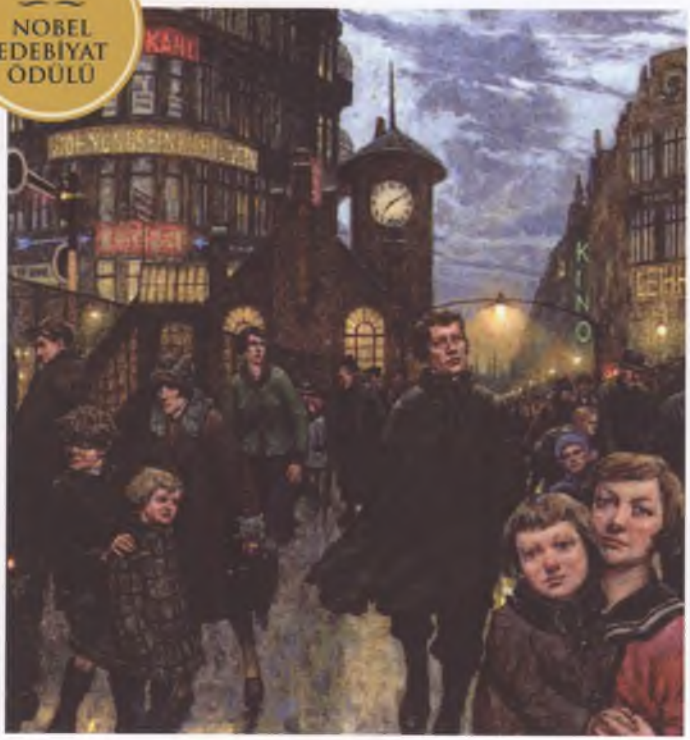
THOMAS MANN

ZOR SAAT

TOPLU ÖYKÜLER I

1929
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ÖYKÜ

Çeviri: SAMİ TÜRK

CAN

THOMAS MANN

ZOR SAAT

TOPLU ÖYKÜLER I

Can Yayınları 1985

Frühe Erzählungen 1893-1912, Thomas Mann
©2004, S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main
© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Haziran 2011
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: Hans Baluschek

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1327-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

THOMAS MANN

ZOR SAAT

TOPLU ÖYKÜLER I

ROMAN

Almanca aslından çeviren

M. Sami Türk

CAN

Thomas Mann'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Buddenbrooklar, 1983
Tonio Kröger, 1997
Seçilen, 1998
Büyülü Dağ (2 cilt), 1998
Venedik'te Ölüm, 2007
Lotte Weimar'da, 2009

THOMAS MANN, 1875'te Almanya'da doğdu. 1898'de yayımladığı ve *Der kleine Herr Friedemann* (Küçük Friedemann) adı altında topladığı ilk öykülerinde, daha çok Schopenhauer ve Nietzsche ile Wagner'in etkisi altında kalarak sanatçının yaratma sorununa odaklanmıştı. Bu ilk öyküleri, 1901'de yayımlanmasının ardından Mann'ı üne kavuşturan *Buddenbrooklar, Bir Ailenin Çöküşü* adlı toplumsal roman izledi. 1903'te *Tonio Kröger*, 1912'de *Venedik'te Ölüm* yayımlandı. Daha sonra *Büyülü Dağ*'ı yazan Mann, Hitler iktidara gelince Almanya'dan ayrıldı. 1936'da ABD vatandaşlığına geçti ve Almanya'nın karanlık tablosunu çizdiği *Joseph und seine Brüder* (Yusuf ve Kardeşleri) dörtlemesini yayımladı (1933-1942). Dörtlemenin ardından yazmaya koyulduğu *Doktor Faustus*'ta ise besteci Andreas Leverkühn'ün yaşamöyküsünün ışığında, Alman kültürünün barbarlığa yenik düşmesini anlattı. 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Mann, 1955'te Zürich'te öldü.

M. SAMİ TÜRK, 1986 yılında İstanbul'da doğdu. 2008 yılında Marmara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Halen İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimi görmektedir. 2011 yılından beri Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda okutmanlık yapmaktadır.

İçindekiler

Hayal 11
Düşkünlük 15
Mutluluk Arzusu 49
Ölüm 69
Hayal Kırıklığı 77
Küçük Friedemann 85
Palyaço 115
Luis'çik 149
Tobias Mindernickel 167
Elbise Dolabı 177
İntikam 187
Mezarlık Yolu 193
Gladius Dei 203
Tristan 223
Açlık Çekenler 271
Bir Mutluluk 279
Harika Çocuk 293
Peygamber Adına 305
Zor Saat 315
Völsunga Kanı 325

Anekdot 357
Tren Kazası 363
Jappe ile Do Escobar'ın Dövüşü 375

HAYAL

Dâhi sanatçı Hermann Bahr'a

Kendime mekanik bir şekilde yeni bir sigara sararken ve kahverengi toz parçaları ince topaklarla yazı dosyasının açık sarı kurutma kâğıdının üstüne doğru salınırken, uyanık olmam imkânsızmış gibi geliyor. Hele nemli ve sıcak akşam rüzgârı yanımdaki açık pencereden içeri girip duman kümelerini garip şekillere sokarak yeşil abajurlu lambanın ışığından donuk siyahlığa taşırken, rüya gördüğüm gözümde kesinleşiyor.

Tabii durum o an kötüleşiyor, zira bu fikir hayal gücümü olabildiğince serbest bırakıyor. Sandalyenin arkalığının gizlice şakalaşırcasına çatırdaması, aceleci bir ürküntü gibi aniden tüm sinirlerimi altüst ediyor. Bu da, etrafımda dolanan ve haklarında bir makale yazmaya şimdiden kesin kararlı olduğum, dumanın oluşturduğu garip yazı işaretlerini derinlemesine tetkik ederken, sıkıcı bir şekilde rahatsızlık veriyor.

Artık tüm huzurum kayboldu. Tüm duyularımda delice bir hareketlenme. Hararetli, heyecanlı, çılgın. Her ses azarlıyor. Bütün bunlarla şaşkına dönmüş halde, unutulanlar açığa çıkıyor. Vaktiyle görme duyusuna kazın-

mış bir şey tuhaf bir biçimde yenileniyor, hem de o zaman nasıl hissetiysem öyle.

Bakışımın, karanlıktaki o yeri kaplayınca hırsla genişlediğini nasıl da ilgiyle fark ediyorum! Parlak resmin devamlı daha belirgin şekilde ortaya çıktığı o yeri. Bakışım nasıl da emiyor onu; gerçi sadece kuruntu bu, ama aynı zamanda mutluluk verici bir şey. Bakışım gittikçe daha fazlasını alıyor. Daha doğrusu, kendini gittikçe daha çok veriyor, gittikçe çoğalıyor, kendini daha çok büyülüyor... gittikçe... daha çok.

O resim, tesadüfün sanat eseri, şu an burada, oldukça net, aynen o zamanki gibi. Unutulandan meydana çıkmış, yeniden yaratılmış, şekillenmiş, olağanüstü kabiliyetli bir sanatçı olan hayal gücü tarafından resmedilmiş.

Büyük değil: küçük. Bütün de değil aslında, ama o zamanki gibi kusursuz. Fakat karanlıkta, her yöne doğru sürekli belirsizleşerek. Bir kâinat. Bir âlem. Işık titreşiyor içinde, derin bir ruh hali. Ama ses yok. Çevredeki kahkaha gürültüsünden hiçbir şey girmiyor içeri. Belki de şimdi değil, ama o zaman giriyordu.

En aşağıda damasko parlıyor, dokuma yapraklar ve çiçekler çaprazlamasına çatallanıyor, yuvarlanıyor ve kıvrılıyor. Üstünde, şeffaf ve zarifçe yükselen, yarısına kadar soluk bir altın rengiyle dolu kristal bir kadeh. Onun önündeyse, rüyada gibi uzatılmış bir el. Parmaklar gevşekçe kadehin sapına dolanmış. Bunlardan birinde mat bir gümüş yüzük. Onun üstünde de kan kırmızı bir yakut.

Narin bileğinin kreşendoyla kol haline geleceği yerde şekil tamamıyla belirsizleşiyor. Tatlı bir esrar. Kızın eli rüya gibi ve hareketsiz duruyor. Sadece, elinin donuk beyazında açık mavi bir damarın yumuşakça kıvrıldığı yerde hayat belirtisi var, orada yavaş ve ateşli bir şekilde ihtiras atıyor. Bakışımı hissedince daha da hızlanıyor, daha da vahşileşiyor, ta ki yalvarırcasına sarsılana dek: Bırak...

Ama ağır bir yük gibi ve korkunç bir şehvetle bastırıyor bakışım, o zamanki gibi. Sevgiyle mücadelenin, sevginin zaferinin titreyerek attığı eline... o zamanki gibi... o zamanki gibi...

Kadehin dibinden bir kabarcık yavaşça çözülüp yukarı doğru salınıyor. Yakutun parlak sahasına girer girmez kan kırmızı bir renkle alevleniyor ve yüzeye varınca sönüveriyor. Bakışım yumuşak kontürleri çizerek tazelemek için ne kadar çaba gösterse de, her şey rahatsız edilmiş gibi yok olmak istiyor.

Şu an yok oldu, karanlıkta eriyip gitti. Onu unuttuğumu fark edince derin, derin bir nefes alıyorum. Aynen o zamanki gibi...

Yorgun argın arkama yaslanırken acı feveran ediyor. Ama aynen o zamanın kesinliğiyle biliyorum ki: Beni seviyordun... Şimdi ağlayabilmemin nedeni de budur.

DÜŞKÜNLÜK

Dördümüz yine baş başaydık.

Bu defaki ev sahibi, ufak tefek Meysenberg'di. Atölyesinde akşam yemeği yemek oldukça zevkliydi.

Burası garip bir mekândı, tek bir tarzda döşenmişti: tuhaf sanatçı keyfiliği. Etrurya ve Japon vazoları, İspanyol yelpazeleriyle hançerleri, Çin şemsiyeleri ve İtalyan mandolinleri, Afrika'dan midye kabukları ve küçük antika heykeller, rengârenk Rokoko üslubu biblolarla balmumundan Meryem Ana heykelleri, eski bakır gravürler ve Meysenberg'in kendi fırçasından eserler... Bütün bunlar odadaki masalara, etajerlere, konsollara ve tıpkı zemin gibi kalın Şark halılarıyla ve solmuş nakışlı ipek kumaşlarla kaplı duvarlara, kendilerini belli eden kompozisyonlarla yerleştirilmişti.

Dördümüz, yani ufak tefek, kumral kıvırcık saçlı, hareketli Meysenberg; gencecik, sarışın, idealist iktisatçı, olur olmaz her yerde kadınların eşitliğinin muazzam haklılığı üzerine vaaz veren Laube; tıp doktoru Selten ve ben... Dördümüz de atölyenin ortasında türlü türlü oturma pozisyonlarında ağır maun masa etrafında toplanmış, dâhi ev sahibimizin hazırladığı muhteşem mönünün tadına bakıyorduk bir süredir. Belki de daha ziyade şarapların. Meysenberg yine yapacağını yapmıştı.

Doktor, keskin üslubuyla durmadan alay ettiği büyük, eski moda oymalı, yüksek arkalıklı bir sandalyede oturuyordu. Aramızda alaycı olanımızdı o. Her umursamaz tavrında tecrübe ve küçümseme vardı. Dördümüz arasında en yaşlı olandı ayrıca. Muhtemelen otuzlu yaşlarda. Aynı zamanda en çok şey "yaşayan" da oydu. "Tecrübeli!" dedi Meysenberg, "ama eğlenceli adamdır."

"Tecrübeli" ile kastedilenin ne olduğu, doktora bakınca sahiden de biraz anlaşılıyordu. Gözlerinde belli belirsiz bir parıltı vardı; siyah, kısa kesilmiş saçları tepeden biraz dökülmüştü. Sivri sakalıyla son bulan yüzünde, burnundan ağzının kenarlarına kadar varan, kendisine bazen acı bir ifade de verebilen birkaç alaycı çizgi görülüyordu.

Rokfor peyniri yerken yine "derin sohbetlere" dalmıştık. Yukarıdaki rejisör tarafından özensizce sahnelenmiş dünya hayatının alabildiğine sorgusuzca ve vicdansızca tadını çıkarıp sonra da omuz silkerek, "Yapmasa mıydım?" diye sormayı, onun da dediği gibi, yaşam felsefesi haline getirmiş bir adamın umursamaz alaycılığıyla konuşuyorduk.

Fakat becerikli dolambaçlar üzerinden doğruca kendi mecrasına varan Laube yine tamamen kendini kaybetmiş, derin, yaylı koltuğundan boşluğa ümitsizce el hareketleri yapıyordu.

"İşte bu! İşte bu! Dişilerin bu rezil sosyal konumu (asla 'kadın' demez, daha bilimsel geldiğinden hep 'dişi' yi tercih ederdi) önyargılardan, toplumun aptalca önyargılarından kaynaklanıyor!"

Yumuşak ve merhametli bir ses tonuyla, "Şerefe!" diyen Selten, bir kadeh kırmızı şarabı mideye indirdi.

Bu, iyi kalpli gencin keyfini epey kaçırdı.

"Sen yok musun, sen!" diye ayağa fırladı, "seni yaşlı çokbilmiş! Seninle konuşulmaz! Ama siz," deyip mey-

dan okurcasına bana ve Meysenberg'e doğru döndü, "siz bana hak vermelisiniz! Öyle mi, değil mi?!"

Meysenberg kendine bir portakal soydu.

"Kesinlikle yarı yarıya!" dedi iyimserlikle.

"Sen devam et," diye cesaretlendirdim ben de onu. İlk önce iyice içini boşaltmalıydı, aksi takdirde rahat vermezdi.

"Toplumun aptalca önyargıları ve dar kafalı adaletsizliğinden, diyorum! Ufak tefek bir sürü şey... aman Tanrım, çok gülünç bu. Kalkıp kız liseleri kurmaları ve dişileri telgrafçı olarak işe almaları... ne manası var? Ama genele bakınca! Nasıl görüşler bunlar! Mesela konu erotizm ve cinsellik meselesine gelince, nasıl sığ bir gaddarlık!"

"Eh," dedi doktor rahatlayarak, peçetesini kenara koydu, "en azından eğlenceli olmaya başladı."

Laube ona bakmadı bile.

"Bakın," diye devam etti ve irice bir şekerlemeyi sallayıp kurumlu bir tavırla ağzına attı, "bakın, iki kişi birbirini sevse ve adam kızı kaçırsa, kendisi bir şey olmamış gibi namuslu kalır, hatta yiğitçe bile davranmıştır... kahrolası herif! Ama yitip giden, toplumdan dışlanan, ayıplanan ve gözden düşen, kadındır. Evet, göz-den dü-şen! Bu görüşün ahlaki tarafı nerede? Adam da aynı derecede düşkün değil midir? Hatta, kadından daha namussuzca davranmamış mıdır?!. Hey, konuşsanıza! Bir şey söyleyin!"

Meysenberg düşünceli düşünceli sigarasının dumanına baktı.

"Aslında haklısın," dedi iyi niyetle.

Laube'nin yüzünde zafer edası vardı.

"Öyle mi, öyle mi?" diye tekrarlayıp duruyordu. "Böylesi bir hükmün ahlaki gerekçesi nedir?"

Doktor Selten'a baktım. Suskunlaşmıştı. İki elinde bir ekmek parçasını döndürürken, o acı yüz ifadesiyle çıt çıkarmadan önüne bakıyordu.

"Kalkalım," dedi sakince. "Size bir hikâye anlatacağım."

Sofrayı kenara itip arka tarafta, halılar ve küçük koltuklarla rahat bir tarzda döşenmiş sohbet köşesine çekildik. Tavandan sarkan lamba odayı mavimsi loş bir ışıkla dolduruyordu. Tavan şimdiden, sakince dalgalanan bir sigara dumanı tabakasıyla kaplanmıştı.

"Hadi, başla," dedi Meysenberg, dört küçük kadehe Fransız likörü doldururken.

"Mesele buraya vardığından, hikâyeyi anlatmak istedim size," dedi doktor, "tam uzun öykü formatında. Vaktiyle böyle şeylerle uğraştığımı biliyorsunuz."

Yüzünü tam göremiyordum. Bacak bacak üstüne atmış, elleri ceketinin yan ceplerinde, koltuğunda arkaya yaslanmış bir vaziyette oturuyor ve yukarı, mavi lambaya doğru sakince bakıyordu.

* * *

"Hikâyemin kahramanı," diye başladı bir süre sonra, "memleketi olan, Kuzey Almanya'daki küçük şehirde liseyi bitirmişti. On dokuz veya yirmi yaşında, Güney Almanya'da büyükçe bir şehir olan P.deki üniversiteye geçti.

Tam manasıyla 'iyi bir adam'dı. İnsan ona kızamazdı. Neşeli ve iyi niyetli tavırlarıyla hemen tüm arkadaşlarının favorisi olmuştu. Yumuşak yüz hatları, canlı kahverengi gözleri ve bıyıklarının yeni terlemeye başladığı sevecen kıvrımlı dudaklarıyla hoş, fidan gibi bir delikanlıydı. Açık renkli yuvarlak şapkasını siyah buklelerinin üzerinden geriye doğru takıp, elleri pantolonunun ceplerinde, merakla etrafına bakınarak caddelerde dolandığında, kızlar sevgi dolu bakışlar atarlardı ona.

Masumdu ayrıca, hem bedeni hem de ruhuyla.

Tilly[1] gibi, hiç savaş kaybetmediğini ve hiçbir kadına dokunmadığını söyleyebilirdi. İlki konusunda henüz hiç fırsatı olmadığından, ikincisi için de keza hiç fırsat bulamadığından.

Henüz P.de iki haftasını doldurmadan âşık olmuştu tabii. Alışılageldiği üzere garson bir kıza değil, Goethe Tiyatrosu'nda genç bir aktris olan saf Fräulein Weltner'e.

Gerçi, şairin de yerinde ifadesiyle, serde gençlik varken her kadın güzel görünür; fakat bu kız gerçekten hoştu. Çocuksu, narin bir yüz, donuk sarı saçlar, uysal, neşeli gri mavi gözler, hokka gibi bir burun, masumane tatlı bir ağız ve yumuşak, yuvarlak bir çene.

Önce yüzüne, sonra ellerine, sonra da ara sıra antik bir role soyunduğunu gördüğü kollarına âşık oldu; bir gün geldi, onu her şeyiyle sevdi. Henüz hiç tanımadığı ruhunu bile.

Sevdası ona yığınla paraya mal oluyordu. En azından iki gecede bir Goethe Tiyatrosu'nda ön sıralardan bir yer ayırtıyordu. Uydurduğu uçuk kaçık bahanelerle her dakika annesine para için mektup yazıyordu. Onun için yalan söylüyordu ya, bu her şeyi affettirirdi.

Onu sevdiğini fark edince, ilk yaptığı şey şiir yazmak oldu. Meşhur Alman 'sessiz şiiri'.

Sık sık gece geç vakitlere kadar kitaplarının arasında oturur oldu. Sadece komodininin üstündeki küçük çalar saatinin tekdüze tıkırtısı vardı, dışarıda da ara sıra tek tük ayak sesleri yankılanıyordu. Göğsünün üst kısmına, boynunun başladığı yere, gözlerine doğru çağlamak isteyen yumuşak, ılık ve akışkan bir sızı yerleşmişti. Ama gerçekten ağlamaya utandığı için, aşağıda sabırla bekleyen kâğıdın üzerine akıtıyordu onu kelimelerle.

1. Tilly Kontu. Otuz Yıl Savaşları'nda Katolik Birliği başkumandanı. (Ç.N.)

Yumuşak mısralarda, hüzünlü bir tınıyla, sevgilisinin ne kadar tatlı ve sevecen, kendininse ne derece hasta ve yorgun olduğunu, ruhunda belirsizliğe, uzaklara, güller ve menekşeler arasında tatlı bir neşenin saklandığı uzaklara götüren nasıl büyük bir huzursuzluk bulunduğunu söylüyordu, ama büyülenmişti bir kez...

Evet, gülünçtü bu. Kim olsa gülerdi buna. Kelimeler de öyle boş, öyle ifadeden yoksundu ki. Ama onu seviyordu. Onu seviyordu!

Kendine itiraf ettikten hemen sonra utanıyordu tabii. Öyle âciz ve dize getiren bir aşktı ki bu, sevgilisinin sevecenliğinden ötürü ayağını ya da beyaz elini sessizce öpebilir, sonra da severek ölüme gidebilirdi. Ağzını düşünmeye bile cesaret edemiyordu.

Bir gece uyandığında, sevgilisinin, güzel başı beyaz yastıklarda, tatlı ağzı biraz aralanmış ve elleri, hafif mavi damarlı o tasvir edilemez elleri yorganın üstünde katlanmış halde nasıl yattığını hayal etti. Sonra aniden öbür tarafa dönüp yüzünü yastığa gömdü ve karanlıkta uzun uzun ağladı.

Böylelikle durum son haddine ulaşmıştı. Artık şiir yazamayacak, hatta yemek bile yiyemeyecek hale gelmişti. Tanıdıklardan kaçıyor, neredeyse dışarı bile çıkmıyordu, gözlerinin altında derin, koyu renk halkalar oluşmuştu. Hiç çalışmaz olmuştu, hiçbir şey de okumak istemiyordu. Uzun zaman önce satın aldığı, kızın resminin önünde, gözyaşları ve aşk içinde, yorgun argın öylece oturmak istiyordu sadece.

Bir akşam, eskiden okulda samimi olduğu ve o da kendisi gibi doktor olan, fakat daha ileriki bir sınıfta bulunan arkadaşı Rölling'le, birahanenin birinde ferahlatıcı bir bardak bira içmeye oturmuştu.

Rölling aniden kararlı bir tavırla bira kupasını masaya koydu.

'Evet, ufaklık, söyle bakalım, derdin nedir.'

'Benim mi?'

Ama sonra pes edip kendisi ve kız hakkında içini dökmeye başladı.

Rölling aksi aksi başını salladı.

'Kötüymüş, ufaklık. Yapılacak bir şey yok. İlk kez senin başına gelmiyor. Yanına yaklaşılmaz. Şimdiye kadar annesiyle yaşamış. Gerçi kadın bir süre önce ölmüş, ama yine de... kesinlikle yapacak bir şey yok. Feci terbiyeli bir kız.'

'Peki, sence ben...'

'Şey, bence sen...'

'Yapma Rölling!..'

'... Ha, demek öyle. Pardon, sadede geleyim. Böyle duygusal olacağını hiç düşünmemiştim. O zaman bir buket gönder, usulünce ve saygıyla not düş, ziyaretine gidebilmek, hayranlığını sözlü ifade edebilmek için yazılı *iznini rica et.*'

Beti benzi atıp tüm vücudu titremeye başladı.

'Ama... ama olmaz ki!'

'Neden olmasın! Kimi göndersen kırk feniğe gider.'

Daha da titredi.

'Tanrım, mümkün olsa!'

'Nerede oturuyordu?'

'Bilmiyorum ki.'

'Bunu bile bilmiyorsun, ha?! Garson! Adres rehberi.'

Rölling adresi hemen buluverdi.

'Tamam mı? Bulana kadar başka âlemde yaşıyordu, şimdiyse Heustrasse numara 6a, üçüncü katta oturuyor; görüyor musun, burada: Irma Weltner, Goethe Tiyatrosu üyesi... Hem de bayağı ucuz bir muhit burası. Namuslu olmanın mükâfatı bu herhalde.'

'Rölling, lütfen..!'

'Tamam, peki. Dediğimi yapıyorsun. Belki elini bile

öpebilirsin... keyif düşkünü seni! Ön sıralara ödediğin parayı bu sefer buket için harcarsın.'

'Yahu, üç kuruş para umurumda mı sanki!'

'Kendinden geçmek güzel şey!' dedi Rölling içli içli.

Ertesi gün öğleden önce dokunaklı ve safiyane bir mektup, yanında harika bir çiçek buketiyle Heustrasse'ye gönderildi. Ondan bir cevap alabilse, herhangi bir cevap! Sevinçten uçarak her satırı öpmez miydi!

Sekiz gün sonra evin önündeki posta kutusunun kapağı açılıp kapatılmaktan kırılmıştı. Ev sahibesi söyleniyordu.

Gözlerinin altındaki halkalar daha da derinleşmişti; artık temelli sefil görünüyordu. Aynaya baktığında iyiden iyiye ürküyor, sonra da kendine acıdığından ağlıyordu.

'Hey, ufaklık,' dedi Rölling günün birinde kesin kararlı olarak, 'bu böyle devam edemez. Günden güne çöküyorsun. Bir şeyler olmalı. Yarın öylece yanına gideceksin.'

Hastalıklı gözlerini iri iri açtı.

'Öylece... yanına...'

'Evet.'

'Ama olmaz ki, izin vermedi bana.'

'Yazı meselesi zaten saçmalıktı. Tanımadığı için sana cevap yazmayacağını ta baştan düşünmemiz lazımdı. Öy-le-ce yanına gitmelisin. Sana merhaba dese, mutluluktan sarhoş olursun. Fena biri de sayılmazsın. Seni öylece kapı dışarı etmeyecektir. Yarın gidiyorsun.'

Başı dönmeye başladı.

'Yapamam,' dedi usulca.

'Sana yardım edemem o zaman!' Rölling kızmıştı. 'O zaman tek başına nasıl üstesinden geleceğine bakarsın!'

Artık, dışarıda mayısla birlikte kış mevsiminin son savaşını verişi gibi, zor ve mücadeleli günler geliyordu.

Ama bir sabah, onu rüyasında gördüğü derin uykusundan uyanıp penceresini açtığında, bahar gelmişti.

Gökyüzü aydınlıktı... yumuşak bir tebessüm gibi apaçık bir mavi; havada da çok tatlı bir koku vardı.

Baharı hissediyor, kokluyor, tadıyor, görüyor ve işitiyordu. Tüm hisleri bahara dönmüştü. Evin üzerindeki geniş yaz şeridi, titrek salınımlarla, arındırıcı ve güçlendirici bir şekilde kalbine kadar akıyormuş gibi geliyordu ona.

Sonra sessizce onun resmini öptü, temiz bir gömlek ve güzel takım elbisesini giydi, çenesindeki kirli sakalı tıraş edip Heustrasse'ye doğru yola çıktı.

Neredeyse korktuğu, tuhaf bir dinginlik gelmişti üzerine. Kalıcıydı. O merdiveni çıkıp kapının önünde duran ve Irma Weltner yazısını okuyan kendisi değilmiş gibi, olağanüstü bir dinginlik.

O an birden, bunun bir çılgınlık olduğu geldi aklına; ne arıyordu ki orada, biri görmeden önce hemen geri dönmeliydi.

Ama korkusunun bu son ürpertisiyle az önceki delice durumu nihai olarak kaybolmuş gibiydi, ardından büyük, kesin ve neşeli bir iyimserlikle keyiflendi; şimdiye dek bir baskı altındaymış, üzerine yüklenen bir gereklilik altındaymış, hipnoz edilmiş gibiyken, şimdi hür, ne yapacağını bilen, sevinçli bir istekle davranıyordu.

Mevsim bahardı ne de olsa!

Zil, madenî sesiyle koridor boyunca çınladı. Bir kız gelip kapıyı açtı.

'Hanımefendi evde mi?' diye sordu dinç bir sesle.

'Evde, evet, ama kim diyeyim...

'Alın.'

Kartını verdi. Kız kartı götürürken, o da yüreğine su serpilmiş halde peşinden gitti. Kız genç hanımına kartı uzatırken, o da odaya varmış, dimdik, şapkası elinde, bekliyordu.

Sade, koyu renkli mobilyaları olan büyükçe bir odaydı burası.

Genç hanım pencerenin dibindeki yerinden kalktı. Yanındaki masada bulunan kitap oraya az evvel konulmuş gibiydi. Onu hiç böyle çekici görmemişti, ne gerçekte ne de oynadığı rollerde. Hatlarını belli eden koyu renk plastronlu gri elbisenin sade bir zarafeti vardı. Alnının üzerindeki sarı kâküllerde mayıs güneşi titreşiyordu.

Aldığı hazdan kanı hızla akmaya başlamıştı; hanımefendi kartına şaşkın bir bakış atıp daha da şaşkın bir halde ona bakınca, erkek aceleyle ona doğru yürüyüp sıcak hasretini birkaç ürkek ve sert kelimeye döküverdi.

'Ah hayır... bana kızmadınız ya!'

'Bu baskın da neyin nesi böyle?' diye sordu neşeyle.

'Size söylemem lazımdı, bana izin vermemiş de olsanız, size ne kadar hayranlık duyduğumu yüzünüze söylemem lazımdı, hanımefendi...' Kız nazikçe bir koltuğu işaret etti ve otururlarken, erkek biraz takılarak devam etti: 'Bakınız... ne yapalım ki her şeyi doğrudan söyleyen biriyim, her şeyi... her şeyi, öyle dolandıracak biri değilim, bu sebepten sizden... neden bana hiç cevap yazmadınız ki hem, hanımefendi?' diye kendi lafını böldü temiz yüreklilikle.

'Şey... nasıl söyleseydim ki,' diye gülümseyerek cevap verdi kız, 'samimi sözlerinizin ve o güzel demetin beni ne derece mutlu ettiğini, ama... öyle hiç yoktan, yapamazdım... bilemezdim ki...'

'Tabii tabii, bunu rahatlıkla anlayabilirim, ama söyleyiniz, bana kızmadınız değil mi, böyle izinsiz...'

'Tabii ki hayır, nasıl kızabilirdim ki!'

'Siz P.ye geleli çok olmadı, değil mi?' diye çabucak ekledi, ince düşünüp araya biraz zaman koyarak.

'Aslında altı-yedi hafta oluyor, hanımefendi.'

'O kadar oldu mu? Ben de ilk kez bir buçuk hafta önce, nazik mektubunuz elime ulaştığı zaman beni seyrettiniz sanmıştım.'

'Ama rica ederim, hanımefendi! Tüm bu zaman müddetince sizi neredeyse her akşam seyrettim. Her rolünüzü!'

'Peki, ama neden daha önce gelmediniz?' diye sordu kız masumane bir şaşkınlıkla.

'Daha önce mi gelmeliydim ki?' diye cevap verdi erkek nazlanırcasına. Onun karşısındaki koltukta oturmakla, onunla böyle samimi muhabbet etmekle tarifsiz derecede mutlu sayıyordu kendini, ama vaziyet aynı derecede anlaşılmazdı da, öyle ki bu tatlı rüyanın sonunda, hep olduğu gibi, hüzünle uyanabilirdi yine. Öyle neşeli ve huzurluydu ki, rahatça bacak bacak üstüne atabilirdi, yine öyle bitmez tükenmez bir mutluluğu vardı ki, heyecandan neşeyle onun ayaklarının dibine çökebilirdi... Bütün bunlar aptalca düşünceler! Seni çok seviyorum... çok seviyorum!..

Kız biraz kızardı, diğer taraftan onun eğlenceli cevabı üzerine oldukça neşelenerek güldü.

'Pardon... beni yanlış anladınız. Ama biraz beceriksizce söylediğim de doğru, yine de anlayışınız böyle kıt olmamalı...'

'Bundan böyle, hanımefendi, çaba göstereceğim; anlayışımın kıt olmaması için...'

İçi içine sığmıyordu. Olan biteni sonra kendi kendine tekrar etti. Kız orada oturuyordu! Orada oturuyordu! Kendisi de onun yanında! Gerçekten kendisi olduğunu görmek için sürekli olarak tüm bilincini toplaması gerekiyor, emin olamayan mutlu bakışları kızın çehresine ve endamına kayıp duruyordu... Evet, bu onun donuk sarı saçları, tatlı ağzı, iki kat gibi görünmeye meyleden yumuşak çenesiydi; bu, ince çocuksu sesi ve tiyatro dışında Güney Almanya şivesini biraz hissettiren sevecen konuşmasıydı; bunlar da, erkeğin son cevabıyla daha fazla ilgilenmeden ismini tam olarak görebilmek için kartını

masadan tekrar eline alan... bunlar onun elleriydi, erkeğin rüyasında defalarca öptüğü, çok sevdiği, tasvir edilemez güzellikteki elleri; ve yine kendisine doğrulttuğu gözleri... hem de ilgi ve samimiyeti sürekli artan bir ifadeyle! Konuşması da kendisi içindi, nasıl da soru ve cevaplarla sohbeti devam ettiriyordu, konuşma ara sıra takılıp yine açılarak memleketlerinden meşguliyetlerine, oradan da 'ele alınış' tarzını durmaksızın övdüğü ve hayranlık duyduğu, ama aslında, kızın gülerek reddettiği gibi, 'ele alınacak' zerre kadar bir şeyin olmadığı rollerine doğru uzanıyordu.

Neşeli gülüşünde tiyatrodan, şişman babasının ön sıralara doğru nasıl Moser fıkrası anlattığına dair küçük notlar da oluyordu sürekli; bu esnada safiyane ve apaçık bir samimiyetle yüzünü seyretmek erkeğin aklını başından alıyordu, öyle ki defalarca ayaklarına çöküp büyük mü büyük aşkını ona dürüstçe itiraf etmemek için kendini zor tutuyordu.

Saatine bakıp aceleyle kalktığında, vakit bir saat kadar ilerlemişti.

'Bir hayli vaktinizi aldım, Fräulein Weltner! Beni çoktan göndermeniz lazımdı! Galiba siz de gitgide fark ediyorsunuz, yanınızda zamanın...'

Bilmeden çok becerikli davranmıştı. Kıza sanatçı olarak duyduğu hayranlıktan neredeyse tamamıyla kopmuştu, içten gelen iltifatları gittikçe şahsi tabiatından bir parça oluyordu.

'Saat kaç oldu ki? Neden hemen gitmek istiyorsunuz?' diye sordu kız, yapmacık olsa bile, sahnede olduğundan daha gerçekçi ve inandırıcı gelen kederli bir şaşkınlıkla.

'Yüce Tanrım, canınızı yeterince sıktım zaten! Bir saat boyunca!'

Bu sefer samimiyetine şüphe olmayan bir şaşkınlık-

la, 'Olamaz! Vakit ne de hızlı geçmiş!' dedi kız. 'Bir saat olmuş bile! Yeni rolümü biraz daha ezberleyebilmek için acele etmem lazım öyleyse –bu akşam için–, akşam tiyatroya geliyor musunuz? Provada hiçbir şey yapamadım. Rejisör beni neredeyse dövecekti!'

'Onu ne zaman öldüreyim?' diye sordu erkek neşeyle.

'Ne kadar çabuk olursa!' diye gülen kız, vedalaşmak için elini uzattı.

Erkek abartılı bir tutkuyla onun eline doğru eğilip dudaklarını, içinden gelen uyarıya kulak vermeksizin, elinin güzel kokusundan, hislerindeki mesut sarhoşluktan ayrılamadan, uzun, doymak bilmeyen bir öpücükle üzerine bastırdı.

Kız elini biraz aceleyle geri çekti; erkek ona tekrar baktığında, yüzünde, belki de çok sevinebileceği ama sinirlenerek yakışıksız tavrına bağlayıp bir an utançla kendine öfke duymasına sebep olan, şaşkınlıkla karışık bir ifade gördüğünü zannetti.

'Çok teşekkür ederim, Fräulein Weltner,' dedi aceleyle ve şimdiye kadarkinden daha resmî bir tavırla devam etti, 'gösterdiğiniz yüce nezaketten ötürü...'

'Rica ederim, sizinle tanıştığıma çok memnun oldum.'

'Gerçekten mi?' diyen erkek önceki samimi sesiyle bir ricada bulundu, 'hanımefendi, umarım ricamı geri çevirmezsiniz, şey... yine gelmeme müsaade var mı?'

'Elbette!.. yani... tabii ki... neden olmasın!' Kız biraz mahcup olmuştu. Erkeğin garip öpücüğünden sonra ricası biraz zamansız görünüyordu.

'Sizinle yine sohbet edebilmek beni sevindirecektir,' diye ekledi yine de sakin ve arkadaşça bir tavırla ve elini tekrar uzattı.

'Binlerce teşekkür!'

Erkek kısa bir reveranstan sonra dışarıdaydı. Kızın yanından ayrıldığında, aniden yine rüyada gibi oldu.

Fakat sonra elinde ve dudaklarında yeniden onun sıcaklığını hissetti, sonra bunun sahiden de gerçek olduğunu ve 'cüretkâr', mutlu rüyalarının gerçekleştiğini fark etti. Sarhoş gibi merdivenden aşağı yalpalayarak indi, yan taraftan kızın defalarca temas etmiş olduğu tırabzana dayanarak, onu mutlu öpücüklerle baştan başa öperek.

Aşağıda, caddenin biraz gerisinde kalan evin önünde, sol tarafında birkaç leylağın ilk çiçeklerini açtığı, avlu veya bahçe benzeri küçük bir alan vardı. Orada durdu, için için yanan yüzünü serin çiçeklerin arasına soktu ve kalbi küt küt atarken, taze, narin kokuyu uzun uzun içine çekti.

Ah, nasıl da seviyordu onu!

Restorana girdiğinde ve sıcaklayıp belli belirsiz selam vererek Rölling'le birkaç genç adamın yanına oturduğunda, onlar yemeklerini bitireli bir süre geçmişti. Birkaç dakika sessizce durdu, öylece oturup sigara içen ve her şeyden habersiz olan bu insanların her birine, tenezzülsüz bir gülümsemeyle, gizliden gizliye alay ediyormuş gibi, sırayla baktı.

'Çocuklar!' diye bağırdı birden, masanın üzerine eğilerek, 'size bir şey diyeyim mi? Çok mutluyum!'

'Öyle mi?!' diyen Rölling onun yüzüne anlamlı anlamlı baktı. Sonra, kutlarmış gibi bir hareketle masanın üzerinden elini uzattı.

'Canı gönülden tebrik ederim, ufaklık.'

'Ne için?'

'Ne oluyor?'

'Demek haberiniz yok. Bugün doğum günü de. Doğum gününü kutluyor. Yüzüne bakın; yeniden doğmuş gibi değil mi?!'

'Sahiden!'

'Vay canına!'

'Tebrikler!'

'Sen aslında...'

'Elbette! Garson!'

Doğum gününü nasıl kutlayacağını iyi bildiğini kabul etmek gerek.

Sonra, hasret ve sabırsızlıkla geçmesini beklediği sekiz günün ardından, ziyaretini tekrarladı. Nasıl olsa kız müsaade etmişti. İlk seferinde aşkın getirdiği çekingenlikle doğan yapmacık ruh halinin esamisi okunmuyordu.

Bir de, artık onunla daha sık görüşüyor ve sohbet ediyordu. Zira kız her seferinde yeniden gelmesine izin veriyordu.

Rahatça sohbet edebiliyorlardı, ara ara ikisinde birden görülen ani bir sıkılganlık ve mahcubiyet, hayal meyal bir korku fark edilmese, ilişkilerini neredeyse arkadaşça diye nitelendirmek mümkündü. Bu tür anlarda sohbetleri aniden tıkanıyor ve erkeğin kızın elini ilk öpüşündeki gibi, birden daha resmî bir üslupla konuşmaya yol açan, saniyeler süren sessiz bir bakışta kaybolabiliyordu.

Birkaç defa temsilden sonra kıza evine kadar eşlik etti. Onunla sokaklarda yürüdüğü bu bahar akşamları nasıl da yoğun bir mutluluk barındırıyordu! Evin önünde kız zahmeti için nazikçe kendisine teşekkür ediyor, o da sevgilisinin elini öpüp kalbinde sevinç dolu bir minnettarlıkla evinin yolunu tutuyordu.

İşte bu akşamlardan birinde, vedalaştıktan sonra kızdan birkaç adım uzaklaşmıştı ki, tekrar geri döndü. O an kızın hâlâ kapıda durduğunu ve yerde bir şey aradığını gördü. Fakat hızla arkasına döndüğü için kızın birden bir şey arıyormuş gibi yaptığı doğdu içine.

Bir keresinde Rölling, 'Dün akşam *sizi* gördüm!' dedi. 'Ufaklık, hürmetlerimi kabul et. Kimse işi bu raddeye getiremezdi. Delikanlı adammışsın. Ama biraz bu-

dalasın da. Sana daha fazla cilve yapamaz ya. Seni fazilet timsali adam, seni! Sana sırılsıklam âşık olmalı! İşe koyulmuyorsun ya, hayret!'

Ona bir an boş boş baktı. Sonra işi anlayıp, 'Sus lütfen!' dedi.

Fakat titriyordu.

Bahar ilerlemişti. Mayısın sonuna doğru, tek damla yağmur yağmayan yığınla sıcak gün olmuştu. Gök kurşuni ve puslu bir maviyle susamış toprağa bakıyor, gündüzün katı ve korkunç sıcağı akşama doğru yerini, donuk bir hava akımının bir o kadar daha hissedilir kıldığı, bunaltıcı ve ağır bir havaya bırakıyordu.

Böyle bir ikindi vakti, uslu çocuğumuz yalnız başına şehrin önündeki tepeliklerde dolanıyordu.

Evde dayanamıyordu artık. Yine hastalanmıştı; bunca mutluluk sayesinde çoktan dindirdiğini sandığı şiddetli hasreti depreşmişti. Yine içini çekti. Onun yanına gitmeliydi. Başka ne isterdi ki!

Rölling söylemişti, o şeytan. Sadece daha iyi niyetli ve daha az zekice.

Sonra o yüksek insiyakı
bilmem, nasıl kapatmalı...

İnleyerek başını iki yana salladı ve gözlerini alacakaranlığa dikti.

Rölling söylemişti! Ya da yine yüzünün solduğunu görünce, normalde yumuşak ve hayal meyal sislerle kaplı olan şeyi, vahşi kelimelerle söylemiş ve apaçık önüne koymuştu!

Yorgun ama azimli adımlarıyla boğucu havada yürümeye devam ediyordu.

Kokusunu hâlâ hissettiği yaseminleri bulamıyordu. Gerçi yaseminler henüz çiçek açmazdı, ama dışarıda olduğu müddetçe sürekli her yerde o tatlı, baygın kokuyu duyuyordu.

Yer yer ağaçların bulunduğu, toprak tabya benzeri bir yamaca dayalı yol kıvrımında bir bank duruyordu. Oraya oturup ileriye doğru baktı.

Yolun diğer tarafında cılız bir çimenlik, biraz aşağıda miskin miskin akan bir nehre iniyordu. Öbür tarafta, ip gibi uzanan iki sıra kavak ağacı arasında bir şose vardı. Öte yanda, kurşuni morluktaki ufuk çizgisi boyunca, tek başına bir çiftçi arabası zorlukla ilerliyordu.

Oturup gözlerini boşluğa dikmişti; başka hiçbir şey kımıldamadığından, o da hareket etmeye cesaret edemiyordu.

Sürekli, sürekli o boğucu yasemin kokusu!

Tüm dünyada o ağır yük, o ılık, susamış ve içi yanan bunaltıcı durgunluk. İçindeki ve tabiattaki bu susuzluğa herhangi bir yerden bir çare, serinletici bir rahatlama, bir kurtuluş geleceğini biliyordu...

Sonra açık renkli, modası geçmiş kostümü içindeki kızı, yumuşak ve serin olması gereken ince, beyaz kolunu tekrar karşısında gördü...

O an yarım yamalak ve belli belirsiz bir kararla ayağa kalktı ve gittikçe hızlanarak şehre giden yolda ilerledi.

Bulanık bir zihinle hedefe vardığını sanıp durduğunda, içinde aniden büyük bir korku peydahlandı.

İyiden iyiye akşam olmuştu. Etrafındaki her şey sessiz ve karanlıktı. Bu vakitlerde, varoşları andıran bu muhitte sadece ara sıra birileri görünürdü. Hafifçe örtülü bir sürü yıldız arasında ay, dolunay olmak üzereydi. Uzaklarda bir gazlı sokak lambasının uyuşuk ışığı yanıyordu.

Kızın evinin önüne gelmişti.

Hayır, buraya gelmek istememişti! Ama içinde bir şey, o farkına varmadan bunu istemişti.

Orada öylece durup kımıldamadan aya baktığı şu an, galiba doğru davranmış, doğru yere gelmişti.

Bir yerlerden daha fazla ışık geliyordu.

Yukarıdan, üçüncü kattan, bir pencerenin açık durduğu, kızın odasından geliyordu ışık. Öyleyse tiyatroda değildi, evine gelmişti ve henüz istirahate çekilmemişti.

Ağladı. Çitlere dayanıp ağladı. Her şey öyle hüzünlüydü ki. Dünya öyle sessiz ve kurak, ay da öyle solgundu ki...

Uzun uzun ağladı, çünkü bir müddet bunun aradığı çare, rahatlama ve kurtuluş olduğunu hissetti. Ama sonra gözleri kuruyup öncekinden daha fazla yanmaya başladı.

İçindeki bu kurak sıkıntı onu inletecek kadar tüm vücudunu sıktı...

Vazgeçmeli... vazgeçmeli.

Hayır! Vazgeçmemeli, bilakis kendini..!

Gerindi. Kaslarını şişirdi.

Sonra yine sakin ve ılık bir acı, gücünü akıtıp götürdü.

En azından deneyip de vazgeçmeli.

Güçsüzce ev kapısının kolunu bastırdı ve yavaşça, adımlarını sürüyerek merdiveni çıktı.

Hizmetçi kız ona biraz şaşkın şaşkın baktı, vakit geç olmuştu; ama hanımefendi evdeydi.

Artık geldiği içeri söylenmiyordu; şöyle bir tıklattıktan sonra Irma'nın oturma odasının kapısını açtı.

Hiçbir hareketinin bilincinde değildi. Kapıya doğru yürümedi, adeta sürüklendi. Acizlikten dayanağını bırakmış da şimdi sessiz bir gereklilik kendisini ciddi, neredeyse hüzünlü bir tavırla oraya götürüyormuş gibiydi. Kendi başına düşünen bir iradenin, içinden gelen bu sessiz ve güçlü emre sancılı bir isyanla başkaldırdığını hisse-

diyordu. Vazgeçmeli... vazgeçmeli; doğru olan gerçekleşecekti, gerekli olan.

Kapıyı tıklatınca, konuşmak için boğazın temizlenmesindeki gibi hafif bir öksürme işitti; sonra da yorgun ve meraklı bir 'Buyurun' duyuldu.

İçeri girdiğinde, kız yarı karanlıkta, odanın arka duvarındaki kanepeli köşede, yuvarlak masanın ardında oturuyordu; lamba, açık pencerenin dibindeki küçük servis masasında üstü örtülü olarak yanıyordu. Irma ona bakmadı, hizmetçi kızın geldiği zannından olacak, yanağını kanepenin sırtına yaslamış haldeki yorgun vaziyetini korudu.

'İyi akşamlar, Fräulein Weltner,' dedi usulca.

Kız o an yerinden sıçrayıp başını kaldırdı ve ona bir süre derin bir korkuyla baktı.

Solgundu ve gözleri kızarmıştı. Ağzının etrafında, sessizce teslim olan bir acı ifadesi vardı; erkeğe yönelen bakışında ve konuşurken sesinin tınısında, tarifsiz yumuşaklıkta bir yorgunluk kendini belli ediyordu: 'Bu saatte mi?'

Erkeğin içinde, şimdiye kadar hiç kendini kaybetmediği için duymadığı bir şey köpürdü; o tatlı çehrede sıcak ve derinden bir sızı, sevecen ve neşeli bir mutluluk olarak hayatında dolanan bu sevgili gözlerde ıstırabı görmek... Evet, şimdiye dek hep kendine acırken, şimdi onun için derin, sonsuz fedakârlıkta bir merhamet duygusu hissediyordu.

Sonra olduğu yerde kalakaldı, çekinceli ve usulca konuştu, ama sesinden hisleri de anlaşılıyordu: 'Neden ağladınız, Fräulein Irma?'

Kız suskun bir halde kucağına, elinde sıkı sıkı tuttuğu beyaz mendile baktı.

Erkek ona doğru yürüdü; yanına otururken, soğuk ve nemli olan ince, solgun ellerini tutup ikisini de şefkatle öptü; göğsünün derinliklerinden sıcak yaşlar gözlerine

çıkarken, titrek bir sesle tekrarladı: 'Siz... ağlamışsınız?'

Ama kız başını, saçının hafif kokusu duyulacak kadar göğsüne gömdü; göğsü ağır, korkulu ve sessiz acılarla boğuşur, narin parmakları erkeğin ellerinde titrerken, erkek onun uzun, ipek gibi kirpiklerinden iki gözyaşının düştüğünü gördü, yavaş ve ağır.

Kızın ellerini kaygıyla göğsüne bastırdı ve çaresiz bir acı hissiyle, boğulurcasına yüksek sesle yakındı: 'Ağlamanı... seyredemem! Buna dayanamam!'

Kız solgun başını, birbirlerinin gözlerine, ruhlarının derinliklerine bakabilecekleri ve bu bakışla birbirlerini sevdiklerini söyleyebilecekleri kadar kaldırdı. Sonra sevinçli ve kurtarıcı, ümitsiz ve mesut bir aşk çığlığı son çekingenliği de dağıttı; genç bedenleri şahlanan bir kramp gerginliğiyle birbirine dolanırken, titreyen dudaklarını birbirine bastırdılar; etrafında dünyanın battığı ilk ve uzun öpücükleri sırasında, artık baş döndürücü ve arzulanası hale gelmiş leylak kokusu açık pencereden içeri doluyordu.

Kızın narin, fidan gibi denebilecek vücudunu oturduğu yerden kaldırdı; öpüştükten sonra, birbirlerini ne kadar çok sevdiklerini kekeleyerek söylediler.

Sonra, aşkından duyduğu çekingenliğinde kendisine yüce bir ilahe gibi gelmiş, önünde kendini sürekli zayıf, beceriksiz ve küçük hissettiği kızın, öpücükleri altında titremeye başlaması, erkeğin tuhaf bir biçimde ürpermesine sebep oldu...

Gece uyanıverdi.

Ay ışığı kızın saçlarında oynaşıyor ve eli onun göğsünde duruyordu.

Yukarı, Tanrı'ya doğru bakıp kızın uykulu gözlerini öptü; artık eskiye nazaran daha iyi bir adamdı.

Gürültülü bir fırtına kopmuştu gece boyunca. Tabiat boğucu ateşinden kurtulmuştu. Tüm dünya taze bir koku soluyordu.

Serin sabah güneşinde mızraklı süvariler şehirde dolaşıyor, insanlar kapıları önünde durup temiz havayı kokluyor ve seviniyorlardı.

Gençleşen baharın içinden, kolları ve bacaklarında mutlu bir miskinlikle evine doğru yürürken, masmavi gökyüzüne doğru 'Tatlım... tatlım... tatlım..!!!' diye bağırabilirdi.

Evde, çalışma masasının başında, onun resmi önünde kendisiyle hesaplaştı ve ne yaptığına, tüm mutluluğuna rağmen pisliğin teki mi olduğuna dair içini vicdanen sınadı. Öyle olsa canı çok yanardı.

Fakat içi rahat ve ferahtı.

Kiliseye kabul ayinindeki kadar keyfi yerindeydi; dışarıya, cıvıl cıvıl bahara ve yumuşacık gülümseyen göğe baktığında, gece sevgili Tanrı'nın yüzüne ciddi, suskun bir şükranla baktığındaki gibi hissetti kendini; ellerini kavuşturdu ve sabah ayini yerine, içten bir şefkatle bahara onun ismini fısıldadı.

Rölling... hayır, bilmemesi lazımdı. İyi bir çocuktu, ama yine kendine özgü boş laflarıyla meseleye çok... garip yaklaşacaktı. Ama bir gün evine dönerse... evet, o zaman, titreyen lambanın ışığında, annesine anlatacaktı... tüm... tüm mutluluğunu...

Sonra yine dalıp gitti.

Tabii, aradan sekiz gün geçince Rölling durumu anlamıştı.

'Ufaklık!' dedi, 'sence ben aptal mıyım? Her şeyi biliyorum. Durumu bana biraz detaylı anlatsan fena olmazdı.'

'Neden bahsettiğini bilmiyorum. Ama neden bahsettiğini bilsem de, bildiğin şeyden bahsetmezdim,' diye karşılık verdi, öğretici bir tavırla ve işaretparmağını oynatarak karşısındakinin dikkatini cümlesinin zekice karışıklığına çekerek.

'Bakın hele! Ufaklık iyiden iyiye şakacı oluyor! Safi yetenek! Neyse, mutlu ol o zaman, oğlum.'

Ciddi ve kararlı bir şekilde, 'Mutluyum, Rölling!' deyip arkadaşının elini samimiyetle sıktı.

Ama arkadaşı yine duygusallaşmıştı.

'Hey, Irmamız yakında evcilik oynamaya mı başlayacak?' diye sordu. 'Süslü şapka da ona çok yakışır herhalde! Bir de... ben de ev arkadaşınız olabilir miyim?'

'Rölling, çekilmez birisin!'

Belki Rölling dedikodu yaptı. Belki de, tanıdıklarından ve şimdiye kadarki alışkanlıklarından tamamen kopan kahramanımızın ilişkisi daha fazla saklı kalamadı. Çok yakın zamanda şehirde, 'Goethe Tiyatrosu'ndaki Weltner'in gencecik öğrencinin biriyle bir 'ilişkisi' olduğu anlatılmaya başladı; insanlar da o 'kişi'nin dürüstlüğüne zaten baştan beri hiç inanmadıklarını söylüyorlardı.

Evet, herkesle arası açılmıştı. Etrafında dünya batmıştı, o ise haftalardır pembe bulutlar ve keman çalan rokoko üslubu aşk melekleri arasında dolanıyordu... mutlu, mesut ve bahtiyar! Saatler fark etmeden geçerken, kızın ayaklarının dibine yatıp başını uzatarak nefesini içine çekebilseydi keşke... bunun haricinde tüm hayat bitmiş, yitip gitmişti. Artık sadece tek bir şey vardı: kitapların adını 'aşk' koyduğu bir şey; ne ucuz bir kelime.

Onun ayaklarının dibinde yatması aslında bu iki genç insanın ilişkisi için çok tipik bir şeydi. Bu durum sayesinde çok geçmeden, yirmilik bir kadının aynı yaştaki bir erkek üzerinde nasıl bir sosyal ağırlığı olabileceği meydana çıktı. Erkek, kadının hoşuna gitme isteğiyle,

onun karşısına doğru şekilde çıkmak için sözlerine ve hareketlerine dikkat etmek zorunda kalan kişi oluyordu. Sevişme anlarındaki tamamen serbest tavırları bir yana, toplum içindeki ilişkileri esnasında tabii davranamayan ve yapmacıklıktan kurtulamayan hep o oluyordu. Bir bakıma sadık aşkından, ama daha ziyade toplum nazarında daha küçük ve zayıf algılanması yüzünden, kendisini çocuk gibi azarlamasına izin veriyor, sonra da başını tekrar kucağına koyup sevgiyle, anne gibi, neredeyse merhametli bir şefkatle saçını okşayana dek hüzün ve alçakgönüllülükle af diliyordu. Evet, ayaklarının dibinde yatarak ona doğru bakıyordu, o ne zaman isterse o zaman geliyor, tüm kaprislerine itaat ediyordu, hem de ne kaprisler.

'Ufaklık,' dedi Rölling, 'bence sen kılıbıksın. Evliliğin vahşeti için çok yumuşak başlı gibi geliyorsun bana!'

'Rölling, aptalın tekisin. Durumu bilmiyorsun. Anlamıyorsun da. Onu seviyorum. O kadar. Onu sadece... öylesine... değil, aksine... onu öyle seviyorum ki, ben... ah, bunu ifade edemem..!'

'Olağanüstü iyi bir adamsın,' dedi Rölling.

'Hadi, saçmalama!'

Hadi, saçmalama! 'Kılıbık'mış, 'yumuşak başlı'ymış, bu aptal ifadeleri de ancak Rölling kullanabilirdi zaten. Gerçekten de durumdan bir şey anlamıyordu. Kendisi neydi ki? Kendini ne sanıyordu?! İlişkileri oldukça basit ve anlaşılırdı. Ellerini ellerine alıp ona bıkmadan şunları söyleyebilirdi: Ah, beni sevdiğin, beni azıcık olsun sevdiğin için... ne kadar minnettarım sana!

Güzel, hoş bir akşam sokaklarda yürürken, yine kendisine çok dokunaklı gelen bir şiir yazdı. Şiir aşağı yukarı şöyleydi:

Akşam ışığı etrafta sönerken,
Gün yavaşça kaybolurken,
Ellerini kavuştur usulca,
Bak yukarı, Tanrı'ya.

Durmuyor mu sanki
Gözü saadetimiz üstünde,
Öleceğini söyler gibi
Sessiz bakışı bize?

Bir gün bu baharın kaybolup
Issız bir rüzgâr olacağını,
Hayatın sert elinde
Birinin diğerinden sapacağını?

Yok, dayama başını, tatlı başını
Öyle korkarak benimkine,
Henüz gülüyor bahar yeşil yapraklı,
Parlak güneş ışığıyla yine!

Yok, ağlama! Acı, uzaklarda,
Gel, gel dayan kalbime!
Sevinçli bir şükranla daha
Bakıyor aşk göklere!

Fakat bu şiir ona, gerçekten ve ciddi bir şekilde ilişkilerinin bitebileceğini tasavvur ettiğinden falan dokunaklı gelmiyordu. Çok delice bir fikir olurdu bu zaten. Aslında içinden sadece, şu anki mutluluğunun sevinçli heyecanında, seslerin hüzünlü tekdüzeliğini hızlı, özgür ritimlerin kırdığı son mısralar geliyordu. Geri kalansa, gözlerini belli belirsiz yaşartan, öylesine müzikal bir ruh haliydi.

Sonra tekrar, kesinlikle hiç kimsenin anlayamayacağı mektuplar yazdı ailesine. Aslında mektuplarda yazan

bir şey yoktu; buna rağmen büyük bir heyecanla noktalama işaretleriyle doldurulmuşlardı, dikkatsizce konulmuş gibi duran bir yığın ünlem işareti göze çarpıyordu. Bir şekilde mutluluğunu paylaşmalıydı ve bu konuda çok açık olamayacağından, birçok anlama gelen ünlem işaretlerine sığınıyordu. Tahsilli babasının bile, anlamı sadece 'Aşırı derecede mutluyum!' olan bu hiyeroglifleri imkânı yok çözemeyeceğini düşündükçe, sessizce ve keyifle için için gülüyordu.

Bu hoş, aptalca, tatlı ve coşkun mutluluk içinde zaman temmuz ortasına kadar akıp gitti; sonrasında birden keyifli ve eğlenceli bir sabah gelmeseydi, hikâye de tatsız olurdu zaten.

O sabah hakikaten muhteşemdi. Vakit henüz oldukça erken, saat dokuz civarıydı. Güneş insanın tenini huzurla okşuyordu. Hava da bir o kadar güzel kokuyordu; bu kokunun, beraber geçirdikleri ilk muhteşem gecenin ertesi sabahındaki gibi olduğu dikkatini çekmişti.

Keyfi yerindeydi, bastonunu neşeyle bembeyaz kaldırıma vurup duruyordu. Canı sevgilisine gitmek istemişti.

Kızın onun geleceğinden haberi yoktu, işi güzel kılan da buydu ya. Bu sabah üniversiteye gitmeye niyetlenmişti, ama niyeti suya düştü... tam da bugün. Bir bu eksikti! Bu havada amfide oturacaktı! Hani yağmur yağsa neyseydi de. Ama bu şartlarda, açık ve yumuşak kahkahasıyla bu göğün altında... ona gitmeliydi! Ona! Kararı iyice keyiflendirmişti kendisini. Heustrasse'ye doğru inerken, *Cavalleria rusticana*'daki meyhane şarkısının güçlü ritmini ıslıkla çalıyordu.

Evin önünde durup bir müddet leylak kokusunu içine çekti. Bu çiçeklerle gitgide samimi bir arkadaşlık kur-

muştu. Her geldiğinde önünde durup küçük, sessiz ve oldukça içli bir sohbet yürütüyordu onlarla. Sonra leylak hafif, şefkatli müjdelerle kendisini bekleyen güzelliklerden bahsediyor, o da leylağı insanın büyük bir mutluluğu veya acıyı herhangi bir kimseye haber verirken ümitsizliğe düşüp duygularının taşkınlığıyla, bazen gerçekten de bir şey anlıyormuş gibi görünen büyük, sakin tabiata yönelmesi gibi seyrediyordu; onu çoktandır durumuna ait, hissiyatını paylaşan, aşina bir şeymiş gibi seyrediyor, sonsuz şairane vecdi sayesinde onda, romanına koyduğu salt bir sahne ilavesinden çok daha fazlasını görüyordu.

Sevecen ve hafif kokudan yeterince hikâye ve müjde dinleyince, yukarı çıktı; bastonunu koridora bıraktı, elleri kabına sığmayan bir neşeyle açık renk yazlık pantolonunun ceplerinde, yuvarlak şapkasını başının arkasına doğru itmiş bir vaziyette, kapıyı çalmadan oturma odasına girdi, çünkü bunun kızın daha çok hoşuna gittiğini biliyordu.

'Günaydın, Irma! Galiba biraz...' 'Şaşırdın' diyecekti ki, kendi şaşırdı. İçeri girerken, Irma'nın aceleyle bir şey alacakmış da ne olduğunu bilmiyormuş gibi, bir hışımla masadan kalktığını gördü. Kız öylece durup hayretle bakarak bir peçeteyle çaresizce ağzını sildi. Masada kahve ve kuru pasta vardı. Diğer tarafta, ağzında bir şey çiğneyen ve kendisine şaşkın şaşkın bakan bembeyaz burma bıyıklı ve oldukça kibar giyimli yaşlı bir beyefendi oturuyordu.

Hızla şapkasını çıkarıp mahcup bir tavırla elinde çevirdi.

'Affedersin,' dedi, 'ziyaretçin olduğunu bilmiyordum.'

'Sen' diye hitap edince, yaşlı adam çiğnemeyi bırakıp bu sefer genç kızın yüzüne şaşkınlıkla baktı.

Delikanlı, kızın yüzünün solduğunu ve öylece kalakaldığını görünce iyice korktu. Ama yaşlı adam çok daha

berbat görünüyordu! Ceset gibi! Saçlarını da taramamıştı galiba. Kimdi ki bu böyle? Hızlı hızlı düşünmeye başladı. Akrabası mı acaba? Ama kız kendisine hiçbir şey dememişti. Neyse, her halükârda vakitsiz gelmişti. Ne yazık! Öyle de sevinmişti ki! Artık gidebilirdi! Durum iğrençti! Hele kimsenin konuşmaması! Şimdi onlara nasıl davranmalıydı?

Yaşlı adam aniden 'Neden?' deyip bu gizemli sorusuna bir de cevap bekliyormuş gibi, küçük, derin, parlak, gri gözleriyle etrafına bakındı. Galiba kafası biraz karışmıştı. Yüzündeki ifade yeterince aptalcaydı. Altdudağı gevşek ve budalaca aşağı sarkıyordu.

Kahramanımızın aklına birden kendini tanıtmak geldi. Bunu da usulünce yaptı.

'Adım ... . Ben sadece... nezaket ziyaretinde bulunmaya gelmiştim...'

'Bundan bana ne?!' diye çıkıştı yaşlı beyefendi birden. 'Hem ne istiyorsunuz siz?'

'Affedersiniz, ben...'

'Neyse! Defolun gidin. Burada fazlalıksınız zaten. Değil mi, canım?' Bunu söylerken sevimli bir şekilde Irma'ya göz kırptı.

Gerçi kahramanımız tam manasıyla bir kahraman değildi, ama tüm bu hayal kırıklığının keyfini tamamen kaçırması bir yana, yaşlı adamın ses tonu da çok hakaretvari gelmişti, dolayısıyla tavrını hemen değiştirdi.

'Müsaadenizle, beyefendi,' dedi sakin ve kararlı bir biçimde, 'size benimle böyle konuşma hakkını kim veriyor, anlayamadım, hele bu odada bulunmaya benim de en az sizin kadar hakkım varken.'

Bu kadarı yaşlı adam için çok fazlaydı. Bu, alışkın olduğu bir şey değildi. Altdudağı büyük bir heyecanla titremeye başladı, mütevazı sesinden de yardım alarak kelimeleri vurgularken, peçeteyle üç defa dizine vurdu:

'Sizi budala delikanlı, sizi! Sizi budala delikanlı, sizi!'

Muhatabı son cevabında, yaşlı adamın Irma'nın akrabası olabileceği ihtimalini de göz önünde bulundurarak öfkesini dindirdiyse de şimdi sabrı taşmıştı artık. Genç kıza karşı konumunun bilinci, içinde gururla şahlandı. Diğerinin kim olduğu artık umurunda bile değildi. Çok kaba bir şekilde hakarete uğramıştı ve kapıya doğru dönecek gibi olup 'ev sahibi hakkı'nı kullanma düşüncesi aklına gelince, hiddetli bir kesinlikle yaşlı beyefendiyi evi derhal terk etmeye çağırdı.

Yaşlı adam bir an dilini yuttu sanki. Sonra gülmek ile ağlamak arasında bir şeyler geveleyip gözlerini odada şaşkınlıkla gezdirdi.

'Yok daha... neler... artık... yok daha neler..! Tanrım, peki... sen ne diyorsun buna?!' Başını kaldırıp yalvaran bakışlarla, sırtını dönüp tek kelime etmeyen Irma'ya doğru baktı.

Talihsiz ihtiyar ondan da medet umulmayacağını anlayınca, üstelik hasmının kapıya doğru yaptığı hareketi tehditkâr bir sabırsızlıkla tekrarladığı da gözünden kaçmadığı için, pes etti.

'Gidiyorum,' diye konuştu asil bir teslimiyetle, 'hemen gidiyorum. Ama sizinle görüşeceğiz, sizi alçak herif!'

'Elbette görüşürüz!' diye bağırdı kahramanımız, 'elbette! Yoksa beyefendi, hakaretlerinizi boşuna harcamış olursunuz! Şimdilik... defolun!'

Yaşlı adam titreyip inleyerek sandalyesinden kalktı. Geniş paçaları cılız bacaklarına dolandı. Belini tuttu ve az kalsın kalktığı yere çöküyordu. Bu, duygusallaşmasına sebep oldu.

'Zavallı, yaşlı ben!' diye söylendi, kapıya doğru sendelerken, 'zavallı, yaşlı ben! Bu alçak kabalık!.. Ah... of!' Sonra asil öfkesi tekrar kabardı: 'Ama sizinle... sizinle görüşeceğiz! Görüşeceğiz! Görüşeceğiz!'

Yaşlı adam titreyen elleriyle silindir şapkasını takıp kalın pardösüsünü koluna atarak güvensiz adımlarla merdivene yürürken, acımasız muhatabı koridorda daha da alaycı bir tavırla, 'Görüşeceğiz elbette!' diyerek onu temin etti. Yaşlı adamın acınası görünümü, içini gittikçe merhametle doldururken, genç adam yumuşak bir tavırla, 'Görüşeceğiz elbette...' diye tekrar etti. 'Her daim emrinize amadeyim,' diye nazikçe devam etti, 'ama bana karşı tavrınızdan sonra benim tavrıma şaşırmanız pek mümkün olmasa gerek.' Muntazam bir reverans yaptı ve aşağıda araba çağırmaya uğraşan yaşlı adamı kendi haline terk etti.

Ancak şimdi onun, bu çıldırmış yaşlı adamın kim olabileceği sorusu yine aklına düşmüştü. Sahiden kızın akrabası olmasın?! Amcası, dedesi veya başka bir şeyi? Aman Tanrım, o zaman belki de çok sert davranmıştı ona. Yaşlı adam belki de tabiatı itibarıyla böyleydi; ola ola da böyle! Ama öyleyse, kızın belli etmesi lazımdı! Görünüşe bakılırsa, tüm meseleyle hiç de ilgilenmemişti. Bu ancak şimdi dikkatini çekmişti. Az önce tüm dikkati ukala yaşlı adama kaymıştı. Kim olabilirdi ki! Huzuru tamamen kaçmıştı, tam tekrar kızın yanına girecekken, belki de terbiyesizce davranmış olabileceği düşüncesiyle bir an duraksadı.

Bunun üzerine odanın kapısını arkasından kapattığında, Irma yanlamasına kanepeye oturup patiska mendilinin ucunu dişlerinin arasına almış ve ona dönmeksizin gözlerini dosdoğru karşıya dikmişti.

Bir süre tamamen çaresizce bekledi; sonra ellerini önünde kavuşturup çaresizlikten ağlamaklı bir tonla şöyle dedi: 'Kimdi o, söylesene artık, Tanrı aşkına!'

Ne bir hareket. Ne bir ses.

Hem sıcaklıyor hem üşüyordu. Belli belirsiz bir ürperme yükseldi içinde. Ama sonra ikna olmak istercesine,

olan bitenin gülünç olduğunu kendi kendine söyleyerek onun yanına oturdu ve babacan bir şekilde elini tuttu.

'Hadi, Irma'cığım, aklını başına al. Bana darılmadın ya? O başlattı... yaşlı adam. Hem kimdi ki o?'

Ölüm sessizliği.

Ayağa kalkıp çaresizce ondan bir-iki adım uzaklaştı.

Kanepenin yanındaki yatak odasının kapısı yarı açık duruyordu. Birden içeri daldı. Bozulmuş yatağın başucundaki komodinde göze çarpan bir şey görmüştü. Tekrar odaya döndüğünde, elinde birkaç mavi kâğıt vardı, banknotlar.

Şu an söyleyecek başka şeyi olduğuna memnundu. Paraları önüne, masanın üzerine şu sözlerle koydu: 'Bir yere kilitle şunu, meydanda duruyordu.'

Ama aniden beti benzi attı, gözleri irileşti, dudakları titreyerek birbirinden ayrıldı.

Banknotlarla içeri döndüğünde, Irma ona bakarak gözlerini iri iri açmıştı ve o da Irma'nın gözlerini görmüştü.

İçinde iğrenç bir şey kemikli, gri parmaklarla uzanıp içeriden boğazını kavradı.

Zavallı delikanlının ellerini uzatmasını ve oyuncakları parçalanmış halde yerde duran bir çocuğun acıklı sesiyle kesik kesik konuşmasını görmek üzücüydü: 'Olamaz!.. Hayır... hayır, olamaz!'

Sonra müthiş bir endişeyle ona doğru ilerleyip onu da kendini de kurtarmak istercesine çılgın çırpınışlarla ve ümitsiz bir yalvarışla seslenmesi: 'Lütfen olmasın..! Lütfen... lütfen olmasın! Bilmiyorsun... ne kadar... benim ne kadar... hayır! Lütfen hayır de!!!'

Sonra tekrar, ondan ayrılarak, dövüne dövüne pencerenin önünde diz çöküp başını sertçe duvara vurdu.

Kız nedametsiz bir tavırla kanepenin köşesine iyice yerleşti.

'Sonuçta oyuncuyum ben. Ne kuruyorsun bilmiyorum. Herkes yapıyor bunu. Azize gibi davranmaktan bıktım. Sonucunun ne olduğunu gördüm. Olmaz. Biz yapamayız. Bunu zengin insanlara bırakmamız lazım. Kendi başımızın çaresine bakmamız lazım. Şurada kıyafetler var, her şey... her şey var.' Sonunda patladı: 'Herkesin haberi vardı, benim zaten..!'

Erkek o an üzerine atılıp çılgın, ürkütücü, kamçılarcasına öpücüklere boğdu onu; 'Sen... sen..!' diye sayıklamasında tüm sevgisi korkunç, asi hisleriyle ümitsizce mücadele ediyormuş gibi geliyordu kulağa.

Sebebi belki, bundan böyle aşkın kendisi için nefrette, şehvetin vahşi intikamda olacağını öğrenmesiydi bu öpücüklerden; belki de bunların o kötü duygulara dönüşmesindendi. Kendi de bilmiyordu.

Ve sonra aşağıda, evin önünde, yumuşak, gülümseyen göğün altında, leylakların önünde durdu.

Kımıldamadan, kaskatı, kollarını vücudundan aşağı sarkıtarak uzun uzun dikildi. Fakat aniden leylağın tatlı, aşk dolu nefesinin şefkatle, saf ve sevecen bir halde gelişini fark etti.

O an öfke ve acıdan doğan ani bir hareketle, yumruğunu gülümseyen göğe sallayıp o yalancı kokuya, tam ortadan öyle bir gaddarca daldı ki, çiçek çıt diye kırıldı, narin yaprakları dağılıverdi.

Sonra evde, sakin ve âciz bir şekilde masanın başında oturdu.

Dışarıda şirin yaz günü tüm azametiyle hükmünü sürüyordu.

Kızın resmine baktı, orada nasıl da eskisi gibi tatlı ve saf bir şekilde duruyordu...

Yukarıda, çalınan piyano pasajlarının altında bir çello tuhaf bir biçimde sızlanıyordu; derin, yumuşak tınılar kaynayıp coşarak ruhuna dolanırken, içinde eski, sessiz,

çoktan unutulmuş bir şarkı gibi gevşek, yumuşak ve hüzünlü ritimler yükseliyordu...

... Bir gün bu baharın kaybolup
Issız bir rüzgâr olacağını,
Hayatın sert elinde
Birinin diğerinden sapacağını...

Size sunabileceğim en uzlaştırıcı son, budala delikanlımızın oturup ağladığı olacaktır."

* * *

Oturduğumuz köşede bir müddet suskunluk oldu. Yanımdaki iki arkadaşım da doktorun hikâyesinin bende uyandırdığı hüzünlü ruh halinden etkilenmiş görünüyordu.

Sonunda ufak tefek Meysenberg, "Bitti mi?" diye sordu.

Fark edebildiğim kadarıyla biraz yapmacık bir sertlikle, "Tanrı'ya şükür!" diyen Selten, arkalarda en uçta küçük, oymalı etajerin üstündeki taze leylak dolu vazoya yaklaşmak için ayağa kalktı.

Birdenbire hikâyenin üzerimdeki acayip kuvvetli etkisinin nerden kaynaklandığını bulmuştum: Hikâyede çok önemli bir rol oynayan ve ona eşlik eden o leylaktandı. Doktorun bu olayı anlatmasını sağlayan sebep ve bana da neredeyse telkin edici bir tesirde bulunan şey, bu kokuydu şüphesiz.

Meysenberg, "Dokunaklıymış," deyip derin bir iç çekerek bir sigara daha yaktı. "Çok dokunaklı bir hikâye. Ama bir o kadar da basit!"

"Doğru," diye katıldım, "tam da bu basitliği, gerçek olduğuna inandırıyor."

Doktor yüzünü leylağa biraz daha yaklaştırırken, şöyle bir güldü.

Genç, sarışın idealist henüz hiçbir şey söylememişti. Oturduğu sallanan sandalyeyi sürekli hareket ettiriyor ve şekerleme yemeye devam ediyordu.

"Laube feci etkilenmişe benziyor," dedi Meysenberg.

Muhatabı sallanmayı kesip doğrularak, "Hikâye kesinlikle dokunaklıymış!" diye cevap verdi hırsla. "Ama Selten fikrimi çürütecekti. Bunu başardığına dair en ufak bir şey fark etmedim. Bu hikâyeye de bakarak hani nerede ahlaki gerekçe, kadının..."

"Ah, kes şu tatsız boş sözlerini!" diye kesti doktor onun sözünü haşin bir tavırla ve sesindeki anlaşılmaz bir heyecanla. "Beni hâlâ anlamadıysan, acırım sana. Bir kadın bugün aşktan dolayı düşerse, yarın da para için düşer. Sana anlatmak istediğim buydu. Başka da bir şey değil. O kadar yaygara kopardığın ahlaki gerekçe buradadır belki."

"Peki, söyle bakalım," dedi Meysenberg birden, "eğer gerçekse... bütün hikâyeyi en ince detayına kadar nereden biliyorsun ve niye bu kadar kızıyorsun?!"

Doktor bir an sustu. Sonra birden sağ elini kısa, kaba, kasılmış gibi bir hareketle, kokusunu az önce derin derin ve yavaşça içine çektiği leylakların arasına daldırdı.

"Tanrım," dedi, "o 'iyi adam' bendim de ondan... yoksa umurumda mı olurdu..!"

Gerçekten de, bunu söyleyişinden ve o acı, hüzünlü vahşilikle elini leylağa daldırışından... aynı o zamanki gibi... gerçekten de, o "iyi adam"dan geriye hiçbir şey kalmamıştı.

MUTLULUK ARZUSU

Yaşlı Hofmann parasını plantasyon sahibi olarak Güney Amerika'da kazanmıştı. İyi aileden gelme yerli biriyle evlenip kısa süre sonra onunla birlikte memleketi Kuzey Almanya'ya dönmüştü. Ailesinin geri kalanının da oturduğu, doğup büyüdüğüm şehirde yaşıyorlardı. İşte Paolo burada doğmuştu.

Anne babasını çok yakından tanımıyordum. Yine de diyebilirim ki, Paolo annesinin kopyasıydı. Onu ilk gördüğümde, daha doğrusu babalarımız bizi ilk kez okula bıraktığında, yüzü sarımtırak renkte, zayıfça bir oğlandı. Hâlâ gözlerimin önündedir. O zamanlar siyah saçlarını, denizci kıyafetinin yakasından aşağı düşecek ve küçücük yüzünü çevreleyecek şekilde, uzun bukleler halinde dağınık bırakırdı.

İkimizin de ailesinin hali vakti yerinde olduğundan, yeni çevremizden, eşyasız sınıftan ve özellikle de bize alfabeyi öğretecek kızıl sakallı, hırpani adamdan hiç mi hiç memnun değildik. Babam ayrılacağı sırada ben ağlayarak onun ceketine yapışırken, Paolo kılını bile kıpırdatmadı. Duvara yaslanmış, ince dudaklarını kısmış, kımıldamadan duruyor ve birbirlerine dirsek atıp duygusuzca sırıtan diğer çocuklara iri, yaşlı gözleriyle bakıyordu.

Etrafımız böyle bomboş suratlarla çevriliyken, ta en

baştan kendimizi birbirimize yakın hissetmiş, kızıl sakallı pedagog yan yana oturmamıza izin verince de buna çok sevinmiştik. Sürekli birbirimizi kolluyorduk, temel eğitimimizi birlikte aldığımız bu yerde her gün tereyağlı ekmeklerimizi takas ediyorduk.

Hatırladığım kadarıyla, Paolo o zamanlar bile hastalıklıydı. Ara sıra okuldan uzun süre ayrı kalıyor, geri döndüğünde de şakakları ve yanaklarındaki, hassas esmer insanlarda sıkça görülen süt mavisi damarları normalden daha çok ortaya çıkıyordu. Bu durum hep devam etti. Burada, Münih'te, sonra da Roma'daki görüşmemizde gözüme ilk çarpan bu olmuştu.

Arkadaşlığımız, tüm okul yılları boyunca, hemen hemen başladığı sebepten devam etmişti. Bu sebep, on beş yaşında gizlice Heine okuyup lise son sınıfta dünya ve insanlar hakkındaki hükmünü kesinleştiren herkesin bileceği, diğer öğrencilerin büyük kısmına karşı duyduğumuz *"Pathos der Distanz"*dı.[1]

Birlikte –galiba on altı yaşındaydık– dans dersi de almış, bunun sonucunda ilk aşkımızı da beraber yaşamıştık.

Aklını başından alan, sarışın, şen şakrak bir varlık olan o küçük kıza, bana bazen çok endişe verici gelen, yaşına göre pek alışıldık olmayan bir karasevdayla karşılık vermişti.

Özellikle bir dans partisini hiç unutmam. Kız başka birine iki kez ardı ardına kotilyon nişanı getirirken ona hiçbir şey getirmemişti. Paolo'yu kaygıyla gözlüyordum. Yanımda duvara yaslanmış bekliyor, kıpırdamadan rugan ayakkabılarına bakıyordu; birden bayılıp yere düştü. Onu eve götürdüler, sekiz gün boyunca hasta yattı. Sonra da –galiba bu bayılma sonrasında– kalbi-

1. (Alm.) Mesafe ihtirası. Nietzsche'nin kullandığı bir tabir. (Ç.N.)

nin çok da sağlıklı olmadığı ortaya çıktı.

Bu olaydan daha önceleri resim çizmeye başlamış ve kabiliyetini çok geliştirmişti. O kızın hatlarını karakalemle oldukça benzer şekilde resmettiği, altında "Çiçek gibisin! – Paolo Hofmann tarafından yapılmıştır" yazan bir kâğıdı hâlâ saklarım.

Tam olarak ne zamandı bilmiyorum, ama annesiyle babası yaşlı Hofmann'ın bağlantılarının olduğu Karlsruhe'ye yerleşmek için şehri terk ettiğinde, son sınıfta falandık. Paolo başka okula geçmeyecekti ve yaşlı bir profesörün yanında pansiyona çıktı.

Ama durum böyle de uzun müddet devam etmedi. Belki bu söyleyeceğim, Paolo'nun günün birinde annesiyle babasının yanına Karlsruhe'ye gitmesinin tek sebebi değildi, ama buna yine de katkısı olmuştur.

Din dersindeydik, hoca aniden yılgın bir bakışla Paolo'ya doğru yürüyüp onun önündeki Eski Ahit'in altından, sol ayağına kadar tamamlanmış bir kadın suretinin edepsizce arzı endam ettiği bir kâğıt çekti.

Demem o ki, Paolo, Karlsruhe'ye gitti ve ara sıra birbirimize posta kartı göndersek de, irtibatımız yavaş yavaş koptu.

Ona Münih'te tekrar rastladığımda, ayrılmamızın üzerinden yaklaşık beş yıl geçmişti. Güzel bir bahar günü öğleden önce Amalienstrasse'den aşağı yürürken, uzaktan neredeyse bir İtalyan model izlenimi uyandıran birini akademinin dış merdiveninden inerken gördüm. Yaklaşınca anladım ki, gerçekten oymuş.

Orta boylu, zayıf, şapkasını gür siyah saçlarının üstünden geriye doğru takmış, sarımtırak teni mavi damarlarla kaplı, zarif ama derbeder giyinmiş –mesela yeleğinin birkaç düğmesi açıktı–, kısa bıyıklarını biraz yukarı burmuş şekilde, sallana sallana, kayıtsız yürüyüşüyle bana doğru geldi.

Birbirimizi neredeyse aynı anda tanıdık ve selamlaşmamız çok içtendi. Minerva Kafe'nin önünde bir o, bir ben son yılların nasıl geçtiği hakkında sorular sorarken, havalı, adeta yapmacık bir hali varmış gibi göründü bana. Gözleri ışıldıyordu, hareketleri de abartılıydı. Ama kötü, gerçekten hasta görünüyordu. Gerçi şimdi konuşması kolay, ama bu durumu gerçekten dikkatimi çekmişti, hatta bunu doğrudan yüzüne de söylemiştim.

"Hâlâ mı öyle?" diye sordu. "Evet, galiba. Çok hastaydım. Hatta geçtiğimiz sene uzun süre hastalığım ağırlaşmıştı. Tam şuraya yerleşti."

Sol eliyle göğsünü işaret etti.

"Kalbim. Eskiden beri aynı şey. Ama son zamanlarda kendimi çok iyi, mükemmel hissediyorum. Tamamen sağlıklıyım diyebilirim. Diğer taraftan, daha yirmi üç yaşımdayken... üzücü olurdu tabii..."

Keyfi gerçekten yerindeydi. Neşeyle ve canlılıkla, ayrılmamızdan sonraki hayatını anlattı. Ayrıldıktan hemen sonra, ressam olmayı annesiyle babasına kabul ettirebilmişti, yaklaşık üç buçuk sene önce de akademiyi bitirmişti –az önce orada olması tamamen tesadüfiydi–, bir müddet seyahat halinde, özellikle de Paris'te yaşamış, yaklaşık beş ay önce de buraya, Münih'e yerleşmişti... "Belki de uzun kalırım... kim bilir? Belki ömrüm boyunca..."

"Sahi mi?" diye sordum.

"Kim bilir? Yani... neden olmasın? Bu şehir hoşuma gidiyor, hem de çok! Tüm dokusu... değil mi? İnsanlar! Ve –ki bu da önemsiz sayılmaz– ressam olarak konumum, meşhur olmasam da, fevkalade, daha iyisi olamazdı hatta..."

"İyi bir çevren var mı?"

"Evet. Geniş olmasa da çok iyi. Mesela sana bir aileden bahsedeyim... Karnavalda tanışmıştım... Buranın karnavalı harika! Adları Stein. Hatta Baron Stein."

"Bu nasıl bir asalet böyle?"

"Parayla alınan cinsinden. Baron borsadaymış, eskiden Viyana'da muazzam önemli biriymiş, birçok prensle falan irtibattaymış... Sonra birden çöküşe geçmiş, yaklaşık –rivayete göre– bir milyonla oradan ayrılmış, şimdi burada gösterişsiz ama seçkin bir hayat yaşıyor."

"Yahudi mi?"

"O galiba değil. Muhtemelen karısı öyle. Ama onlar hakkında, oldukça hoş ve kibar insanlar olduklarını söyleyebilirim ancak."

"Çocukları... var mı?"

"Yok. Aslında... on dokuz yaşında bir kızları var. Anneyle baba çok güler yüzlü..."

Bir an çekingen göründü, sonra ekledi: "Seni onlarla tanıştırma teklifimi geri çevirme. Benim için zevk olurdu. Anlaştık mı?"

"Elbette. Sana müteşekkir olurum. O on dokuz yaşındaki kızla tanışmak bile..."

Bana yandan bakıp şöyle dedi: "Pekâlâ. Çok fazla da ertelemeyelim. Sana da uyarsa, yarın saat bir veya bir buçukta uğrayıp seni alırım. Theresienstrasse, 25 numarada, birinci katta oturuyorlar. Onları okul arkadaşımla tanıştıracağıma çok seviniyorum. Anlaştık öyleyse."

Ertesi gün öğle vakti, gerçekten de Theresienstrasse'deki zarif bir evin birinci katında zili çaldık. Zilin yanında geniş, siyah harflerle "Baron Stein" yazıyordu.

Paolo yol boyunca heyecanlı ve adeta kabına sığmaz derecede neşeliydi; şimdi, kapının açılmasını beklerken, tuhaf şekilde değiştiğini fark ettim. Yanımda dikilirken, gözkapaklarındaki asabi bir seğirmeye kadar her yeri tamamen sakindi; şiddetli, gergin bir sükûnetteydi. Başını biraz öne uzatmıştı. Alın derisi gerilmişti. Kasılarak kulaklarını diken ve tüm kaslarıyla yoğunlaşıp etrafı dinleyen bir hayvan izlenimi uyandırıyordu.

Kartlarımızı içeri götüren hizmetkâr döndüğünde, Barones'in hemen geleceğini söyleyerek bizi biraz oturmaya davet edip koyu mobilyalı, büyükçe bir odanın kapısını açtı.

Girdiğimizde, açık renk bahar tuvaletiyle genç bir hanım caddeye bakan cumbadan kalkıp bir an araştıran bir ifadeyle olduğu yerde kaldı. On dokuz yaşındaki kız, diye düşünüp arkadaşıma gayriihtiyarı bir bakış attım; "Baron'un kızı Ada!" diye fısıldadı.

Zarif bir endamı ama yaşına göre olgun hatları vardı, çok yumuşak, adeta uyuşuk hareketleriyle pek de o yaşta bir kız havası bırakmıyordu. Şakaklarının üstünden iki lüle halinde alnına doğru şekillendirilmiş saçı kuzguni siyahtı ve teninin donuk beyazlığıyla etkili bir zıtlık oluşturuyordu. Gerçi dolgun ve nemli dudakları, etli burnu ve üzerlerinde koyu ve yumuşak kaşların hilallendiği siyah, badem gözleriyle yüzü, en azından kısmen Yahudi kökenli olduğu hakkında en ufak bir şüphe bırakmıyordu, ama alışılmadık bir güzelliğe sahipti.

"Ah... misafir mi geldi?" diye sorup bize doğru birkaç adım attı. Sesi hafif kısıktı. Bir elini, daha iyi görmek istiyor gibi alnına götürürken, diğeriyle de duvarın dibindeki kuyruklu piyanodan destek aldı.

Arkadaşımı ancak çıkarabilmiş gibi, "Hoşgeldiniz," diye ekledi, sonra da bana meraklı bir bakış attı.

Paolo ona doğru yürüdü ve insanın kendini çok seçkin bir lezzete vermesi gibi neredeyse uykulu bir yavaşlıkla, konuşmadan, kendine uzatılan ele eğildi.

"Hanımefendi," dedi sonra, "müsaadenizle size bir arkadaşımı, ilk tahsilimizi birlikte yaptığımız bir okul arkadaşımı tanıtmak isterim..."

Kız bana da elini uzattı, kemiksiz gibi görünen yumuşak, mücevhersiz elini.

"Memnun oldum..." derken, hafifçe titreşen anlaşıl-

maz bakışını üzerimden ayırmadı. "Annemler de sevinecektir... Umarım onlara haber vermişlerdir."

İkimiz karşısındaki sandalyelere geçerken, o da sedire oturdu. Beyaz, güçsüz elleri sohbet esnasında kucağında bekliyordu. Elbisesinin kabarık kolları dirseklerini biraz geçiyordu. Bileklerin başladığı yerin inceliği dikkatimi çekti.

Birkaç dakika sonra yan odanın kapısı açıldı ve annesiyle babası içeri girdi. Baron, kel kafalı ve kırlaşmış keçi sakallı, şık, tıknaz bir adamdı, kalın altın bilekliğini taklidi mümkün olmayan bir şekilde manşetinin üzerine atmıştı. Baronluğa terfi ettirilirken isminin birkaç hecesini feda edip etmediğini kati bir şekilde söylemek mümkün değildi; eşi ise zevksiz bir gri elbise giymiş, çirkin, ufak tefek bir Yahudi'ydi. İri pırlanta küpeleri kulaklarında parıldıyordu.

Arkadaşıma iyi bir aile dostu gibi el uzatılırken, ben de tanıştırıldım ve oldukça güler yüzle karşılandım.

Nereden ve niçin geldiğim hakkında birkaç soru ve cevaptan sonra, Paolo'nun da bir kadın nü'sünün bulunduğu bir sergiden konuşulmaya başlandı.

"Gerçekten fevkalade bir çalışma!" dedi Baron. "Geçenlerde yarım saat boyunca önünde dikildim. Kırmızı halı üzerindeki ten rengi çok etkileyici olmuş. Öyle öyle, Herr Hofmann!" Bunu söylerken lütufkârca Paolo'nun omzuna vurdu. "Ama çok çalışmayın, genç dostum! Tanrı aşkına! Kendinizi korumaya çok ihtiyacınız var. Sağlığınız nasıl bakalım?"

Ben içeridekilere şahsım hakkında gerekli bilgileri verirken, Paolo hemen karşısında oturduğu, Baron'un kızıyla birkaç kelime fısıldaşmıştı. Az önce onda gözlediğim, tuhaf bir biçimde gergin sükûneti hâlâ olduğu gibi duruyordu. Sebebinin ne olduğunu tam söyleyemeyeceğim bir şekilde, sıçramaya hazır bir panter havası vardı.

Sarımtırak ince yüzündeki koyu renk gözleri öyle marazi parıldıyordu ki, Baron'un sorusuna en emin sesiyle şu cevabı verdiğinde neredeyse endişelenmiştim: "Ah, mükemmel! Çok teşekkür ederim! Sağlığım çok iyi!"

Yaklaşık bir çeyrek saat geçtikten sonra kalktığımızda, Barones arkadaşıma, iki gün sonra yine perşembe olduğunu, *five o'clock tea*'yi[1] unutmamasını hatırlattı. Bu vesileyle benden de bugünü aklımda tutmamı rica etti...

Sokağa çıkınca Paolo bir sigara yaktı.

"Evet?" diye sordu. "Ne diyorsun?"

"Ah, çok kibar insanlar!" diye cevap verdim aceleyle. "On dokuz yaşındaki kız beni büyüledi adeta!"

"Büyüledi mi?" Kısa bir kahkaha atıp başını öbür tarafa çevirdi.

"Gülüyorsun demek!" dedim. "Yukarıdayken ara sıra, gizliden bir özlem bakışını buğuluyor sandım. Yanılıyorumdur belki de?"

Bir müddet sustu. Sonra yavaşça başını iki yana salladı.

"Bu fikre nasıl..."

"Yapma ama! Benim meselem daha ziyade, Baron'un kızı Ada'nın da..."

Yine bir müddet sessizce önüne baktı. Sonra usulca ve ümitle, "Mutlu olacağımı zannediyorum," dedi.

İçimdeki bir şüpheyi bastıramadığım halde, samimi bir şekilde elini sıkarak ondan ayrıldım.

Birkaç hafta boyunca ara sıra akşamüstü çayını Baron'un salonunda Paolo'yla beraber içtik. Küçük ama pek kibar bir grup orada toplanmayı âdet edinmişti: genç bir saray aktrisi, bir doktor, bir subay... ama her bir kişiyi hatırlayamayacağım şimdi.

1. (İng.) Beş çayı. (Ç.N.)

Paolo'nun tavrında yeni bir şey gözlemlemedim. Kaygılandırıcı görünüşüne rağmen keyifli, sevinçli bir ruh halindeydi ve Baron'un kızının yakınındayken her seferinde, onda ilk kez fark ettiğim o endişe verici sükûneti gösteriyordu.

Günün birinde –ne tesadüftür ki Paolo'yu iki gündür görmemiştim– Ludwigstrasse'de Baron von Stein'a rastladım. Atının üstündeydi, durup bana eğerden elini uzattı.

"Sizi gördüğüme sevindim! Yarın öğleden sonra bize geleceksiniz umarım?"

"Müsaadeniz olursa, elbette, Sayın Baron. Dostum Hofmann'm beni her perşembe olduğu gibi alması biraz şüpheli görünse de..."

"Hofmann mı? Haberiniz yok mu... seyahate çıktı o! Sizi haberdar etmiştir sanmıştım."

"Tek kelime etmedi!"

"Tam bir *à bâton rompu*[1]... Sanatçı keyfiliği denir buna... Yarın öğleden sonra görüşürüz!"

Böylece atını harekete geçirip beni afallamış halde ardında bıraktı.

Çabucak Paolo'nun dairesine gittim. Evet, maalesef Herr Hofmann seyahate çıkmıştı. Adres de bırakmamıştı.

Baron'un "sanatçı keyfiliğinden" fazlasını bildiği belliydi. Zaten kesin olarak tahmin ettiğim şeyi, kızı da bizzat onayladı.

Olay, Isartal'e düzenlenen ve benim de davetli olduğum bir gezide gerçekleşti. Dışarı çıkmamız öğleden sonrayı bulmuştu, akşam geç vakitte eve dönerken de, nasip bu ya, Baron'un kızıyla ben son çift olarak diğerlerinin ardında kalmıştık.

1. (Fr.) Dereden tepeden konuşma. (Y.N.)

Paolo ortadan yok olalı beri kızda bir değişiklik fark etmemiştim. Sükûnetini tamamen muhafaza etmiş ve annesiyle babası Paolo'nun ani seyahati hakkında esefli ifadelerde bulunurken, kendisi arkadaşımı tek kelimeyle bile anmamıştı.

Şimdi Münih çevresinin en iç açıcı kısmında yan yana yürüyorduk; ay ışığı yapraklar arasından göz kırpıyordu, biz de bir süre susmuş, grubun kalanının yanımızda akıp giden suyun çağıltısı kadar tekdüze olan sohbetini dinliyorduk.

O sıra birden Paolo'dan bahsetmeye başladı, hem de çok sakin ve çok emin bir tonla.

"Çocukluktan beri arkadaşısınız, değil mi?" diye sordu bana.

"Evet, hanımefendi."

"Sırdaşı mısınız?"

"Galiba en gizli sırrını biliyorum, bana söylememiş olsa da."

"Size güvenebilir miyim?"

"Bundan şüpheniz yoktur umarım, hanımefendi."

"Pekâlâ," deyip başını kararlı bir hareketle kaldırdı. "Bana evlenme teklif etti, ama annemle babam reddetti. Hasta olduğunu söylediler bana, çok hasta... neyse: Onu seviyorum. Sizinle böyle konuşabilirim, değil mi? Ben..."

Bir an aklı karıştı, sonra aynı kararlılıkla devam etti: "Nerede ikamet ettiğini bilmiyorum; ama size onun benim ağzımdan da duyduğu şu sözlerimi, onu görür görmez tekrarlamanıza, adresini bulur bulmaz ona yazmanıza izin veriyorum: Asla ondan başka bir adamla evlenmeyeceğim. Ah... göreceğiz!"

Bu son haykırışında inat ve kararlılığın yanı sıra, elini tutup sessizce sıkmaktan kendimi alıkoyamadığım ümitsiz bir acı da vardı.

O vakit Hofmann'ın annesiyle babasına mektupla,

bana oğullarının oturduğu yeri haber etmeleri ricamı ilettim. Elime Güney Tirol'de bir adres ulaştı, oraya giden mektubum, alıcının gideceği yeri bildirmeden orayı yine terk ettiği notuyla bana geri döndü.

Hiçbir taraftan rahatsız edilmek istemiyordu anlaşılan, herhangi bir yerde bir başına ölmek için herkesten kaçıyordu. Kesinlikle, ölmek için. Çünkü tüm olanlardan sonra onu bir daha göremeyeceğim ihtimali hüzünlü bir hal aldı.

Bu ümitsiz hastanın o genç kızı sessiz, hiddetli, erken dönem gençliğinin buna benzer ilk heyecanlarına tekabül eden alev alev şehvetli tutkusuyla sevdiği belli değil miydi? Hastanın bencil içgüdüsü, sağlığının daha iyi olmasıyla, içindeki birleşme arzusunu körüklemişti; bu şiddetli arzu, tatmin edilmediği için, son yaşama gücünü de hemencecik tüketmez miydi?

Ondan bir yaşama belirtisi almadan beş sene geçti, ama ölüm haberi de ulaşmamıştı bana!

Geçen yıl İtalya'da, Roma ve civarında bulunuyordum. Sıcakları dağlarda geçirmiş, eylül sonunda şehre dönmüştüm; sıcak bir akşam bir fincan çayla Aranjo Kafe'de oturuyordum. Gazetemi karıştırıyor, iyi aydınlatılmış bu geniş mekândaki hararetli çalışmaya boş boş bakıyordum. Misafirler gelip gidiyor, garsonlar şuraya buraya koşturuyor, ara sıra da ardına kadar açık kapılardan gazete satan çocukların uzun bağırışları salona doluyordu.

Birden ben yaşlarda bir beyin masaların arasından yavaşça geçip çıkışa yöneldiğini görüyorum... Bu gidiş? Ama o an o da başını bana doğru çeviriyor, kaşlarını kaldırıp sevinçli bir şaşkınlıktan doğan "Aa!?" ile bana doğru geliyor.

"Sen burada mıydın?" Tek bir ağızdan gibi söylemiştik bunu, o devam etti: "Öyleyse ikimiz de hâlâ hayattayız!"

Gözleri bu esnada biraz kaymıştı. Geçen beş sene zarfında pek değişmemişti; sadece belki yüzü biraz daha ufalmış, gözleri yuvalarından daha derinlere inmişti. Ara sıra derin derin nefes alıyordu.

"Roma'ya geleli çok oldu mu?" diye sordu.

"Şehre geleli çok olmadı; birkaç aydır kırlardaydım. Ya sen?"

"Bir hafta öncesine kadar denizdeydim. Bunu hep dağlara tercih etmişimdir, bilirsin... İşte böyle, görüşmeyeli yeryüzünün büyük bir kısmını tanıdım."

Yanımda bir bardak *sorbetto*[1] yudumlarken, bu yılları nasıl geçirdiğini anlatmaya başladı: Seyahatte, devamlı seyahat halindeydi. Tirol Dağları'nda dolanmış, tüm İtalya'yı karış karış gezmiş, Sicilya'dan Afrika'ya geçmişti, Cezayir, Tunus ve Mısır'dan da bahsetti.

"Sonunda bir süre Almanya'da bulundum," dedi, "Karlsruhe'de; annemle babam acilen beni görmek istemişti, ayrılmamdan da memnun kalmadılar. Bir çeyrek yıldır İtalya'dayım. Güneyde kendimi yuvamda hissediyorum, anlarsın ya. Roma'ya olan sevgimin haddi hududu yok!.."

Henüz sağlığı hakkında tek kelime etmemiştim. Sonra dedim ki: "Tüm bunlardan, sağlığının hissedilir derecede düzeldiğini çıkarabilirim herhalde?"

Bir an bana soru sorar gibi baktı; sonra karşılık verdi: "Böyle neşeyle dolanıp durduğum için mi? Of, sana şu kadarını söyleyeyim: Bu çok tabii bir ihtiyaç. Ne yapabilirsin ki? İçki, sigara ve aşk bana yasak, ama bir uyuşturucuya ihtiyacım var, anlıyor musun?"

Ben sustuğum için, devam etti: "Beş yıldır... çok ihtiyacım var."

1. (İt.) Meyve suyu veya şarapla hazırlanan kremalı, dondurulmuş içecek. (Ç.N.)

Şimdiye kadar kaçındığımız konuya gelmiştik; verdiğimiz ara, her ikimizin de çaresizliğini dışa vuruyordu. Paolo kadife kanepeye yaslanmış, avizeye doğru bakıyordu. Sonra aniden dedi ki: "Her şeyden evvel, bunca zaman haber vermediğim için affediyorsun beni, değil mi... Anlıyor musun bunu?"

"Elbette!"

"Münih'te yaşadıklarım hakkında bilgin var mı?" diye devam etti adeta sert bir sesle.

"Hemen hemen. Biliyor musun, bunca zamandır sana ileteceğim bir mesaj taşıyorum. Bir hanımefendinin mesajını."

Yorgun gözleri bir an parıldayıp söndü. Sonra aynı kuru ve kesin sesle devam etti: "Söyle bakalım, yeni bir şey miymiş."

"Pek yeni değil; sadece, ondan duyduğunu kuvvetlendirecek bir şey..."

Sohbet eden kalabalığın ortasında ona, Baron'un kızının o akşam bana söylediği sözleri tekrar ettim.

Yavaşça alnını silerek dinledi; sonra, kımıldama emaresi göstermeden, "Teşekkür ederim," dedi.

Sesi beni tereddüde düşürmeye başlamıştı.

"Ama bu sözler üzerinden yıllar geçti," dedim, "onun ve senin, ikinizin yaşadığı beş uzun yıl... Binlerce yeni izlenim, his, düşünce ve arzu..."

Sustum, çünkü bir an için söndüğünü sandığım tutkunun titrediği bir sesle doğrularak, "Bu sözlere itimadım var," dedi.

O an yüzünde ve tüm duruşunda, Baron'un kızını ilk gördüğüm zaman onda gözlediğim ifadeyi yeniden gördüm: yırtıcı bir hayvanın sıçramadan önce gösterdiği o şiddetli, var gücüyle gerilmiş sükûneti.

Konuyu değiştirdim, yine seyahatlerinden, yolda yaptığı araştırmalarından konuşmaya başladık. Sayıları çok-

muş gibi görünmüyordu; kayıtsızca detaylarıyla anlatmaya koyuldu.

Gece yarısını biraz geçe ayaklandı.

"Yatmaya gitmek veya yalnız kalmak istiyorum... Beni yarın öğleden önce Galleria Doria'da bulursun. Saraceni'yi kopyalıyorum; müzik yapan o meleğe âşık oldum. Lütfen gel oraya. Burada olmana sevindim. İyi geceler."

Dışarı çıktı; yavaş, sakin, dermansız, uyuşuk hareketlerle.

Bütün ay boyunca onunla şehri dolaştım; Roma'yı, her tür sanatla adeta taşan o zengin müzeyi, güneyin o modern şehrini, gürültülü, hızlı, hararetli, anlamlı bir hayatla dolu olan ve sıcak rüzgârın içine doğunun boğucu miskinliğini taşıdığı o şehri.

Paolo'nun davranışı hep aynı kaldı. Çoğunlukla ciddi ve sessizdi, bazen bitap bir yorgunluğa düşüp sonra, gözleri şimşek şimşek çakarken, birden toparlanıp sakin bir sohbeti şevkle devam ettirebiliyordu.

Benim için yeni yeni anlam kazanmaya başlayan bazı sözler söylediği bir günü anmam lazım.

Bir pazar günüydü. Harika bir yaz gününü Via Appia'da gezmek için kullanmış, antik caddeyi en ucuna kadar takip ettikten sonra, insanın büyük su kemerinin bulunduğu güneşli Campagna'ya ve etrafını hafif bir sisin sardığı Arnavutluk Dağları'na bakan müthiş bir manzaranın keyfini çıkarabildiği o küçük, servilerle çevrili tepeye gelince mola vermiştik.

Paolo çenesini eline dayayıp yarı uzanmış halde, yanımda sıcak çimenler üstünde dinleniyor ve yorgun, donuk gözlerle uzaklara bakıyordu. Sonra yeniden o mutlak kayıtsızlık halinden ani bir toparlanmayla bana yöneldi: "Bu atmosfer! Bu atmosfer her şeye bedel!"

Fikrine katılır gibi bir şeyler söyledim, sonra ortam

yeniden sessizleşti. Ve birdenbire, hiçbir geçiş yapmadan, belli bir inandırıcılıkla yüzünü bana çevirerek, "Söylesene, hâlâ yaşıyor olmam hiç dikkatini çekmedi mi?" dedi.

Hayretle sustum, o ise yine düşünceli bir ifadeyle uzaklara baktı.

"Benim... çekti," diye devam etti yavaşça. "Aslında buna her gün şaşıyorum. Durumumun ne olduğunu tam olarak biliyor musun? Cezayir'deki Fransız doktor dedi ki: 'Hâlâ nasıl seyahat ediyorsunuz, Tanrı bilir! Size tavsiyem, eve gidip yatağa uzanın!' Her akşam birlikte domino oynadığımız için hep böyle doğrudan konuşurdu.

Ama ben hâlâ yaşıyorum. Neredeyse her gün son günmüş gibi. Akşamları karanlıkta yatıyorum, sağ tarafıma dönerek tabii! Kalp atışlarım boğazıma kadar gümlüyor, korku terleri dökecek kadar başım dönüyor, sonra aniden ölüm bana temas etmiş gibi oluyor. Bir an için içimdeki her şey duruvermiş gibi oluyor, kalp atışı kesiliyor, nefes almak mümkün değil. Ayağa fırlayıp ışığı yakıyorum, derin derin nefes alıp etrafıma bakınıyor, cisimleri bakışlarımla yutuyorum. Sonra bir yudum su içip tekrar yatıyorum; hep sağ tarafa! Yavaş yavaş uykuya dalıyorum.

Çok derin ve çok uzun müddet uyuyorum, çünkü aslında ölü gibi yorgunum. İstesem şuracıkta yatıp ölebileceğime inanır mısın?

Geçen yıllar içinde binlerce kez ölümle yüz yüze geldim galiba. Ama ölmedim. Bir şey beni tutuyor. Ayağa fırlayıp bir şey düşünüyorum, gözlerim etrafımdaki tüm ışığı ve yaşamı hırsla içine çekerken, yirmi kez tekrar ettiğim bir cümleye yapışıyorum... Beni anlıyor musun?"

Kıpırdamadan yatıyor, pek de cevap bekler gibi görünmüyordu. Ona nasıl karşılık verdiğimi hatırlamıyorum; ama sözlerinin üzerimde bıraktığı tesiri asla unutmayacağım.

Hele de o gün... ah, sanki dün yaşamışım gibi!

Sonbaharın ilk günlerinden biriydi, sokaklarda nemli, daraltıcı Afrika rüzgârının estiği ve akşamları bütün gökyüzünün ufukta çakan şimşeklerle durmadan titreştiği o kurşuni, sıcak mı sıcak günlerden biri.

Sabahleyin, gezmeye çıkarız diye Paolo'nun yanına girdim. Büyük bavulu odanın ortasında duruyordu, dolap ve komodin ardına kadar açıktı; Şark temalı suluboya taslakları ve Vatikan'daki Junon büstünün alçı kalıbı ise henüz yerindeydi.

Ben şaşkın bir bağırışla kalakaldığımda, o, pencerenin önünde dimdik duruyor ve kımıldamadan ısrarla dışarı bakıyordu. Sonra bana doğru biraz dönüp bir mektup uzattı ve sadece şunu söyledi: "Oku."

Yüzüne baktım. Siyah, ateşli gözlerin durduğu bu ufak, sarımtırak hasta yüzde, sadece ölümün meydana getirebileceği bir ifade, elime aldığım mektuba gözlerimi mıhlayan ürkütücü bir ciddiyet vardı. Okudum:

Muhterem Herr Hofmann!

Adres bilginizi, kendilerine başvurduğum kıymetli ebeveyninizin kibarlığına borçluyum ve bu satırları dostça okuyacağınızı ümit ederim.

Muhterem Herr Hofmann, bu beş yıl müddetince sizi sürekli samimi bir dostluk hissiyle yâd ettiğimi temin etmeme izin verin. Ani seyahatinizin, sizin ve benim için çok acılı olan o günde bana ve aileme karşı duyduğunuz öfkenin işareti olduğunu düşünmek, üzüntümü, kızımıza evlenme teklif ettiğiniz zamanki korkum ve derin hayretimden daha büyük kılacaktır.

O gün sizinle erkek erkeğe konuşup, gaddar görünme tehlikesine rağmen, size karşı açık ve dürüst olarak kızımı, her şeyini fazlasıyla –bunu yeterince vurgulamam mümkün değildir– takdir ettiğim bir adama vermeyi reddetme mecburiyetimin sebebini bildirdim ve sizinle, tek çocuğunun ebedî mut-

luluğunu isteyen ve o malum arzuların ortaya çıkabileceğini fark etmiş olsa bunları vicdanen önceden engellemiş olacak bir baba olarak konuştum!

Bugün de sizinle, muhterem Herr Hofmann, aynı şartlarda konuşuyorum: bir dost ve bir baba olarak. Buradan ayrılmanızın üzerinden beş yıl geçti ve kızıma gösterdiğiniz meylin onu ne derinlikte etkilediğini anlamak için şimdiye kadar yeterince vaktim olmadıysa da, yakınlarda gerçekleşen bir hadise bu hususta gözlerimi açmama yardım etti. Kızımın, sizi düşündüğü için, teklifini baba olarak her türlü destekleyeceğim mükemmel bir adamı reddettiğini sizden neden saklayayım?

Geçen yıllar kızımın hisleri ve arzularında en ufak bir değişikliğe yol açmadı ve eğer –bu, açık ve mütevazı bir sorudur!– sizin de durumunuz aynıysa, muhterem Herr Hofmann, ebeveyni olarak kızımızın mutluluğunun önünde daha fazla durmak istemediğimizi bu mektupla açıklamış olmaktayım.

Her nasıl olursa olsun size çok müteşekkir kalacağım cevabınızı bekler, bu satırlara en yüce hürmetlerimi eklerim.

Saygılarımla

Oskar Baron von Stein

Başımı kaldırdım. Ellerini sırtına koymuş ve tekrar pencereye dönmüştü. Tek sorduğum şu oldu: "Yola çıkıyor musun?"

Yüzüme bakmadan karşılık verdi: "Yarın sabaha kadar eşyalarım hazır olmalı."

O gün tedarikler ve bavul hazırlamakla geçti, ben de ona yardım ettim; akşam benim teklifim üzerine şehrin sokaklarında son bir gezi daha yaptık.

Şimdi bile neredeyse dayanılmaz derecede boğucuydu hava, gökyüzü her saniye ani bir fosfor rengi ışıkla çakıyordu. Paolo sakin ve yorgun görünüyordu; ama nefes alması derinden ve ağırdı.

Susarak veya alakasızca konuşarak bir saat kadar do-

landıktan sonra, Fontana Trevi'de, deniz tanrısının hızla hareket eden çift koşumlu arabasını gösteren o meşhur çeşmenin önünde durduk.

Hiç durmadan etrafında oynaşan masmavi parıltılarla neredeyse büyüleyici bir izlenim uyandıran bu görkemli heykel grubunu bir kez daha uzun uzun ve hayranlıkla izledik. Arkadaşım dedi ki: "Evet, Bernini beni öğrencilerinin eserlerinde bile kendine hayran bırakıyor. Düşmanlarını anlamıyorum. Şayet kıyamet gününün tablosundan çok heykeli yapıldıysa, Bernini'nin eserleri için de tam tersi geçerlidir. Ondan büyük bir dekoratör var mı?"

"Bu çeşmenin özelliği nedir, biliyor musun?" diye sordum. "Kim Roma'dan ayrılırken ondan su içerse, geri dönermiş. Benim seyahat bardağım yanımda..." deyip bardağı fıskıyelerden birinden doldurdum. "Roma'yı yeniden göreceksin!"

Bardağı alıp dudaklarına götürdü. Bu sırada tüm gökyüzü uzun süren, göz kamaştırıcı bir ışıkla parladı, küçük bardak havuzun kenarına çarpıp paramparça oldu.

Paolo mendiliyle elbisesindeki suları kuruladı.

"Heyecanlı ve beceriksizim," dedi. "Yürüyelim. Umarım bardak çok kıymetli değildi."

Ertesi sabah hava açmıştı. İstasyona giderken, masmavi bir yaz seması bize gülüyordu.

Vedalaşma kısa sürdü. Ben Paolo'ya şans, bol şans dilerken, o hiçbir şey demeden elimi sıktı.

Paolo manzarayı gösteren geniş pencerede dimdik dururken, uzun uzun ardından baktım. Gözlerinde derin bir ciddiyet vardı... ve zafer.

Daha ne diyebilirim ki? Öldü; düğün gecesinin sabahı... adeta düğün gecesinde öldü.

Böyle olması lazımdı. Ona ölüme karşı koyduran, arzusu, sadece mutluluk arzusu değil miydi? Mutluluk

arzusu karşılığını bulunca ölmesi, mücadele ve mukavemet göstermeden ölmesi lazımdı; yaşamak için bahanesi kalmamıştı.

Kötü mü davranmıştı, bağlandığı kişiye maksatlı olarak kötü mü davranmıştı, diye sordum kendime. Ama Paolo'nun cenazesinde, tabutunun başında beklerken gördüm kızı; çehresinde, Paolo'da da gördüğüm ifadeyi yakaladım: zaferin kutlu ve güçlü ciddiyetini.

ÖLÜM

10 Eylül

Sonbahar geldi işte, yaz da geri dönmeyecek; onu bir daha asla görmeyeceğim...

Deniz kurşuni ve durgun, hüzünlü bir çisenti yağıyor. Bu sabah bunu görünce yazla vedalaşıp sonbaharı selamladım, gerçekten de amansızca ortaya çıkan kırkıncı sonbaharımı. Yine amansızca, tarihini bazen usulca, bir ürperme ve anma hissiyle kendi kendime söylediğim o günü getirecek bana...

12 Eylül

Küçük Asuncion'la biraz gezmeye çıktım. Suskun duran, bazen de gözlerini iri iri açıp sevgiyle bana bakan iyi bir yoldaş o.

Kronshafen'a giden sahil yolundan yürüdük, ama bir-iki insandan fazlasına rastlamadan vakitlice tekrar geri döndük.

Evimin görünüşü memnun etti beni dönerken. Ne güzel de seçmişim onu! Otları solgun ve nemli, yolu da yumuşamış olan tepeden gösterişsiz bir şekilde kurşuni denize doğru bakıyor. Arka tarafından şose geçiyor, onun arkasında da tarlalar var. Ama bunu önemsemiyorum; tek dikkat ettiğim, deniz.

15 Eylül

Kasvetli göğün altında, deniz kenarındaki tepede bulunan bu yalnız ev iç karartan, gizemli bir masal gibi; son sonbaharımda da böyle olsun isterim. Ama bugün öğleden sonra çalışma odamın penceresinde otururken arabanın biri erzak getirmişti, ihtiyar Franz da onları indirmeye yardım ediyordu, çok ses ve gürültü çıkıyordu. Bunun beni nasıl rahatsız ettiğini söyleyemem. Bu rahatsızlıktan titremeye başlamıştım: Bu şeylerin sadece sabah erkenden, ben uyurken yapılmasını emretmiştim halbuki. İhtiyar Franz da sadece, "Emredersiniz, Kontum," demişti. Kızarmış gözleriyle bana kaygı ve şüpheyle bakmıştı.

Beni nasıl anlayabilirdi ki? Haberi yok. Son günlerime sıradanlık ve can sıkıntısı değsin istemiyorum. Ölümün halktan ve sıradan bir yanı olabileceği kaygılandırıyor beni. Etrafım yabancı ve tuhaf olmalı o büyük, ciddi ve esrarlı günde; on iki ekimde...

18 Eylül

Son günlerde dışarı çıkmadım, zamanımın çoğunu şezlongda geçirdim. Bu esnada tüm sinirlerim bana eziyet ettiğinden, çok fazla kitap da okuyamadım. Öylece uzanıp yavaş, yorulmak bilmeyen yağmuru seyrettim.

Asuncion sık sık geliyordu, bir keresinde bana çiçek de getirmişti, sahilde bulduğu birkaç kuru ve yaş bitkiyi. Teşekkür etmek için çocuğu öperken, "hasta" olduğum için ağladı. Şefkatli ve hüzünlü sevgisi ne tarifsiz bir acıyla etkilemişti beni!

21 Eylül

Uzun süre çalışma odamın penceresinde oturdum, Asuncion da dizlerimde oturuyordu. Kurşuni, engin denize doğru baktık; arkamızdaki yüksek, beyaz kapılı ve sert arkalıklı mobilyalı büyük odada derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Çocuğun narin omuzları üzerine akan siyah, düz ve yumuşak saçlarını yavaşça okşarken, karışık ve renkli hayatımı düşündüm; durgun ve sakıntılı gençliğimi, dünyayı gezip dolaşmalarımı, kısa ve seyrek olan mutlu zamanlarımı düşündüm.

Lizbon'un kadife göğü altındaki o edalı ve pek hassas varlığı hatırlıyor musun? Sana bu çocuğu vermesinin ve zarif kolu boynundayken ölmesinin üzerinden on iki yıl geçti.

Annesinin koyu renk gözlerini almış küçük Asuncion; sadece daha yorgun ve düşünceli bakıyor onunkiler. Ama özellikle de ağzını, sustuğu ve çok hafifçe gülümsediği zaman en güzel halini alan, sonsuz yumuşaklıktaki, yine de biraz sert hatlı ağzını almış.

Küçük Asuncionum! Seni terk etmek zorunda kalacağımı bir bilsen. "Hasta" olduğum için ağlar mıydın? Ah, bunun ne alakası var! Bunun on iki ekimle ne alakası var!..

23 Eylül

Geçmişi düşünebildiğim ve hatıralarda kendimi kaybettiğim günler nadir. Artık sadece ileriyi düşünebilmemin, bu büyük ve korkunç günü, kırkıncı yaşımın on iki ekimini bekleyebilmemin üzerinden kaç yıl geçti!

Nasıl olacak, nasıl olacak acaba! Korkmuyorum, ama on iki ekimin ıstırapla yavaş yavaş yaklaştığı doğuyor içime.

27 Eylül

Kronshafen'dan ihtiyar Doktor Gudehus geldi, şose yol üzerinden arabayla gelip ikinci kahvaltısını ben ve Asuncion'la etti.

"İhtiyacınız olan," deyip yarım tavuk yedi, "hareket etmeniz, Kontum, temiz havada bolca hareket etmeniz. Okumak yok! Düşünmek yok! Dalıp gitmek yok! Zira filozof gibi görüyorum sizi, he, he!"

Bunun üzerine omuz silkip zahmeti için ona samimiyetle teşekkür ettim. Küçük Asuncion için de tavsiyelerde bulunup zoraki ve mahcup gülümsemesiyle baktı ona. Brom dozumu artırmak zorunda kalmış; belki de artık biraz daha uyuyabileyim diye.

30 Eylül

Son eylül! Artık çok kalmadı. Saat öğleden sonra üç, on iki ekimin başlamasına kaç dakika kaldığını hesapladım: 8460.

Bu gece uyuyamadım, çünkü rüzgâr çıkmıştı ve deniz de yağmur da şakırdıyordu. Yattım ve zamanın geçmesini bekledim. Düşünmek ve dalıp gitmek mi? Hadi canım! Doktor Gudehus beni filozof gibi görüyormuş, ama kafam çok zayıf ve tek düşünebildiğim: ölüm, ölüm!

2 Ekim

Çok müteessirim ve bu durumuma bir zafer hissi karışıyor. Bazen, ben bunu düşünürken, insanlar da bana şüphe ve kaygıyla bakarlarken, beni deli sandıklarını fark ettim, ben de kendimi şüpheyle sınadım. Ama yok! Ben deli değilim.

Bugün, "sub flore"[1] öleceği kehaneti yapılan İmparator Friedrich'in hikâyesini okudum. Bunun üzerine Floransa ve Florentinum şehirlerine gitmekten kaçınmış, ama bir gün yolu yine Florentinum'a düşmüş; ve ölmüş. Neden ölmüş?

Kehanetin kendisi dikkate değmez; mesele onun senin üzerinde güç kazanıp kazanmamasıdır. Eğer kazanırsa, o zaman ispatlanmış olur ve gerçekleşir. Nasıl yani? Kendi içimde ortaya çıkıp güçlenen bir kehanet dışarıdan gelenden daha mı değersiz ki? Ya öleceğin zamanı kesinkes bilmen, öleceğin mekânı bilmenden daha mı şüpheli?

Ah, insan ile ölüm arasında sürekli bir irtibat var! İraden ve kanaatinle kenarlarından çekip zorla çağırabilirsin ölümü, öyle ki yanına geliverir, hem de inandığın vakitte...

3 Ekim

Düşüncelerim, etrafı sislerle çevrili olduğu için bana sonsuzmuş gibi görünen bulanık sular misali önümde açılınca, sık sık eşyanın birbiriyle bağlantısı gibi bir şey görür ve kavramların hiçliğini anladığımı sanırım.

İntihar nedir? Gönüllü ölüm mü? Ama kimse gönülsüz ölmez zaten. Ruhunu teslim etmen ve ölüme teslim olman istisnasız şekilde zaaftandır ve bu zaaf sürekli ya vücutta, ya ruhta veya her ikisinde bulunan bir hastalıktan gelir. Buna rıza göstermeden ölmezsin...

Peki, ben razı mıyım? Galiba öyle olmam lazım, çünkü on iki ekimde ölmeyecek olursam çıldırabilirim sanıyorum...

1. Doğumundaki bir kehanete göre "Flore"ye giderse öleceğine inanan Friedrich ömür boyu Floransa'ya (Florenze) gitmedi; ancak yaşlılığında Fiorentino di Paglia'ya gitti ve öldü.

5 Ekim

Durmadan onu düşünüyorum ve bu tüm vaktimi alıyor. Bu bilginin bana ne zaman ve nereden geldiği hakkında düşüncelere dalıyorum, ama çıkaramıyorum! On dokuz veya yirmi yaşındayken, kırkımda ölmem gerektiğini biliyordum ve günün birinde bunun hangi gün olacağını ısrarla kendime sorduğumda, gününü de öğrendim!

Artık çok yaklaştı, öyle yaklaştı ki, ölümün soğuk nefesini hissettiğimi sanıyorum.

7 Ekim

Rüzgâr şiddetlendi, deniz köpürüyor, yağmur da patır patır yağıyor çatının üzerine. Geceleyin uyumayıp yağmurluğumu giyerek sahile yürüdüm ve orada bir taşın üstüne oturdum.

Arkamda karanlık ve yağmur içerisinde kurşuni evin bulunduğu tepe vardı, içinde küçük Asuncion'un uyuduğu, benim küçük Asuncionumun! Önümdeyse deniz kederli köpüklerini ayaklarımın önüne kadar yuvarlıyordu.

Bütün gece ilerilere doğru baktım, bana öyle geliyor ki ölüm de böyle olmalı veya ölüm sonrası: öbür tarafta, dışarılarda sonsuz ve belirsizce kabaran bir karanlık. Orada benden bir düşünce veya haber yaşamaya, hareket etmeye devam edecek ve ebediyen bu anlaşılmaz kabarmayı mı dinleyecek?

8 Ekim

Geldiğinde ölüme teşekkür etmek istiyorum, çünkü daha fazla bekleyemeyeceğim kadar yakın bir zamanda gerçekleşmiş olacak. Üç kısa sonbahar günü daha geçin-

ce olacak. Son, en son anı nasıl da merak ediyorum! Hayranlık ve tarifsiz tatlılıkla dolu bir an olmaz mı? Şehvetin doruklarında bir an?

Üç kısa sonbahar günü daha geçsin, ölüm yanıma, odama gelecek... nasıl davranacak acaba! Bana solucan muamelesi mi yapacak? Boğazıma yapışıp boğacak mı beni? Yoksa eliyle beynimi mi tutacak? Ama ben onun yüce, güzel ve vahşi bir azameti olacağını hayal ediyorum!

9 Ekim

Dizlerimde otururken Asuncion'a dedim ki: "Yakında senden herhangi bir şekilde ayrılsam, nasıl olur? Çok üzülür müydün?" Bunun üzerine küçük başını göğsüme yaslayıp acıyla ağladı. Boğazım ıstıraptan düğümlendi.

Ateşim de var ayrıca. Başım yanıyor, soğuktan titriyorum.

10 Ekim

Yanımdaydı, bu gece yanımdaydı! Onu ne gördüm ne duydum, buna rağmen onunla konuştum. Gülünç, ama diş hekimi gibi davranıyordu! "En iyisi hemen çekelim," dedi. Ama ben istemeyip karşı koydum. Birkaç kelimeyle dışarı yolladım onu.

"En iyisi hemen çekelim!" Nasıl bir söz bu! İliklerime işledi. Öyle kuru, öyle can sıkıcı, öyle sıradan ki! Hiç daha soğuk ve alay dolu bir hayal kırıklığı hissi yaşamamıştım.

11 Ekim (saat akşam 11)

Anlıyor muyum? Ah! İnanın ki anlıyorum!

Bir buçuk saat önce, odamda otururken, ihtiyar

Franz içeri, yanıma geldi; titriyor ve hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. "Küçükhanım!" diye bağırdı, "çocuk! Ah, çabuk gelin!" Ben de çabuk geldim.

Ağlamadım, sadece soğuk bir ürperti sarstı beni. Yatacığında yatıyor, siyah saçı solgun, ıstıraplı yüzünü çevreliyordu. Yanında diz çöktüm, ne bir şey yaptım ne de düşündüm. Doktor Gudehus geldi.

"Kalp krizi," dedi ve hiç de şaşırmamış biri gibi başını salladı. Şu beceriksiz, budala herif, biliyormuş gibi davranıyordu!

Bense... ben anlamış mıydım? Ah, onunla yalnız kalınca –dışarıda yağmur ve deniz şakırdıyor, rüzgâr soba borusunda uğulduyordu–, o sırada masaya vurdum, bir anda anlayıvermiştim! Yirmi yıl boyunca ölümü, bir saat sonra başlayacak o güne zorlamıştım; içimde, derinlerde bir yerdeyse bu çocuğu terk edemeyeceğimi bilen bir şey vardı. Gece yarısı gelince ölemezdim, ama bunun olması lazımdı! Gelmiş olsa, yine geri yollardım ölümü: Ama o, benim bilgime ve inancıma itaat etmesi gerektiğinden, önce çocuğa gitti. Ben mi getirdim ölümü yatacığına, ben mi öldürdüm seni, küçük Asuncionum? Ah, ince ve gizemli şeyler için kaba ve zavallı kelimeler bunlar!

Elveda elveda! Belki dışarıda bir yerde senden bir düşünce, bir haber bulurum. Çünkü bak: Zaman ilerliyor, tatlı yüzünü aydınlatan lamba da birazdan sönecek. Küçük, soğuk elini tutup bekliyorum. Birazdan bana gelecek ve başımı sallayıp gözlerimi kapamakla yetineceğim şu sözleri söyleyecek: "En iyisi hemen çekmek..."

HAYAL KIRIKLIĞI

O acayip adamın konuşmalarının kafamı tamamıyla karıştırdığını itiraf ediyorum ve korkarım ki şu an bile onları, başkalarını da o akşam beni etkilediği gibi etkileyecek şekilde anlatacak durumda değilim. Belki de bu etki, bu konuşmaları bana hiç tanımadığım birinin, garipsenecek bir samimiyetle ifade etmiş olmasından kaynaklanıyordu...

O yabancının Piazza San Marco'da ilk kez dikkatimi çektiği sonbahar gününün üzerinden yaklaşık iki ay geçti. Geniş meydanda az sayıda insan bulunuyordu gerçi, ama dolgun ve masalsı hatları ve altın süslemeleri baştan çıkarıcı bir netlikle yumuşak ve masmavi gökyüzünden ayrılan, renkli harika yapının önünde, denizden esen hafif rüzgârla birlikte bayraklar dalgalanıyordu; tam ana kapının önünde, mısır dağıtan genç bir kızın etrafında bir sürü güvercin toplanmıştı, dört bir yandan bir o kadarı daha oraya uçuyordu... Eşsiz berraklıkta, neşeli bir güzellik manzarası.

Orada rastladım ona, şu an yazarken olağanüstü bir netlikle gözlerimin önünde duruyor. Orta boylu sayılırdı, bastonunu iki eliyle arkasında tutarken hızlı hızlı ve kambur yürüyordu. Siyah bir melon şapkası, açık renk yazlık pardösüsü ve koyu çizgili pantolonu vardı. Hangi

sebepten bilmem, İngiliz olduğunu sanmıştım. Otuz yaşında olabilirdi, belki de elli. Biraz kalın bir burnu ve yorgun bakışlı, gri gözlerinin olduğu yüzü tıraşlıydı, ağzının çevresinde de açıklanamaz ve biraz da budalaca bir gülümseme vardı sürekli. Zaman zaman kaşlarını kaldırarak araştırıcı bakışlarla etrafına bakınıp sonra yüzünü yere çeviriyor, kendi kendine birkaç kelime konuşup başını sallıyor ve gülümsüyordu. Meydanda böyle ısrarla volta atıyordu.

O andan itibaren onu her gün gözetlemeye başladım, çünkü hava iyi olsun kötü olsun, öğleden önceleri veya sonraları, tek meşgalesi kırk-elli defa Piazza'yı arşınlamakmış gibi görünüyordu, hem de hep yalnız başına ve o tuhaf tavrıyla.

Aklımda kaldığı kadarıyla, o akşam askerî bandonun konseri vardı. Florian Kafe'nin meydana serpiştirdiği küçük masalardan birinde oturuyordum; konser bittikten sonra, o zamana dek ara sıra büyük öbekler halinde ayrılan kalabalık dağılmaya başlayınca, yabancı, yine o dalgın gülümsemesiyle, yanımda boşalan masalardan birine oturdu.

Zaman geçiyor, etraf gittikçe sessizleşiyordu, biraz sonra da ne kadar masa varsa boşaldı. Ortalıkta dolaşan bir-iki insan dışında meydanda azametli bir sessizlik hüküm sürüyordu, gökyüzü yıldızlarla kaplanmıştı ve San Marco'nun muhteşem teatral cephesi üzerinde yarımay görülüyordu.

Komşuma sırtımı dönmüş, gazetemi okuyordum; tam onu yalnız bırakacaktım ki, biraz ona doğru dönme gereğini duydum; zira şimdiye kadar hareket ettiğine dair bile en küçük bir ses işitmemişken, birden konuşmaya başlamıştı.

"Venedik'e ilk gelişiniz mi, beyefendi?" diye sordu kötü bir Fransızcayla; ben ona İngilizce cevap vermeye

uğraşırken, sık sık öksürerek düzeltmeye çalıştığı alçak ve kısık sesiyle şivesiz bir Almanca konuşarak devam etti.

"Tüm bunları ilk kez mi görüyorsunuz? Beklentilerinizi karşılıyor mu? Belki de geçiyordur bile? Ah! Daha güzel olamazdı demek? Doğru mu? Bunu sadece mutlu ve kıskanılası görünmek için söylemiyor musunuz? Ah!" Arkasına yaslanıp gözlerini kırpıştırarak ve tamamen anlaşılmaz bir yüz ifadesiyle beni süzdü.

Yaşanan duraklama uzun sürdü, bu garip konuşmayı nasıl devam ettireceğimi bilmeden yeniden kalkmaya davrandım ki, aceleyle öne eğildi.

"Bunun ne olduğunu bilir misiniz beyefendi; hayal kırıklığının?" diye sordu usulca ve etkileyici bir şekilde, iki elini bastonuna dayayarak. "Özel olarak bir başarısızlığın, bir fiyaskonun değil, büyük, genel hayal kırıklığının; her şeyin, hayatın tamamının bir kimseyi uğrattığı hayal kırıklığının? Elbette, bilmezsiniz. Bense gençliğimden beri onunla dolaştım ve o beni yalnız, mutsuz, biraz da garip kıldı, inkâr etmiyorum.

Hem nasıl anlayabilirdiniz ki beni, beyefendi? Ama belki de, beni iki dakika dinlemenizi rica edersem anlayacaksınızdır. Çünkü söylenecek gibiyse, hemen söylenivérir...

Küçük bir şehirde, temiz mi temiz odalarına eski moda haşmetli bir âlim iyimserliğinin hâkim olduğu ve içinde insanın acayip bir kilise kürsüsü retoriği havası soluduğu bir rahip evinde büyüdüğümü söyleyeyim; iyi ve kötü, güzel ve çirkin hakkındaki yüce kelimelerden, belki de onlar, yalnız onlar tüm acılarımın sebebi olduğu için, ölesiye nefret ediyordum.

Doğrusu hayat benim için yüce kelimelerden ibaretti, zira bunlar adına tek bildiğim, bu kelimelerin içimde meydana getirdiği korkunç ve hayalî sezgilerden baş-

ka bir şey değildi. İnsanlardan ilahî iyiliği ve tüyler ürperten şeytanlığı bekliyordum; hayattan hayranlık veren güzelliği ve korkunç olanı bekliyordum ve tüm bunlar için bir arzu dolduruyordu içimi; engin gerçekliğe, her nasıl olursa olsun tecrübeye, sarhoş edecek derecede azametli mutluluğa ve anlatılamaz, sezilemez korkunçluktaki acıya derin, kaygı dolu bir özlem.

Hayatımın ilk hayal kırıklığını, beyefendi, üzücü bir berraklıkla hatırlıyorum; sizden bunun, asla güzel bir ümidin boşa çıkmasından değil, bir talihsizliğin vuku bulmasından kaynaklandığını anlamanızı rica ederim. Baba evimde bir gece yangın çıktığında, henüz bir çocuk sayılırdım. Ateş gizli ve hain bir şekilde etrafı sarmıştı, odamın kapısına kadar tüm kat yanıyordu, merdivenin de alevler içinde kaybolmasına ramak kalmıştı. Durumu ilk fark eden bendim, evin içinde koşarak art arda, 'Yangın var! Yangın var!' diye bağırdığımı hatırlıyorum. Bu kelimeyi çok net olarak hatırlıyor ve o zamanlar fark etmemiş olsam da, bunun temelinde hangi duygunun yattığını da biliyorum. Hissettiğim kadarıyla yangındı o; o an yaşıyordum onu! Daha kötüsü olmadı mı? Bu kadar mıydı?..

Tanrı biliyor ya, küçük bir mesele değildi bu. Evin tamamı kül olmuştu, kendimizi bu büyük tehlikeden zar zor kurtarmıştık; ben çok ciddi yaralar almıştım. Hayal gücümün olayların önüne geçtiğini ve ailemin evinde çıkan yangını bana, olduğundan daha korkunç gösterdiğini söylemek haksızlık olurdu. Ama çok daha korkunç bir şeyin belli belirsiz bir sezgisi, şekilsiz bir tasavvuru yaşamıştı içimde ve gerçek buna nazaran sönük görünüyordu bana. Yangın ilk büyük tecrübemdi: Bununla müthiş bir umut da hayal kırıklığına uğramıştı.

Uğradığım hayal kırıklıklarını tek tek anlatmaya devam edeceğim diye telaşa kapılmayın. Hayattan duydu-

ğum olağanüstü beklentilerimi biçare bir hırsla binlerce kitaptan beslediğimi söylemekle yetineceğim: şairlerin eserleriyle. Ah, onlardan, yüce kelimelerini tüm duvarlara yazmayı ve Vezüv'e daldırdıkları çam ağacıyla gökyüzüne de çizmeyi isteyen bu şairlerden nefret etmeyi öğrendim; diğer taraftan, her bir yüce kelimeyi yalan veya alay olarak algılamaktan geri duramıyordum!

Kendinden geçmiş şairler bana dilin fakir olduğunu, ah, onun fakir olduğunu söylediler; ama hayır, beyefendi! Bana öyle geliyor ki dil zengindir, hayatın sınırlılığı ve yoksulluğuna nazaran çok zengin. Istırabın sınırları var: vücutta olanınki baygınlıkta, ruhta olanınki ahmaklıkta; mutluluğun durumu da farklı değil! İnsanın dertleşme ihtiyacı ise, bu sınırların ötesinde yalan söyleyen sesler icat etmiş.

Bunun sebebi ben miyim? Bazı kelimeler, gerçekte olmayan tecrübelerin sezgilerini içimde uyandıracak bir şekilde, sadece beni mi etkiliyor?

Meşhur hayata doğru yola çıktım, büyük sezgilerime karşılık gelecek o tecrübe arzusuyla dolu olarak. Tanrı yardımcım olsun, nasibim değilmiş! Yeryüzünün en övülen bölgelerini gezmek için, etrafında insanlığın yüce kelimelerle dans ettiği sanat eserlerinin önüne çıkmak için dolandım durdum; önlerinde durdum ve kendime dedim ki: Güzelmiş. Ama: Daha güzeli yok muydu? Hepsi bu kadar mı?

Gerçeklerden hiç anlamam; belki bu her şeyi açıklıyordur. Dünyanın bir yerinde bir gün dar ve derin bir yarın başında durdum. Taş duvarları çıplak ve dikti, altında su taş kütleleri üzerinden köpürüp akıyordu. Aşağı bakıp düşündüm ki, ya düşsem? Ama kendime şu cevabı verecek kadar tecrübem vardı: Bu olursa, düşerken kendime derdim ki, şu an aşağı düşüyorsun, şimdi gerçek oldu! Tam olarak nedir bu?

Bu konuda konuşabilecek kadar tecrübem olduğuna inanıyor musunuz? Yıllarca önce bir kız sevmiştim, elinden tutup korumam altında gezdirmekten hoşlanacağım narin ve hoş birini; ama o beni sevmemişti, şaşılacak bir şey değildi bu, başka birisi korudu onu... Bundan daha acı bir tecrübe var mıdır? Şehvetle korkunç şekilde karışmış bu sert zulümden daha utanç verici bir şey var mıdır? Bazı geceler gözlerim açık yatardım, şu düşünce diğer her şeyden daha üzücü ve eziyet vericiydi: Büyük ıstırap işte budur! Şu an onu yaşıyorum! Tam olarak nedir bu?

Size mutluluğumdan da bahsetmeme gerek var mı? Zira mutluluğu da yaşadım, mutluluk da beni hayal kırıklığına uğrattı... Gerek yok; genel hatlarıyla hayatın bu olduğunu, vasat, ilgi çekmeyen ve donuk seyrinde beni hayal kırıklığına uğrattığını anlamanızı sağlamayacak çünkü.

'Nedir', diye yazar genç Werther, 'insan, o övülen yarı tanrı? Tam en çok ihtiyaç duyduğu anda eksilmez mi kuvveti? Ya sevinç içinde coşar veya acı içinde batarken, her ikisinde de, tam sonsuzluğun dolgunluğu içinde kaybolmayı özlediği anda durdurulmaz, tam orada kör, soğuk bilinci yerine getirilmez mi?'

Sık sık, denizi ilk gördüğüm günü hatırlarım. Deniz büyüktü, deniz engindi, bakışım sahilden uzaklara kayıyor ve özgürleşmiş olmayı umuyordu: Ama arka tarafta ufuk vardı. Neden bir ufkum var? Hayattan sonsuz olanı beklemiştim.

Belki de diğer insanlarınkine göre daha dardır benim ufkum? Gerçeklerden anlamam, demiştim... yoksa çok mu fazla anlıyorum acaba? Çok mu çabuk kesiliyorum? İşim çok mu çabuk bitiyor? Mutluluk ve ıstırabın çok alt derecelerini, seyreltilmiş halini mi tanıyorum sadece?

Sanmıyorum; insanlara inanmıyorum, hayat yüzünden şairlerin yüce sözlerine katılanlara hiç inanmıyo-

rum; korkaklık bu, yalan! Bu arada, beyefendi, acının değil de, sadece mutluluğun yüceliğini yaşadığını iddia eden, başkalarını gizlice kıskanma ve itibar hırsı olan kendini beğenmiş insanların varlığını fark ettiniz mi?

Hava kararda, beni dinlemiyorsunuz artık; bu yüzden bugün bir kez daha, kendim ve başkaları önünde kendimi mutluymuş gibi göstermek için, benim de, bizzat benim de bu insanlarla beraber yalan söylediğimi itiraf etmek istiyorum. Ama bu kendini beğenmişliğin çöküşünün üzerinden birkaç yıl geçti ve ben yalnız, mutsuz ve biraz da garip oldum, inkâr etmiyorum.

Geceleyin yıldızlı göğü seyretmek en sevdiğim meşgalemdir; dünyadan ve hayattan başını kaldırmanın en güzel şekli değil midir çünkü bu? Sezgilerimi en azından korumak sevdasında olmam, affedilir bir şeydir belki de? Ya hayal kırıklığının eziyet verici kalıntıları olmadan, gerçekliğin yüce sezgilerimde eriyip gittiği, özgürleşmiş bir hayat rüyası görmek? Ya ufku olmayan bir hayat?..

Bunun rüyasını görüyor ve ölümü bekliyorum. Ah, onu, ölümü, o son hayal kırıklığını öyle iyi tanıyorum ki! Ölüm buymuş, diyeceğim son anımda kendime; işte şimdi yaşıyorum onu! Tam olarak nedir bu?

Meydanda hava soğudu, beyefendi; bunu olsun hissedecek durumdayım, hehe! Müsaadenizi rica edeyim. Hoşça kalın..."

KÜÇÜK FRIEDEMANN

1

Suç ebenindi. İlk şüphe baş gösterdiğinde, konsolosun hanımı Friedemann'ın ona bu rezaleti örtbas etmesini ciddiyetle tembihlemesi ne işe yaradı? Ona her gün besleyici biradan başka bir kadeh de kırmızı şarap vermesi ne işe yaradı? Bu kızın, ocak için kullanılacak ispirtoyu da ona içirmelerine müsaade ettiği ortaya çıktı ve yerine başkası gelmeden, daha ona yol veremeden musibet gerçekleşmişti. Anne ve yeniyetme üç kızı günün birinde gezmekten döndüklerinde, takriben bir aylık olan küçük Johannes kundak masasından düşmüştü, ebe ahmak ahmak yanında dururken, son derece hafif bir inlemeyle yerde yatıyordu.

Bu iki büklüm olmuş, titreyen küçük varlığın uzuvlarını dikkatli bir sabırla muayene eden doktor, çok ama çok ciddi bir yüz ifadesi takınmıştı; üç kız bir köşede hıçkırarak ağlıyor, Frau Friedemann ise büyük bir korkuyla yüksek sesle dua ediyordu.

Zavallı kadın daha çocuğun doğumundan önce, kocası Hollanda konsolosunun yine böyle ani ve şiddetli bir hastalıkla ölüşünü seyretmek zorunda kalmıştı ve henüz küçük Johannes'in kendisine bağışlanacağını ümit edemeyecek kadar kırılgandı. Fakat iki gün sonra doktor cesaretlendirici bir tavırla kendisine, doğrudan bir tehli-

kenin hemen hemen kalmadığını, özellikle, çocuğun baştaki gibi donuk bir ifade göstermeyen gözlerine bakınca da anlaşılacağı üzere, beyindeki hafif hasarın tamamen ortadan kalktığını açıkladı... Elbette durumun bundan sonrasında nasıl gelişeceğini bekleyip görmek... ve en iyisini ümit etmek, dediği gibi, en iyisini ümit etmek lazımdı...

2

Johannes Friedemann'ın büyüdüğü gri, sivri çatılı ev, ortadan biraz büyük eski ticaret şehrinin kuzey kapısında bulunuyordu. Evin kapısından geçince, beyaz boyalı ahşap tırabzanlı bir merdivenden yukarı katlara çıkılan, çini döşeli genişçe bir sahanlığa giriliyordu. İlk kattaki oturma odasının duvar kâğıtlarında solmuş manzara resimleri vardı, koyu kırmızı pelüş örtülü ağır maun masanın etrafında da sert arkalıklı mobilyalar duruyordu.

Çocukluğunda sık sık, önünü sürekli güzel çiçeklerin süslediği pencerenin yanında, annesinin ayakları dibindeki küçük bir taburede oturur ve onun düz, kır saçlarını ve iyi, halim selim yüzünü seyredip ondan yayılan hafif kokuyu içine çekerken, örneğin harika bir hikâye dinlerdi. Veya favorileri kırlaşmış sevimli bir adam olan babasının resmini göstermesini isterdi. Annesi onun cennette olduğunu ve onları orada beklediğini söylerdi.

Evin arkasında, yaz boyunca, hemen her zaman yakındaki bir şeker imalatçısından esen tatlı dumana rağmen, günün büyük bir kısmını geçirmeyi âdet edindikleri küçük bir bahçe bulunuyordu. Yaşlı, dallı budaklı bir ceviz ağacı vardı orada, küçük Johannes onun gölgesinde alçak bir ahşap iskemlenin üstünde otururdu ve artık yetişkin olmuş üç ablası Frau Friedemann'la beraber gri yelken bezinden bir çadırda otururlarken, o ceviz kırar-

dı. Ama annesinin bakışları sıkça el işinden ayrılıp hüzünlü bir sevecenlikle çocuğuna doğru kayardı.

Güzel bir çocuk değildi küçük Johannes; yüksek ve sivri göğsü, büyücek bir çıkıntı halindeki sırtı ve upuzun sıska kollarıyla taburede oturup eli çabuk bir gayretkeşlikle cevizlerini kırarken oldukça tuhaf bir manzara sergiliyordu. Fakat elleriyle ayakları narin biçimli ve ensizdi; iri, kızıla çalan kahverengi gözleri, yumuşak kesimli bir ağzı ve zarif, açık kahverengi saçları vardı. Yüzü acınası bir halde omuzlarının arasında duruyor olmasına rağmen güzel denecek bir durumdaydı.

3

Yedi yaşına geldiğinde onu okula yolladılar ve yıllar tekdüze bir biçimde hızla geçip gitti. Her gün, kötürüm insanlara has o garip, esaslı yürüyüşüyle, sivri çatılı evler ve mağazalar arasından gotik kubbeli eski okul binasına doğru yürürdü; evde ödevlerini bitirince, güzel, rengârenk kapak resimleri olan kitaplarını okur veya ablaları hastalıklı anneye ev işlerinde yardım ederken bahçede oyalanırdı. Ablaları partilere de giderlerdi, zira Friedemann ailesi şehrin sosyetesine mensuptu; fakat ablaları maalesef henüz evlenmemişlerdi, çünkü pek büyük bir servetleri yoktu ve oldukça da çirkindiler.

Akranları ara sıra Johannes'i de davet ediyorlardı mutlaka, fakat kendisi onlarla birlikte olmaktan pek keyif almıyordu. Oyunlarına katılamıyordu ve akranları ona karşı çekingen tavırlarını hep muhafaza ettiklerinden, arkadaş da olamıyorlardı.

Bir zaman geldi, onları okulun avlusunda bazı tecrübelerden bahsederken duydu; falanca küçük kız hakkındaki hayallerinden konuşurlarken, dikkatle ve iri iri açılmış gözlerle kulak kabartıyor ve susuyordu. Diğerle-

rinin görünüşte dopdolu oldukları bu şeylerin, jimnastik ve top oyunları gibi kendisi için elverişli olmayan şeylere dahil olduğunu söylüyordu kendi kendine. Bu bazen üzücü oluyordu; ama en nihayetinde, ezelden beri tek başına kalmaya ve başkalarının ilgi alanlarını paylaşmamaya alışmıştı.

Buna rağmen –o zamanlar on altı yaşındaydı– yaşıtı bir kıza aniden bir meyil duyuverdi. Sınıf arkadaşlarından birinin kız kardeşiydi bu, sarışın, rahat ve neşeli biriydi, ağabeyinin yanında tanıştı onunla. Yanındayken tuhaf bir sıkıntı hissediyordu ve kızın kendisine karşı davranışındaki çekingen ve suni sevecenlik, içini derinden bir üzüntüyle dolduruyordu.

Bir yaz günü öğleden sonra şehrin dışında tek başına bentte gezinirken, bir yaseminliğin ardından fısıltılar işitip dalların arasından dikkatle kulak kabarttı. Orada duran bankta, çok iyi tanıdığı uzun boylu, kızıl kafalı bir delikanlının yanında o kız oturuyordu; delikanlı kolunu kıza dolamıştı ve dudaklarına bir öpücük kondurdu, kız da kıkırdayarak karşılık verdi. Johannes Friedemann bunu görünce geri dönüp sessizce oradan uzaklaştı.

Başı omuzlarına her zamankinden daha çok gömülmüştü, elleri titriyordu ve keskin, sıkıntı veren bir ıstırap göğsünden boğazına yükseliyordu. Fakat bu ıstırabı boğarak aşağı yolladı ve kararlılıkla, elinden geldiğince doğruldu. "Peki," dedi kendine, "artık bitmiştir. Bütün bunlardan bir daha asla gam kedere düşmeyeceğim. Bunlar başkalarına sevinç ve mutluluk veriyor, ama bana sadece elem ve üzüntü getiriyor. Bununla işim bitmiştir. Benim için artık maziye karıştı. Bir daha asla..."

Kararı iyi geldi ona. Vazgeçmiş, ebediyen vazgeçmişti. Eve gidip eline bir kitap aldı; olmadı, kötürüm göğsüne rağmen öğrenebildiği kemanını çaldı.

4

On yedi yaşında, çevresindeki herkes gibi ticarete atılmak için okuldan ayrıldı ve Herr Schlievogt'un aşağıda, nehir kenarındaki büyük kerestehanesine çırak olarak girdi. Kendisine hoşgörülü davranıyorlardı, o da güler yüzlü ve nazikti, zaman da sakin ve düzenli bir biçimde geçip gidiyordu. Fakat kendisi yirmi bir yaşındayken, annesi uzun acılardan sonra öldü.

Bu, uzun müddet sakladığı büyük bir ıstırap oldu Johannes Friedemann için. Bunun, bu acının tadını çıkardı, ona büyük bir mutluluğa teslim olur gibi teslim oldu, binlerce çocukluk hatırasıyla ona bakıp ilk kuvvetli tecrübesi olarak sömürdü ıstırabını.

Hayat aslında iyi bir şey değil midir, bizim için "mutlu" denebilecek şekilde şekillenip şekillenmemesine bakmadan? Johannes Friedemann bunu hissediyor ve hayatı seviyordu. Hayatın bize sunmaya kadir olduğu o en büyük mutluluktan vazgeçen Friedemann'ın, ulaştığı sevinçlerin keyfini çıkarmayı ne içten bir özenle bildiğini kimse anlamazdı. Bahar zamanı şehrin dışındaki yeşilliklerde bir gezinti, bir çiçeğin kokusu, bir kuşun cıvıltısı; böyle şeyler için minnettar olunamaz mıydı?

Eğitimin keyiflenmenin bir parçası olduğunu, evet, eğitimin keyif çıkarabilmekle aynı anlama geldiğini, bunu da anlıyordu: Ve kendini eğitiyordu. Müziği seviyor, şehirde düzenlenen hemen her konsere gidiyordu. Kendisi de, bu esnada pek tuhaf bir izlenim bırakmasına rağmen, fena keman çalmıyor ve çıkarmayı başardığı her güzel ve yumuşak tınıdan memnun oluyordu. Çok okuyarak zamanla, şehirde muhtemelen başka kimsenin sahip olmadığı edebî bir zevke ulaştı. Yurttaki ve yurtdışındaki en yeni yayınlar hakkında bilgisi vardı, bir şiirin ritmik tahrikinin tadını çıkarmayı, takdire şayan yazıl-

mış bir hikâyenin mahrem hissiyatına kapılmayı biliyordu... Ah! Adeta epiküryen olduğu söylenebilirdi.

Her şeyin, keyfini çıkarmaya değer olduğunu, mutlu ile mutsuz tecrübeler arasında ayrım yapmanın akılsızca olduğunu kavramayı öğreniyordu. Tüm hislerini ve ruh hallerini en istekli bir şekilde üstleniyor ve onlara, ister hüzünlü ister neşeli olsun, iyi bakıyordu: gerçekleşmemiş arzularına, ihtirasa bile. Hatırları için seviyordu onları ve kendine, bunlar gerçekleşince işin en iyi yanının bitmiş olacağını söylüyordu. Durgun bahar akşamlarının tatlı, ıstıraplı, belirsiz hasret ve ümidi, yazın getirebileceği tüm gerçekleşmelerden daha zevkli değil miydi? Evet, genç Friedemann, epiküryendi!

Sokakta, ezelden beri alışkın olduğu o merhametli ve dostça tavırlarıyla selam veren insanlar bunu bilmiyorlardı muhakkak. Açık renk pardösüsü ve parlak silindir şapkasını giyip küstah kendini beğenmişliğiyle –tuhaf bir şekilde biraz kibirliydi– caddelerde dolaşan bu mutsuz sakatın, hafifçe elinden kayan hayatı şefkatle, büyük duygulanımlar olmadan, ama ele geçirmeyi bildiği durgun ve narin bir mutlulukla dolu olarak sevdiğinden habersizdiler.

5

Ama Herr Friedemann'ın başlıca eğilimi, asıl tutkusu tiyatroydu. Son derece güçlü bir tiyatro duygusuna sahipti ve sahnedeki kuvvetli bir etki, bir trajedideki felaket esnasında tüm küçük vücudunu bir titreme alabiliyordu. Şehir tiyatrosunun ilk sırasında muntazaman gittiği belli bir yeri vardı, ara sıra üç ablası da ona eşlik ediyordu. Annelerinin ölümünden beri kardeşleriyle paylaştıkları eski evin idaresini birlikte yürütüyorlardı.

Halen evlenmemişlerdi maalesef; ama zaten artık

insanın kenara çekildiği bir yaşa gelmişlerdi, zira en yaşlıları Friederike, Herr Friedemann'dan on yedi yaş büyüktü. O ve kardeşi Henriette biraz fazlaca uzun ve inceyken, en gençleri Pfiffi pek küçük ve tombul görünümlüydü. Bir de komik bir tarzı vardı, her sözünde sallanıyor, ağzının kenarlarında tükürük birikiyordu.

Genç Friedemann bu üç kızı pek önemsemiyordu: Ama onlar birbirlerini çok tutuyorlardı ve hep aynı fikirdeydiler. Hele tanıdıklarından birinin nişanı varsa, tek bir ağızdan bunun çok sevindirici olduğunu vurgularlardı.

Erkek kardeşleri, Herr Schlievogt'un kerestehanesini bırakıp acente veya buna benzer, çok çalışma gerektirmeyen küçük bir işletmeyi devralarak serbest çalışmaya başladığında da, yanlarında oturmaya devam etti. Ara sıra astımı tuttuğundan, yemek vakitleri haricinde merdiven çıkmasına gerek kalmasın diye, evin zemin katındaki birkaç odayı işgal ediyordu.

Otuzuncu doğum gününde, açık ve sıcak bir haziran günü, öğle yemeğinden sonra, Henriette'nin yaptığı yeni bir yastık, ağzında iyi bir puro ve elinde de iyi bir kitapla bahçedeki gri çadırda oturmuştu. Bazı bazı kitabı kenara koyuyor, yaşlı ceviz ağacına konmuş serçelerin keyifli ötüşlerini dinliyor, eve çıkan temiz çakıl yola ve rengârenk çiçek tarhları olan çimenliğe bakıyordu.

Genç Friedemann'ın sakalı yoktu ve hatlarının biraz daha belirginleşmesi sayılmazsa, yüzü neredeyse hiç değişmemişti. İnce telli, açık kahverengi saçlarını düz tarayıp yandan ayırıyordu.

Kitabı bir an dizlerinin üstüne koyup yukarıya, mavi ve güneşli göğe bir bakış atarken, kendi kendine şöyle dedi: "Otuz yıl geçiverdi. Belki bir on veya yirmi yılım daha var, Tanrı bilir. Gürültü çıkarmadan, sessizce gelecek ve ardımda bıraktığım yıllar gibi geçip gidecekler, bense iç huzuruyla bekleyeceğim onları."

6

Aynı yılın temmuz ayında bölge kumandanlığında, herkesi heyecanlandıran o değişiklik gerçekleşti. Bu görevi uzun yıllar sürdüren yapılı, babacan adam toplum içinde çok seviliyordu ve ayrıldığını görmek kimsenin hoşuna gitmedi. Hangi durumdan ötürü tam da Herr von Rinnlingen'in başkentten buraya geldiğini Tanrı bilir.

Görev takası fena olmuşa benzemiyordu, zira evli ama çocuksuz olan yeni yarbay şehrin güney banliyösünde çok genişçe bir villa kiralamıştı; buraya yerleşmeye niyetlendiği anlaşılıyordu. Her ne olursa olsun, olağanüstü zengin olduğu söylentisi, yanında dört uşak, beş binek ve koşum atı, bir lando ve hafif bir de av arabası getirmesiyle doğrulanmış bulunuyordu.

Yerleştikten sonra çok geçmeden itibarlı ailelere ziyarette bulunmaya başladılar, isimleri herkesin ağzındaydı; fakat başlıca ilgiyi doğrusu Herr von Rinnlingen'in kendi değil, hanımı topluyordu. Erkekler afallamış ve ne diyeceklerini şaşırmışlardı; kadınlarsa Gerda von Rinnlingen'in varlığına hiç mi hiç razı değillerdi.

"İnsanın başkentin havasını sezmesi," diyordu Avukat Hagenström'ün karısı, Henriette Friedemann'la konuşurken, "tamam, bu tabiidir. Sigara içiyor, ata biniyor... kabul! Fakat davranışı sadece serbest değil, laubali de, bu da tam doğru kelime değil ya... Bakınız, çirkin olduğu söylenemez, hatta güzel bile denebilir: Buna rağmen tüm kadınsı cazibeden yoksun ve bakışında, gülüşünde, hareketlerinde erkeklerin sevdiği her şey eksik. Cilveli değil ve Tanrı biliyor ya, bunu takdire şayan bulmayacak son kişi ben olurdum; ama böyle genç bir kadın –kendisi yirmi dört yaşında– alımlı bir cazibeden... tamamen yoksun olabilir mi? Tatlım, ağzım iyi laf yapmaz, ama ne dediğimi biliyorum. Kocalarımızın şaşkınlıktan dili tu-

tuldu: Birkaç haftaya kalmaz, tiksinmiş halde ondan yüz çevirirler."

"Ayrıca," dedi Frau Friedemann, "hali vakti de yerinde."

"Ya kocası!" diye bağırdı Frau Hagenström. "Nasıl davranıyor kocasına? Görmeliydiniz! Göreceksiniz! Evli bir kadının karşı cinse bir dereceye kadar soğuk davranmasında ısrar edecek ilk kişiyim. Fakat kocasına karşı tavrı nasıl? Ona öyle buz gibi bir bakışı ve merhametli bir tonla 'sevgili dostum' deyişi var ki, öfkeye kapılıyorum! Çünkü kadının bunu reva gördüğü adamı görmeniz lazım; kusursuz, dosdoğru, asil, kırkında ama mükemmel durumda, fevkalade bir subay! Dört yıldır evliler... Tatlım..."

7

Genç Friedemann'a Frau von Rinnlingen'i görmenin ilk nasip olduğu yer, neredeyse sadece işhanlarının bulunduğu ana caddeydi; bu karşılaşma, Friedemann'ın biraz işlerinin olduğu borsa binasından henüz ayrıldığı öğle vakti gerçekleşti.

Yuvarlak kesilmiş favorileri ve korkunç kalın kaşları olan kocaman, iri yapılı tüccar Stephens'ın yanında ufacık ama kurumlu bir şekilde dolaşıyordu. İkisinde de silindir şapka vardı, hava çok sıcak olduğundan pardösülerinin önünü açmışlardı. Politika hakkında konuşuyor, bu esnada bastonlarını ritmik bir biçimde kaldırıma vuruyorlardı; ama caddenin hemen hemen ortasına geldiklerinde, tüccar Stephens aniden, "Şu gelen Rinnlingen değilse, ben de ne olayım," dedi.

Tiz ve biraz keskin sesiyle, "Evet, iyi denk geldi," diyen Herr Friedemann ümitle ileri baktı. "Kendisini şimdiye kadar görmemiştim. Hah, işte sarı araba."

Sahiden de bu, bugün Frau von Rinnlingen'in kullandığı sarı arabaydı, kollarını kavuşturmuş uşak arkasında dururken, iki zarif atı bizzat kendi idare ediyordu. Bol, çok açık renk bir ceket giymişti, eteği de açık renkti. Kahverengi deri kurdeleli küçük, yuvarlak hasır şapkanın altından, kulaklarının üzerinden toplanmış olan ve gür bir topuzla ensesine inen kızıl saçı belli oluyordu. Oval yüzünün ten rengi donuk beyazdı ve oldukça bitişik duran kahverengi gözlerinin kenarlarında mavimsi gölgeler vardı. Hokka gibi burnunun üstünde, kendisine yakışan bir miktar çil bulunuyordu; ağzının güzel olup olmadığını kestiremiyordu insan, çünkü altdudağını üstdudağına silerek durmaksızın bir ileri bir geri itiyordu.

Araba yanlarına vardığında tüccar Stephens muazzam bir saygıyla selam verdi, genç Friedemann da şapkasını çıkarıp Frau von Rinnlingen'e hayranlık ve dikkatle baktı. Kadın kırbacını indirdi, başını hafifçe sallayıp etraftaki evleri ve vitrinleri seyrederek yavaşça ilerledi.

Birkaç adım sonra tüccar, "Gezmeye çıkmış, şimdi de eve dönüyor," dedi.

Genç Friedemann cevap vermeyip önüne, kaldırıma baktı. Sonra birden tüccara bakıp, "Ne diyordunuz?" diye sordu.

Herr Stephens da zekice yorumunu yineledi.

8

Üç gün sonra Johannes Friedemann öğlen saat on ikide her zamanki gezintisinden eve döndü. Saat yarımda öğle yemeği yendi ve Friedemann yarım saatliğine, evin hemen sağında bulunan "büro"suna gidecekti ki, hizmetçi kız koridordan gelip, "Ziyaretçiniz var, Herr Friedemann," dedi.

"Benim tarafta mı?" diye sordu.

"Hayır, yukarıda, hanımefendilerin yanında."

"Kim peki?"

"Yarbay von Rinnlingen ile karısı."

"Eh," dedi Herr Friedemann, "gideyim bari..."

Ve merdiveni çıktı. Yukarıda antreden geçti, "manzaralı oda"ya açılan yüksek, beyaz kapının kolunu tutmuştu ki aniden duraksadı, bir adım geri attı, arkasını döndü ve geldiği gibi yavaşça oradan uzaklaştı. Ve yapayalnız olmasına rağmen, oldukça yüksek sesle kendi kendine şöyle dedi:

"Hayır. İyisi mi gitmeyeyim..."

Aşağıya, "büro"suna indi, yazı masasına oturup gazetesini eline aldı. Ama bir dakika sonra tekrar bırakıp yan taraftaki pencereden dışarı baktı. Kız gelip yemeğin hazır olduğunu bildirene kadar böylece oturdu; sonra, ablalarının onu beklediği yemek odasına çıktı ve üstünde üç nota kitabının durduğu sandalyesine oturdu.

Çorbayı koyan Henriette dedi ki:

"Johannes, kim geldi, biliyor musun?"

"Kimmiş?" diye sordu.

"Yeni yarbay ile karısı."

"Hı, öyle mi? Güzel."

"Evet," diyen Pfiffi'nin ağzının kenarlarına çorba bulaştı, "bence ikisi de pek kibar insanlar."

"Her neyse," dedi Friederike, "iadeiziyareti geciktirmemek lazım. Yarından sonra, pazar günü gitmeyi öneriyorum."

"Pazar," dedi Henriette ile Pfiffi.

"Bizimle geleceksin, Johannes, değil mi?" diye sordu Friederike.

"Pek tabii!" diyen Pfiffi şöyle bir silkindi. Herr Friedemann soruyu tamamen duymazdan gelmiş, sakin ve kaygılı bir tavırla çorbasını içiyordu. Bir yere, uğursuz bir sese kulak kabartıyor gibiydi.

9

Ertesi akşam şehir tiyatrosunda *Lohengrin* oynuyordu, tüm kültürlü insanlar oradaydı. Küçük mekân yukardan aşağı insan kaynıyordu ve uğultulu bir gürültü, gaz kokusu ve parfümle doluydu. Hem ön sıralardaki hem balkonlardaki dürbünler sahnenin hemen sağındaki on üçüncü locaya doğrultulmuştu, çünkü Herr von Rinnlingen orada bugün karısıyla beraber ilk defa görünmüş ve insanlar bu çifti baştan aşağı gözden geçirme fırsatı bulmuşlardı.

Genç Friedemann, dikkat çekecek kadar öne doğru çıkık olan bembeyaz jabolu, kusursuz siyah takım elbisesiyle locasına –on üç numaralı loca– girecekken kapıda duraksadı, bu esnada eliyle alnına doğru bir hareket yaptı ve burun kanatları bir an kuvvetle açıldı. Fakat sonra koltuğuna, Frau von Rinnlingen'in solundaki yere oturdu.

Otururken Frau von Rinnlingen ona, altdudağını ileri iterek bir müddet dikkatle baktı ve sonra kocasıyla iki çift laf etmek üzere arkaya döndü. Kocası, bıyıkları yukarı taranmış, esmer ve iyi niyetli bir yüzü olan iriyarı, cüsseli bir adamdı.

Uvertür başlayıp da Frau von Rinnlingen parmaklığın üzerinden eğilince, Herr Friedemann bakışlarını hızlı, aceleci bir şekilde onun üzerinde gezdirdi. Açık renk bir tuvalet giymişti ve oradaki hanımlardan sadece onun kıyafeti biraz dekolteydi. Elbisesinin kolları bol ve kabarıktı, beyaz eldivenleri dirseklerine kadar uzanıyordu. Hatlarında, geçen gün üzerinde bol ceketi varken fark edilmeyen bir dolgunluk vardı; göğsü yavaşça ve dolu dolu kalkıp iniyor, kızıla çalan sarı saçının topuzu ensesinden aşağı gür bir şekilde dökülüyordu.

Herr Friedemann solgun, her zamankinden çok da-

ha solgundu ve dümdüz ayırdığı kahverengi saçının diplerinden alnına inen küçük damlacıklar bulunuyordu. Frau von Rinnlingen parmaklığın kırmızı kadifesinde duran sol kolundaki eldivenini sıyırmıştı ve Herr Friedemann, takısız eli gibi gayet solgun mavi damarlarla kaplı olan bu yuvarlak, donuk beyaz kolu hâlâ görüyordu; değiştirilemezdi bu.

Kemanlar çalındı, davulların gümbürtüsü araya girdi, Telramund[1] düştü; orkestrada genel bir coşku hâkimdi ve genç Friedemann hareketsiz, solgun ve durgun, başı omuzlarına gömülmüş, işaretparmağının biri ağzında ve diğer eli ceketinin yakasında, oturuyordu.

Perde inerken, Frau von Rinnlingen kocasıyla locayı terk etmek üzere ayağa kalktı. Herr Friedemann bunu oraya bakmadan gördü, mendiliyle hafifçe alnını sildi, aniden ayağa kalktı, koridora çıkan kapıya kadar yürüyüp tekrar geri döndü, yerine oturdu ve az önce aldığı pozisyonda orada kımıldamadan bekledi.

Zilin sesi çınlayıp çevresindekiler tekrar içeri girdiklerinde, Frau von Rinnlingen'in gözlerinin üzerinde olduğunu hissetti ve istemeden başını ona doğru kaldırdı. Bakışları buluştuğunda, Frau von Rinnlingen hiç gözünü kaçırmayıp zerre mahcubiyet göstermeden ona dikkatle bakmaya devam etti, ta ki Herr Friedemann mecbur ve gururu kırık bir halde bakışlarını yere çevirene kadar. Bu esnada daha da solgunlaştı ve tuhaf, tatlı bir şekilde dağlayan bir öfke yükseldi içinde... Müzik başladı.

Perdenin sonuna doğru Frau von Rinnlingen'in yelpazesinin elinden kayıp Herr Friedemann'ın yanına, yere düşeceği tuttu. İkisi de aynı anda eğildi, ama yelpazeyi Frau von Rinnlingen kendisi yakalayıp alaycı bir gü-

1. Friedrich von Telramund, *Lohengrin* operasından bir karakter. (Ç.N.)

lümsemeyle, "Teşekkür ederim," dedi.

Başları neredeyse bitişik konumdaydı ve Herr Friedemann bir an için Frau von Rinnlingen'in göğsünün sıcak kokusunu solumak durumunda kaldı. Yüzü buruşmuş, tüm vücudu büzüşmüştü ve kalbi öyle ağır ve şiddetli çarpıyordu ki nefesi tıkandı. Bir yarım dakika daha oturdu, sonra koltuğunu geri itti, sessizce kalkıp usulca dışarı çıktı.

10

Peşinde müziğin tınısıyla koridorda yürüdü, vestiyerden silindir şapkasını, açık renk pardösüsünü ve bastonunu isteyip merdivenden aşağı inerek caddeye çıktı.

Sıcak, durgun bir akşamdı. Gaz lambalarının ışığında sivri çatılı gri evler, yıldızların parlak ve yumuşak ışıldadığı göğe suskun suskun bakıyordu. Herr Friedemann'ın karşısına çıkan az sayıda insanın adımları kaldırımda yankılanıyordu. Biri selam verdi, ama o görmedi; başını iyice eğmişti ve yüksek, sivri göğsü titriyordu, o derece zor nefes alıyordu. Ara sıra kendi kendine sessizce, "Tanrım! Tanrım!" diyordu.

Korkmuş ve kaygılı bir bakışla kendi içine baktı, hassas bir biçimde koruyup daima yumuşak ve akıllıca ele aldığı hissiyatı nasıl olup da dağılmış, savrulmuş, içi dışına çıkmıştı... Ve aniden, mecalsizlik, baş dönmesi, sarhoşluk, hasret ve azap hali içinde, bir lamba direğine yaslanıp titreyerek fısıldadı: "Gerda!"

Ortalık sessizdi. Etrafta tek bir insan yoktu o an. Genç Friedemann kendini toplayıp yürümeye devam etti. Tiyatronun bulunduğu ve sarp bir yokuşla nehre inen caddeyi tırmanmıştı ve şimdi kuzey istikametinde, evine giden ana caddeyi takip ediyordu...

Nasıl da bakmıştı kendisine! Nasıl? Bakışlarını yere

indirmek mecburiyetinde bırakmıştı. Bakışıyla kendisini küçümsemişti. Ama o bir kadın, kendisiyse bir erkek değil miydi? Tuhaf kahverengi gözleri bu esnada bariz bir şekilde sevinçten titrememiş miydi?

İçinde yine o şuursuz, şehvetli nefretin yükseldiğini hissediyordu, ama sonra kadının başının kendi başına temas ettiği, kendisinin onun vücudunun kokusunu soluduğu o anı düşündü ve ikinci defa olduğu yerde kalıp kötürüm gövdesini geriye eğdi, dişleri arasından havayı içine çekti ve sonra yeniden tamamen çaresiz, ümitsiz ve kendinden geçmiş bir halde mırıldandı: "Tanrım! Tanrım!"

Sonra yine mekanik bir halde yürümeye devam etti, yavaşça, akşamın boğucu havasında, insansız, yankılanan caddelerden geçip evinin önünde durana dek. Sahanlıkta bir an durdu ve oraya hâkim olan serin, izbe kokuyu içine çekti; sonra "büro"suna girdi.

Açık pencerenin dibindeki masaya oturdu ve birinin onun için vazoya koymuş olduğu iri, sarı güle baktı doğruca. Gülü alıp kapalı gözlerle kokusunu soludu; fakat sonra yorgun ve üzgün bir tavırla onu kenara itti. Hayır, hayır, bitmişti! Bu koku neyine yarardı ki artık? Şimdiye dek "mutluluğunu" sağlayan her şey artık neyineydi?..

Kenara dönüp sakin caddeye doğru baktı. Ara sıra ayak sesleri geliyor ve yankılanıp geçiyordu. Gökte yıldızlar parıldıyordu. Nasıl ölesiye yorulmuş ve âcizleşmişti! Kafası bomboştu ve ümitsizliği büyük, yumuşak bir hüzne dönüşmeye başlamıştı. Bir şiirden birkaç mısra geçiverdi aklından, *Lohengrin*'in müziği yine kulaklarında çınladı, bir kere daha Frau von Rinnlingen'i, kırmızı kadifenin üstündeki beyaz kolunu gördü karşısında ve sonra ağır, ateşin yol açtığı boğucu bir uykuya daldı.

11

Hep tam uyanacak oluyordu, ama korkup her seferinde yeniden bilinçsizliğe düşüyordu. Fakat hava tamamen aydınlanınca gözlerini açtı ve iri, ıstıraplı gözlerle etrafına bakındı. Zihninde her şey net bir şekilde duruyordu; sanki uyku, acısını hiç kesintiye uğratmamıştı.

Kafası davul gibiydi, gözleri de yanıyordu; fakat yıkanıp alnına kolonya sürdüğünde kendini biraz daha rahat hissetti ve yeniden, açık kalan pencerenin dibindeki yerine oturdu sessizce. Henüz vakit çok erkendi, saat beş civarı olmalıydı. Ara sıra bir fırıncı çırağı geçiyordu, bunun dışında görünürde kimse yoktu. Karşı taraftaki tüm kepenkler hâlâ kapalıydı. Ama kuşlar cıvıldıyordu ve gökyüzü masmaviydi. Harika bir pazar sabahıydı bu.

Bir rahatlık ve güven hissi sardı genç Friedemann'ı. Neden korkuyordu? Her şey hep olduğu gibi değil miydi? Dün fena bir buhran geçirmişti, itiraf ediyordu, ama artık bunun sonu gelmeliydi! Henüz vakit çok geç değildi, henüz mahvından kaçabilirdi! O buhranı yenileyecek her sebepten kaçınmalıydı; bu kuvveti hissediyordu kendinde. Bunu yenme ve içinde tamamen boğma kuvvetini hissediyordu...

Saat yedi buçuğu çaldığında Friederike içeri girdi ve kahvesini arka duvardaki deri kanepenin önünde duran yuvarlak masaya bıraktı.

"Günaydın, Johannes," dedi, "kahvaltını getirdim."

"Teşekkürler," dedi Herr Friedemann. Ve sonra: "Sevgili Friederike, ziyareti maalesef yalnız yapmak zorunda kalacaksınız. Sizlere eşlik edecek kadar iyi hissetmiyorum kendimi. İyi uyuyamadım, başım ağrıyor, yani kısacası, sizlerden ricam..."

"Yazık," diye cevap verdi Friederike. "Ziyareti asla

hepten ihmal etmemelisin. Ama hasta göründüğün de doğru. Mentolümü ödünç ister misin?"

"Teşekkürler," dedi Herr Friedemann. "Yakında geçer." Friederike gitti.

Masanın yanında dikilip yavaşça kahvesini içti ve yanında bir tane kruvasan yedi. Kendinden memnun kalmış, kararlılığıyla gurur duymuştu. İşi bitince bir puro alıp tekrar pencerenin dibine oturdu. Kahvaltı iyi gelmişti, kendini mutlu ve ümitli hissediyordu. Bir kitap aldı, okudu, purosunu içti ve gözlerini kırpıştırarak güneşe doğru baktı.

Cadde artık canlanmıştı; arabaların takırtısı, konuşmalar ve atlı tramvayın zili geliyordu kulaklarına; ama hepsinin arasından kuşların cıvıltısı işitiliyor ve parlak, mavi gökten yumuşak, sıcak bir rüzgâr esiyordu.

Saat onda antreden ablalarının geçtiğini duydu, ev kapısının gıcırtısını işitti ve sonra üç hanımı pencerenin önünden geçerken gördüyse de buna çok dikkat etmedi. Bir saat geçti; kendini gittikçe daha mutlu hissediyordu.

Bir tür coşkunluk doldurmaya başladı içini. Nasıl bir havaydı bu ve kuşlar nasıl da cıvıldıyordu! Biraz gezmeye çıksa nasıl olurdu? Ve o an, birden, başka şey düşünmeden, tatlı bir korkuyla içinde şu düşünce peyda oldu: Onun yanına gitsem? Ve, bariz şekilde kaslarını zorlayıp, içinde korkuyla ikaz eden her şeyi bastırarak mutlu mesut bir kararlılıkla ekledi: Yanına gitmek istiyorum!

Ve siyah pazar kıyafetini giydi, silindir şapkasıyla bastonunu alıp hızla ve aceleyle nefes alarak tüm şehri katedip güney banliyösüne yürüdü. Tek bir kişiyi bile görmeden, her adımında hırsla, dalgın, isterik bir hale kapılarak başını kaldırıp indirdi, ta ki kestaneli yoldaki, girişinde "Yarbay von Rinnlingen" ismi okunan kırmızı villanın önünde durana dek.

12

Burada bir titremeye tutuldu, kalbi kuvvetle ve göğsünü zorlayarak çarpıyordu. Ama holden geçip içerinin zilini çaldı. Artık karar verilmişti ve geri dönüş yoktu. Her şey olacağına varsın, diye düşündü. İçi aniden ölüm sessizliğine bürünmüştü.

Kapı açıldı, hizmetçi onu evin önünde karşılayıp kartını aldı ve kırmızı yolluk serili merdivenden aceleyle yukarı çıktı. Herr Friedemann kımıldamadan, hizmetçi geri dönüp hanımefendinin yukarı buyurması için kendisini beklediğini bildirene kadar gözlerini bu yolluğa dikti.

Yukarıda, bastonunu bıraktığı salon kapısının yanında aynaya bir bakış attı. Yüzü solgundu ve kızarmış gözlerinin üzerinde saçı alnına yapışmıştı; silindir şapkasını tuttuğu eli karşı konulmaz şekilde titriyordu.

Hizmetçi kapıyı açtı ve Herr Friedemann içeri girdi. Oldukça büyük, loş bir odada buldu kendini; pencerelerde perdeler asılıydı. Sağ tarafta kuyruklu piyano duruyordu, ortadaki masanın etrafında kahverengi ipekten koltuklar gruplanmıştı. Sol duvardaki divanın üzerinde ağır altın çerçeveli bir manzara resmi asılıydı. Duvar kâğıdı koyu renkti. Arka tarafta, cumbada palmiyeler vardı.

Frau von Rinnlingen sağdaki kapı perdesini aralayıp kalın kahverengi halı üstünden sessizce kendisini karşılamaya gelene kadar bir dakika geçti. Üzerinde oldukça sade yapılmış, kırmızı-siyah damalı bir elbise vardı. Cumbadan, içinde tozların dans ettiği bir ışık sütunu tam da gür, kızıl saçına geliyordu, öyle ki saçı bir an altın gibi parladı. Tuhaf gözlerini meraklı bakışlarla üzerine doğrultmuştu ve her zamanki gibi altdudağını öne itiyordu.

"Hanımefendi," diye söze başlayan Herr Friedemann ona bakmak için başını kaldırdı, zira boyu ancak göğsüne kadar geliyordu, "bizzat ziyaretinize gelmek is-

tedim. Ablalarıma şeref verdiğinizde maalesef yoktum ve... buna cidden çok üzüldüm..."

Başka ne söyleyeceğini bilmiyordu, fakat Frau von Rinnlingen ayakta duruyor ve konuşmaya devam etmeye zorlar gibi ona insafsızca bakıyordu. Kan beynine sıçradı. Bana acı çektirmek ve benimle alay etmek istiyor, diye düşündü, ve niyetimi anlıyor! Gözleri nasıl da titriyor!.. Nihayet Frau von Rinnlingen gayet tiz ve net bir sesle, "Gelmeniz çok nazikçe," dedi. "Geçen defa sizi göremeyişim beni de üzdü. Rica etsem oturur muydunuz?"

Frau von Rinnlingen de onun yakınına oturdu, kollarını koltuğun kenarlarına koyup arkasına yaslandı. Herr Friedemann öne eğilmiş bir vaziyette oturuyor, şapkasını dizleri arasında tutuyordu. Frau von Rinnlingen, "Biliyor musunuz, ablanız hanımefendiler daha bir çeyrek saat öncesine kadar buradaydılar. Hasta olduğunuzu söylediler," dedi.

"Doğrudur," diye cevapladı Herr Friedemann, "bu sabah kendimi iyi hissetmiyordum. Dışarı çıkamam sanıyordum. Gecikmemden dolayı affınızı rica ederim."

"Şimdi de pek sıhhatli görünmüyorsunuz," dedi gayet sakin bir şekilde ve gözlerini kırpmadan ona baktı. "Solgunsunuz, gözleriniz kızarmış. Sağlığınız yerinde mi acaba?"

"Ah..." diye kekeledi Herr Friedemann, "genel olarak memnunum..."

"Ben de sık hasta olurum," diye devam etti Frau von Rinnlingen, gözlerini ondan ayırmadan; "ama kimse fark etmez. Asabiyim ve en garip hallerle karşılaşırım."

Sustu, çenesini göğsüne dayadı ve bekleyerek onu tepeden tırnağa süzdü. Fakat Herr Friedemann cevap vermedi. Sakin bir şekilde oturuyor, gözlerini iri iri açmış ve düşünceli bir halde ona yöneltmiş bekliyordu. Ne tuhaf konuşuyordu Frau von Rinnlingen, tiz ve dizginsiz

sesi nasıl da tesir ediyordu kendisine! Kalbi sakinleşmişti; rüya görüyordu sanki. Frau von Rinnlingen yeniden söze başladı: "Yanılmıyorsam, dün tiyatroyu temsil bitmeden terk ettiniz?"

"Evet, hanımefendi."

"Üzüldüm buna. Piyes güzel olmamasına veya nispeten iyi olmasına rağmen, siz dikkatli bir seyirciydiniz. Müziği seviyorsunuz. Piyano çalar mısınız?"

"Biraz keman çalarım," dedi Herr Friedemann. "Yani, pek sayılmaz..."

"Keman mı çalıyorsunuz?" diye sordu kadın; sonra onun yanından havaya bakarak düşünmeye başladı.

"Ama öyleyse ara sıra beraber müzik yapabiliriz," dedi aniden. "Ben biraz eşlik edebilirim. Burada birini bulmuş olmak beni memnun ederdi... Gelecek misiniz?"

"Hanımefendinin emrine memnuniyetle amade olurum," dedi Herr Friedemann, hâlâ rüyadaymış gibi. Bir sessizlik oldu. Frau von Rinnlingen'in yüz ifadesi birden değişti. Herr Friedemann, onun yüzünün belli belirsiz gaddarca bir alayla nasıl buruştuğunu, gözlerinin yine, daha önce iki defa olduğu gibi, o tekinsiz titremeyle nasıl sabit ve meraklı bir şekilde kendisine doğrultulduğunu gördü. Yüzü kıpkırmızı oldu ve nereye döneceğini bilemeden, tamamen çaresizce ve kendinden geçmişçesine başını omuzlarının arasına gömüp şuursuzca halıya baktı. Ama hafif bir ürküntü gibi yine o âciz, tatlı tatlı eziyet eden hiddet aktı içine...

Ümitsiz bir kararla bakışlarını tekrar kaldırdığında, Frau von Rinnlingen artık ona değil, başının üzerinden sakince kapıya bakıyordu. Herr Friedemann zar zor birkaç kelime söyleyebildi: "Peki, hanımefendi şimdilik şehrimizdeki ikametinden aşağı yukarı memnunlar mı?"

"Ah," dedi Frau von Rinnlingen kayıtsızca, "elbette. Neden memnun olmayayım ki? Şüphesiz kendimi biraz

daralmış ve gözleniyormuş gibi hissediyorum, ama... Hem," diye hemen devam etti, "unutmadan: Önümüzdeki günlerde birkaç kişiyi evimizde ağırlamayı düşünüyoruz, küçük, teklifsiz bir parti. Biraz müzik yapılabilir, biraz sohbet edilebilir... Üstelik evin arkasında pek hoş bir bahçemiz var; nehre kadar iniyor. Kısacası: Siz ve ablanız hanımefendiler pek tabii davetiye alacaksınız, ama hemen burada katılmanızı rica ediyorum; bu zevki bize lütfedecek misiniz?"

Herr Friedemann teşekkür etmiş ve geleceğini henüz söylemişti ki, kapının kolu kuvvetle aşağı bastırıldı ve yarbay içeri girdi. Her ikisi de ayağa kalktı, Frau von Rinnlingen beyleri birbirine tanıştırırken, kocası eşinin ve Herr Friedemann'ın önünde aynı nezaketle eğildi. Esmer yüzü sıcaktan parlıyordu.

Eldivenlerini çıkarırken, iri, dalgın gözlerle yukarıya, kendisine doğru bakan ve sürekli iyi niyetle omzuna vurulmasını bekleyen Herr Friedemann'a güçlü ve keskin sesiyle bir şeyler söyledi. Bu arada topuklarını bitiştirip gövdesini hafifçe öne eğerek eşine döndü ve bastırdığı fark edilen bir sesle şöyle dedi: "Herr Friedemann'dan, küçük toplantımızda burada bulunmasını rica ettin mi, sevgilim? Senin için de uygunsa, sekiz gün içinde yaparız diye düşünüyorum. Umarım hava böyle kalır da bahçeye de çıkarabiliriz."

"Nasıl istersen," diye cevap veren Frau von Rinnlingen onun yanından ileriye baktı.

İki dakika sonra Herr Friedemann müsaade istedi. Kapıda tekrar eğildiğinde, Frau von Rinnlingen'in kendisine diktiği ifadesiz gözleriyle karşılaştı.

13

Oradan ayrıldı, şehre dönmeyip, istemeden, caddeden sapan ve nehir kenarındaki eski surlara çıkan bir yola girdi. Orada iyi bakılmış parklar, gölgeli yollar ve banklar vardı.

Başını kaldırmadan hızla ve kendini kaybetmişçesine yürüyordu. Hava dayanılmaz derecede sıcaktı ve içinde alevlerin inip kalktığını, yorgun başının insafsızca zonkladığını hissediyordu...

Kadının bakışı hâlâ üzerinde değil miydi? Ama son seferki gibi boş ve ifadesiz değil, önceden olduğu gibi, o tuhaf durgun tavrıyla kendisiyle konuştuktan sonraki titreyen gaddarlığıyla? Ah, onu çaresiz bırakıp kendinden geçirmekten keyif mi alıyordu? Şayet niyetini anladıysa, biraz olsun merhamet gösteremez miydi?..

Aşağıda nehir boyunca, yeşil ot bürümüş bendin yanından yürüdü ve yaseminlerin yarım daire halinde çevrelediği bir banka oturdu. Etraftaki her şey tatlı, şehvetli bir kokuyla doluydu. Karşısında güneş, titreyen suyun üzerine çökmüştü.

Ne kadar yorgun ve bitkin hissediyordu kendini, yine de içindeki her şey nasıl elem verici bir galeyan içindeydi! En iyisi bir kez daha etrafına bakınmak ve kısa bir ıstıraptan sonra kurtulmuş olarak rahata kavuşmak üzere durgun suya girmek değil miydi? Ah, huzur, istediği huzurdu! Ama boş ve sağır hiçlikteki huzur değil, iyi ve durgun düşüncelerle dolmuş, hafif güneşli bir dinginlik.

Hayata duyduğu tüm müşfik sevgisi ve yitik mutluluğuna olan derin hasreti o an içini titretti. Fakat sonra etrafına, tabiatın suskun, ebedî kayıtsızlıktaki sakinliğine baktı, nehrin güneş altında yolundan akışını, otların titreyerek kımıldayışını ve sonradan kuruyup solmak üzere orada duran çiçekleri gördü, her şeyin, her şeyin bu dil-

siz teslimiyetle varoluşa boyun eğdiğini gördü; ve birden içini, her kaderin üzerinde bir tür üstünlük vermeye muktedir olan gereklilikle dost olma ve anlaşma hissi kapladı.

Huzura sahip olmanın verdiği mutlulukla, korku ve ümit olmaksızın hayatının geri kalanının ötesine baktığını zannettiği otuzuncu doğum gününün öğleden sonrasını düşündü. Hiç ışık ve gölge görmemişti orada, aksine her şey arkalarda, neredeyse fark edilmeden karanlıkta belirsizleşene dek yumuşak bir alacakaranlıkta karşısında durmuştu ve sakin, üstün bir gülümsemeyle gelecek yıllara bakmıştı; bunun üzerinden ne kadar zaman geçmişti?

Sonra bu kadın gelmişti, gelmesi lazımdı, kaderiydi bu, o kadının kendisi kaderiydi, sadece o! Bunu ilk andan itibaren hissetmemiş miydi? Huzurunu korumayı denese de, gelmişti; onun yüzünden, gençliğinden beri içinde bastırdığı her şeyin ayaklanması gerekmişti, çünkü bunun kendisi için eziyet ve çöküş demek olduğunu hissediyordu; onu korkunç, karşı konulmaz bir şiddetle ele geçirmişti ve harap ediyordu!

Onu harap ediyordu, hissediyordu bunu. Ama ne demeye mücadele ve kendisine eziyet etsindi ki? Her şey olacağına varsındı! Yoluna devam edebilir ve arkalarda açılan uçurumun önünde gözlerini kapayabilirdi, kadere itaat ederek, insanın kaçamadığı, acı veren tatlılıktaki bu çok şiddetli güce itaat ederek.

Su parıldıyordu, yasemin kendi keskin, şehvetli kokusunu içine çekiyor, kuşlar dört bir yanda, aralarından ağır, kadife mavisi bir göğün ışıldadığı ağaçlarda cıvıldıyorlardı. Küçük, kambur Herr Friedemann ise daha uzun müddet bankında oturdu. Alnını ellerine dayayıp öne eğilerek oturuyordu.

14

Herkes, insanın Rinnlingenlerde olağanüstü eğlendiği konusunda hemfikirdi. Geniş yemek salonunu bir uçtan öbür uca kaplayan uzun, zevkle döşenmiş masada yaklaşık otuz kişi oturuyordu; bir uşak ve iki kiralık hizmetçi buzları etrafta dolaştırmaya başlamışlardı bile, ortalığa şakırtılar, takırtılar ve yemeklerle parfümlerin sıcak kokusu hâkimdi. Hanımları ve kızlarıyla rahat tavırlı tüccarlar toplanmıştı burada; ayrıca neredeyse garnizondaki tüm subaylar, yaşlı, sevilen bir hekim, birkaç hukukçu ve sosyeteden sayılan daha kim varsa oradaydı. Akrabalarını ziyarete gelen, matematik öğrencisi olan, yarbayın yeğeni de orada bulunuyordu ve Herr Friedemann'ın karşısında oturan Frau Hagenström'le çok samimi bir sohbet yürütüyordu.

Genç Friedemann sofranın öbür ucunda, lise müdürünün güzel olmayan karısının yanında, konsolos Stephens'ın masaya kadar eşlik ettiği Frau von Rinnlingen'in yakınında oturuyordu. Bu sekiz gün içinde uğradığı değişim hayret vericiydi. Yüzünün bu kadar ürkütücü derecede solgun görünmesinin sebebi belki de kısmen, gaz lambasının salonu dolduran beyaz ışığıydı; ama yanakları çökmüştü, kızarmış ve koyu gölgelerle çevrili gözleri tarifsiz üzüntülü bir ışık yayıyordu ve vücudu her zamankinden daha kötürümmüş gibi duruyordu. Fazla şarap içiyor, ara sıra da komşusuyla laflıyordu.

Frau von Rinnlingen masada Herr Friedemann'la henüz tek kelime konuşmamıştı; şimdi ise biraz öne eğilip, "Geçtiğimiz günler sizi boşuna bekledim, sizi ve kemanınızı," diye seslendi.

Herr Friedemann cevap vermeden önce ona bir an dalgın mı dalgın baktı. Kadın beyaz boynunu açıkta bırakan açık renk, hafif bir tuvalet giymişti ve ışıldayan saçına

tamamen açmış bir Mareşal Niel gülü[1] tutturulmuştu. Yanakları bu akşam biraz kırmızıydı, ama gözlerinin kenarlarında her zamanki gibi mavimsi gölgeler vardı.

Herr Friedemann bakışlarını tabağına indirdi, ağzından cevap niyetine bir şeyler çıktı, bunun üzerine lise müdürünün karısının, Beethoven'ı sevip sevmediğine yönelik sorusunu cevaplamak zorunda kaldı. Ama tam o sırada, masanın en başında oturan yarbay karısına bir bakış fırlatıp bardağına vurarak şöyle dedi: "Hanımlar beyler, kahvelerimizi diğer odalarda içmeyi teklif ediyorum; hem bu akşam hava bahçede de fena olmasa gerek, bahçede biraz havalanmak isteyen olursa ben de ona uyarım."

Araya giren sessizlikte Teğmen von Deidesheim incelik olsun diye bir espri yapınca, herkes şen kahkahalarla ayağa kalktı. Herr Friedemann yanındaki hanımla salonu son terk edenlerden biriydi, çoktan sigara içilmeye başlanmış eski tarz bir odadan loş ve rahat oturma odasına kadar ona eşlik edip sonra da vedalaştı.

Özenle giyinmişti; frakı kusursuz, gömleği bembeyazdı, ince ve güzel şekilli ayaklarında rugan ayakkabılar vardı. Giydiği kırmızı ipek çoraplar ara ara görülebiliyordu.

Koridora doğru bakıp büyükçe grupların merdivenden aşağı, bahçeye yöneldiğini gördü. Ama birkaç beyin sohbet ederek dikildikleri eski tarz odanın kapısının yanına purosu ve kahvesiyle oturdu ve oturma odasına doğru baktı.

Kapının hemen sağında küçük bir masanın etrafında, ortasında hararetle konuşan matematik öğrencisinin bulunduğu bir grup oturuyordu. Öğrenci bir noktanın içinden bir doğruya birden fazla paralel çizilebileceği iddiasını öne sürmüş, Avukat Hagenström'ün karısı da,

1. Kırım Savaşı'nda Sivastopol kuşatmasında görev almış, aynı isimli Fransız kumandanın yetiştirdiği sarı gül, hintgülü. (Ç.N.)

"Bu imkânsız!" diye bağırmıştı; öğrenci şimdi bunu öyle ikna edici şekilde ispatlıyordu ki, herkes anlamış gibi yapıyordu.

Odanın arka kısmında, yanında kırmızı abajurlu alçak bir lambanın durduğu divanda genç Fräulein Stephens'la sohbet eden Gerda von Rinnlingen oturuyordu. Sarı ipekten yastığa biraz sırtını vermiş, bacak bacak üstüne atmış oturuyor, sigarasını yavaşça tüttürürken dumanı burnundan veriyor ve altdudağını öne itiyordu. Fräulein Stephens dimdik, baston yutmuş gibi onun karşısında oturuyor ve korkuyla gülümseyerek cevap veriyordu.

Kimse genç Friedemann'a dikkat etmiyordu ve kimse iri gözlerinin mütemadiyen Frau von Rinnlingen'e dönük olduğunu görmüyordu. Miskin bir pozisyonda oturmuş, ona bakıyordu. Bakışında ihtiraslı hiçbir şey yoktu, pek bir acı da yoktu; kör ve ölü bir şey, basık, kuvvetsiz ve iradesiz bir teslimiyet vardı içinde.

On dakika kadar böyle geçti; o sırada Frau von Rinnlingen aniden ayağa kalktı ve hep gizliden gizliye onu gözetlemiş gibi, bakmadan ona doğru yürüyüp önünde durdu. Herr Friedemann ayağa kalktı, başını kaldırıp ona baktı ve, "Bana bahçeye kadar eşlik etmek ister misiniz, Herr Friedemann?" sözlerini işitti.

"Zevkle, hanımefendi," diye cevap verdi.

15

Kadın merdivende ona, "Bahçemizi daha görmediniz mi?" dedi. "Oldukça büyüktür. Umarım çok kalabalık olmamıştır; biraz soluklanmak istiyorum da. Yemek esnasında başım ağrımaya başladı; belki de kırmızı şarap çok sert gelmiştir... Şu kapıdan dışarı çıkacağız." Cam bir kapıdan geçerek antreden küçük, serin bir hole girdiler; birkaç basamak sonra açık havaya çıkılıyordu.

Yıldızlarla dolu bu harika ve sıcak gecede tüm tarhlardan koku fışkırıyordu. Mehtap bahçeyi aydınlatıyor, misafirler beyaz ışıltılı çakıllıklarda sohbet ederek ve sigara içerek dolanıyorlardı. Yaşlı, sevilen hekimin herkesin kahkahası altında kâğıttan gemi yüzdürdüğü fıskıyenin etrafında bir grup toplanmıştı.

Frau von Rinnlingen hafifçe başını sallayarak ileri çıkıp süslü ve güzel kokulu çiçek bahçesinin parka doğru karanlıklaştığı tarafları işaret etti.

"Ortadaki yoldan aşağı inelim," dedi. Girişte iki tane alçak ve geniş dikilitaş duruyordu.

Arkalarda, dümdüz kestaneli yolun sonunda nehrin mehtaptaki yeşilimsi parlak ışıltısını gördüler. Etraf karanlık ve serindi. Yer yer, yay çizerek muhtemelen yine nehre çıkan bir yan yol ayrılıyordu. Uzun müddet hiç ses işitilmedi.

"Suyun kenarında," dedi Frau von Rinnlingen, "sık sık oturduğum hoş bir yer var. Orada biraz sohbet edebiliriz. Görüyor musunuz, ara sıra yapraklar arasından yıldız parlıyor."

Herr Friedemann cevap vermedi ve yaklaştıkları nehrin yeşil, ışıldayan yüzüne baktı. Karşı kıyı, surların orası görülebiliyordu. Yoldan ayrılıp nehre inen çimenliğe bastıklarında, Frau von Rinnlingen, "Dediğim yer buradan biraz sağda; bakın, boşmuş," dedi.

Oturdukları bank yolun kenarından altı adım kadar uzakta, parka sırtını vermişti. Burası geniş ağaçların arasına göre daha sıcaktı. Suyun kenarında ince sazlığa dönen otlarda çekirgeler cırlıyordu. Ayın aydınlattığı nehir yumuşak bir ışık yayıyordu.

İkisi de bir müddet susup suya baktı. Fakat sonra Herr Friedemann sarsılarak kulak kabarttı, zira bir hafta önce işittiği sesi, o hafif, düşünceli ve yumuşak sesi yine işitmişti: "Sakatlığınız ne zamandan beri var, Herr Friede-

mann?" diye sordu kadın. "Böyle mi doğdunuz?"

Herr Friedemann yutkundu, çünkü boğazı düğümlenmiş gibiydi. Sonra hafif ve kibar bir sesle cevap verdi: "Hayır, hanımefendi. Küçükken beni yere düşürmüşler; oradan kalma."

"Peki, şimdi kaç yaşındasınız?" diye sordu kadın.

"Otuz yaşında, hanımefendi."

"Otuz yaşında," diye tekrar etti kadın. "Bu otuz yıl boyunca mutlu değildiniz herhalde?"

Herr Friedemann başını iki yana salladı, dudakları titriyordu. "Hayır," dedi; "yalan dolandan ibaretti."

"Yani mutlu olduğunuzu sandınız?" diye sordu kadın.

"Denedim," dedi Herr Friedemann.

Kadın ise, "Cesurmuşsunuz," diye karşılık verdi.

Bir dakika geçti. Sadece çekirgeler cırlıyor ve arkalarından hafif hafif ağaçların hışırtısı geliyordu.

Sonra, "Mutsuzluktan biraz anlarım," dedi kadın. "Su kenarındaki böylesi yaz geceleri bunun için birebirdir."

Herr Friedemann buna cevap vermedi, huzur içinde karanlıkta yatan karşı kıyıyı zayıf bir hareketle işaret etti.

"Geçenlerde orada oturdum," dedi.

"Benden ayrıldığınızda mı?" diye sordu kadın.

Herr Friedemann başını sallamakla yetindi.

Fakat sonra aniden oturduğu yerden titreyerek kalktı, hüngür hüngür ağlamaya başladı, aynı zamanda iflah edici bir tarafı da olan bir feryat kopardı ve yavaşça onun önünde yere çöktü. Eliyle, kadının bankın üzerindeyken yanında duran eline dokundu ve onu sımsıkı tutup diğerini de eline alırken, bu küçük, tamamen kötürüm insan titreyerek ve seğirerek kadının önünde dizlerinin üstünde durup yüzünü onun kucağına gömerken, bir insanınkine benzemeyen, kesik kesik bir sesle, "Biliyorsunuz...

Beni... Artık yapamıyorum... Tanrım... Tanrım..." diye kekeledi.

Frau von Rinnlingen ona karşı koymadı, ama yanına da çömelmedi. Ondan biraz uzaklaşarak arkasına yaslanıp dimdik oturdu ve suyun nemli kıpırtısının yansıyormuş gibi göründüğü küçük, birbirine bitişik gözleri donuk ve gergin bir şekilde onun üzerinden uzaklara baktı.

Ve sonra, aniden, bir hamlede, kısa, gururlu, küçümseyici bir gülüşle ellerini onun ateşli parmaklarından kopardı, onu kolundan tutup yana doğru yere fırlattı, ayağa fırlayıp yolda gözden kayboldu.

Herr Friedemann orada, yüzü çimlerin içinde, uyuşmuş, kendinden geçmiş halde yatıyor, her an bedeninden bir seğirme geçiyordu. Toparlanıp kalktı, iki adım attı ve yine yere düştü. Suyun yanında yatıyordu.

Yaşanan bu durum esnasında içinden neler geçiyordu acaba? Belki de kadın onu bakışıyla küçümsediğinde hissettiği şehvetli nefret, kadın ona köpek gibi davrandığında yerlerde yatarken, zararı kendine de olsa harekete geçirmesi gereken deli gibi bir öfkeye dönüşmüştü... kendini yok etme, parçalara ayırma, kül etme ihtiyacıyla içini dolduran, kendi kendine karşı bir tiksinti belki de...

Karnüstü biraz daha sürükledi kendini, vücudunun üst kısmını kaldırıp suyun içine bıraktı. Bir daha başını kaldırmadı; kıyıda uzanan bacaklarını bile kımıldatmadı.

Suyun şapırtısıyla çekirgeler birden susuverdi. Sonra cırıltıları tekrar başladı, park hafiften uğuldadı ve uzun yoldan aşağı boğuk kahkahalar çınladı.

PALYAÇO

Her şeyin sonunda, layıkıyla bir bitiriş olarak, gerçekten, bütün bunlar hayatın –benim hayatımın– "bütün bunların" ve "bunun tamamının" içimde uyandırdığı tiksinti; beni boğan, beni kovalayan, beni sarsıp tekrar yere çalan ve belki de er ya da geç tüm bu gülünç ve değersiz meseleyi dizimin üzerinde kırıp ortalıktan yok olma kuvvetini verecek olan bana, bu tiksintidir. Bunu bu ay veya gelecek ay yapmam, bir çeyrek veya yarım yıl daha yemeye, uyumaya, meşgul olmaya devam etmem kuvvetle mümkündür; görünen hayatımın kış boyunca akıp geçtiği ve içimdeki tahripkâr çözülme sürecinin korkunç şekilde karşı koyduğu aynı mekanik, düzenli ve sakin gidişat üzere. İnsan dışarıdan ne kadar serbest, dünyaya yabancı ve sakin yaşarsa, içerden yaşadıkları o kadar güçlü ve saldırgan oluyormuş gibi görünmüyor mu? Faydası yok: Yaşamak lazım; şayet eylem adamı olmaya karşı koyar, kendini en sessiz inzivaya çekersen, varoluşunun değişkenliği seni içerden baskına uğratacak ve sen de karakterini bunlar içinde ispatlamaya çalışacaksın, ister kahraman ol ister deli.

Bu temiz defteri "hikâyemi" anlatmak için hazırladım: Neden acaba? Belki de bir şeyle uğraşmak içindir? Belki psikolojik olandan keyif almak ve bütün bunların

gerekliliğiyle rahatlamak içindir? O gereklilik öyle teselli verici ki! Belki de anbean kendi üzerimde bir tür üstünlük ve kayıtsızlık gibi bir şeyin keyfini çıkarmak içindir? Çünkü kayıtsızlık, biliyorum ki, bir nevi mutluluk olacaktır.

1

Dar, dolambaçlı ve çatallı sokakları, gotik kilise ve çeşmeleri, çalışkan, dayanıklı ve basit insanları ve içinde büyüdüğüm büyük, kül rengi asilzade eviyle o küçük, eski şehir artık çok gerilerde.

Ev, şehrin ortasında bulunuyordu ve zengin, itibarlı dört nesil tüccarı eskitmişti. Kapısının üzerinde *Ora et labora*[1] yazıyordu ve yukarıda beyaz boyalı ahşaptan bir koridorun etrafını sardığı enli taş sahanlıktan geniş merdiveni inince, büyükçe bir holden ve küçük, karanlık, sütunlu bir salondan geçilip yüksek beyaz kapılardan birinden, annemin oturup piyano çaldığı oturma odasına ulaşılırdı.

Annem loş ışıkta otururdu, çünkü pencerelerde ağır, koyu kırmızı perdeler asılıydı; duvar kâğıdındaki beyaz tanrı figürleri mavi zeminde canlıymış gibi belirginleşir, annemin bilhassa sevdiği ve sürekli her bir akordun hüznünün iyice tadını çıkarmak ister gibi yavaş yavaş çaldığı Chopin noktürnüne kulak kabartıyormuş gibi görünürlerdi. Kuyruklu piyano eskiydi ve melodi dolgunluğunu yitirmişti, yine de yüksek sesleri donuk gümüşü andıracak kadar örten pedalla en tuhaf etkileri yakalamak mümkündü.

İri, sert arkalıklı damasko kanepede oturur, müziği dinler ve annemi seyrederdim. Ufak tefek ve narin yapı-

1. (Lat.) "Dua et ve çalış" anlamında, özellikle Benedikten rahiplerinin kullandığı bir özdeyiş. (Ç.N.)

lıydı, çoğunlukla yumuşak, açık gri kumaştan elbise giyerdi. Süzgün yüzü güzel değildi, ama ayırarak taranmış, çekingen sarışınlıktaki hafif dalgalı saçının altında dingin, şefkatli, mahmur bir çocuk çehresi bulunuyor ve başı hafif yana eğik halde piyanonun başında oturduğunda, eski tablolarda genelde gitarla Meryem Ana'nın etrafında pervane olan küçük, dokunaklı meleklere benziyordu.

Küçükken bana, hafif ve çekingen sesiyle, başka kimsenin bilmediği masallar anlatırdı; veya sadece ellerini, kucağına yatırdığım başımın üstüne koyar ve konuşmadan, hareketsizce otururdu. Bana öyle geliyor ki bunlar hayatımın en mutlu ve huzurlu saatleriydi. Saçları ağarmadı annemin, gözüme yaşlanmıyormuş gibi görünüyordu; vücudu devamlı daha da zayıflıyor, yüzü daha süzgün, durgun ve mahmur bir hal alıyordu.

Babamsa şık siyah ceket ve üstünde altın bir kelebek gözlüğün asılı olduğu beyaz yelek giyen iri ve cüsseli bir adamdı. Kısa, ağarmış favorileri arasından, üstdudağı gibi tıraşlı olan çenesi yuvarlak ve güçlü bir şekilde belirginleşir, kaşları arasında sürekli dikine iki tane derin kırışık bulunurdu. Kamu meselelerinde oldukça nüfuzlu, kudretli bir adamdı; heyecanla nefes alan ve gözleri ışıl ışıl insanlar da görürdüm yanından ayrılan, kırgın ve ümitsiz halde insanlar da. Çünkü bazen bu tür olaylarda benim ve galiba annemle iki ablamın da hazır bulunduğu olurdu; belki babam beni hırslandırmak, beni hayatta kendisi gibi bir yere getirmek istediği içindi bu; belki de, öyle sanıyorum ki, seyirciye ihtiyacı olduğundandı. Sandalyesine yaslanıp bir elini yaka kıvrımına sokarak, yüzünü güldürdüğü veya mahvettiği insanın ardından öyle bir bakışı vardı ki, daha çocukken bu şüpheyi hissetmeme yol açmıştır.

Bir köşede oturup babamı ve annemi, ikisi arasında seçim yapıyormuş gibi seyreder ve acaba hayat rüyalar âleminde mi, yoksa iş güçle mi daha iyi geçer, diye düşü-

nürdüm. Sonuçta gözlerim annemin durgun yüzünde kalakalırdı.

2

Dışarıdan ona benzer tarafım yoktu, çünkü meşguliyetlerimin büyük kısmı kesinlikle sessiz ve gürültüsüz değildi. Bunlardan biri, yaşıtlarımla birlikte olmaya ve onların oyun tarzlarına tutkuyla tercih ettiğim ve beni neredeyse otuz yaşımda olduğum şu günlerde bile zevk ve neşeyle dolduran bir meşguliyetimdir.

En acayip müzikal piyesleri temsil etmek için tek başıma odama kapandığım, büyük ve tam teşekküllü bir kukla tiyatrosuydu söz konusu olan. İkinci katta bulunan ve içinde Wallenstein[1] bıyıklı dedelerimin koyu renkli iki portresinin asılı durduğu odam karartılmış, tiyatronun yanına bir lamba konulmuştu; çünkü etkiyi artırmak için suni aydınlatma gerekliydi. Ben hemen sahnenin önünde yer alıyordum, çünkü orkestra şefiydim ve sol elim ortadaki tek orkestra enstrümanı olan büyük, yuvarlak bir karton kutunun üstünde duruyordu.

Sonra, kalem ve mürekkeple çizip biçimlendirdiğim ve ayakta durabilsinler diye ahşap çubuklarla desteklediğim diğer sanatçılar geliyorlardı. Pardösülü ve silindir şapkalı beyler ve güzellik abidesi hanımlardı bunlar.

"İyi akşamlar," diyordum, "hanımlar, beyler! Keyifler yerinde mi? Birkaç düzenleme daha yapılması gerekiyordu, ben onun için şimdiden yerimi aldım. Ama yavaştan gardıroplara yönelme vaktidir."

Sahnenin arkasında duran gardıroplara gidiyorlar ve sonra, perdeye açtığım delikten seyircilerin kalabalığı

1. Otuz Yıl Savaşları'na katılmış bir kumandan; sivri bıyığı ve çenede üçgenimsi sakalı vardı. (Ç.N.)

hakkında bilgi almak üzere, tamamıyla değişmiş ve rengârenk tiyatro figürleri halinde geri dönüyorlardı. Tiyatro gerçekten de az kalabalık sayılmazdı, ben temsilin başladığına dair zili çalıp ardından şef değneğini kaldırarak kısa bir müddet, bu işaretin meydana getirdiği sessizliğin tadını çıkarıyordum. Fakat hemen ardından başka bir hareketim üzerine, uvertürün başladığını gösteren ve sol elimle karton kutunun üstünde gerçekleştirdiğim tanıdık, boğuk davul gürültüsü çınlıyordu; her birinin kendine has sesini ağzımla eşsiz şekilde taklit ettiğim trompetler, klarnetler ve flütler devreye giriyor ve müzik, perde güçlü bir kreşendoyla yukarı katlanana ve piyes karanlık bir orman veya şatafatlı bir salonda başlayana kadar çalmaya devam ediyordu.

Önceden zihnimde tasarlanmış olsa da, detayların o an uydurulması gerekiyordu, klarnetlerin öterek ve karton kutunun gümbürdeyerek eşlik ettiği bu tutkulu ve tatlı şarkılarda, içinde büyük ve cesur sözlerin bulunduğu, bazen kafiye de tutturan ama pek anlamlı bir içeriği olmayan tuhaf ve tok sesli mısralardı kulağa gelen. Ben sol elimle davul çalıp ağzımla şarkı söyleyerek müzik yaparken ve sağ elimle de sadece oyuncu figürleri değil, aynı zamanda geriye kalan her şeyi, perde sonlarında coşkulu alkışların duyulması, perdenin tekrar tekrar açılmak zorunda kalması ve orkestra şefinin oturduğu yerden dönüp mağrur ve göğsü kabarmış bir şekilde salona doğru teşekkür etmesine kadar her şeyi en dikkatli şekilde yönetirken, opera da devam ediyordu.

Hakikaten, böylesi yorucu bir temsilden sonra tiyatromu hararetle toplarken, kabiliyetinin son noktasını gösterdiği bir eserini zaferle tamamlayan başarılı bir sanatçının hissedeceği şekilde mutlu bir yorgunluk dolduruyordu içimi. Bu oyun on üç veya on dört yaşına kadar en sevdiğim meşguliyetim olarak kaldı.

3

Yukarıda annem koltuğunda rüya görürken veya düşünceli düşünceli piyano çalarken ve benden sırayla iki ve üç yaş daha büyük olan iki ablam mutfakta ve elbise dolaplarıyla meşgulken, alt odalarında babamın işlerini idare ettiği evde nasıl da geçti çocukluğum ve delikanlılık çağım? Birkaç bir şeyi hatırlıyorum.

Diğer öğrencilerin yanında, iyi bir soydan gelen, hocaları örnek şekilde taklit edebilen, binlerce oyunculuk işi ve bir tür üstün konuşma şekli sayesinde saygı ve popülerlik kazanmayı bilen son derece neşeli bir oğlan olduğum kesindi. Derste ise fenalık geçirirdim, çünkü hocaların hareketlerindeki acayiplikleri araştırmakla o kadar derinden meşgul olurdum ki geri kalan şeylere dikkatimi veremezdim, eve gelince de kafam opera parçaları, mısralar ve çeşit çeşit saçmalıkla öyle dolu olurdu ki cidden çalışacak durumda olmazdım.

"Ayıp," demişti babam ve öğleden sonra karnemi oturma odasına götürdüğümde, eli yaka aralığında, kâğıdı baştan başa okuduğunda kaşları arasındaki kırışıklıklar derinleşmişti. "Beni pek sevindirmiyorsun, bu bir gerçek. Bir zahmet söyleyiver bakalım, ne olacak bu halin? Hayatta suyun üstüne çıkamayacaksın asla."

İç karartıcıydı; yine de hemen akşam yemeği sonrası annemle babama ve ablalarıma, öğleden sonra yazdığım bir şiiri okumama engel değildi. Bu esnada babam, beyaz yeleğine takılı kıskaç gözlüğü sağa sola sallanacak kadar gülmüştü. "Ne saçmalıklar bunlar!" diye söylenip durmuştu. Annemse beni yanına çekip alnımdaki saçları kaldırmış ve, "Hiç de kötü değil, oğlum, bence içlerinde birkaç hoş yer var," demişti

Sonraları, biraz daha büyüyünce, kendi başıma piyano çalmayı öğrendim bir şekilde. Siyah tuşlar çok hoşuma

gittiğinden fa diyez majör akordunu çalarak başlayıp başka makamlara geçişler ararken, piyano başında uzun saatler geçirdiğim için yavaş yavaş, bu mistik karışıklığa mümkün mertebe ifade de vermeye çalışarak, armonilerin usulsüz ve melodisiz değişiminde belli bir hünere ulaştım.

Annem, "Tuşesinden zevkli olduğu anlaşılıyor," derdi. Ders almamı da sağladı, ama altı ay sürdü bu, çünkü parmaklarımı gerektiği gibi vurmaya ve usül öğrenmeye gerçekten uygun değildim.

Neyse, yıllar geçiyor, ben de okulun başıma açtığı dertlere rağmen şen şakrak büyüyordum. Tanıdıklar ve akraba çevresinde neşeyle ve sevilerek dolaşıyordum, görgülüydüm ve kuru kuruya, hayalsiz yaşayan tüm o insanları bir içgüdüyle küçük görmeye başlamış olmama rağmen, kibar rolüne bürünmekten keyif aldığım için kibardım da.

4

On sekiz yaşlarında, okulda yüksek sınıfa geçmenin eşiğindeyken, bir öğleden sonra, oturma odasındaki kanepeli yuvarlak masanın etrafında oturan ve benim yan taraftaki yemek odasında hiçbir şey yapmadan pencerenin yanında yatarak sivri çatılı evlerin üzerinden kül rengi göğü seyrettiğimi bilmeyen annemle babamın yaptığı kısa bir konuşmaya kulak misafiri oldum. İsmimi duyunca da, yarı açık duran beyaz kanatlı kapıya sessizce yürüdüm.

Babam koltuğunda geriye yaslanmış, bacak bacak üstüne atmış oturuyor ve bir eliyle dizleri üzerindeki borsa gazetesini, diğeriyle de favorileri arasından yavaşça çenesini sıvazlıyordu. Annem kanepede oturuyordu ve sakin yüzünü bir nakış işine eğmişti. İkisi arasında bir lamba duruyordu.

Babam, "Onu okuldan alıp büyük çaplı bir işte çı-

raklığa vermeliyiz kanaatindeyim," dedi.

Hüzünle, "Ah," diyen annem başını kaldırdı. "Ama çok becerikli bir çocuk o!"

Babam ceketindeki bir toz parçasını özenle üflerken bir an için sustu. Sonra omuzlarını kaldırdı, avuç içlerini anneme doğru tutup kollarını açarak şöyle dedi: "Sevgilim, şayet tüccar adamın işi için beceri gerekmez sanıyorsan yanlış yoldasın. Diğer taraftan çocuğun maalesef okulda da bir şey yapamayacağını gittikçe daha iyi görüyorum. Bahsettiğin becerisi palyaço becerisi gibi bir şey, bu tür şeyleri küçümsemediğimi de eklememe izin ver bu arada. Keyfi olunca kibar olabiliyor, insanlarla geçinmekten, onları eğlendirmekten, pohpohlamaktan anlıyor ve hoşlarına gitmeye, başarıya ulaşmaya ihtiyaç duyuyor; yaradılışı böyle olan bazı kişiler başarılı oldu ve ayrıca sair zamanlardaki lakaytlığı bakımından bu meziyetiyle, büyük bir ticaret adamı olmaya da nispeten uygun."

Babam bu noktada tatmin olmuş bir şekilde arkasına yaslanıp tabakasından bir sigara çıkardı ve yavaşça yaktı.

"Kesinlikle haklısın," diyen annem odanın içinde kederle bakındı. "Yine de ben hep sanatçı olacağını düşündüm ve ümit ettim... Doğrudur, talim görmemiş müzik yeteneğini pek önemsememek lazım; ama geçenlerde küçük sanat sergisini ziyaret ettiğinden beri biraz çizimle uğraştığını fark ettin mi? Kötü de değil gibi geliyor bana..."

Babam dumanı savurdu, oturuşunu düzeltti ve kısaca şöyle dedi: "Bunların hepsi soytarılık ve saçmalık. Sonra, kıymeti olmasa da, niyeti neymiş ona da sorabiliriz."

Ne niyetim olacaktı ki? Dışarıdaki yaşamımın değişmesi ümidi oldukça neşelendirmişti beni, tüccar olmak için okulu bırakmaya hazır olduğumu söyleyip Herr Schlievogt'un nehir kıyısındaki büyük kerestehanesine çırak olarak girdim.

5

Değişiklik tamamen dışarıdandı, burası anlaşılıyor zaten. Herr Schlievogt'un büyük kerestehanesine duyduğum ilgi son derece azdı, dar ve karanlık ofiste bulunan gaz lambasının altındaki dönen koltuğumda, aynı eskiden okul sırasında olduğu gibi yabancı ve dalgın bir şekilde oturuyordum. Artık daha az endişem vardı; tek fark da buydu zaten.

Kırmızı suratlı ve kır, sert gemici sakallı, göbekli bir insan olan Herr Schlievogt, çoğunlukla ofisten oldukça uzaktaki bıçkıevinde bulunduğundan beni pek umursamazdı, işyerindeki çalışanlarsa bana saygılı davranırlardı. Aralarında sadece biriyle, okuldan beridir tanıdığım, ismi Schilling olan, iyi bir aileden gelme, becerikli ve eğlenceli bir gençle arkadaşça bir ilişkim vardı. Aynı benim gibi o da tüm dünya hakkında söyleniyor, ama aynı zamanda kereste ticaretine hırslı bir ilgi gösteriyor ve bir şekilde zengin bir adam olma niyetini her gün söylemeyi es geçmiyordu.

Şahsen ben, kalan vakitte depoda kalas istiflerinin ve işçilerin arasında aylaklık etmek, önünden ara sıra bir yük katarının geçtiği ahşap çitlerin arasından nehre bakmak ve bu esnada, seyrettiğim bir tiyatro temsilini veya konseri yahut okuduğum bir kitabı düşünmek için, yapmam gerekenleri mekanik bir şekilde hallediyordum.

Çok okuyordum, elime geçen her şeyi okuyordum ve duygulanım kabiliyetim de iyiydi. Her edebî şahsiyeti, kendimi onda tekrar bulduğumu sanma hissiyle anlıyor ve başka biri üzerimde etkisini gösterene kadar o kitabın üslubuyla düşünüyor, hissediyordum. Bir zamanlar kukla tiyatromu kurduğum odamda artık elimde kitabımla dizüstü oturuyor ve yarım düşüncelerden, ha-

yallerden oluşan verimsiz bir kargaşa içimi doldururken, dildeki o vurgunun tadını çıkarmak için büyükdedelerimin resimlerine bakıyordum...

Ablalarım birbiri peşi sıra evlenmişlerdi, ben de işte olmadığım zaman sık sık, biraz hastalıklı olan ve yüzü daha durgun ve çocuksu hale gelen annemin, artık çoğunlukla tek başına oturduğu oturma odasına iniyordum. O bana Chopin'den çalıp ben de ona armoni bağlantısı hakkında yeni bir fikrimi gösterince, mesleğimden memnun ve mutlu muyum diye soruyordu bana... Mutlu olduğuma şüphe yoktu.

Yaşım yirmiden fazla değildi, eğreti bir şekilde yaşıyordum, hayatımı Herr Schlievogt'un yanında veya daha büyükçe bir kerestehanede geçirmek zorunda olmadığım, günün birinde serbest kalıp bu sivri çatılı şehri terk ederek dünyanın herhangi bir yerinde, iyi ve ustaca yazılmış romanlar okumak, tiyatroya gitmek, biraz da müzik yapmak gibi meraklarım doğrultusunda yaşayabileceğim fikri hiç de yabancı değildi bana... Mutlu muydum? Mükemmel yemek yiyordum, en iyi şekilde giyiniyordum, ayrıca ta okul zamanında fakir ve kötü giyimli arkadaşlarımın eğilip bükülmeyi nasıl âdet haline getirdiklerini, beni ve emsallerimi pohpohlayıcı bir çekingenlikle nasıl efendi ve hâkim olarak görmek istediklerini fark etmiş, hayırsever bir küçümsemeyle fakirlere, zavallılara ve imrenenlere yukarıdan bakma hakkına sahip olan üst, zengin ve imrenilen sınıfa ait olduğumun çok erken zamanlarda, keyifle farkına varmıştım. Nasıl mutlu olmayaydım ki? Her şey yolundaydı. Öncelikle, akrabaların ve tanıdıkların arasında garip, üstün ve neşeli bir şekilde davranıyor olmanın, kısıtlılığından yakındığım bir cazibesi vardı, diğer taraftan beğenilmenin verdiği keyifle onlara becerikli bir kibarlıkla yaklaşıyor ve tüm bu insanların, pek de emin olmayarak muhalif ve fevkalade bir

şey barındırdığını sandıkları varlığım ve karakterime gösterdikleri belli belirsiz saygının hazzını alıyordum.

6

Babamda bir değişiklik baş göstermişti. Saat dörtte masaya geldiği zamanlar, kaşları arasındaki kırışıklar günden güne daha derin görünüyor, artık elini de heybetli edasıyla yaka aralığına sokmuyor, bezgin, sinirli ve çekingen bir tavır sergiliyordu. Günün birinde bana şöyle dedi: "Sağlığımla alakalı endişelerimi seninle paylaşacağım yaşa geldin. Diğer taraftan, müstakbel hayatın için yanlış beklentilere kapılmayasın, diye sana bunları anlatma yükümlülüğüm de var. Ablalarının evlenmesi ciddi fedakârlıklar gerektirdi, biliyorsun. Şirket de son zamanlarda servetimizi hatırı sayılır derecede azaltacak kadar zarar etti. Ben ihtiyar bir adamım artık, kendimi yılgın hissediyorum ve mevcut şartlarda önemli değişiklikler yapılabileceğini sanmıyorum. Tek başına kalacağını anlamanı rica ediyorum senden..."

Bunları ölümünden yaklaşık iki ay önce söylemişti. Bir gün sararmış, felçli ve kekeler bir halde hususi yazıhanesinin koltuğunda buldular onu, bir hafta sonra da tüm şehir cenazesine iştirak etti.

Annem kırılgan ve durgun bir şekilde oturma odasındaki yuvarlak masanın yanında, kanepede oturuyordu, gözleri çoğunlukla kapalıydı. Ablalarımla ben onunla ilgilendiğimizde, bazen başını sallayıp gülümsüyor, ardından susmaya, kımıldamadan ellerini kucağında birleştirip derin, garip ve üzgün bir bakışla duvar kâğıdındaki tanrı figürlerini seyretmeye devam ediyordu. Şirketin tasfiyesinin gidişatı hakkında bilgi vermek üzere gelen redingotlu adamlara da aynı şekilde başını sallayıp gözlerini yeniden kapıyordu.

Artık Chopin de çalmıyordu, sessizce bazen saçlarını sıvazladığında solgun, narin ve yorgun eli titriyordu. Babamın ölümünün üzerinden henüz altı ay geçmişti ki, yatağına uzandı ve sızlanmaksızın, hayatı uğruna hiçbir mücadele vermeksizin öldü...

Artık her şey bitmişti. Beni ne tutabilirdi ki orada artık? İşler halledilmişti, iyi ya da kötü mirastan bana yaklaşık yüz bin mark pay düştüğü ortaya çıktı, bu da bağımsız olmam için yeterliydi, hem de tüm dünyadan; bilmem hangi önemsiz sebepten askerden muaf tutulmam da cabası.

Aralarında büyüdüğüm, bakışlarıyla beni gittikçe daha yabancı ve şaşkın şaşkın süzen ve dünya görüşleri katılamayacağım kadar tek yönlü olan insanlarla aramda hiçbir bağ kalmamıştı artık. Tamamen işe yaramaz bir insan olarak beni doğru tanıdıklarını itiraf ediyorum, ben de kendimi böyle biliyordum çünkü. Ama –babamın deyişiyle– "palyaço yeteneğimi" neşeli tarafından ele alıp kendi tarzımca hayatın keyfini çıkarmaya dünden razı olacak kadar şüpheci ve mütevekkil tavrımla, gönül rahatlığından eksiğim yoktu.

Küçük servetimi tahsil edip şimdilik seyahate çıkmak üzere, veda bile etmeden şehri terk ettim.

7

Arzulu bir hassasiyetle kendimi binlerce yeni, değişen, zengin izlenime verdiğim müteakip üç yılı güzel, uzak bir rüya gibi hatırlarım. Simplon'da rahiplerin yanında buzla kar arasında yeni yıl kutlaması yapalı; Piazza Erbe üzerinden Verona'ya geçeli; Borgo San Spirito'dan çıkıp St. Petrus'un revaklarının altından ilk kez yürüyeli ve ürkek gözlerim o devasa meydanda kendini kaybedeli; Corso Vittorio Emanuele'den bembeyaz parlayan

Napoli'ye bakıp denizin enginliğinde Capri'nin latif siluetini mavi bir sis içinde bulanırken göreli ne kadar zaman oluyor... Topu topu altı yıl, fazla değil.

Ah, çok dikkatli ve durumum elverdiğince yaşıyordum: basit özel odalarda, ucuz pansiyonlarda; ama sürekli mekân değiştirirken, bir de alıştığım orta halli yaşantıyı bırakmak başlarda zor geldiğinden, büyük masraflar önlenemiyordu her zaman. Gezilerim için paramın on beş bin markını ayırmıştım; ama bu miktarı aşalı çok oluyordu.

Diğer taraftan, yoldayken şurada burada temasımın olduğu, ilgisiz ama genelde çok ilginç varlıklar olan, kendileri için eski muhitimdeki gibi bir saygı kaynağı olmasam da, yabancı bakışlarına ve sorularına muhatap olmaktan korkmadığım insanlar arasında kendimi iyi hissediyordum.

Kendime has sosyal yeteneğim sayesinde pansiyonlarda diğer insanların samimi sevgisine nail oluyordum; Minelli Pansiyonu'ndaki salonda geçen bir sahneyi özellikle hatırlarım. Muhtelif yaşlarda Fransızların olduğu bir topluluk içinde, küçük bir piyanoda, trajik bir yüz ifadesi kullanma gayreti, anlamına uygun bir yorumlama ve akıcı armonilerle Richard Wagner'den müzikal bir piyes doğaçlamaya başlamıştım; tam muazzam bir alkışla kapanış yapmıştım ki, başında neredeyse hiç saç kalmamış ve beyaz, seyrek favorileri gri ceketine değen yaşlı bir adam aceleyle yanıma geldi. İki elimi birden tutup gözlerinde yaşlarla şöyle dedi: "Hayret vericiydi! Görülmedik bir şeydi bu, beyefendi! Otuz yıldır böyle zevkle eğlenmediğime yemin ederim size! Ah, size tüm kalbimle teşekkür etmeme izin verirsiniz, değil mi! Oyuncu veya müzisyen olmanız lazım mutlaka!"

Böyle durumlarda, arkadaş çevresinde masanın üstüne hem gülünç hem de esprili bir karikatür çizmeye

koyulan büyük bir ressamın dâhiyane coşkunluğunu hissettiğim doğruydu. Yemekten sonra tek başıma salona dönüp yalnız ve hüzünlü bir saatimi, Palermo manzarasının bende uyandırdığı ruh halini yansıttığım akortları enstrümandan çıkararak geçirdim.

Sicilya'dan Afrika'ya şöyle bir uğrayıp sonra da İspanya'ya gitmiş ve orada, Madrid yakınlarında, kırlarda, kışın, puslu ve yağmurlu bir öğleden sonra ilk kez Almanya'ya dönme arzusunu, üstelik gerekliliğini de hissetmiştim. Sakin, düzenli ve yerleşik hayatı özlemem bir yana, Almanya'ya varana dek ne kadar kıssam da yirmi bin mark harcamış olacağımı hesaplamam zor değildi.

Çok fazla tereddüt etmeden, yavaş yavaş Fransa'yı kat edeceğim dönüş yoluna çıktım, bu esnada her bir şehirde uzun süreli kalarak yaklaşık altı ayımı harcadım ve bir yaz akşamı, seyahatimin başında yerleşmeye karar verdiğim, Orta Almanya'daki şehrin istasyonuna vardığımı hüzünle, dün gibi hatırlarım; bu şehir hakkında biraz malumat edinmiş, biraz da tecrübe ve bilgiyle donanmış olarak burada, mütevazı şartlarıma uygun olarak dertsiz tasasız, sakin ve huzurlu bir hayat kurabilmenin çocuksu sevinciyle doluydu içim.

O zamanlar yirmi beş yaşındaydım.

8

Fena seçilmiş bir yer değildi burası. Büyükçe bir şehirdi, ama henüz gürültülü büyükşehir debdebesi ve rezil büyükşehir işlerinin çokça olmadığı, diğer taraftan birkaç kayda değer eski meydanla ne canlılıktan ne de kısmen zarafetten mahrum olan bir şehir hayatı vardı. Banliyösünün de gerçi bazı uygun tarafları mevcuttu; ama ben hep, şehrin büyük bir kısmının yaslandığı ve insanın evler, kiliseler ve hafif kıvrımlı nehir üzerinden

kırlara doğru geniş bir manzaranın tadını çıkartabildiği dar ve uzunca bir tepe olan Lerchenberg üzerinden geçen, zevkle döşenmiş gezi yolunu tercih ediyordum. Birkaç hususta, özellikle de yaz mevsiminin güzel öğleden sonra vakitlerinde askerî bando konser verdiğinde ve sağda solda atlı arabalarla yayaların hareketi görüldüğünde, burası insana Pincio'yu hatırlatıyordu. Bu gezi yolundan daha çok bahsedeceğim...

Yanında yatak odasıyla birlikte şehrin ortasında, canlı bir muhitte kiraladığım rahat odayı ne titiz bir zevkle döşediğime kimse inanmaz. Ailemin mobilyalarının büyük kısmı gerçi ablalarıma geçmişti, ama benim hisseme yine de ihtiyacım kadarı düşmüştü: kitaplarım ve büyük dedelerimin iki portresiyle beraber gelen kellifelli masif eşyalar; en önemlisi de, annemin bana bıraktığı eski kuyruklu piyano.

Gerçekten de, her şey yerine konulup düzenlendiğinde, seyahatlerimde topladığım fotoğraflar tüm duvarları, hatta ağır maun yazı masasını ve göbekli komodini süslediğinde ve işim tamamlanmış, güvenli bir şekilde sırayla dışarıdaki caddeleri ve yeni dairemi seyretmek için pencere yanındaki koltuğa kendimi bıraktığımda, keyfime diyecek yoktu. Buna rağmen –bu anı unutmadım–, buna rağmen memnuniyet ve güvenin yanı sıra başka bir şey de, küçük bir kaygı ve huzursuzluk hissi, tehditkâr bir güce karşı hafif bir kızgınlığı ve isyanı fark ediş kıpırdıyordu içimde yavaştan... şimdiye dek hep eğreti yaşayışımın, artık ilk defa kesin ve değişmez olarak görülmesi gerekliliğinin getirdiği, azıcık iç daraltan bir düşünce...

Ara sıra bu ve benzeri hislerin tekrarlandığını saklamayacağım. İnsanın, dışarıda kararan güne ve belki de yavaş yağan yağmura bakıp hüzünlenen ruhundaki değişimlerin kurbanı olduğu ikindi vakitleri vardır ya, onları engellemek mümkün müdür? Her halükârda geleceğimi

tamamen sağlama aldığım kesindi. Seksen bin marklık bir miktarı şehirdeki bankaya yatırmıştım, faizi –Tanrım, zaman ne kadar kötüydü!– üç ayda altı yüz mark ediyordu, bu da bana rahatça yaşayıp kitap alabilme, bazen de tiyatroya gidebilme imkânı veriyordu; biraz da vakit öldürmek cabası.

Artık günlerim gerçekten baştan beri hedefim olan ideale uygun geçiyordu. Saat on civarında kalkıyor, kahvaltı ediyor ve öğleye kadarki vaktimi piyano başında veya edebî bir dergi yahut kitap okuyarak geçiriyordum. Sonra, düzenli olarak gidip yemek yediğim küçük restorana doğru yokuş yukarı çıkıyordum ve sonrasında sokaklar arasından ve bir geçitten geçip Lerchenberg istikametinde şehirden ayrılarak uzunca bir gezi yapıyordum. Sonra eve geri dönüyor ve öğleden önceki meşgalelerime devam ediyordum: Kitap okuyor, müzik yapıyor, bazen de bir tür çizim sanatıyla oyalanıyor veya özenle mektup yazıyordum. Akşam yemeğinden sonra tiyatroya veya konsere gitmezsem kafede takılıyor ve yatmaya gidene kadar gazeteleri okuyordum. Piyano başında kulağıma yeni ve güzel gelen bir motif çalmayı becerdim mi, bir hikâye okurken, bir resme bakarken hassas ve kalıcı bir ruh hali yakaladım mı, o gün güzel geçmiş ve mutlu edici bir içeriğe sahip olmuş sayılıyordu...

Ayrıca temayüllerimde işe belli bir idealizmle koyulduğumu ve günlerimin "içeriğini" mümkün olan en üst seviyede doldurduğumu da söylemeden edemeyeceğim. Mütevazı yemekler yiyor, genelde tek bir kıyafet kullanıyor, kısaca, operada veya konserde iyi bir yer için yüksek bir fiyat ödemek, yeni çıkan kitapları almak, şu veya bu sanat sergisini ziyaret etmek için bedenî ihtiyaçlarımı dikkatle kısıtlıyordum...

Ama günler geçiyor, haftalar ve aylar oluyordu; peki ya can sıkıntısı? İtiraf ediyorum: İnsanın elinde her za-

man, saatlerce süren bir içerik temin edecek bir kitap olmuyor; hem piyanoda kurduğun hayaller gerçekleşmiyorsa, pencerede oturup sigara içiyorsan, tüm dünyaya ve kendine bile duyduğun bir tiksinti karşı konulmaz şekilde dolduruyorsa içini; korkaklık, o uğursuz korkaklık tekrar başına dolanır, sen de sıçrayıp mutlu birinin neşeli omuz silkişiyle, zevkusefaya maddi manevi hiçbir yeteneği olmayan memurları ve işçileri seyretmek için dışarı kaçarsın.

9

Yirmi yedi yaşındaki biri, yaşayışının kesinlikle değişmeyeceğine, bu değişmezlik sadece muhtemel bir şey olsa bile, cidden inanmak durumunda olabilir mi hiç? Bir kuşun cıvıltısı, zerre miktar gök mavisi, gece gördüğün yarım yamalak bir rüya, aniden doğan hayal meyal bir ümit dalgasını kalbine akıtmak ve onu büyük, umulmadık bir mutluluğun şatafatlı beklentisiyle doldurmak için uygundur her şey... Günübirlik yaşıyordum; dalgın, hedefsiz; keyifli bir derginin çıkış gününü beklemek gibi nafile ümitlerle meşgul, mutlu olacağıma dair kuvvetli inancımla ve bazen de yalnızlıktan biraz yorgun olarak.

Toplumla irtibatın eksikliğinden doğan bir isteksizliğin beni yakaladığı saatler pek nadir sayılmazdı gerçekten; çünkü bu eksikliği açıklamak şart mı? Sosyeteyle ve şehrin en yüksek tabakalarıyla hiç bağlantım yoktu; zengin gençlerin arasına *fêtard*[1] olarak girmek için imkânlarımı kısmıştı Tanrı; ya bohemlik? Ama terbiyeli biriydim ben, temiz çamaşırlar ve sağlam kıyafetler giyiyordum, hem absentten yapış yapış olmuş masalarda ba-

1. (Fr.) Âlemci, zevk düşkünü. (Ç.N.)

kımsız gençlerle anarşist sohbetler yapmak da istemiyordu canım. Kısa kesmek gerekirse: Toplumun ait olduğum bir kesimi yoktu ve şu veya bu şekilde kendiliğinden gelişen tanışmalar da nadir, afaki ve soğuk oluyordu; itiraf ediyorum ki benim kabahatimdi bu, çünkü bu tür durumlarda bir güvensizlik hissiyle ve avare bir ressama bile kısa, öz ve saygı uyandıracak bir şekilde kim ve neci olduğumu söylemeyeceğimin can sıkıcı farkındalığıyla, çekingen davranıyordum.

Hem "topluma" hiçbir şekilde hizmet etmeme, kendi yolumdan gitme özgürlüğümü elde edince, onunla bağımı koparmış, ondan vazgeçmiştim herhalde; mutlu olmak için "insanlara" ihtiyacım olacaksa, kendime şunu sormaya müsaade etmeliydim: Acaba bu durumda o dakika büyük çaplı bir işadamı olarak kamu yararına zenginleşmekle ve o bildik kıskançlığı ve saygıyı kazanmakla meşgul olmam gerekmez miydi?

Halbuki... halbuki! Filozof yalnızlığımın beni fazlasıyla sıktığı ve sonunda "mutluluk" anlayışımla, sarsılması –şüphe yok ki– imkânsız olan mutlu olma bilincim ve inancımla bağdaşmayacağı belliydi. Mutlu olmamak, mutsuz olmak: Böyle bir şey düşünülebilir miydi ki? Düşünülemezdi ve tek başına oturmanın, bu elini ayağını çekmişliğin ve kenarda kalmışlığın gözüme hiç mi hiç iyi görünmediği ve beni korkunç derecede somurtkan yaptığı saatler yeniden gelene kadar hallolmuştu bu mesele.

"Somurtkan"; mutlu birinin özelliği miydi bu? Evde, o dar çevrede dâhi ve sanatkârane tabiatımın zevkle farkında olarak yaşadığım hayatımı hatırlıyorum da... cana yakın, güler yüzlü; neşe, şakacılık ve tüm dünyaya karşı üstün bir iyi niyetle dolu olarak, insanların hükmünce biraz garip de olsam sevildiğim hayatımı. O zamanlar mutluydum, Herr Schlievogt'un büyük kerestehanesinde çalışmak zorunda olmama rağmen; ya şimdi? Ya şimdi?..

Ama olağanüstü ilginç bir kitap çıkmıştı, satın almak için kendime izin verdiğim ve koltuğumda rahatça, aylaklıkla tadını çıkaracağım yeni bir Fransız romanı. Yine zevk, espri ve seçkin bir sanatla dolu üç yüz sayfa! Ah, hayatımı keyfim için kurmuşum ben! Mutlu değil miyim acaba? Bu soru gülünç bir şey, o kadar...

10

Bir gün daha geçmişti, Tanrı'ya şükür içeriği olduğu inkâr edilemeyecek bir gün; akşam olmuştu, pencerenin perdeleri kapalıydı, yazı masasının üstünde lamba yanıyordu, vakit neredeyse gece yarısına gelmişti. Yatağa gidebilirdim, ama yarı yatar vaziyette koltukta ısrar ediyordum, ellerimi kucağımda birleştirmiş, baştan savrulamayan yarı belirsiz bir ıstırabın içimi sessizce kazışını ve tüketişini teslimiyetle takip etmek için tavana bakıyordum.

Daha birkaç saat önce kendimi büyük bir sanat eserinin etkisine bırakmıştım, acımasız, dâhice bir acemiliğin bozuk ihtişamıyla sarsan, uyuşturan, acıtan, canlandıran, maneviyatı kıran şu devasa ve korkunç ürünlerden birinin... Sinirlerim hâlâ titriyor, hayal gücüm tahrik olmuş durumda, garip haller içimde dalgalanıp duruyordu, hasret, dinî vecit, zafer ve mistik huzur halleri; bunları sürekli yeniden yüzeye çıkaran, dışarı çıkarmak isteyen bir ihtiyaç da vardı burada; bunları ifade etme, paylaşma, gösterme, "bir şekilde kullanma" ihtiyacı...

Ya gerçekten kendimi ses, söz veya resimle ifade etmeye muktedir bir sanatçı olsaydım; samimi olmak gerekirse, en iyisi hepsini birden olsaydım? Elimden birçok şeyin geldiği doğruydu! Sessiz odamda güzel hislerimi açığa çıkarmak için piyanonun başına oturabilirdim mesela, ki bu yeter de artardı bile; çünkü mutlu olmak için "insanlara" ihtiyacım olsaydı... yeterdi tabii! Ama başarı-

ya, şöhrete, itibara, övgüye, kıskanılmaya, sevgiye de değer veriyor olsam?.. Yemin olsun! Palermo'daki o salonda geçen sahneyi hatırlamak bile yeterken, itiraf etmem lazım ki, benzer bir olay şu anda beni tarifsiz şekilde rahatlatıp cesaretlendirirdi.

İyi düşününce, şu sofistike ve gülünç kavram ayrımından bahsetmeden geçemeyeceğim: iç ve dış mutluluk arasındaki ayrım! "Dış mutluluk", nedir ki bu? Görünen o ki bir insan türü var, Tanrı'nın en sevgili çocukları olan, mutlulukları deha, dehaları mutluluk olan; tüm dünya onları çevrelerken, tüm dünya onlara hayranken, onları metheder, kıskanır ve severken, çünkü kıskanmak bile nefret etmek kudretinde değildir, güneşin gözlerindeki yansıması ve zayıf ışığıyla hafif, edalı, güler yüzlü bir şekilde hayatın içinde oyalanan aydınlık insanlar. Ama onlar çocuklar gibi, alaylı, şımarık, kaprisli, coşkun, kocaman bir nezaketle, mutluluğundan ve dehasından emin ve bu durum asla başka türlü olamazmış gibi öylece bakarlar...

Bana gelince, bu insanlara dahil olmak isteme zaafımı inkâr etmiyorum, haklı veya haksız fark etmez, içime sürekli, sanki bir zamanlar onlara ait olduğum doğuyor: Hiç "fark etmez", çünkü dürüst olalım: Mesele insanın kendini ne sandığı, kendini ne olarak gösterdiği, kendini gösterirken emin olduğu şeyin ne olduğudur!

Belki de gerçekte, kendimi "toplumun" hizmetinden çekerek ve hayatımı "insanlar" olmadan kurarak bir nevi bu "dış mutluluktan" vazgeçmiştim. Bu konudaki memnuniyetimde, anlaşılacağı üzere, hiç şüphe yoktu; çünkü meseleyi tekrar etmek, hem de çaresizce bir kuvvetle tekrarlamak gerekirse: Mutlu olmak istiyordum ve buna mecburdum! "Mutluluk" anlayışı bir tür kazanç, deha, kibarlık, güler yüzlülüktü; "mutsuzluk" anlayışı ise çirkin, ürkek, zavallı ve tek kelimeyle gülünç bir şey olarak,

mutsuz olsam kendime saygı duyamayacağım kadar içime işlemişti.

Mutsuz olmama nasıl müsaade ederdim ki? Kendime hangi rolü oynamalıydım? Bir tür yarasa veya baykuş gibi karanlıkta tüneyip "aydınlık insanlara", güler yüzlü mutlu kişilere doğru hasetle bakmam gerekmez miydi? Onlardan nefret etmeliydim, zehirli bir sevgiden başka bir şey olmayan bir nefretle; kendimi de küçümsemeliydim!

"Karanlıkta tünemek"! Ah, kaç aydır "kenarda kalmışlığım" ve "filozof yalnızlığım" hakkında ara sıra ne düşünüp hissettiğim aklıma geliyor! O korku tekrar ortaya çıkıyor, o uğursuz korku! Ve tehditkâr bir güce karşı bir tür kızgınlık...

Bu, sonraki ve yine bir sonraki sefer için bir teselli, bir avuntu, bir uyuşturucu bulunacağı şüphesizdi. Ama geri geliyordu tüm bunlar, aylar ve yılların akışında binlerce defa geri geliyordu.

11

Mucizeye benzeyen güz günleri vardır. Yaz geçmiş, dışarıda yapraklar çoktan sararmaya başlamıştır ve kaldırımlardaki su oluklarından pis sular akarken şehrin her köşesinde günlerce rüzgâr uğuldamıştır. Kendini buna teslim etmiş, adeta kışı geçirmek için sobanın başına kurulmuşsundur; bir sabah uyanırken, inanmayan gözlerle ince, ışıl ışıl bir mavilik şeridinin penceredeki perdelerin arasından odanda parladığını fark edersin. Hayretler içinde yatağından fırlayıp camı açarsın, titrek bir güneş ışığı dalgası yüzüne çarpar ve sanki ekim gününün taze ve hafif havasıyla beraber aslen mayıs rüzgârlarına ait olan eşsiz derecede tatlı ve müjdeli rayihayı soluyormuşsun gibi gelirken, aynı anda caddedeki tüm gürültünün

arasından geveze ve neşeli bir kuş cıvıltısı işitirsin. Bahar gelmiştir, takvime rağmen aşikârdır baharın geldiği, pırıl pırıl göğün altında caddelere ve kırlara koşmak için elbiseni giyiverirsin...

Böyle umulmadık, acayip bir gün görmeyeli dört ay kadar olmuştu –halihazırda şubatın başındayız–, işte o gün istisnai güzellikte bir şey gördüm. Sabah saat dokuz olmadan kalkmıştım, hafif, sevinçli bir hissiyatla dopdolu, değişikliğe, sürprizlere ve mutluluğa dair belirsiz bir umutla Lerchenberg yolunu tuttum. Sağ yamacından aşağı doğru inip küçük bir yarım saatimi alacak yol boyunca, taraça şeklinde hafifçe aşağı inen şehir manzarasını ve kıvrımları güneşte parıldayan, ardında tepelerin ve yeşilliğin, güneşin yoğunluğunda belirsizleştiği nehri kaybetmemek için, ana gezi yolunun kenarından ve alçak taş rampadan ayrılmadan tepenin sırtını boylu boyunca takip ettim.

Yukarılarda neredeyse hiç insan yoktu henüz. Yolun öte yanındaki banklar ıssız duruyor, bazen solmuş bir yaprak yavaşça üzerini örtse de, ara ara güneşten bembeyaz parlayan bir heykel görünüyordu ağaçların arasından. Yürürken bakışımı kenardaki aydınlık manzaraya doğru tutarak kulak kabarttığım sessizlik, tepenin sonuna ulaştığım yerde, yol yaşlı kestane ağaçları arasından inişe geçmeye başlayana kadar bozulmadı. Tam burada, arkamdan at tepinmesi ve hızlı tırıs halinde yaklaşan ve yokuşun ortalarında yol vermek zorunda kaldığım bir arabanın teker sesi duyuldu. Kenara çekilip olduğum yerde bekledim.

İri, parlak ve hararetle soluyan iki al don at koşulmuş küçük, oldukça hafif ve iki tekerli bir av arabasıydı bu. Dizginleri belki on dokuz veya yirmisinde genç bir hanım tutuyor, yanında da, Rus usulü yukarı taranmış bıyığı ve gür beyaz kaşlarıyla heybetli ve zarif görünüm-

lü bir adam oturuyordu. Sade, siyah gümüşi kıyafetiyle de bir uşak arka koltuğu süslüyordu.

Atlardan biri sinirli ve huysuz göründüğünden, hızları yokuşun başında adetaya çekilmişti. O at, araba okunun kenarından oldukça uzaklaşmıştı, kafasını göğsüne bastırıp ince bacaklarını öyle titrek bir gönülsüzlükle oynatıyordu ki, yaşlı adam, eldivenli zarif sol eliyle dizginleri çeken hanımefendiye yardımcı olmak için biraz telaşla öne eğilmişti. Arabanın idaresi sanki iğreti ve biraz eğlence için kendisine emanet edilmiş gibi duruyordu, en azından arabayı bir tür çocuksu bir önemseme ve beceriksizlikle kullanıyormuş gibiydi. Ürken ve tökezleyen hayvanı sakinleştirmeye çalışırken, başını hafifçe, ciddi ve gücenmiş bir şekilde kımıldattı.

Esmer tenli ve fidan boyluydu. Ensesi üzerinde sıkı bir topuz yapılmış, tek tük kaşı da görünecek şekilde alnından ve şakaklarından hafif ve gevşekçe sarkan saçlı başına, sadece küçük bir kurdele bağlanmış yuvarlak, koyu renkli bir hasır şapka geçirmişti. Ayrıca küçük, koyu mavi bir ceket ile açık gri kumaştan, sade bir etek giymişti.

Esmer teni sabah serinliğiyle hafifçe kızarmış olan oval ve narin hatlı yüzünde en çekici olan şey kesinlikle gözleriydi: yarısı ancak görünen gözbebekleri parlak bir siyahlıkta olan ve üzerlerinde olağanüstü düzgün, kalemle çekilmiş gibi kaşların kemerlendiği küçük ve uzun bir çift göz. Burnu belki biraz uzuncaydı, dudak çizgilerinin belirgin ve zarif olduğu ağzı da daha küçük olabilirdi. Ama o an, genç kızın atla uğraşırken altdudağına şiddetle bastırdığı ve adeta çocuksu yuvarlaklıktaki çenesini biraz yukarı çektiği, birbirinden biraz ayrık duran dişleri öyle bir çekicilik veriyordu ki ona!

Bu yüzün dikkat çeken ve hayranlık uyandıran bir güzellikte olduğunu söylemek yanlış olurdu. Gençliğin

ve neşeli tazeliğin cazibesine sahipti ve bu cazibe aynı zamanda zenginliğin kaygısızlığı, asil bir terbiye ve lüks bakım sayesinde düzlenmiş, durgunlaşmış ve soylulaşmıştı; şu an şımarık bir kızgınlıkla inatçı ata bakan bu küçük ve çakmak çakmak gözlerin, bir sonraki dakika yine emin ve tabii mutluluğun ifadesini alacağı kesindi. Omuzlarda geniş ve kabarık olan ceket kolları, ince bileklerini sıkı sıkıya sarıyordu; o ufak, çıplak ve donuk beyaz ellerin dizginleri tutuşundan daha nefis bir seçkin zarafet etkisi yaşamamıştım hiç!

Araba geçerken yolun kenarında duruyordum, kimse bakmamıştı bana, araba tekrar tırısa geçip hızla ortadan kaybolduğunda ben de yavaşça yürümeye devam ettim. Hissettiğim şey sevinç ve hayranlıktı; ama aynı zamanda tuhaf ve delici bir acı peyda olmuştu, sert ve yoğun bir his –kıskançlık mı? Sevgi mi?–, düşünmeye bile cesaret edemiyorum; kendini küçümseme mi?

Yazarken aklıma, kuyumcunun vitrini önünde kıymetli bir taşın pahalı pırıltısına gözlerini dikmiş zavallı bir dilenci tasavvuru geliyor. İçinden geçirdiğini, asla o mücevhere sahip olma arzusuna dönüştüremeyecektir o adam; çünkü bu arzuyu düşünmek bile, kendi kendine alay konusu olmasına sebebiyet verecek gülünç bir hayal demektir.

12

O genç hanımı sekiz gün geçtikten sonra tesadüf eseri ikinci defa, hem de operada görmemi anlatayım. Gounod'nun *Margarethe*'si oynuyordu, iyi aydınlatılmış salona adımımı tam atmıştım ki onu, yaşlı adamın solunda, sahne yanı locasında fark ettim. Bir yandan da içimi gülünç bir şekilde küçük bir telaş ve şaşkınlığın sardığını ve herhangi bir sebepten gözlerimin hemen başka yere

kayıp diğer sıraların ve locaların üzerinde gezindiğini fark ettim. Ancak uvertürün başında, onlara daha dikkatli bakmaya karar verdim.

Sıkıca iliklenmiş redingotunun içindeki siyah papyonlu yaşlı adam, koltuğuna yaslanmış, sakin bir vakarla oturuyor ve kahverengi eldivenli ellerinden birini locanın kadife kaplı parmaklığında tutarken, diğerini ara sıra sakalında ve kısa kesilmiş, ağarmış saçlarında gezdiriyordu yavaşça. Genç kız ise –şüphesiz onun kızıydı– yelpazesini tuttuğu elleri kadife dayanağın üzerinde, ilgi ve canlılıkla öne eğilmiş şekilde oturuyordu. Bazen de gevşek, açık kahverengi saçını alnından ve şakaklarından geriye atmak için başını hızla hareket ettiriyordu.

Kemerinde bir menekşe demetinin bulunduğu, açık renk ipekten oldukça hafif bir bluz giymişti, küçük gözleri keskin aydınlıkta sekiz gün öncesine göre daha siyah ışıldıyordu. Onda ilk seferinde de fark ettiğim ağız ifadesinin ona mahsus olduğunu gözlemledim: Küçük, düzenli aralıkları olan ışıl ışıl dişlerini her an altdudağına koyuyor ve çenesini biraz yukarı çekiyordu. Cilveyle alakası olmayan bu masum tavrı, gözlerindeki sakin ve neşeyle dolanan bakışı, kemerinin renginde dar ipek bir kurdele taktığı zarif, beyaz boynu, ara sıra orkestrada, perdede veya locadaki bir şeye dikkatini çekmek için yaşlı adama yönelirken yaptığı hareket; her şey, kesinlikle dokunaklı veya "merhamet" uyandıran bir şey içermeyen, tarifsiz derecede terbiyeli ve sevimli bir çocukluğu ortaya koyuyordu. Kibar, ölçülü ve şık bir zenginlikle emin ve üstün bir hale getirilmiş bir çocukluktu bu, tabii durduğu için taşkın hiçbir şeyi olmayan, daha ziyade sükûnet mizaçlı bir mutluluk sergiliyordu.

Bana öyle geliyordu ki Gounod'nun zevkli ve şefkatli müziği bu manzaraya iyi eşlik ediyordu, sahneye dikkat etmeden, bu müzik olmasa hüznü belki de daha

çok acı verecek yumuşak ve düşünceli bir ruh haline tamamen teslim olmuş halde onu dinliyordum. İlk perdeden sonraki arada, ön sıralardan, diyelim ki yirmi yedi ila otuz yaşlarında bir bey kalkıp ortadan kayboldu, ama hemen sonra, becerikli bir reveransla, dikkatimi yönelttiğim locada tekrar göründü. Yaşlı adam ona elini uzattı hemen, genç hanımefendi de arkadaşça başını sallayarak elini verdi, bu eli terbiyeli bir şekilde dudaklarına götüren adama yanlarına oturmasını işaret ettiler.

Bu adamın hayatımda gördüğüm en eşsiz gömlek jabosuna sahip olduğunu itiraf etmeye hazırım. Bu jabo tamamen açıkta duruyordu, zira yeleği dar, siyah bir şeritten fazla bir şey değildi, karnının çok aşağı kısımlarında tek düğmeyle iliklenmiş frakı da omuzlardan itibaren fevkalade geniş bir yay şeklinde biçilmişti. Yüksek ve sert katlanmış dik yakasının dibinde geniş, siyah bir papyonla kapatılmış ve üzerinde uygun aralıklarla iki büyük, dört köşeli ve yine siyah düğmelerin durduğu gömlek jabosu göz alıcı bir beyazdandı, kendisi de hayret verici kuvvetine rağmen esnekliğinden bir şey kaybetmemişti, zira karnının orada rahat bir şekilde oluşturduğu çukurluğu, hoş ve belirgin bir çıkıntı haline getiriyordu sonra.

Dikkatin büyük kısmını gömleğin çektiği anlaşılacaktır; yusyuvarlak olan ve kısacık kesilmiş açık sarı bir saç tabakasının örttüğü başı ise, çerçevesiz ve ipsiz bir kelebek gözlük, çok sert olmayan, sarı ve hafif kıvırcık, sarkık bıyık ve bir yanağında da şakağına kadar çıkan bir sürü küçük eskrim çiziğiyle süslüydü. Vücudunda hiç kusur olmadığı gibi, hareketlerinde de kendinden emindi.

Akşam boyunca –çünkü locada kalmıştı– kendine has iki pozisyon gözlemledim onda. Diğerleriyle muhabbet etmediği zamanlar bacak bacak üstüne atarak ve dürbünü dizlerinde, rahatça arkasına yaslanarak oturu-

yor, başını eğiyor ve bakışını bıyığının iki ucuna indirmek için başını, adeta hipnoz olmuş gibi, yavaş ve sakince bir o yana bir bu yana çevirerek ağzının tamamını ileri doğru itiyordu. Diğer taraftan, genç hanımefendiyle sohbete dalınca hürmetten bacaklarının konumunu değiştiriyor, ama elleriyle koltuğunu kavrayarak daha da geriye yaslanıp başını mümkün olduğunca kaldırıyor ve kocaman açtığı ağzıyla sevecen ve bir miktar da üstün bir tavırla genç arkadaşına tepeden gülümsüyordu. Bu adam muazzam bir özgüvenle dolu olmalıydı...

Ciddi olmak gerekirse, bu tür şeyleri takdir ederim. Lakaytlığı cüretkâr olsa da, hiçbir hareketi utanılacak bir münasebetsizlikle sonlanmıyordu; bunun altında kendine güveni yatıyordu. Hem niye başka türlü olsundu ki? Durum belliydi: Çok fazla öne çıkmadan kendi yolunu açmıştı, bu yolu açık ve faydalı hedefine kadar takip edecekti, tüm dünyayla uyuşmanın gölgesinde ve herkesin saygısının güneşinde yaşıyordu. Şu an da locada oturmuş, saf ve enfes cazibesi kendisi için ulaşılmaz olmayan ve evlenme teklif edebileceği genç bir kızla laflıyordu. Gerçekten de, bu adam hakkında en ufak bir küçümseyici söz etmek istemiyordu canım!

Ya ben, ben kendim? Aşağı tarafta oturmuş ve uzaktan, karanlığın içinden, o kıymetli ve ulaşılamaz varlığın şu hiçbir işe yaramaz adamla laflayıp gülmesini seyrediyordum öfkeyle! Dışlanmış, farkına varılmamış, haksızlığa uğramış, yabancı, kalburüstü, sınıf alçalmış, parya, kendine acıyan bir şekilde...

Sonuna kadar kaldım, insanların kürklerini giyerken biraz oyalanıp kâh bir hanımefendiyle, kâh bir subayla iki çift laf ettiği vestiyerin orada, o üçüne rastladım... Tiyatrodan çıkarken genç adam babayla kızına eşlik etti, ben de kısa bir mesafeden giriş holü boyunca onları takip ettim.

Yağmur yağmıyordu, gökte birkaç yıldız vardı, arabaya binmediler. Üçü rahat rahat ve sohbet ederek önümden yürüyordu, ben de çekingen bir mesafeden onları takip ediyordum; delici bir acıyla, alay ve sefalet hissiyle ezilmiş bir halde... Yolları uzun değildi; henüz bir caddeyi geride bırakmıştık ki, sade cepheli heybetli bir evin önünde durdular, akabinde babayla kızı refakatçileriyle samimi bir tavırla vedalaşıp gözden kaybolurken, o da hızla oradan uzaklaştı.

Evin ağır, oymalı kapısında "Hukuk Müşaviri Rainer" yazılıydı.

13

İçimdeki isyandan ötürü her an fırlayıp kaçmak istememe rağmen bu yazıyı sona erdirmeye kararlıyım. Bu meseleyi yorgun düşene kadar kazıp eşeledim! Fenalık geçirecek kadar bıktım bütün bunlardan!..

Gazetelerden, şehirdeki belediye binasında hayır amaçlı düzenlenen, hem de sosyete dünyasının katılımıyla gerçekleşecek "kermes"in haberini alalı üç ay oldu olmadı. İlanı dikkatle okudum, peşinden de kermesi ziyaret etmeye karar verdim. Orada olacaktır, diye düşündüm, belki de satıcı olarak, bu durumda da ona yaklaşmama hiçbir şey engel olamazdı. Sakin düşününce, tahsilli ve iyi aileden gelme biriydim ben, bu vesileyle onunla konuşup bir-iki espri yapmak, harika jabolu adam kadar benim de hakkımdı en azından...

Kapısının önünde insan ve araba kalabalığının hâkim olduğu belediye binasına yöneldiğimde, rüzgârlı ve yağmurlu bir öğleden sonraydı. Binanın içine doğru kendime yol açıp giriş parasını ödedim, pardösümü ve şapkamı da emanete vererek biraz zahmetle geniş, insanlarla kaplı merdivenden birinci kata ve şarap, yemek, par-

füm ve çam kokusunun, kahkahalar, konuşmalar, müzik, bağırışlar ve gong vuruşlarıyla karışık bir gürültünün beni karşıladığı kutlama salonuna vardım.

Muazzam yükseklikte ve genişlikteki mekân bayraklar ve çelenklerle rengârenk süslenmişti, duvar diplerine ve ortaya kulübeler dizilmişti, açık satış yerleri ve şahane maskeli adamların hararetle tavsiye ettiği kapalı tahta bölmeler. Etrafta çiçek, el işleri, tütün ve türlü çeşitte içecek satan kadınlar muhtelif kostümlere bürünmüşlerdi. Kulübelerin açıkta bıraktığı, pek geniş olmayan koridorda yoğun bir insan kalabalığı yavaşça ilerlerken, salonun üst kısmında, çiçeklerle döşeli platformdan küçük orkestranın sesi geliyordu.

Müziğin, çekilişlerin ve eğlenceli reklamların gürültüsünden şaşkına dönmüş halde kalabalığa karıştım, daha bir dakika geçmemişti ki, girişin dört adım solunda burada aradığım hanımefendiyi gördüm. Çam yapraklarıyla çevrili küçük bir kulübede şarap ve limonata satıyordu, İtalyanlar gibi giyinmişti: Renkli etek, beyaz dik bir başlık ve narin kollarını dirseklere kadar çıplak bırakan, Arnavut kadınlarının kısa korsajlarından vardı üzerinde. Biraz heyecanlı bir şekilde tezgâhın üzerinden yana eğiliyor, renkli yelpazesiyle oynuyor ve sigara içerek kulübenin etrafında duran, aralarında ilk bakışta malum kişiyi de fark ettiğim birkaç adamla konuşuyordu; iki elinin de dörder parmağı ceketinin kenar ceplerinde, tezgâhın ona en yakın yerinde duruyordu adam.

İte kaka yavaşça öne geçtim, fırsat bulur bulmaz, daha az meşgul anını yakalar yakalamaz yanına gitmeye kararlıydım. Ah! Şimdi bir nebze olsun neşeli bir güven ve kendinden emin bir becerikliliğim var mıydı, yoksa son haftalarımın aksiliği ve yarı çaresizliği mi haklıydı, belli olacaktı! Ne kaçırmıştı huzurumu? Neydi bu kız yüzünden, itiraf ediyorum, yine yüzümü terleten, kıs-

kançlık, aşk, utanma ve hiddetli bir kederle karışık bu eziyetli ve sefil his? Samimiyet! Güler yüz! Neşeli ve alımlı kendini beğenmişlik, kahretsin, yetenekli ve mutlu bir insana nasıl da yakışıyordu bunlar! Bense asabi bir hırsla, ona yaklaşmayı düşündüğüm şakacı ifadeyi, güzel kelimeleri, İtalyanca hitabı düşünüyordum...

Hantal bir şekilde ilerleyen kalabalığın arasında, salonu dolaşan yolu arkamda bırakmam epey sürdü; hakikaten de: Yeniden küçük şarap kulübesine geldiğimde, adamların yarısı gözden kaybolmuş, sadece malum kişi kalmıştı, heyecanlı bir şekilde genç satıcıyla sohbet ederek tezgâhın başında duruyordu. Öyleyse sohbetlerini bölmeye cüret etmeliydim... Hızlı bir dönüşle kalabalıktan ayrılıp tezgâhın yanında durdum.

Ne olmuştu? Ah, hiç! Neredeyse hiçbir şey! Sohbet kesilmişti, malum kişi beş parmağıyla birden çerçevesiz ve ipsiz gözlüğünü tutup parmaklarının arasından beni seyretmek üzere kenara çekildi, genç hanımefendi de sakin ve sınayan bakışıyla beni süzdü; kıyafetimden çizmelerime kadar. Kıyafetim yeni değildi, çizmeler de sokağın çamuruna bulanmıştı, farkındaydım. Ayrıca ter içindeydim ve saçım da düzgün durmuyordu muhtemelen. Sakin değildim, rahat değildim, duruma hâkim değildim. Bir yabancı, haksız, oraya ait olmayan biri olarak rahatsızlık verdiğim ve kendimi gülünç kıldığım hissi çöreklendi üstüme. Güvensizlik, çaresizlik, nefret ve perişanlık bakışımı bulandırıyordu ve tek kelimeyle, çatık kaşlı, kısık bir sesle kısa, adeta kaba bir şekilde neşeli niyetimi gerçekleştirdim: "Bir kadeh şarap rica ediyorum."

Genç kızın, arkadaşına doğru hızlı ve alaycı bir bakış attığını fark ettiğimi sanarken yanılıyor muydum, hiç fark etmez. O da ben de susarken, kız bana şarabı verdi, bakışlarımı kaldırmadan, öfke ve acıdan şaşırmış, hüzünlü ve gülünç bir şekilde, ikisi arasında durup birkaç yu-

dum içtim, parayı tezgâha bırakarak sarsılmış bir halde selam verip salonu terk ederek dışarı çıktım.

O andan beri işim bitik, birkaç gün sonra haberlerde şu ilanı bulmam da meseleye tuz biber oldu: "Kızım Anna'nın Yargıç Muavini Herr Dr. Alfred Witznagel'la nişanını ilan etmekten şeref duyarım. Hukuk Müşaviri Rainer."

14

O andan beridir işim bitik. Mutluluk duygusundan ve kendini beğenmişlikten geriye ne kaldıysa, o da öldüresiye vurulmuş halde yok oldu, yapamıyorum, evet, mutsuzum, itiraf ediyorum, acınacak ve gülünç birini görüyorum kendimde! Ama buna dayanamıyorum! Harap oluyorum! Kendimi öldüreceğim, bugün veya yarın!

İlk tepkim, ilk cevabım, meselenin şairane kısmını bulup zavallı durumumu açıkgözlülükle "talihsiz aşk" diye yorumlamaya çalışmak oldu: kendiliğinden anlaşılacağı üzere çocukluktu bu. Talihsiz bir aşk insanı harap etmez. Talihsiz bir aşk fena olmayan bir tutumdur. Talihsiz bir aşkta insan kendisinin hoşuna gider. Tüm kendimi beğenmişliğim ümitsizce sona erecek şekilde harap oluyordum oysa ben!

Şayet bu soruyu sormam gerekiyorsa, seviyor muydum, o kızı seviyor muydum ki ben? Belki... ama nasıl ve neden? O ulaşılamaz kıymete ilk bakışta acı vererek baş kaldıran ve aşkın sadece bahane, kaçış ve kurtuluş olduğu kıskançlık, nefret ve kendini küçümseme hislerini ortaya çıkaran, çoktan harekete geçmiş hasta kibrimin kuruntusu değil miydi bu aşk?

Evet, bütün bunlar kibir! Hem babam da bana bir keresinde palyaço dememiş miydi zaten?

Ah, hakkım yoktu, kenara oturup "toplumu" yok

saymaya hiç hakkım yoktu benim, onun küçük görmesine ve hiçe saymasına dayanamayacak, ondan da, takdir etmesinden de mahrum kalamayacak kadar kibirli olan ben! Ama burada mesele haklılık değil galiba? Belki gereklilik? İşe yaramaz palyaçoluğum hiçbir sosyal konuma da yeterli değildi herhalde? Hal böyleyken, her durumda harap olacağım şey tam da bu palyaçoluk olsa gerek.

Kayıtsızlık, bu bir nevi mutluluk olurdu, biliyorum... Ama kendime karşı kayıtsız olacak durumda değilim, kendime "insanların" gözlerinden başka gözlerle bakacak durumda değilim ve sızlayan vicdanımla harap olacağım; masumiyetle dolu olarak... Sızlayan vicdanım cerahatlı bir kibirden farklı olmayacak mı hiçbir zaman?

Sadece tek bir mutsuzluk var: kendini beğenmekten mahrum kalmak. Kendi kendini beğenmemek, mutsuzluk budur işte; ah, bunu çok açık bir şekilde hissettim hep! Kalan her şey oyun ve hayatın çeşitliliği, diğer tüm acılarda insan kendinden tamamıyla memnun olabilir, mükemmel bir etki bırakabilir. Ama kendinle anlaşmazlık, acı duyarken vicdanın sızlaması, kibrin mücadeleleri, işte bunlar acınacak ve tiksinilecek bir görüntüye sokar seni...

Eski bir tanıdık çıktı meydana, bir zamanlar Herr Schlievogt'un kerestehanesinde birlikte topluma hizmet ettiğim, Schilling adında biri. İşi dolayısıyla şehirden geçerken beni ziyarete gelmişti; "şüpheci adamın" tekiydi, elleri pantolonunun ceplerinde, siyah çerçeveli kelebek gözlüğü ve gerçekçi bir hoşgörülük sezilen umursamazlığıyla. Akşam saatlerinde gelip, "Birkaç gün burada kalacağım," dedi. Birlikte meyhaneye gittik.

Tanıdığı o eski, mutlu ve kendini beğenmiş insanmışım gibi davranıyordu bana ve beni neşeli halime kavuşturacağına iyi niyetle inanarak şöyle dedi: "Tanrı hakkı

için, rahat bir hayat kurmuşsun, oğlum! Bağımsızsın, değil mi? Özgür! Aslında hakkın var, inan ki! İnsan bir kere yaşıyor, değil mi? Başka şeyler niye umurunda olsun ki? Aramızdaki akıllı kişi sensin, bunu söylemeliyim. Sen dâhinin biriydin zaten..." Eskiden olduğu gibi beni takdir etmeye dünden razı, onun hoşuna gitmeme korkusuyla dolu olduğumdan habersiz, beğenilme gayretindeydi.

Çaresiz çabalarla, onun gözünde bulunduğum yeri hak etmeye, eskiden olduğu gibi zirvede görünmeye, mutlu ve kendimden memnun görünmeye uğraşıyordum... nafile! Her türlü desteğim, cesaretim, itidalim kaybolmuştu, karşısına yorgun bir utangaçlıkla, küçük düşmüş bir güvensizlikle çıkmıştım; o da inanılmaz bir hızla anladı bunu! Beni mutlu ve üstün insan olarak takdir etmeye hazır olan onun, içyüzümü anlamaya, bana şaşkın şaşkın bakmaya, soğuklaşmaya, üstünleşmeye, sabırsız ve isteksiz olmaya ve en nihayetinde küçümseyişini her tavrıyla göstermeye başlamasını seyretmek korkunç bir şeydi. Erkenden yola çıktı, ertesi gün elime ulaşan birkaç çalakalem satır, öbür türlü de zaten ayrılması gerektiği hakkında bir şeyler yazıyordu.

Tüm dünyanın, insanın diğerleri hakkında ciddi bir kanaate varamayacağı kadar kendiyle meşgul olduğu bir gerçek; kendi kendine göstermeye emin olduğu saygı derecesini miskin bir isteklilikle kabul ediyor insan. İstediğin gibi ol, istediğin gibi yaşa, ama küstah bir güven göster, vicdanın sızlamasın, o zaman kimse seni küçük görecek kadar ahlaklı olmayacaktır. Kendinle birliğini bir kaybedegör, kendini beğenmişliğini bir yitiregör, kendini küçümsediğini bir göster, sana gözü kapalı hak verirler. Bana gelince, ben mahvolmuşum...

* * *

Yazmayı bırakıyor, kalemi bir kenara atıyorum; tiksintiyle, tiksintiyle! Bir son vermek: Bir "palyaço" için fazla kahramanca olmaz mıydı bu? Korkarım bunun sonucu, yaşamaya, yemeye, uyumaya, bir şeylerle meşgul olup yavaş yavaş "mutsuz ve gülünç biri" olmaya duygusuzca alışmam olacak.

Tanrım, kim düşünürdü, kim düşünebilirdi ki, "palyaço" olarak doğmak böylesi kötü bir kader, bir talihsizlik olsun!..

LUIS'ÇİK

Richard Schaukal'a

1

Meydana gelişini en edebî yeteneğe sahip hayal gücünün bile tasavvur edemeyeceği evlilikler vardır. İnsanın bunları, tiyatroda şart koşulan ve farsın matematik yapısının temelini teşkil eden, yaşlı ve aptalın güzel ve canlı olanla tezatlarının sıradışı bağlantılarını kabul ettiği gibi kabul etmesi lazımdır.

Avukat Jacoby'nin hanımına gelince; o, genç ve güzel, alışılmışın dışında cazibesi olan bir kadındı. Olsun olsun otuz yıl önce Anna, Margarethe, Rosa, Amalie isimleriyle vaftiz edilmişti, fakat bunların ilk harflerini bir araya getirip ne zamandan beri Amra diyorlardı ona, egzotik tınısıyla bu isim şahsına hiç olmayacak kadar uyuyordu. Yana tarayıp her iki taraftan dar alnından çaprazlamasına geriye tutturduğu gür, yumuşak saçlarının rengi açık kestane olmasına rağmen, teni tamamen güneyin donuk ve koyu sarısına sahipti ve bu ten yine güney güneşiyle olgunlaşmış görünen, gayriihtiyarı ve uyuşuk dolgunluğuyla sultanları andıran şekiller barındırıyordu. Bütün arzulu ve miskin hareketlerinin ortaya çı-

kardığı bu izlenim, kalbinin büyük ihtimalle aklına hükümran olmasıyla tamamen örtüşüyordu. Güzel kaşlarını kendine has bir şekilde, adeta dokunaklı duran alnına doğru yanlamasına kaldırarak bilgisiz kahverengi gözleriyle birine bir kere baksın yeterdi, insan bunu hemen anlardı. Ama kendi de bunu bilmeyecek kadar saf değildi; nadiren ve az konuşarak açık vermekten kaçınıyordu: güzel olup susan bir kadının da itiraz edilecek bir şeyi olmazdı. Ah! "Saf", onu en az niteleyecek kelimelerden biriydi herhalde. Bakışı sadece budala değildi, aynı zamanda belli bir şehvetli buğusu vardı ve bu kadının fesat çıkarmaya meyledecek kadar sığ olmadığı da anlaşılıyordu... Ayrıca burnu profilden belki biraz fazla iri ve etli görünüyordu; ama dolgun ve geniş ağzı, şehvetten başka bir ifadeye sahip olmasa da, mükemmel güzellikteydi.

Yani, endişe uyandıran bu kadın kırk yaşlarındaki avukat Jacoby'nin hanımıydı; avukatı gören şaşırırdı. Cüsseliydi avukat, cüsseliden de öteydi, tam bir insan azmanıydı! Devamlı kül rengi pantolon giydiği bacakları sütunsu biçimsizliğiyle bir filinkileri, yağlı dokuyla kubbelenmiş sırtı, bir ayınınkini andırıyordu, göbeğinin muazzam şişkinliği üzerinde de, giymeyi âdet edindiği, yeşile kaçan gri ceketi tek bir düğmeyle öyle zahmetli iliklenmişti ki, düğme açılır açılmaz ceket omuzlarına kadar iki taraftan geriye fırlıyordu. Fakat bu devasa gövdenin tepesinde, neredeyse boyun geçişi olmayan, küçük ve sulu gözleri, kısa, basık bir burnu ve aralarında kenarları kederle çökmüş minnacık bir ağzın kaybolduğu, aşırı şişlikten aşağı sarkan yanakları olan, nispeten küçük bir kafa duruyordu. Yuvarlak kafatası ile üstdudağını, aşırı besili bir köpekteki gibi çıplak derisini her taraftan ortaya çıkaran seyrek ve sert, açık sarı kıllar örtüyordu... Ah! Avukatın şişmanlığının sağlıklı türden bir şey olmadığını

tüm dünya biliyor olmalıydı. Hem enine hem boyuna dev gibi olan vücudu kassız ve aşırı yağlıydı, ağzı ekşi bir şey yemiş gibi buruşurken, ani bir kan akışının şişkin suratına hücum edişi ve yine aniden sarımsı bir solgunluğa dönüşü de gözlemlenebiliyordu...

Avukatın az müvekkili vardı; ama kısmen hanımı tarafından da büyük bir servete sahip olduğundan, –çocukları da olmayan– çift Kaiserstrasse'de rahat bir dairede oturuyordu ve sosyal ilişkileri canlıydı: yalnız, anlaşılacağı üzere, Frau Amra'nın eğilimlerine göre bir çevreydi bu, zira eziyet veren bir hırsla meselenin içindeymiş gibi görünen avukatın bu durumdan mutlu olması mümkün değildi. Bu şişman adamın pek tuhaf bir karakteri vardı. Dünyada, herkese ondan daha nazik, kibar ve cömert davranacak başka bir insan yoktu; ama insanlar dile getirmeseler de, aşırı dostça ve dalkavuk tavrının bazı sebeplerden zorlama olduğunu, bunun küçüklük ve kendinden emin olmamaktan kaynaklandığını hissediyor ve rahatsızlık duyuyorlardı. Hiçbir şey, kendini küçük gören, ama korkaklık ve kibirden ötürü yine de sevecen davranıp hoşa gitmek isteyen bir insan manzarasından daha kötü değildir: Ve neredeyse yerlerde sürünürcesine kendini küçümseyerek asgari miktarda şahsi vakarını bile koruyamayacak kadar ileri giden avukatın durumu da, kanaatimce, bundan farklı değildi. Masaya götüreceği bir hanımefendiye, "Hanımefendi, ben iğrenç bir insanım ama müsaade eder misiniz?.." diyebilecek biriydi. Ve bunu, kendiyle alay etmekten bile âcizce, acıtatlı, ezik ve itici bir şekilde söylüyordu. Şu anekdot da gerçek bir olaya dayanmaktadır: Avukat bir gün gezmeye çıktığında, kaba saba bir hamal bir el arabasıyla karşıdan gelirken tekerleğin biriyle hızla ayağını ezdi. Adam arabayı durdurduğunda çok geçti, arkasını döndü; bunun üzerine avukat, şaşkına dönmüş bir halde, solgun ve

titreyen yanaklarıyla şapkasını aşağılara kadar indirip geveledi: "Affedersiniz!" O kadar kızmıştı yani. Fakat bu acayip insan azmanı sürekli vicdan azabından mustaripmiş gibi görünüyordu. Hanımıyla şehrin en güzide gezi parkına, Lerchenberge'ye gittiğinde, ceylan gibi yürüyen Amra'ya ara sıra çekingen bir bakış atarken, bir taraftan da öyle işgüzar, yüreksiz ve gayretkeşçe selamlıyordu ki her yanı, sanki her bir subayın önünde eğilip kendisinin, tam da kendi gibi birinin bu kadına sahip olmasından ötürü alçakgönüllülükle af dileme ihtiyacı hissediyordu; ağzının sersefil ve dostça ifadesi de kendisiyle alay edilmemesi için yalvarıyor gibiydi.

2

Başta da bahsedildi: Amra'nın avukat Jacoby'yle evlenme sebebi belirsizdi. Ama o, kendisi, seviyordu Amra'yı, hem de öyle bir aşkla, öyle içten ki, böylesi o cüssedeki insanlarda kesinlikle az görülürdü, bu sevgi tıynetine uyacak şekilde alçakgönüllü ve korkaktı da. Sıklıkla, akşam geç vakitlerde, Amra yüksek pencerelerinde çiçekli ve kıvrımlı perdelerin asılı olduğu büyük yatak odasında çoktan istirahate çekildiği zamanlar, avukat öyle yavaşça yanaşırdı ki yatağına, adımları yerine sadece zeminin ve mobilyaların hafif sarsıntısı işitilirdi, orada diz çöker ve azami dikkatle karısının elini tutardı. Böyle durumlarda Amra kaşlarını yatık vaziyette alnına doğru birleştirmeyi ve gece lambasının zayıf ışığında önünde yatan devasa kocasını susarak ve şehvetli bir kötülük ifadesiyle seyretmeyi âdet edinmişti. O ise, hantal ve titrek elleriyle gömleğini kolundan dikkatlice sıyırır, hüzünlü şişman suratını bu dolgun ve esmer kolun yumuşak mafsalına, koyu teninde küçük mavi damarların belirdiği yere bastırırdı; bastırdığı titrek sesiyle, akıllı bir insanın günlük

hayatta pek konuşmayacağı bir şekilde konuşmaya başlardı. "Amra," diye fısıldardı, "sevgili Amra'cığım! Rahatsız etmiyorum ya? Daha uyumadın demek? Tanrım, bütün gün ne kadar güzel olduğunu ve seni ne kadar sevdiğimi düşündüm!.. Bak, ne diyeceğim (söylemesi öyle zor ki)... Seni öyle seviyorum ki, bazen kalbim sıkışıyor da ne yapacağımı bilmez oluyorum; seni takatimin üzerinde seviyorum! Belki anlamıyorsun, ama bana inanacaksın ve bana bir kere olsun, bunun için minnettar olduğunu söyleyeceksin, çünkü, bak, sana duyduğum gibi bir aşkın bu hayatta kıymeti vardır... ve beni belki sevemiyor olsan da, bana asla ihanet etmeyecek, beni aldatmayacaksın, minnettarlığından, sadece minnettarlığından ötürü... bunu rica etmek için geldim yanına, elimden geldiğince kalpten ve samimi rica etmeye..." Ve bu konuşmalar, avukatın, pozisyonunu değiştirmeden, usulca ve hüngür hüngür ağlamasıyla son buluyordu. Ama bu durumda Amra insafa gelir, eliyle eşinin kıllarını sıvazlar ve insanın ayaklarını yalamaya gelen bir köpeğe yönelttiği uzatmalı, teselli edici ve müstehzi ses tonuyla defalarca, "Tamam! Tamam! Cici köpek!" derdi.

Amra'nın bu davranışı kesinlikle edepli bir kadın davranışı değildi. Şimdiye dek gizlediğim gerçeğin yükünden kurtulma vaktim geldi artık, eşini buna rağmen kandırdığı, onu Alfred Läutner isimli bir adamla, diyeyim ki, aldattığı gerçeğini. Eğlenceli, küçük besteleriyle daha yirmi yedi yaşında güzel bir isim yapmış yetenekli, genç bir müzisyendi bu; laubali suratlı, saçları sarı ve havalı, gözlerinde kendinden emin, neşeli bir gülümseme olan zayıf bir adamdı. Kendine çok yüklenmeyen, öncelikle mutlu ve sevecen olmak isteyen, şahsındaki bu sevecenliği artırmak için küçük, sempatik yeteneğini kullanan ve toplumda saf dâhiyi oynamaktan hoşlanan küçük zamane artistleri cinsindendi. Bunların tavırları bile-

rek çocukça, ahlaksız, vicdansız, neşeli, kendini beğenmiş ve hastalıkta bile kendini beğenecek kadar sağlıklıdır, yaralanmadığı müddetçe gerçekten de sevecendir kibirleri. Fakat bu küçük talihlilerin ve aktörlerin başına ciddi bir bela, oynaşamayacakları, kendilerini beğenemeyecekleri bir ıstırap geldi mi, eyvah! Adabıyla mutsuz olmaktan anlamayacaklardır, bu ıstırapla "başa çıkmayı" bilemeyeceklerdir, harap olacaklardır... ama bu başka bir hikâye. Herr Läutner güzel işlerle uğraşıyordu: Bestelerinin her biri küçük orijinal bir yer, bir geçiş, bir atak, ahenkli bir dönüş, yapılış amacı buymuş gibi görünen ve işin erbâbının da ilgisini çekecek, espri ve mucitlik ifşa eden herhangi küçük, asabi bir etki içermese, verdiği keyif (bundan anladığım kadarıyla) "müzik" sayılamayacak kadar fazlaca popüler olan vals ve mazurkalar olarak adlandırılabilirdi çoğunlukla...

Yani Amra Jacoby affedilmez bir meyille tutkundu bu genç adama, o da kendi açısından kadının cilvelerine karşı koyacak kadar ahlaka sahip değildi. Bir orada bir burada buluşuyorlardı, iffetsiz bir ilişki aylar ve yıllardan beri bağlıyordu ikisini: tüm şehrin haberdar olduğu ve hakkında tüm şehrin avukatın arkasından konuştuğu bir ilişki. Peki ya avukat? Amra vicdan azabı çekip bu suretle kendini ele vermeyecek kadar aptaldı. Avukatın, her ne kadar kalbi telaş ve kaygıyla dolu olsa da, hanımına karşı en küçük bir şüphe beslemediği tartışılmaz şekilde ortaya konmalıdır.

3

Artık, herkesi sevindirmek için, bahar gelmişti ve Amra'nın harika bir fikri vardı.

"Christian," dedi –avukatın adı Christian'dı–, "bir şenlik verelim, yeni gelen baharın şerefine büyük bir

şenlik; basitçe bir şey tabii, sadece soğuk dana rosto olsun, ama çok insan gelsin."

"Elbette," diye cevapladı avukat. "Ama bunu biraz daha erteleyemez miydik acaba?"

Amra buna cevap vermedi, aksine hemen detaylara girdi.

"O kadar çok insan olacak ki, biliyor musun, yerimiz dar gelecek; yeterince alan ve boşluk olsun diye dışarıda bir eğlence mekânı, bahçe ve salon kiralamalıyız. Anlayacaksın. Ben bilhassa Herr Wendelin'in Lerchenberg eteklerindeki büyük salonunu düşünüyorum. Salonu müsait ve asıl işletme ile bira imalathanesine sadece bir koridorla bağlı. Kutlama için süslenebilir, uzun masalar konulabilir ve bahar birası içilebilir; dans edilip müzik çalınabilir, belki biraz tiyatro bile oynanabilir, çünkü orada küçük bir sahne olduğunu biliyorum, ki bu benim için çok önemli... Kısacası: Tamamen kendine has bir şenlik olmalı, harika bir şekilde eğleneceğiz."

Avukatın yüzü bu konuşma esnasında hafifçe sararmıştı ve ağzının kenarları aşağı doğru seğiriyordu. "Buna çok memnun oldum, sevgili Amra'cığım," dedi. "Her şeyi senin maharetli ellerine bırakabileceğimi biliyorum. Hazırlıklara başlamanı rica ederim."

4

Amra da hazırlıklara başladı. Muhtelif hanımlar ve beylerle istişare etti, Herr Wendelin'in büyük salonunu şahsen kiraladı, hatta şenliği güzelleştirecek neşeli temsillerde oynamak üzere davet edilen veya kendileri teklifte bulunan insanlardan bir tür komite oluşturdu... Bu komite, saray aktörü Hildebrandt'ın şarkıcı hanımı hariç, sadece beylerden oluşuyordu. Bundan başka Herr Hildebrandt'ın kendisi, yargıç muavini Witznagel, genç bir

ressam ve Herr Alfred Läutner de buna dahildi, yargıç muavininin buraya soktuğu ve zenci dansı temsili yapacak birkaç öğrenciyi de saymazsak.

Amra kararını verdikten henüz sekiz gün sonra, bu komite müşavere etmek üzere Kaiserstrasse'de, Amra'nın salonunda, kalın bir halı, bir sürü yastıkla birlikte bir divan, yelpaze palmiyesi, İngiliz deri koltuklar ve üstünde pelüş örtü ve çok sayıda kıymetli eser bulunan, kavisli ayaklı bir maun masayla donatılmış küçük, sıcak ve eşyayla dolu bir mekânda toplanmıştı. Hafif hafif yanan bir şömine de vardı; siyah taş tezgâhın üstünde tereyağlı ekmek, kadehler ve iki tane İspanyol şarabı sürahisi duruyordu. Amra, hafifçe ayak ayak üstüne atmış, yelpaze palmiyenin gölgelediği divandaki yastıklara yaslanmıştı ve sıcak bir gece kadar güzeldi. Açık renk ve hafifçecik bir ipekten bluz göğüslerini örtüyordu, eteğiyse ağır, koyu ve iri çiçekler nakışlanmış bir kumaştandı; ara sıra bir eliyle kestane rengi saçlarını dar alnından kenara itiyordu. Şarkıcı Frau Hildebrandt da keza divanda, onun yanında oturuyordu; saçları kızıldı ve binici kıyafeti giymişti. Bu iki hanımın karşısına sıkışık bir yarım daire halinde beyler oturmuştu; ortalarında, ancak alçacık bir deri koltuk bulmuş olan ve tarifsiz şekilde mutsuz davranan avukat vardı; bazı bazı derinden bir nefes alıyor ve mide bulantısını bastırmak ister gibi yutkunuyordu... Çim saha tenisi kıyafeti içindeki Herr Alfred Läutner koltuktan vazgeçmiş ve o kadar zaman sakin oturamayacağını iddia ederek zarif ve neşeli bir halde şömineye yaslanmıştı.

Herr Hildebrandt kulağa hoş gelen bir sesle İngiliz şarkıları hakkında konuşuyordu. Pek düzgün ve siyah kıyafetiyle yakışıklı, Sezar saç kesimli ve kendinden emin duran bir adamdı; eğitimli, güvenilir bilgili ve ince zevkli bir saray aktörüydü. Ciddi konuşmalarda, aynı soysuz amaçları takip eden Ibsen, Zola ve Tolstoy hakkında hü-

küm vermeyi severdi; bugünse lütfedip havadan sudan meseleler konuşuyordu.

"Acaba *That's Maria!* adlı enfes şarkıyı bilir misiniz?" dedi... "Biraz müstehcen ama muazzam bir etkisi var. Bir de şu meşhur..." diyerek birkaç şarkı daha teklif etti, en sonunda bunlarda karar kılındı ve Frau Hildebrandt da bunları söylemek istediğini açıkladı. Herr Hildebrandt ünlü adamları temsil etmeye niyetlenirken, büsbütün düşük omuzlu ve sarı sivri bıyıklı bir adam olan genç ressam bir sihirbazın taklidini yapacaktı... kısacası, her şey en iyi halini almıştı, iltifatkâr tavırları ve çok sayıda eskrim yarası olan yargıç muavini Herr Witznagel aniden tekrar sözü aldığında, program tamamlanmış görünüyordu.

"Pekâlâ, hanımlar beyler, bütün bunlar hakikaten de keyifli olacağa benziyor. Yine de bir şey daha söylemekten geri durmayacağım. Bana öyle geliyor ki bir şeyimiz eksik, hem de asıl nokta, zirve, doruk, şahika... çok özel bir şey, şaşırtan, neşeyi doruğa çıkaracak bir eğlence... kısacası, kararı size bırakıyorum, belli bir düşüncem yok; fakat öyle hissediyorum ki..."

"Aslında doğru bu!" diye Herr Läutner'in tenor sesi işitildi şöminenin oradan. "Witznagel haklı. Böylesi bir numara, kilit bir nokta çok hoş olurdu. Düşünelim..." Birkaç hızlı hamleyle kırmızı kemerini düzeltirken meraklı gözlerle etrafa bakındı. Yüzündeki ifade gerçekten sevecendi.

"İyi bari," dedi Herr Hildebrandt; "büyük adamlar da zirve olarak idrak edilmeyecekse..."

Herkes yargıç muavininin fikrine katıldı. Böyle eğlenceli bir numara yerinde olurdu. Avukat bile başıyla onaylayıp sessizce şöyle dedi: "Hakikaten; muhteşem neşeli bir şey..." Herkes düşünceye daldı.

Bir dakika kadar süren ve sadece küçük düşünce nidalarıyla kesintiye uğrayan bu konuşma arasının sonunda

bir tuhaflık vuku buldu. Amra divanın yastıklarına yaslanarak oturmuş, fare gibi çevik ve hırslı bir şekilde serçeparmağının sivri tırnağını kemiriyor, yüzü ise oldukça acayip bir ifade sergiliyordu. Dudaklarında bir gülümseme, ıstıraplı, hem de korkunç bir şehvetten dem vuran dalgın ve adeta delice bir gülümseme vardı ve ardına kadar açık, pırıl pırıl gözleri yavaştan şömineye kayarak bir saniyeliğine genç müzisyenin görüntüsünde takılı kaldı. Sonra, bir anda vücudunun üst kısmını kenara, eşine, avukata doğru çekti ve elleri kucağında, zapt eden ve içine çeken bir bakışla onun yüzüne bakıp bu esnada da çehresi bariz şekilde solarken, gür ve yavaş bir sesle konuştu:

"Christian, kapanışta kırmızı ipekten bebek kıyafetiyle şarkıcı olarak çıkıp dans etmeni teklif ediyorum."

Bu birkaç kelimenin etkisi muazzam olmuştu. Herr Hildebrandt buz gibi suratıyla manşetlerini temizlerken, öğrenciler öksürüp yakışıksız şekilde gürültüyle mendillerini kullanırken, Frau Hildebrandt nadiren rastlandığı üzere kıpkırmızı olurken ve yargıç muavini Witznagel da tereyağlı ekmek almak için oradan kaçıverirken, sadece genç ressam iyi niyetle gülmeye çalıştı. Eziyet çeker bir durumda koltuğunda oturan avukat, sararmış suratı ve korku dolu bir gülümsemeyle etrafına bakınarak şunları geveledi: "Aman Tanrım... ben... pek yetenekli... istemezmiş gibi... affedersiniz..."

Alfred Läutner'in yüzündeki kaygısızlık kaybolmuştu. Biraz kızarmış gibi görünüyordu, başını öne uzatarak şaşkın, anlamayarak, meraklı bir şekilde Amra'nın gözlerine baktı...

Fakat o, Amra, etkili duruşunu değiştirmeden aynı ağır tonlamayla konuşmaya devam etti: "Hem de, Christian, Herr Läutner'in bestelediği ve sana piyanoda eşlik edeceği bir şarkı söylemelisin; şenliğin en iyi ve etkili zirvesi bu olacak."

Bir duraklama yaşandı, ezici bir duraklama. Fakat sonra, apansızın, acayip bir şey oldu: Herr Läutner, aynı zamanda neşelenmiş, etkilenmiş ve heyecanlanmış olarak bir adım öne atıp bir tür ani coşkunlukla hızla konuşmaya başladı: "Tanrı adına, Avukat Bey, ben hazırım, sizin için bir şey bestelemeye hazır olduğumu beyan ederim... Bestemi söylemeli, dans etmelisiniz... Şenliğin düşünülebilir tek zirvesi budur... Göreceksiniz, göreceksiniz; bu, yaptığım ve yapacağım en iyi şey olacak... Kırmızı ipekten bebek kıyafetiyle! Ah, eşiniz hanımefendi bir sanatçı, sanatçı diyorum! Aksi takdirde bu fikre kapılamazdı! Evet deyiniz, razı olunuz, yalvarırım! Öyle bir şey ortaya koyacağım ki, öyle bir şey yapacağım ki, göreceksiniz..."

Her şey koptu burada ve her şey hareketlendi. İster kötülükten olsun ister nezaketten; herkes ricalarıyla avukata hücum etmeye başladı, Frau Hildebrandt ise ileri gidip Brünnhild'i[1] andıran sesiyle yüksek perdeden şöyle dedi: "Avukat Bey, siz aslında keyifli ve eğlenceli birisinizdir!" Avukatın kendi de söyleyecek bir şey buldu ve sararmış yüzüyle ama muazzam bir kararlılıkla şöyle dedi: "Beni dinleyiniz, hanımlar beyler; size ne söyleyeyim? Buna uygun değilim, inanın bana. Komiklik yeteneğim yok gibidir ve bundan başka... kısacası, hayır, maalesef bu imkânsız."

Reddinde inatla ısrar etti ve Amra artık söze karışmadığından, oldukça dalgın bir yüz ifadesiyle arkasına yaslanmış oturduğundan ve Herr Läutner de tek kelime etmeyip halıdaki bir Arap motifine dalgın dalgın gözlerini dikmiş baktığından, Herr Hildebrandt konuşmanın seyrini değiştirmeyi başardı ve hemen sonrasında toplu-

1. Germen efsanesi *Nibelungenlied*'deki baş karakterlerden biri. Ünlü besteci Wagner'in aynı efsaneden ilham almış *Der Ring des Nibelungen* operasında da geçer. (Ç.N.)

luk, son meseleyi karara bağlamadan dağıldı.

Fakat aynı günün akşamı Amra yatmaya gidip gözleri açık uzanmışken, kocası ağır adımlarla içeri girdi, yatağına doğru bir iskemle çekti, oturup sessizce ve tereddütle şöyle dedi: "Dinle Amra, açık konuşmak gerekirse bazı endişelerim var. Bugün oradakilere çok reddedici davrandıysam, onları kırdıysam... Tanrı biliyor ya, niyetim bu değildi! Cidden o kanaatteysen... rica ederim..."

Kaşları yavaşça alnına çekilirken Amra bir an sustu. Sonra omuzlarını silkip şöyle dedi: "Sana ne cevap vereyim, bilmiyorum, dostum. Senden hiç beklemeyeceğim bir şekilde davrandın. Temsilleri, aslında gururunu okşaması lazım gelen ve herkesin elzem gördüğü katılımınla desteklemekten kaçındın. Herkesi, yumuşak bir ifade kullanmam gerekirse, feci şekilde hüsrana uğrattın ve tüm şenliği kaba ve kırıcı tavrınla olumsuz etkiledin, halbuki ev sahibi olarak vazifen..."

Avukat başını aşağı eğmişti, zor nefes alarak şöyle dedi: "Hayır, Amra, kırıcı olmak istemedim, söylediklerime inan. Kimseye hakaret etmek ve kimseyi gücendirmek istemem ve çirkin davrandıysam, bunu telafi etmeye hazırım. Mesele de zaten muziplik, maskaralık, masum bir şaka... neden olmasın? Şenliği bozmak istemem, hazır olduğumu belirtirim..."

Ertesi gün öğleden sonra Amra öteberi almak için arabayla yola çıktı. Holzstrasse 78 numarada durdu ve kendisini bekleyen birinin olduğu ikinci kata çıktı. Uzanmış ve aşka kapılmış halde adamın başını kendi göğsüne bastırırken, ihtirasla fısıldadı: "Dört el için yaz, tamam mı! Şarkı söyleyip dans ederken ona birlikte eşlik edeceğiz. Ben, ben kostümü tedarik ederim..."

Ve tuhaf bir heyecan, bastırılmış ve şiddetli bir kahkaha ikisinin de vücudunu dolaştı.

5

Bir şenlik, gösterişli tarzda bir açık hava eğlencesi vermeyi arzu eden herkese Herr Wendelin'in Lerchenberg'deki mekânı hararetle tavsiye edilir. İç açıcı bir banliyö caddesinden çıkılıp yüksek bir kapıdan geçilerek, tesise ait olan ve ortasında geniş bir şenlik salonunun bulunduğu park benzeri bahçeye girilir. Sadece dar bir koridorla restoran, mutfak ve bira imalathanesine bağlanan, Çin ve Rönesans karışımı eğlenceli bir tarzda rengârenk boyanmış ahşaptan inşa edilmiş salonun, ağaçların soluğunu içeri salmak üzere güzel havalarda açık bırakılabilen büyük kanatlı kapıları vardır ve çok sayıda insan alır.

Bugün, yaklaşan arabalar daha sabahtan renkli bir ışık parıltısıyla karşılanmıştı, zira tüm çitler, bahçedeki ağaçlar ve salonun kendisi rengârenk kâğıt fenerlerle sık aralıklı olarak süslenmişti; şenlik salonunun içine gelince, o da gerçekten sevindirici bir manzara sunuyordu. Tavanın alt kısmında, bayraklar, çalılar ve suni çiçeklerden oluşan duvar süslemeleri arasından salonu ışıl ışıl aydınlatan bir yığın elektrikli ampul parıldamasına rağmen, üzerlerine yine de çok sayıda kâğıt fenerin takılı olduğu bir sürü süs hevengi uzanıyordu. Uç kısımda, kenarlarında süs çiçekleri bulunan ve kırmızı perdesinde sanatçı elinden çıkmış bir koruyucu meleğin sallandığı sahne duruyordu. Mekânın diğer ucundan neredeyse sahneye kadar, avukat Jacoby'nin misafirlerinin bahar birası ve dana rostonun tadını çıkardıkları uzun, çiçeklerle süslü sofralar uzanıyordu: hukukçular, subaylar, tüccarlar, sanatçılar, yüksek makamlı memurlar eşleri ve kızlarıyla gelmişlerdi; yüz elliden fazla kişi olduğu kesindi. Gayet sade, siyah ceket ve hafif açık renkte bahar tuvaletiyle gelmişlerdi, çünkü bugün neşeli bir serbestlikle davranılacaktı. Beyler bardaklarıyla, yan duvarlardan birine istiflenmiş irice fıçılara kadar

bizzat kendileri gidiyorlardı ve çamların, çiçeklerin, insanların, bira ve yemeklerin tatlı ve baştan çıkarıcı şenlik havasının doldurduğu geniş, rengârenk ve aydınlık mekânda, tüm bu insanların laklağı, sesli ve basit konuşması, tiz, nazik, canlı ve kaygısız kahkahaları çınlıyor ve uğulduyordu... Avukat sofralardan birinin ucunda, sahneye yakın, biçimsiz ve çaresiz oturuyordu; çok içmiyor, arada sırada komşusu idari memur Havermann'ın karısına zar zor biriki laf yöneltiyordu. Ağzının sarkan kenarlarından isteksizce nefes alıyordu ve bu şenlik havasında, bu gürültülü neşede tarifsiz üzüntülü ve anlaşılmaz bir şey varmış gibi, yaşlı, buğulu gözleri hareketsizce ve bir nevi hüzünlü bir yadırgamayla önündeki mutlu telaşeye bakıyordu...

Büyük turtalar dağıtılmaya başlamıştı, bunların yanında tatlı şarap içiyor ve konuşuyorlardı. Saray aktörü Herr Hildebrandt bahar birasını Yunanca da dahil tamamıyla klasik vecizelerden oluşan bir hitabeyle kutladı, yargıç muavini Witznagel ise, en yakın vazodan ve masa örtüsünden bir avuç çiçek alıp her birini bir hanımefendiye benzeterek, en iltifatkâr tavrıyla en hassas bir şekilde oradaki hanımlara kadeh kaldırdı. İnce, sarı ipekten bir tuvaletle karşısında oturan Amra Jacoby ise "hintgülünün güzel kardeşi" diye adlandırıldı.

Hemen sonra Amra elini saçının yumuşak ayrımına sürdü, kaşlarını kaldırıp kocasına ciddiyetle başını salladı; bunun üzerine şişman adam ayağa kalktı, utanılası bir şekilde çirkin gülümsemesiyle birkaç zavallı söz kekeleyerek neredeyse tüm atmosferi bozacaktı... Sadece birkaç suni bravo sesi geldi ve bir an sıkıntılı bir suskunluk hüküm sürdü. Hemen sonrasında ise neşe galip geldi, sigara tüttürerek ve oldukça sarhoş bir halde kalkmaya ve kendi elleriyle bayağı gürültü çıkararak masaları salondan taşımaya başladılar, zira dans edilecekti.

Saat on birden sonraydı, tamamen içli dışlı olmuş-

lardı. Misafirlerin bir kısmı temiz hava almak için rengârenk ışıklı bahçeye akın ederken, diğer kısmı gruplar halinde salonda kalıp sigara içti, lafladı, fıçılardan bira çekti, ayakta içkisini içti... O esnada sahneden herkesi çağıran şiddetli bir trampet sesi geldi. Müzisyenler –nefesli ve yaylı enstrümanlar– toplanmış, perdenin önüne yerleşmişlerdi; üstlerine kırmızı programlar konulmuş sandalyeler sıralanmıştı, beyler sandalyelerin arkalarında veya her iki yanında dizilirken, hanımlar oturmuşlardı. Beklenti dolu bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Sonra küçük orkestra büyüleyici bir uvertür çaldı, perde açıldı; bir de baktılar ki, gülünç kostümleri ve kan kırmızısı dudaklarıyla dişlerini gösteren ve barbarca bir uğultu koparan bir sürü gudubet zenci sahneye çıkıvermişti... Bu temsiller gerçekten de Amra'nın şenliğinin zirve noktasını teşkil ediyordu. Hayran bir alkış tufanı koptu, zekice düzenlenmiş program madde madde ilerliyordu: Frau Hildebrandt pudralı bir perukla sahneye çıktı, uzunca bir sopayla zemine vurup yüksek sesle *That's Maria!* şarkısını söyledi. Şaşırtıcı şeyler yapmak üzere, nişanlarla kaplı frakıyla sihirbaz göründü; Herr Hildebrandt, Goethe, Bismarck ve Napoléon'u ürkütücü derecede iyi taklit etti ve redaktör Doktor Wiesensprung son anda "sosyal anlamıyla bahar birası" konulu mizahi bir konuşma yaptı. Sona gelindiğindeyse gerilim zirveye ulaştı, çünkü programda defne tacıyla çerçevelenmiş esrarengiz numara, son numara kapıya dayanmıştı: "Luis'çik. Şarkı ve dans. Müzik: Alfred Läutner." –

Salonda bir kıpırdanma oldu, müzisyenler aletlerini kenara koyduklarında ve şimdiye dek suskun ve kayıtsızca yukarı kıvırdığı dudakları arasında sigarasıyla bir kapıya yaslanmış duran Herr Läutner, Amra Jacoby ile beraber, perdenin ortasında duran piyanonun başında yerini aldığında, insanlar birbirlerine bakıyorlardı. Herr Läut-

ner'in yüzü kızarmıştı, notaların sayfalarını asabi asabi çevirirken, biraz solgun olan Amra bir kolunu koltuğun kenarına dayayıp pusudaki bakışlarıyla seyircilere bakıyordu. Herkes başını uzatırken, keskin bir zil çaldı. Herr Läutner ile Amra birkaç ölçülük sıradan bir girizgâh çaldı, perde yukarı çekildi, Luis'çik göründü...

Tüyler ürpertici makyajıyla bu üzgün suratlı yarma, ayı dansı adımlarıyla güçbela içeri girdiğinde, seyirci kitlesi arasında ani bir şaşkınlık ve hayret meydana geldi. Avukattı bu. Ayaklarına kadar inen kan kırmızı ipekten, kıvrımsız geniş elbisesi biçimsiz vücudunu sarıyordu ve bu elbise, toz pudrayla alaca bulaca olmuş boğazını iğrenç bir halde açıkta bırakacak şekilde biçilmişti. Elbisenin kısacık kolları da omuzlardan kabartılmıştı, ama başında, ara sıra yeşil bir tüyün sallandığı yüksek ve lüleli lepiska saçlı bir peruk varken, kalın ve kassız kollarını uzun, açık sarı eldivenler örtüyordu. Peruğun altındaysa, yanakları merhamet uyandıracak şekilde sürekli bir aşağı bir yukarı sallanan, küçük, kırmızı halkalı gözleri bir şey görmeksizin gayretle zemine dikilip bakan sarı, şişmiş, mutsuz ve ümitsizce neşeli bir surat görünürken, şişman adam zahmetle bir ayağından diğerine sekip bu esnada da ya iki eliyle elbisesini kavrayıp tutuyor ya da güçsüz kollarıyla her iki işaretparmağını yukarı kaldırıyordu; başka hareket bilmiyordu ve kısık, çekingen bir sesle piyanonun tınıları eşliğinde çocukça bir şarkı söylüyordu...

Bu perişan figürden, her serbest neşeyi öldüren ve eziyetli, keyif kaçıran, önüne geçilemez bir ağırlık gibi tüm seyircilerin üzerine çöken soğuk bir ıstırap esintisi çıkmıyor muydu?.. Bahsedilen ürperti, mıhlanmışçasına dosdoğru bu sahneye, piyanodaki çifte ve yukarı taraftaki kocasına yönelmiş sayısız gözün hepsinde vardı aslında... Sessiz, duyulmamış rezalet beş uzun dakika boyunca sürdü galiba.

Ama sonra, orada bulunan kimsenin ömür boyu unutmayacağı bir an yaşandı... Hadi bu küçük, korkunç ve karmaşık zaman aralığında aslen ne olup bittiğini gözümüzde canlandıralım.

Luischen isimli gülünç şarkıyı bilirsiniz ve şüphesiz şu mısraları da hatırlarsınız:

"Ne valsi ne polkayı benim gibi
Kimse oynamamıştır daha;
Luis'çiğim ben, tanıyın beni,
Erkeklerin gönlünü çelen hâlâ..."

Oldukça uzun üç kıtanın nakaratı olan bu nahoş ve hafifmeşrep mısraları tanırsınız. Pekâlâ, bu sözleri yeniden besteleyen Alfred Lãutner, kaba ve komik, baştan savma bir işin ortasında, aniden yüksek kalitede bir müzik parçasıyla herkesi şaşırtarak tarzını doruğa çıkarmış, bir şaheser meydana getirmişti. Do diyez majörde hareket eden melodi ilk kıta boyunca oldukça hoş ve pek sıradandı. Yukarıda alıntılanan nakaratın başında tempo canlanıyor ve si notasının gittikçe canlı bir şekilde belirginleşmesiyle fa diyez majör beklentisi uyandıran detoneler çıkıyordu. Bu ahenksızlikler "daha" kelimesine kadar dallanıp budaklanıyordu, karışıklık ve gerilimi tamamlayan *Luischen*'den sonra fa diyez majöre doğru bir çözülme olması gerekirdi. Bunun yerine en şaşırtıcı şey oldu. Sert bir dönüşle, adeta dâhice bir fikir vasıtasıyla, makam burada fa majöre geçti ve "Luis'çiğim" kelimesinin uzun tutulan son hecesinde her iki pedalın kullanımıyla gerçekleşen bu atak, tarif edilemez, hiç duyulmamış bir etki yaptı! Tamamıyla afallatan bir baskın, sırttan aşağı giden sinirleri ürperten haşin bir dokunuştu bu; bir mucize, bir ifşaat, aniliği içinde adeta zalimce bir açılış, yırtılan bir perdeydi bu...

İşte bu fa majör akordunda avukat Jacoby dansı bı-

raktı. Sakince durdu, sahnenin ortasında çakılmış gibi, iki işaretparmağı hâlâ havadayken durdu –bunlardan biri diğerinden daha aşağıdaydı–, "Luis'çiğim"in i'si dudaklarından koptu, sesi kesildi; neredeyse aynı anda piyanonun refakati de sert bir şekilde dururken, sahnedeki bu acayip ve feci gülünç yaratık, hayvan gibi öne ittiği başı ve kızarmış gözleriyle dosdoğru ileri bakıyordu... İçerdeki insanların hepsi buharlaşmış gibi, adeta atmosfere karışan bu rezaletin bulunduğu süslü, aydınlık ve kalabalık şenlik salonuna dikmişti gözlerini... Tüm bu kalkık, çarpılmış, apaydın yüzlere, hepsi aynı bilginin ifadesiyle önlerinde, aşağıda bulunan çifte ve sahnedeki adama yönelmiş yüzlerce göze bakıyordu boş boş... Herkesin üzerinde o korkunç, tek çıtın dahi bozmadığı sessizlik yatarken, gittikçe büyüyen gözlerini yavaş yavaş ve korkarak piyanodaki çiftten seyircilere ve seyircilerden çifte doğru gezdirdi... birden yüzünde, meseleyi anlamış gibi bir hal belirdi, kan hücum eden suratı ipek elbisesi gibi kıpkırmızı kesildi ve sonra da sapsarı oldu; ve şişman adam yıkıldı, öyle ki tahtalar çatırdadı.

Bir an için sessizlik devam etti; sonra bağırışlar koptu, curcuna yaşandı, aralarında genç bir hekim de olan birkaç yürekli adam orkestranın oradan sahneye fırladı, perde indirilmişti...

Amra Jacoby ile Alfred Läutner, birbirlerine sırtlarını dönmüş, hâlâ piyanonun başında oturuyorlardı. Adam, eğik başıyla hâlâ fa majör geçişinin tınılarını dinliyormuş gibi duruyordu; kadınsa, kuş kadar beyniyle olup biteni hemen kavramaktan âciz, bomboş suratıyla etrafına bakınıyordu...

Hemen sonra genç hekim, ciddi suratlı ve siyah sivri bıyıklı bir Yahudi, yeniden salonda göründü. Kapıda etrafını çevreleyen birkaç kişiye omuz silkerek cevap verdi: "Bitti."

TOBIAS MINDERNICKEL

1

Quai Sokağı'ndan dik bir yokuşla şehre çıkan caddelerden birinin adı Gri Yol'dur. Bu caddenin ortalarında, nehirden gelirken sağ tarafta 47 numaralı ev bulunur, komşu evlerden hiçbir farkı olmayan küçük, soluk renkli bir bina. Zemin katında, lastik pabuç ve hintyağı da alabileceğiniz bir bakkal dükkânı vardır. Kedilerin dolandığı avluya bakarak koridordan geçtiğinizde, tarifsiz bir şekilde küflü ve berbat kokan dar ve aşınmış ahşap bir merdiven yukarı katlara çıkar. İlk katta solda bir marangoz, sağda da bir ebe oturur. İkinci katta sol tarafta bir ayakkabı tamircisi, sağda da merdivenden ayak sesleri işitilir işitilmez yüksek sesle şarkı söylemeye başlayan bir hanım oturur. Üçüncü katın solundaki daire boş durur, sağında ise Mindernickel diye bir adam oturur, ismi de Tobias'tır üstelik. Bu adamın, gizemli ve son derece kepaze olduğu için anlatılması gereken bir hikâyesi vardır.

Mindernickel'in görünüşü dikkat çekici, acayip ve gülünçtür. Mesela gezmeye çıktığında sıska, bastona dayanan vücuduyla caddeyi yukarı doğru yürürken gördüğünüzde, baştan aşağı siyah kıyafetlidir. Modası geçmiş, kavisli ve pürüzlü bir silindir şapka, dar ve eskilikten parlayan bir redingot ve aynı ölçüde döküntü, altı yıpranmış ve çizmelerinin lastik koncu görünecek kadar

kısa bir pantolon giyer. Kıyafetinin tertemiz fırçalanmış olduğunu da söylemek lazım. Düşük, katlanır yakasından yükselen cılız boynu daha da uzun görünür. Ağarmış saçları düz ve şakaklarına kadar taranmıştır; silindir şapkasının geniş kenarı, çökmüş yanaklarına, yerden kalkmayan kızarmış gözlerine ve burnundan ağzının aşağı çekili kenarlarına kadar keyifsizce uzanan iki derin kırışık bulunan tıraşlı ve solgun bir suratı gölgeler.

Mindernickel evinden nadiren ayrılır, ama bu sebepsiz değildir. Zira caddeye çıkar çıkmaz sürüyle çocuk birleşip yolun büyük kısmında arkasından güler, alay eder, "Ho, ho, Tobias!" diye şarkı söyler ve herhalde ceketinden de çekiştirir, bu sırada insanlar kapıya çıkıp eğlenirler. Ama o kendini savunmadan ve ürkekçe etrafına bakınarak omuzlarını kaldırıp başını öne uzatır, şemsiyesi olmayıp da sağanaktan kaçan biri gibi uzaklaşır oradan; kendisine güldükleri halde, kapı önünde duran insanlardan birini kibarca selamlar ara sıra. Çocuklar arkada kaldığında, kimsenin onu tanımadığı, çok az insanın dönüp baktığı yerlerde de davranışı pek değişmez. Binlerce alaylı bakışı üzerinde hissediyormuş gibi korkuyla etrafına bakınmaya ve sinmiş bir halde uzaklaşmaya devam eder, kararsız ve ürkek bir halde bakışını yerden kaldırdı mı, herhangi birinin veya bir şeyin bile kararlılık ve sükûnetle gözüne bakacak durumda olmadığını fark eder insan. Kulağa tuhaf gelse de, insanoğlunun görüntüler dünyasına bakarkenki, duyuyla algılama üstünlüğü onda yokmuş gibi görünür, kendini her bir görüntünün altındaymış gibi hisseder ve sebatsız gözleri insan ve eşya önünde yerde sürünmelidir...

Nedir bu adamın hali böyle ki sürekli yalnızdır ve olağanüstü derecede mutsuzmuş gibi görünür? Aşırı sıradan kıyafeti ve elini itinayla çenesinde gezdirmesi, güya aralarında ikamet ettiği halk tabakasına dahil olma-

dığını ima eder. Ona ne fena davrandıklarını Tanrı bilir. Yüzü, hayat küçümseyen gülüşüyle ona var gücüyle yumruğunu vurmuş gibi görünür... Kaderin sillesini yemiş olmasa bile, sadece var olmaya güç yetiremiyor olması kuvvetle mümkündür ve ıstıraplı altta kalmışlığı ile görüntüsündeki aptallık, tabiat ondan dengeyi, gücü ve başı dik şekilde yaşaması için yetecek omurgayı esirgemiş gibi acı dolu bir izlenim bırakır.

Siyah bastonuna dayanıp şehre doğru çıktı mı, Gri Yol'da çocukların alayıyla karşılanıp dairesine geri döner; küf kokulu merdivenden yukarı, sefil ve süssüz odasına yönelir. Sadece, ağır metal saplı sağlam, ampir stili bir mobilya olan komodini değerli ve güzeldir. Manzarası komşu evin gri yan duvarınca engellenen pencerenin önünde, içinde hiçbir şey yetişmeyen toprak dolu bir saksı durur; böyleyken Tobias Mindernickel bazen oraya gidip saksıyı seyreder ve boş toprağı koklar. Buranın yan tarafında küçük, karanlık bir yatak odası vardır. İçeri girince silindir şapkasıyla bastonunu masaya koyan Tobias, toz kokan yeşil kılıflı kanepeye oturup çenesini eline dayar ve kalkık kaşlarıyla zemine doğru bakakalır. Yeryüzünde yapacağı hiç işi yokmuş gibidir.

Mindernickel'in mizacına gelince, bu konuda hüküm vermek çok zordur; müteakip olay da bunu desteklemektedir. Bu acayip adam günün birinde evinden çıkıp alışageldiği üzere kendini, alaylı bağırış ve kahkahalarla takip eden bir sürü çocuğun içinde bulduğunda, on yaşlarında bir çocuk bir diğerinin ayağına takılıp kaldırım taşına öyle şiddetle düşmüştü ki, burnundan ve alnından kan gelmiş, çocuk da ağlayarak yerde kalmıştı. Bunun üzerine Tobias dönüp düşen çocuğa doğru koşmuş, üzerine eğilip yumuşak ve titrek bir sesle ona merhamet göstermişti. "Zavallı çocuk," dedi, "canını mı yaktın? Kanaman var! Bakın, alnından kan akıyor! Evet evet, yazık,

nasıl da yatıyorsun! Tabii, öyle canı acımış ki ağlıyor, zavallı çocuk! Nasıl da acıyorum sana! Senin kabahatindi, ama yine de mendilimi başına bağlayacağım... İşte, böyle! Hadi toparlan, kalk ayağa..." Bu sözlerle çocuğa gerçekten de kendi mendilini bağladıktan sonra onu özenle ayağa kaldırdı ve oradan ayrıldı. Duruşu ve yüzü o an kesinlikle olağandan farklı bir ifade gösteriyordu. Emin ve dik yürüyor, göğsü dar redingotunun altında derinden nefes alıyordu; gözleri büyümüş, fere kavuşmuştu ve ağzının etrafında acı bir mutluluk çizgisi yer alırken, insanlara ve eşyaya güvenle bakıyordu...

Bu olayın sonucunda, Gri Yol ahalisinin alaycılığı başta biraz azaldı. Fakat bir süre sonra şaşırtıcı davranışı unutulmuştu ve sinmiş, dengesiz adamın ardından sağlıklı, neşeli ve taşyürekli gırtlaklar kalabalığı yine, "Ha ha, Tobias!" diye şarkı söylemeye başlamıştı.

2

Güneşli bir öğleden önce saat on birde Mindernickel evden çıkıp tüm şehri geçerek yukarı, Lerchenberg'e, öğleden sonraki saatlerde şehrin en mümtaz gezi yolu olan, ama şu anda hâkim bahar havasında bu saatte bile birkaç araba ve yayanın bulunduğu o uzunlamasına tepeye yöneldi. Ana caddedeki ağaçların birinin altında, bariz şekilde satma niyetiyle, yoldan geçenlere gösterdiği yavru bir av köpeğinin ipini tutan bir adam duruyordu; gözlerinden birinde siyah bir halka ve bir kulağı da siyah olan ufak, sarı ve kaslı, yaklaşık on aylık bir hayvandı bu.

Tobias bunu on adımlık bir mesafeden fark ettiğinde, defalarca eliyle çenesini sıvazlayıp düşünceli bir halde satıcıya ve çeviklikle kuyruğunu sallayan yavru köpeğe baktı. Ardından tekrar yürümeye başladı, bastonunun kıvrımını ağzına bastırarak adamın yaslandığı ağacın et-

rafında üç tur atıp sonra adama doğru yürüdü ve hayvanı göz hapsine alarak kısık ve aceleci bir sesle, "Köpeğin fiyatı nedir?" dedi.

"On mark," diye cevap verdi adam.

Tobias bir an susup sonra kararsızca tekrarladı: "On mark mı?"

"Evet," dedi adam.

Tobias cebinden siyah bir deri cüzdan çıkardı, içinden bir beş mark, bir üç ve bir de iki mark alıp parayı hızla satıcının eline verdi, ipi tuttu ve birkaç kişi alışverişi seyretmiş ve gülüyor olduğundan, eğilmiş ve ürkek bir halde etrafa bakınarak, cıyaklayan ve direnen hayvanı arkasından aceleyle sürümeye başladı. Hayvan bütün yol boyunca karşı koydu, ön ayaklarını yere sürttü ve korkuyla sorarcasına yeni sahibine doğru baktı; o ise susarak ve var gücüyle çekiştiriyor ve mutlulukla şehrin içinden aşağı doğru iniyordu.

Tobias köpekle görününce, Gri Yol'un sokak çocukları arasında muazzam bir gürültü koptu, fakat o, köpeği kucağına alıp üzerine kapandı ve onlar alay edip ceketinden çekiştirirlerken, bağırışlar ve kahkahalar arasında merdiveni çıkıp odasına vardı. Sürekli inleyen köpeği burada yere bırakıp iyi niyetle okşarken, küçümseyerek şunları söyledi: "Hadi hadi, benden korkman gerekmez, köpek; korkmamalısın."

Ardından komodinin çekmecesinden haşlanmış et ve patates bulunan bir tabak alıp bir kısmını hayvana atması üzerine, inlemelerini kesen hayvan şapırdatarak ve kuyruğunu sallayarak yemeği yedi.

"Adın da Esau olsun senin," dedi Tobias, "anlıyor musun beni? Esau. Basit bir söylenişi var, aklında tutarsın..." Yerde, ayaklarının önünü göstererek emredercesine bağırdı: "Esau!"

Köpek, belki de daha fazla yemek alacağı beklenti-

siyle, gerçekten de geldi, Tobias da beğenerek sırtına vurup şöyle dedi: "Aferin, dostum; seni övmem yersiz değil."

Sonra geriye birkaç adım attı, yeri göstererek yeniden emretti: "Esau!"

Oldukça cesaretlenen hayvan yeniden sıçrayıp sahibinin çizmesini yaladı.

Tobias bu alıştırmayı, emretmenin ve bunun yerine getirilmesinin verdiği sevinçle belki on iki-on üç kez tekrarladı; ama sonunda köpek yorgun düştü, canı dinlenmek ve yediklerini sindirmek istiyor gibiydi, av köpeklerinin akıllı ve alımlı pozuyla yere yatıp uzun ve ince yapılı her iki ön bacağını birbirine bitişik halde uzattı.

"Bir daha!" dedi Tobias. "Esau!"

Ama Esau kafasını yana çevirip yerinde kaldı.

"Esau!" diye çağırdı Tobias, efendi edasıyla yükselttiği sesiyle; "Yorgun bile olsan gelmek zorundasın!"

Ama Esau başını patilerinin üzerine koydu ve gelmedi.

"Dinle," dedi Tobias, sesi hafif ve korkunç bir tehditle doluydu; "itaat et, yoksa beni kızdırmanın akıllıca olmadığını öğreneceksin!"

Ama hayvan kuyruğunu bile kımıldatmıyordu.

O an Mindernickel ölçüsüz, orantısız ve delicesine bir öfkeye kapıldı. Siyah bastonunu kaptı, Esau'yu ensesinden tutup kaldırdı, azgın hiddetinden kendinden geçmişçesine ve dehşet veren tıslayan sesiyle tekrar tekrar söylenerek, bağıran hayvancığın tepesine indirdi: "Ne, itaat etmiyorsun demek? Bana itaat etmezsin, ha?"

Nihayet bastonu kenara fırlattı, inleyen köpeği yere koydu ve derin derin nefes alarak, elleri arkasında, hayvanın önünde uzun adımlarla volta atmaya başladı, bir yandan da ara sıra Esau'ya gururlu ve öfkeli bir bakış atıyordu. Bu gezintisini bir müddet devam ettirdikten

sonra, sırtüstü yatan ve ön ayaklarını kaçarcasına hareket ettiren hayvanın yanında durup kollarını göğsünde kavuşturdu ve Napoléon'un, kartal biçiminde armasını kaybeden bölüğünün önüne çıkarkenki son derece soğuk, sert bakışı ve sesiyle konuştu: "Nasıl davranıyorsun öyle, diye soracağım müsaadenle!"

Bu yakınlaşmadan bile memnun kalan köpek, sürünerek biraz daha yaklaşıp sahibinin bacağına sırnaştı ve parlak gözleriyle yalvarırcasına yukarı, sahibine baktı.

Tobias epey zaman susarak zavallı yaratığı tepeden tırnağa süzdü; sonra, onun vücudunun dokunaklı sıcaklığını bacağında hissedince, Esau'yu yukarı kaldırdı.

"Pekâlâ, sana merhamet göstereceğim," dedi; ama hayvancık yüzünü yalamaya başlayınca, sesi aniden duygulanıp hüzne dönüştü. Kederli bir sevgiyle köpeği bağrına bastı, gözleri yaşlarla doldu, cümlesini bitiremeden defalarca, boğulurcasına bir sesle şunu tekrarladı: "Bak, sen benim tek... benim tek..." Sonra Esau'yu özenle kanepeye yatırdı, yanına oturup çenesini eline dayadı ve yumuşak ve durgun gözlerle ona baktı.

3

Tobias Mindernickel evinden artık eskisinden de seyrek çıkıyordu, zira halk içinde Esau'yla görünme eğilimi duymuyordu. Tüm dikkatini köpeğine hasretmişti, evet, sabahtan akşama dek onu doyurmak, gözlerini silmek, ona emretmek, onu azarlamak ve en insani haliyle onunla konuşmaktan başka şeyle meşgul olmuyordu. Ama mesele şuydu ki, Esau her zaman onun keyfine göre davranmıyordu. Kanepenin üstünde, yanına uzanıp hava ve özgürlük eksikliğinden hüzünlü gözlerle ona baktığında, Tobias memnuniyetle doluyordu; sakin ve kendini beğenmiş bir tavırla oturup merhametle Esau'nun sırtını

sıvazlarken şunları söylüyordu: "Bana kederle mi bakıyorsun, zavallı dostum? Evet evet, dünya acı bir yer, yavru da olsan sen de öğreneceksin bunu..."

Fakat hayvan, oyun ve av güdüsüyle gözü bir şey görmez halde odada koşturduğu, bir terlikle boğuştuğu, sandalyelere sıçradığı ve muazzam bir neşeyle yuvarlandığı zamanlar, Tobias onun hareketlerini uzaktan, çaresiz, keyifsiz ve güvensiz bir bakışla, çirkin ve sinirli bir gülümsemeyle izliyordu, ta ki hırçın bir sesle köpeği yanına çağırıp ona çıkışana dek: "Bırak bu kudurukluğu. Etrafta dönüp durmanın yeri değil."

Hatta bir defasında Esau'nun odadan kaçıp merdivenden aşağı, caddeye fırladığı, hemen akabinde bir kediyi kovalamaya, gübre yemeye ve mutluluktan uçarcasına çocuklarla koşuşturmaya başladığı olmuştu. Fakat Tobias caddenin yarısından gelen alkış ve kahkahalar arasında, acıyla asılmış suratıyla ortaya çıktığında, üzücü şey olmuş, köpek sahibinden kaçmıştı... O gün Tobias onu uzun uzadıya ve garezle dövdü.

Bir gün –köpeği alalı birkaç hafta olmuştu bile– Tobias, Esau'yu beslemek için komodinin çekmecesinden bir somun ekmek aldı ve bu işlerde kullanageldiği kemik saplı büyük bıçakla, eğilmiş vaziyette küçük parçalar kesmeye ve yere düşürmeye başladı. İştah ve münasebetsizlikten aklını yitirmiş hayvan da körlemesine atladı ve beceriksizce tutulan bıçakla sağ kürekkemiğini yararak kanlar içinde yere düştü.

Tobias korkuyla her şeyi bir kenara atıp yaralı hayvanın üzerine eğildi; aniden yüzünün ifadesi değişti ve gerçekten bir rahatlama ve mutluluk parıltısı geçti üzerinden. Cıyaklayan köpeği dikkatle kanepeye taşıdı, hastaya nasıl bir fedakârlıkla bakmaya başladığını kimse hayal edemezdi. Gün boyunca yanından ayrılmıyor, geceleyin onu kendi döşeğinde yatırıyor, yıkıyor, pansuma-

nını yapıyor, onu okşuyor, teselli ediyor ve yorulmaz bir sevinç ve özenle merhamet gösteriyordu ona.

"Çok acıyor mu?" diyordu. "Evet evet, fena acı çekiyorsun, zavallı hayvancığım! Ama sakin ol, buna birlikte katlanmamız lazım." Yüzü durgun, hüzünlü ve mutlu oluyordu bu sözleri söylerken.

Esau ne kadar kuvvetleniyor, neşeleniyor ve iyileşiyorsa, Tobias'ın hali de o kadar huzursuz ve mutsuz oluyordu. Artık yarayla ilgilenmeyip sadece konuşarak ve okşayarak köpeğe merhamet göstermenin iyi olacağı kanaatindeydi. Ama iyileşmesi oldukça ilerlemişti, Esau yaradılıştan sağlamdı, yine odada koşturmaya başlamıştı bile ve bir gün, beyaz ekmek ve süt dolu tabağını boşalttıktan sonra, sevinçli havlaması ve eski haşarılığıyla iki oda arası gezinmek, yatak örtüsünü çekiştirmek, patates peşinde koşturmak ve keyiften yuvarlanmak üzere, tamamen iyileşmiş halde kanepeden atladı.

Tobias pencerede, saksının başında duruyordu, tel tel olmuş elbise kolundan çıkan uzun ve sıska ellerinden biri şakaklarına taranmış saçlarıyla mekanik şekilde oynarken, vücudu komşu evin gri duvarıyla siyah ve tuhaf bir kontrast oluşturuyordu. Yüzü solgun ve kederden buruşmuştu, çekemeyen, sıkılgan, kıskanç ve kötü bir bakışla Esau'nun sıçramalarını takip ediyordu hareketsizce. Fakat aniden toparlandı, ona doğru yürüdü, onu tuttu ve yavaşça kucağına aldı.

"Zavallı hayvancığım," diye nazlı bir sesle başladı, fakat bu şekilde muameleye daha fazla meyilli görünmeyen haşarı Esau, kendini okşamak isteyen eli neşeyle kapıp kucaktan kurtuldu, yere atladı, şakacı bir dönüş yapıp havladı ve oradan sevinçle kaçtı.

O anda olan şey öyle anlaşılmaz ve rezildi ki, detayları anlatmaya çekiniyorum. Tobias Mindernickel bedeninden aşağı sarkan kollarıyla biraz öne eğilmiş duruyor-

du, dudakları sıkı sıkıya kapanmıştı, gözbebekleri endişe verici bir şekilde yuvalarında titriyordu. Sonra, aniden, delicesine bir sıçrayışla hayvanı yakaladı, büyük, parlak bir cisim elinde parıldıyordu ve sağ omzundan göğsünün içine kadar bir kesikle köpek yere düştü; gıkı çıkmamıştı, öylece yan tarafına düştü, kanlar içinde ve titreyerek...

Bunun hemen sonrasında köpek kanepede yatıyordu, Tobias da önünde diz çökmüş, yarasına bir bez bastırıyor ve sayıklıyordu: "Zavallı hayvancığım! Zavallı hayvancığım! Her şey ne kadar üzücü! Ne yazık ikimize! Acı çekiyor musun? Evet evet, biliyorum, acı çekiyorsun; ne acıklı bir halde yatıyorsun önümde! Ama ben, ben yanındayım! Seni teselli ederim! En iyi mendilimi..."

Ama Esau orada yatıyor ve can çekişiyordu. Hüzünlü ve meraklı bakışları anlamazlık, masumiyet ve şikâyetle sahibine yönelmişti; sonra bacaklarını biraz gerdi ve öldü.

Tobias ise kımıldamadan olduğu yerde duruyordu. Yüzünü Esau'nun vücuduna dayamış, acıyla ağlıyordu.

ELBİSE DOLABI

Carla için

Berlin-Roma ekspres treni orta büyüklükte bir istasyona girdiğinde, hava puslu, alacakaranlık ve serindi. Geniş pelüş koltukların üzerinde dantel örtüleriyle birinci sınıf kompartımanda yalnız seyahat eden biri doğruldu: Albrecht van der Qualen. Uyanıyordu. Ağzında yavan bir tat hissetti, vücudu da uzunca bir yolculuktan sonraki hareketsizlikle ve ritmik gürültünün kesilmesiyle ortaya çıkan, dışarıdaki seslerden, bağırışlardan ve sinyallerden garip bir berraklıkla ayrılan bir sessizliğin doğurduğu, pek de ferah olmayan bir hisle doluydu... Bu durum bir sarhoşluktan, bir uyuşturmadan sonra kendine gelmek gibidir. Aniden sinirlerimizin dengesi, kendilerini verdikleri ritim bozulmuştur: Kendilerini çok rahatsız ve terk edilmiş gibi hissetmektedirler. Ve bu hal, o an bir de seyahat esnasındaki boğucu uykudan uyanıyorsak, katmerlenir.

Albrecht van der Qualen biraz gerindi, pencereye yürüyüp camı aşağı indirdi. Tren boyunca baktı. Yukarı tarafta posta vagonunda birkaç adam paket yükleyip boşaltmakla uğraşıyordu. Lokomotif farklı sesler çıkardı,

biraz aksırıp guruldadı, sonra sustu ve sakinleşti; sakinleşmesi, titreyerek nallarını kaldıran, kulaklarını oynatıp hırsla arabayı çekmesi işaretini bekleyen bir at gibiydi aynı. Uzun yağmurluğu içinde iri ve şişman bir hanım çok endişeli bir yüzle, tek diziyle önünde itelediği gülle gibi ağır bavulunu sürekli vagonların yanında sağa sola sürüklüyordu: sessiz, dertli ve kaygılı gözlerle. Sana yardım edebilsem, seni bir yere yerleştirebilsem, teskin edebilsem, sadece üstdudağının hatırına! Ama herkes kendi işine, düzen bu, şu anda hiç mi hiç korkmayan ben burada duruyor ve sırtüstü düşmüş bir böceğe bakar gibi seni seyrediyorum...

Mütevazı holde alacakaranlık hâkimdi. Vakit akşam mı, yoksa sabah mıydı? Bilmiyordu. Uyumuştu ve iki mi, beş mi, on iki saat mi uyuduğu tamamıyla belirsizdi. Yirmi dört saat, hatta daha da fazlası, hem de kesintisiz, derin, fevkalade derin uyuduğu vaki değil miydi? Kadife yakalı, ne çok uzun ne çok kısa, koyu kahverengi kışlık pardösü giymiş bir adamdı o. Yüz hatlarından yaşını çıkarmak çok zordu; ancak yirmi beş ve otuzların sonu arasında bir şeyler denebilirdi. Sarımsı bir teni vardı, ama gözleri kömür gibi simsiyah ve derin bir gölgeyle çevriliydi. Bu gözler hayra alamet değildi. Zaten birçok doktor, erkek erkeğe ciddi ve açık sohbetlerinde, çok fazla zamanı kalmadığını söylemişti ona... Bir de koyu saçları yana doğru dümdüz taranmıştı.

Berlin'de –seyahat için hareket ettiği yer Berlin değildiyse de– kırmızı meşin çantasıyla o an kalkan eksprese tesadüfen binmişti, uyumuştu ve uyandığında kendini, içi hazla dolacak kadar zamandan el çekmiş gibi hissediyordu. Saati yoktu. Sadece, boynunda taşıdığı ince, altın kolyenin ucundaki küçük bir madalyonun yelek cebinde olduğunu bilmekten mutluydu. Saatten veya haftanın gününden bile haberdar olmayı sevmiyordu,

zira takvim de taşımıyordu. Birkaç zamandır, ayın hangi gününde veya hangi ayda, hatta hangi yılda olduğunu bilme alışkanlığını bırakmıştı. Her şey boşlukta durmalı, diye düşünmeyi âdet edinmişti ve biraz belirsiz bir deyim olsa da, bundan çok şey anlıyordu. Bu bilgisizliğinden ötürü nadiren veya hiç rahatsız edilmiyordu, çünkü bu tür rahatsızlıkları kendinden uzak tutmaya çabalıyordu. Hangi mevsimde olduklarını aşağı yukarı fark etmek yetmiyor muydu ki ona? Puslu ve nemli hole doğru bakarken, mevsimin hemen hemen sonbahar olacağını düşündü. Dahasını bilmiyorum. Hem nerede olduğumu biliyor muyum ki?

Bunu düşünürken, aniden, hissettiği memnuniyet sevinçli bir ürküntüye dönüştü. Hayır, nerede olduğunu bilmiyordu! Hâlâ Almanya'da mıydı? Şüphesiz. Kuzey Almanya'da mı? Belli değildi bu! Hâlâ uykudan mahmur gözlerle, kompartımanının penceresinin, muhtemelen istasyonun ismini gösteren ışıklı bir tabelanın yanından geçtiğini gördü; bir harfin bile şekli beynine ulaşmamıştı. Hâlâ sarhoş bir halde kondüktörün iki veya üç defa istasyonun ismini bağırdığını duydu; tek bir sesi bile anlamamıştı. Fakat orada, orada, sabah mı akşam mı demek olduğunu bilmediği bir alacakaranlıkta, yabancı bir mekân, bilmediği bir şehir vardı... Albrecht van der Qualen fileden fötr şapkasını aldı ve kayışlarının, içinde gümüş saplı bir şemsiyenin de bulunduğu kırmızı-beyaz damalı bir ipek örtüyü kapladığı kırmızı meşin bavulunu tuttu; bileti Floransa'ya kadar olmasına rağmen, kompartımanından çıkıp mütevazı holden yürüdü, eşyasını ilgili yazıhaneye bıraktı, bir sigara yakıp ellerini –ne baston ne şemsiye tutuyordu– pardösüsünün ceplerine soktu ve istasyondan ayrıldı.

Dışarıda, puslu, nemli ve oldukça boş olan meydanda, beş veya altı faytoncu kırbaçlarını şaklatıyordu, şerit-

li şapkası ve üşüyerek sarındığı uzun paltosu olan bir adam, "Zum braven Manne[1] Oteli'ne mi?" diye sordu. Van der Qualen kibarca teşekkür edip dümdüz yoluna devam etti. Rastladığı insanlar paltolarının yakalarını kaldırmışlardı; bu sebepten o da aynısını yapıp çenesini kadife yakasına gömdü, sigarasını içerken ne hızlı ne yavaş dosdoğru ilerledi.

Küçük bir harabenin ve iki masif kuleli eski bir kapının yanından geçip parmaklıklarında heykellerin durduğu, altından suyun bulanık ve miskince aktığı bir köprüden yürüdü. Arka kısmında bir adamın uzun bir sopayla kürek çektiği uzun, harap bir kayık geçti yanından. Van der Qualen biraz bekleyip korkuluktan sarktı. Bak hele, diye düşündü, nehir; o nehir. Bayağı ismini bilmemem ne güzel... Sonra yürümeye devam etti.

Bir müddet daha ne çok geniş ne de çok dar bir caddenin kaldırımında dümdüz ilerleyip bir yerlerde sol tarafa döndü. Akşamdı. Elektrikli ark lambaları göz kırptı, birkaç defa titreşti, kızardı, tısladı ve sisin içinde yandı. Dükkânlar kapalıydı. Pekâlâ, diyelim ki her bakımdan sonbahardayız, diye düşündü van der Qualen ve siyah, ıslak kaldırımda yürüdü. Galoş giymemişti, ama çizmeleri oldukça geniş, sağlam, dayanıklı olup yine de zarafetten yoksun değildi.

Sürekli sola doğru yürüdü. İnsanlar yanından geçiyor ve koşuşturuyor, işlerine gidiyor veya işlerinden geliyorlardı. Ben de onlar arasında yürüyorum, diye düşündü, *tahminen hiçbir insanın* olmadığı kadar da yalnız ve yabancıyım. İşim de yok, gayem de. Dayanacağım bir bastonum bile yok. Kimse daha boş, serbest, ilgisiz olamaz. Kimse bana borçlu değil, ben de kimseye borçlu değilim.

1. Uslu adam. (Ç.N.)

Tanrı elini hiç tutmadı üzerimde, hiç tanımaz beni. Sadaka olmayan hakiki mutsuzluk iyi bir şey; insan, Tanrı'ya hiçbir şey borçlu değilim, diyebiliyor kendine...

Biraz sonra şehir bitmişti. Muhtemelen ortadan kenara doğru yürümüştü. Ağaçların ve villaların olduğu geniş bir banliyö caddesinde bulunuyordu, sağa saptı; köye benzeyen, sadece gaz lambalarıyla aydınlatılan üç-dört tane sokaktan geçip sonunda biraz daha genişçe bir sokakta, içi hiç görünmeyen, oldukça bombeli aynalı camlarıyla belirgin, sıradan, soluk sarıya boyanmış bir evin sağında bulunan ahşap bir kapının önünde durdu. Kapıda "Bu evin üçüncü katında kiralık odalar vardır" yazılı bir tabela asılıydı. "Öyle mi?" deyip purosunun kalanını attı, kapıdan girip solunda evin kapısı, araziyi komşu taraftan ayıran tahta perde boyunca yürüdü, sefil bir yolluğun, eski, gri bir örtünün serili olduğu sahanlığı iki adımda geçip gösterişsiz ahşap merdiveni çıkmaya başladı.

Önlerinde tel örgülerin bulunduğu buzlu camlarıyla kat kapıları da çok mütevazıydı, üzerlerinde isimlikler asılıydı. Merdiven sahanlıkları gazyağı lambalarıyla aydınlatılmıştı. Üçüncü kattaysa –bu son kattı, üzerinde tavanarası vardı– merdivenin sağında ve solunda girişler bulunuyordu: basit, kahverengimsi oda kapıları; görünürde isim yoktu. Van der Qualen orta taraftaki pirinç zilin ipini çekti... Zil çaldı, ama içeride bir hareket duyulmadı. Sol kapıyı çaldı... Cevap yok. Sağı çaldı... Uzun, hafif adımlar işitildi ve kapı açıldı.

Bir kadın gelmişti, iri yapılı, zayıf bir hanım, yaşlı ve uzun boylu. İri, donuk eflatun renkte kurdeleli bir başlık ile demode, rengi atmış, siyah bir elbise giymişti. Çökük ve dişlek bir yüzü vardı, alnında bir parça egzama, yosunsu bir ur görülüyordu. Bayağı iğrenç bir şeydi.

"İyi akşamlar," dedi van der Qualen. "Odaları..."

Yaşlı kadın başını salladı; başını sallayıp yavaş, sessiz

ve anlayışlı bir şekilde gülümseyerek güzel, beyaz, uzun eliyle yavaş, yorgun ve zarif bir tavırla karşı tarafta, soldaki kapıyı gösterdi. Sonra içeri gidip bu sefer bir anahtarla geldi. Bak hele, diye düşündü van der Qualen, kadın kilidi açarken arkasında durarak. Peri kızı gibi, bir Hoffmann[1] figürü gibi duruyorsunuz, hanımefendi... Kadın gazyağı lambasını çengelinden alıp onu içeri buyur etti.

Kahverengi ahşap döşemeli küçük, alçak bir odaydı bu; duvarlarıysa yukarıya kadar saman rengi hasırlarla kaplanmıştı. Uzun, ince katlı beyaz bir muslin perde arkadaki duvarın sağındaki pencereyi örtüyordu. Yan odaya açılan beyaz kapı sağ tarafta bulunuyordu.

Yaşlı kadın kapıyı açıp lambasını yukarı kaldırdı. Önlerinde açık kırmızıya boyalı üç tane hasır sandalyenin kaymak üzerindeki çilekler gibi sırıttığı çıplak beyaz duvarlarıyla oda, acınacak derecede boştu. Bir elbise dolabı, bir de aynalı çamaşır komodini... Olağanüstü sağlamlıkta bir maun mobilya olan yatak, odanın ortasında boşta duruyordu.

"Sizin için sakıncası var mı?" diye soran yaşlı kadın güzel, uzun, beyaz eliyle alnındaki yosunsu urun üzerine dokundu hafifçe... Bunu sanki hatayla, o an için daha sıradan bir ifade hatırlayamazmış gibi söylemişti. Hemen ekledi: "Tabiri caizse..."

"Hayır, sakıncası yok," dedi van der Qualen. "Odalar oldukça eğlenceli döşenmiş. Tutuyorum... Birinin eşyalarını istasyondan almasını istiyorum, fişim burada. Size zahmet, yatağı ve komodini de hazırlatın... daire ve kat anahtarını da hemen verip... birkaç tane de havlu getirin. Üstüme biraz çekidüzen verip yemeğe şehre gideceğim, sonra dönerim."

1. Alman yazar E. T. A. Hoffmann kastediliyor. (Ç.N.)

Çantasından nikel bir mahfaza çıkardı, içinden sabun alıp lavaboda yüzünü ve ellerini yıkamaya başladı. Arada bir, dışarı doğru oldukça bombeli pencerelerden aşağılara, gaz lambası ışığındaki çamurlu banliyö caddelerine, ark lambalara ve villalara bakıyordu... Ellerini kurularken elbise dolabına doğru gitti. Sade süslemeli, dört bölmeli, kahverengi boyalı, biraz sallanan bir şeydi bu ve sağ taraftaki yan duvarın ortasında, dışarıda, merdiven başındaki ana ve orta kapının girişini oluşturduğu odalara açılan ikinci beyaz kapının nişinde duruyordu tam. Dünyadaki bazı şeyler güzel düzenlenmiş, diye düşündü van der Qualen. Elbise dolabı burası için yapılmış gibi sığmış kapı nişine... Kapısını açtı... Tavanındaki bir dizi askıyla birlikte dolap bomboştu; fakat bu sağlam mobilyanın arka kısmının olmadığı, gri bir kumaşla, çiviler veya raptiyelerle dört köşesinden tutturulmuş sert, sıradan bir keten parçasıyla kapatıldığı görünüyordu.

Van der Qualen dolabı kilitledi, şapkasını aldı, paltosunun yakasını kaldırdı yine, mumları söndürüp yola çıktı. Ön odadan geçerken adımlarının gürültüsü arasından, yan taraftan, diğer odalardan bir ses, hafif, tiz, metalik bir tını duyduğunu sandı... yanılıp yanılmadığından emin değildi. Aynı altın bir yüzüğün gümüş bir leğene düşmesi gibi, diye düşündü dairesini kilitlerken, merdivenden aşağı indi, binadan çıkıp şehre giden yolu buldu.

Canlı bir caddede iyi aydınlatılmış bir restorana girip tüm dünyaya sırtını dönerek öndeki masalardan birine oturdu. Kızarmış ekmekli sebze çorbası, yumurtalı biftek, komposto ve şarap ile bir parçacık gorgonzola ve yarım armut yedi. Hesabı ödeyip üzerini giyinirken bir Rus sigarasından birkaç nefes çekti, sonra bir puro yakıp oradan ayrıldı. Biraz etrafta dolandı, banliyödeki evine giden yolu izleyip acele etmeden yürüdü.

Van der Qualen evinin kapısını açıp karanlık merdi-

veni çıkarken, aynalı camlı ev kapkaranlık ve suskun bir şekilde duruyordu. Bir kibritle önünü aydınlatıp üçüncü katta, odasına giden soldaki kahverengi kapıyı açtı. Pardösü ve şapkasını divana koyduktan sonra büyük yazı masasındaki lambayı yaktı, bavulu ve şemsiyesiyle ekose battaniyesini orada buldu. Battaniyeyi yayıp bir konyak şişesi çıkardı, sonra meşin çantadan küçük bir bardak aldı, purosunu içine çekerken koltuğunda birkaç yudum içti. Dünyada hâlâ konyak olması, diye düşündü, güzel... Sonra yatak odasına gidip komodinin üstündeki mumu yaktı, öte yandaki lambayı söndürdü ve soyunmaya başladı. Gri, göze çarpmayan ve devamlı giydiği kıyafetini parça parça yatağın yanındaki sandalyeye koydu; fakat askısını çıkarırken, hâlâ divanda duran şapkasıyla paltosu geldi aklına; onları buraya getirdi, elbise dolabını açtı... Bir adım geri gitti ve yatağın dört köşesini süsleyen büyük, koyu kırmızı maun topuzlardan birini tuttu.

Kırmızı boyalı sandalyelerin kaymaktaki çilekler gibi sırıttığı boş, beyaz duvarlı oda, mumların kıpırtılı ışığıyla aydınlanıyordu. Oradaysa, kapısı ardına kadar açık duran elbise dolabı: Boş değildi, içinde biri vardı, bir şekil, bir varlık, öyle şirin ki Albrecht van der Qualen'ın kalbi bir an durup sonra tok bir şekilde, yavaş ve yumuşak çarpışlarla çalışmaya devam etti... Çırılçıplaktı ve işaretparmağıyla dolabın tavanındaki askılardan birini kavrayacak şekilde ince, narin kollarından birini yukarıda tutuyordu. Uzun, kahverengi saçlarının dalgaları, insanın sadece için için ağlayarak cevap verebileceği bir sevecenlik yayan çocuk omuzlarına dökülüyordu. Çekik siyah gözlerinde mumların ışığı yansıyordu... Ağzı biraz geniş, ama günlerce süren bir acının ardından alnımıza inen uykunun dudakları kadar tatlı bir ifadeye sahipti. Topuklarını sıkı sıkıya bitişik tutuyordu, ince uzun bacakları da birbirine sokulmuştu...

Albrecht van der Qualen elini gözlerinin üzerinden geçirip baktı... aşağıda, sağ köşede gri keten parçasının dolaptan sökülmüş olduğunu gördü... "Nasıl?" dedi... "İçeri gelmez misiniz?.. nasıl desem... dışarı gelmez misiniz? Bir bardakçık konyak alsanız? Yarım bardak?.." Buna cevap gelmesini beklemiyordu, gelmedi de. Kızın ensiz, parıldayan ve ifadesiz, akıl ermez ve sessiz görünecek kadar siyah gözleri kendisine doğrultulmuştu, ama desteği ve gayesi olmaksızın, bulanık ve kendisini görmüyormuş gibi.

"Anlatayım mı sana..?" dedi aniden sakin, kısık bir sesle.

"Anlat..." diye cevap verdi van der Qualen. Oturur vaziyette yatağın kenarına çökmüştü, pardösüsü dizlerinde duruyor, elleri de onun üzerinde bekliyordu. Ağzı biraz aralanmış, gözleri de yarı kapalıydı. Ama kanı sıcak ve yumuşak bir nabızla vücudunda dolanıyor, kulakları da hafiften uğulduyordu.

Kız dolabın içine oturmuştu, yukarı çektiği dizlerinden birini narin kollarıyla sararken, diğer bacağını dışarı sallandırdı. Küçük göğüsleri kollarının üst kısımlarının altında basılmıştı, dizinin gergin derisi parlıyordu. Anlattı... mumun alevi sessiz danslar sergilerken hafif bir sesle anlattı...

İki kişi fundalığa gidiyordu, kızın başı erkeğin omzundaydı. Otlar kesif bir koku yayıyordu, akşamın bulutsu sisi yerden havalanmaya başlamıştı bile: Böyle başladı. Bunlar çoğunlukla benzersiz hafiflik ve tatlılıkta kafiyesi olan mısralardı, ara sıra ateşimiz olduğu gecelerde, yarı uyku halinde yaşadığımız gibi. Ama iyi bitmiyordu. İki kişi çözülmez şekilde birbirine sarılmış ve dudakları birleşmişken, birinin diğerinin belinin yukarısından, hem de iyi niyetle, geniş bir bıçağı vücuduna saplaması kadar hüzünlüydü sonu. Böylece bitti ama. Sonra sonsuz

sakinlikte mütevazı bir tavırla ayağa kalktı, aşağı tarafta dolabın arkası olan gri kumaşın sağ ucunu havalandırdı ve gitti.

* * *

O günden sonra van der Qualen onu her akşam elbise dolabında bulup dinledi... Kaç akşam? Kaç gün, hafta veya ay boyunca kalmıştı bu dairede ve bu şehirde? Burada bir rakam olması kimsenin işine yaramazdı. Kim zavallı bir rakama sevinirdi ki?.. Hem, Albrecht van der Qualen'a birçok doktorun çok fazla ömrü kalmadığını söylediğini de biliyoruz.

Kız anlatıyordu ona... hüzünlü hikâyelerdi bunlar, tesellisi olmayan; ama yüreğine tatlı bir yük gibi binip onun daha yavaş ve mutlu bir şekilde atmasını sağlıyorlardı. Çoğu zaman kendini kaybediyordu... Kanı kaynamıyordu içinde, ellerini ona doğru uzatıyordu, kendini savunmuyordu kız. Sonra birkaç akşam dolapta bulamadı onu, geri döndüğündeyse kaç akşam hiçbir şey anlatmadı, sonra kendini yeniden kaybedene kadar yavaşça yine başladı.

Ne kadar sürmüştü bu... kim bilir? Hem Albrecht van der Qualen'ın o öğleden sonra sahiden uyanıp o bilinmeyen şehre gidip gitmediğini kim bilebilir ki; belki de uyuyarak birinci sınıf kompartımanında kalmış, Berlin-Roma ekspresi onu muazzam bir süratle dağ tepe taşımıştı? Aramızdan kim bu soruya kesin bir cevap vermeye ve sorumluluğunu üstlenmeye kalkışabilir? Belirsiz bir şey bu. "Her şey boşlukta durmalı..."

İNTİKAM

"En basit ve temel hakikatlere," dedi Anselm ilerleyen saatlerde, "hayat bazen en orijinal delilleri feda ediyor."

Dunja Stegemann'la tanıştığımda, yirmi yaşında ve aşırı budala biriydim. Nefsimi köreltmekle harıl harıl meşgul, ama bunu tamamlamaktan çok uzaktaydım. Arzularım ölçüsüzdü, kendimi tereddütsüzce onların tatminine vermiştim, sürdürdüğüm hayatın merak dolu günahkârlığını, bana mesela bir kadınla o saf, ruhani – hem de tamamen ruhani– aşinalığı içten içe arzulattıran idealizmle bağlamıştım en sevimli bir şekilde. Stegemann'a gelince; o, Alman bir ailenin kızı olarak Moskova'da doğmuş ve aynı yerde veya Rusya'nın başka bir yerinde büyümüştü. Rusça, Fransızca ve Almanca olmak üzere üç dile hâkim, dadı olarak Almanya'ya gelmişti; ama sanatçı içgüdüleriyle donatılmış olduğundan, bu mesleği birkaç sene sonra bırakmıştı ve şimdi, ikinci veya üçüncü sınıf bir gazeteye edebiyat ve müzik haberleri yazarak zeki ve özgür bir kadın, filozof ve bekâr bir hanım olarak yaşıyordu.

B.ye vardığım gün, küçük bir pansiyonun pek dolu olmayan yemek masasında onunla karşılaştığımda, otuz yaşındaydı: Düz göğüslü, düz kalçalı, şaşkın bakışlardan

mahrum açık yeşilimsi gözlü, fazlaca kalkık burunlu ve sıradan sarışınlıkta, basit bir saç tuvaleti olan bir kişiydi. Sade, koyu kahverengi kıyafeti de elleri gibi süssüz ve cilvesizdi. Şimdiye kadar hiçbir kadında böyle bariz ve kararlı bir çirkinlik görmemiştim.

Biftek eşliğinde konuşma genel olarak Wagner'e ve özelde *Tristan*'a gelmişti. Zihninin berraklığı beni şaşırtmıştı. Serbest tavrı öyle kendiliğinden, öyle abartısız ve gösterişsiz, öyle sakin, emin ve tabiiydi ki, bunun mümkün olacağına inanmazdım. Konuşma esnasında "etten arındırılmış şehvet" gibi ifadeler sarf ettiği objektif rahatlığı beni sarsmıştı. Buna bakışları, hareketleri, elini koluma koyuşundaki dostça tavrı da eşlik ediyordu...

Sohbetimiz canlı ve derinlikliydi; yemekten sonra, kalan dört-beş misafir de yemek odasını terk ettiğinde, saatlerce konuşmaya devam ettik, akşam yemeğinde tekrar görüştük, sonra pansiyonun akordu bozuk piyanosunda müzik çaldık; fikirlerimizi ve hislerimizi paylaşmış, her konuda anlaşmıştık. Çok memnuniyet duymuştum. Tamamen erkekçe yaratılmış bir beyne sahip bir kadın vardı burada. Peşin hükümlü olmayışı, o zamanlar tutkum olan o tecrübeleri, hissiyatı ve sansasyonları paylaşırkenki samimi sıradışılığını mümkün kılarken, sözleri meseleye hizmet ediyordu, cilvelerine değil. İşte, dileğim yerine gelmişti: Bir kadın arkadaş bulmuştum, ulvi tarafsızlığı rahatsız edici hiçbir şeye sebep olmayan ve yakınındayken sadece zihnimin harekete geçtiği, benimse emin ve sakin olabildiğim biri; çünkü bu entelektüel kişinin bedenî cazibesi ancak bir süpürgeninki kadardı. Evet, bu ilişkideki eminliğim, Dunja Stegemann'da et namına ne varsa, ruh yakınlığımız arttığı derecede bende nefret uyandıracak, adeta iğrençliğe dönüşecek kadar büyüktü: Daha parlak olabileceğini tahmin etmediğim bir zihin zaferiydi bu.

Ama yine de... yine de, arkadaşlığımız ne kadar mükemmeliyete eriyorsa o ölçüde sakınmaksızın, her ikimiz de pansiyondan ayrıldığımızda, birbirimizi kendi evinde ziyaret ediyor olmamıza rağmen, yine de aramıza, acayip ilişkimizin yüce soğukluğuna defalarca yabancı olması gereken bir şey giriyordu sık sık... hem de tam, ruhlarımızın, en gizli ve mahrem sırlarını birbirine açacağı, zihinlerimizin, en ince gizemlerinin çözümü üzerinde çalıştığı, seviyesi daha düşük saatlerimizde hitabımız olan "siz"in, yerini "sen"e bırakacağı zaman giriyordu aramıza... bu esnada havada fena bir tahrik bulunuyor, onu kirletiyor, benim de nefes almamı engelliyordu... O bunu hiç sezmiyormuş gibi görünüyordu. Ama ben bunu hissediyor ve ıstırap duyuyordum.

Böylece, psikolojik bir sohbet sırasında, benim odamda oturduğumuz bir akşam, her zamankinden daha da hassaslaşmıştı durum. Yanıma oturmuştu; tadını çıkarmaya devam ettiğimiz kırmızı şarap dışında yuvarlak sofra toplanmıştı; sigaralarımızı içerken içinde bulunduğumuz bu nezaketsiz durum ilişkimiz için belirleyiciydi: Ben yarı yatar vaziyette yüzümü aynı yöne çevirmiş, şezlongda dururken, Dunja Stegemann masada dimdik oturuyordu. Aşkın erkekte ve kadında meydana getirdiği ruh hallerinden bahseden detaylı tahliller yaptığımız, sıradışı açık yürekli konuşmamız devam ediyordu. Ben sakin değildim, rahat değildim ve belki de, çok içtiğimden, olağanüstü hırçındım. O şey aramızdaydı... o fena tahrik havadaydı ve benim için gittikçe dayanılmaz olan bir şekilde kirletiyordu onu. En nihayetinde açıkça, doğrudan ve vahşi bir sözle, bu haksızca rahatsızlık veren şeyi ebediyen hiçlik diyarına göndermek üzere, pencerelerden birini açma ihtiyacı kaplamıştı içimi. Söylemeye karar verdiğim şey, birbirimize söylediğimiz diğer birçok şeyden daha sert ve içten değildi ve artık halledilmesi

lazımdı. Tanrım, nezaket ve kibarlığa dikkatten en az minnet duyacak kişi oydu herhalde...

"Dinleyin," dedim, dizlerimi yukarı çekip bacak bacak üstüne atarak, "hâlâ tespit etmeyi unuttuğum bir şey var. Bence ilişkimize en orijinal ve zarif cazibesini veren ne, biliyor musun? Bedenen sana karşı hissettiğim aşikâr soğukluğun aksine, zihinlerimizin benim için vazgeçilmez olan içten samimiyeti."

Suskunluk. "Evet evet," dedi sonra, "eğlenceli." Böylelikle itirazım hallolmuştu ve aşk hakkındaki konuşmamıza geri dönmüştük. Rahat bir nefes aldım. Pencere açılmıştı. Durumun berraklığı, saflığı ve güvenliği sağlanmıştı, ki şüphesiz bu onun için de bir ihtiyaçtı. Sigara içerek konuştuk.

"Ha, bir de," dedi aniden, "aramızda konuşulması gereken bir şey var... Bir aşk ilişkim olmuştu bir zamanlar, senin haberin yok."

Başımı ona çevirip şaşkına dönmüşçesine gözlerimi diktim. Dik ve oldukça sakin oturuyor, sigarasını tuttuğu elini masada hafifçe sağa sola oynatıyordu. Ağzı hafifçe aralanmıştı, açık yeşilimsi gözleri hareketsizce ileri bakıyordu. Bağırdım: "Sen mi?.. Siz mi?.. Platonik miydi?"

"Hayır... ciddiydi."

"Nerede... ne zaman... kimle?!"

"Frankfurt am Main'da, bir yıl önce, henüz genç, çok yakışıklı bir adam olan bir banka memuruyla... Sana söyleme ihtiyacı hissediyordum... Artık biliyor olman hoşuma gitti. Yoksa gözünden mi düştüm?"

Güldüm, tekrar uzanıp parmaklarımla yanımdaki duvarı tıkırdatmaya başladım.

"Galiba!" dedim enfes bir ironiyle. Artık ona bakmıyor, yüzümü duvara dönük tutup tıkırdayan parmaklarımı seyrediyordum. Az önce temizlenen hava bir hamleyle öyle yoğunlaştı ki, kanım beynime sıçrayıp gözleri-

mi buğuladı... Bu kadın kendini sevdirmişti. Bir adam vücudunu sarmıştı. Yüzümü duvardan çevirmeden hayalimde vücudunu soyup itici bir cazibe buldum onda. Bir kadeh daha –kim bilir kaçıncı– kırmızı şarap yuvarladım. Suskunluk.

"Evet," diye tekrarladı yarım ağızla, "artık biliyor olman hoşuma gitti." Bunu telaffuzundaki apaçık anlamlı vurgu, alçakça bir titremeye kapılmama neden oldu. Orada, benimle yalnız, gece yarısı, odada, dimdik, kımıldamadan, beklentili, teklifkâr bir hareketsizlikle oturuyordu... Günahkâr içgüdülerim galeyana gelmişti. Kendimi bu kadınla edepsiz ve şeytanca bir taşkınlığa teslim etmekte bulunabilecek inceliğin hayali, kalbimi dayanılmaz şekilde çarpıtıyordu.

"Bak hele!" dedim dilim dolanarak. "Fazlasıyla ilgimi çekti!.. Seni eğlendirdi mi bari şu banka memuru?"

"Hem de nasıl," diye cevap verdi.

"Peki," diye devam ettim, ona hâlâ bakmıyordum, "benzer bir şeyi tekrar yaşamaya itirazın olur muydu?"

"Hem de hiç..."

Haşince, bir anda kendimi o yana attım, elimi koltuğa dayayıp hadsiz bir hırstan gelen küstahlıkla sordum: "İkimize ne dersin?"

Yüzünü yavaşça bana çevirdi ve dostça bir hayretle yüzüme baktı.

"Ah, azizim, nereden esti bu şimdi? Olmaz, bizim ilişkimiz tamamen entelektüel bir seviyede..."

"Pekâlâ... pekâla... ama o ayrı bir şey! Arkadaşlığımıza zarar vermeden, ondan ayrı olarak, farklı bir şekilde de buluşabiliriz..."

"Olmaz ama! Olmaz dediğimi duyuyorsunuz ya!" diye cevap verdi, artan bir şaşkınlıkla.

En pis huylarından vazgeçmeye alışkın olmayan bir hovardanın öfkesiyle bağırdım: "Neden olmasın? Neden

olmasın? Ne diye nazlanıyorsun ki?!" Ve işi fiiliyata geçirmeye davrandım. Dunja Stegemann ayağa kalktı.

"Kendinize geliniz," dedi. "Kendinizi tamamen kaybettiniz! Zaafınızı biliyorum, ama bu size yakışmıyor. Olmaz dedim ve birbirimize duyduğumuz sempatinin tamamen entelektüel tabiatlı olduğunu söyledim. Anlamıyor musunuz bunu? Ben gideyim, vakit geç oldu."

Aklım başıma gelmiş, yeniden sükûnete kavuşmuştum.

"Reddediyorsunuz yani?!" dedim gülerek... "Peki, bunun arkadaşlığımızı etkilemeyeceğini ümit ederim..."

"Neden etkilesin!" diye cevap verip arkadaşça elimi sıktı, bu sırada çirkin ağzının etrafında oldukça alaylı bir gülümseme belirdi. Sonra gitti.

Odanın ortasında duruyordum, bu pek tatlı macerayı tekrar hatırımdan geçirirken yüzüm pek de zeki görünmüyordu. En sonunda elimle alnıma vurup yatmaya gittim.

MEZARLIK YOLU

Arthur Holitscher'e

Mezarlık yolu sürekli şosenin yanından ilerler, hep onun yanındadır, ta ki hedefine, yani mezarlığa ulaşana dek. Yolun diğer tarafında vaktiyle insanların evleri, inşaatı kısmen devam eden banliyö binaları vardı, sonra da tarlalar gelirdi. Ağaçlar ve yaşlı başlı, dallı budaklı akgürgenlerle çevrelenen şoseye gelince; yarısı taş döşeli, yarısı değildi. Mezarlık yolunaysa hafiften çakıl serpilmişti, ki bu ona rahat bir yürüyüş yolu havası veriyordu. İkisi arasından otlar ve çayır çiçekleriyle dolu, dar, kurak bir mezar uzanıyordu.

Mevsim bahar, hatta neredeyse yazdı. Dünya gülümsüyordu. Tanrı'nın mavi göğü bir sürü küçük, yuvarlak, yoğun bulut parçacığıyla kaplıydı, insanı gülümseten kar beyazı topakçıklarla benek benekti. Akgürgenlerde kuşlar cıvıldıyor ve tarlalar üzerinden hafif bir rüzgâr esiyordu.

Şosede bir araba en yakın köyden şehir yönüne doğru yavaşça ilerliyor, yarısı caddenin taş döşeli, diğer yarısı da taş döşenmemiş kısmında gidiyordu. Arabacı bacaklarını araba okunun iki tarafından sarkıtmış, çok de-

tone bir şekilde ıslık çalıyordu. En dış arka kısımda, ona sırtını dönmüş ve sivri küçük burnunun üzerinden tarifsiz ciddi ve pürdikkat bir tavırla geldikleri yola bakan sarı bir köpekçik oturuyordu. Kıyas kabul etmeyecek, altın değerinde, insanı neşelendiren bir köpekti bu; fakat maalesef konumuz dışı olduğundan, ondan yüz çevirmek zorundayız. Yoldan bir müfreze asker geçti. Yakındaki kışladan geliyor, sigara içerek yürüyüp şarkı söylüyorlardı. Şehirden gelen başka bir araba en yakın köye doğru ilerliyordu. Arabacı uyuyordu ve köpek de yoktu, bu yüzden bu araba hiç ilgi çekici değildi. Yoldan iki usta geliyordu, biri kambur, diğeri dev gibi. Çizmelerini sırtlarında taşıdıklarından yalınayak yürüyorlardı, uyuyan arabacıya neşeli bir şeyler bağırıp ilerlediler. Karışıklık ve kaza olmaksızın hallolan orta halli bir trafik vardı.

Mezarlık yolundan sadece bir adam gidiyordu; yavaşça, başı eğik ve siyah bastonuna dayanarak yürüyordu. Bu adamın ismi Piepsam, Lobgott Piepsam'dı, başka bir şey değil. İsmini üstüne basa basa söylüyoruz, çünkü sonradan çok tuhaf hareketlerde bulundu.

Siyah giyinmişti, çünkü sevdiklerinin mezarlarına giden yolda yürüyordu. Üzerinde hırpani, kavisli bir silindir şapka, eskilikten parlayan redingot, hem çok dar hem de çok kısa olan bir pantolon ve siyah, her tarafı aşınmış güderi eldivenler vardı. Boynu, iri gırtlaklı uzun cılız boynu pespaye bir yakadan uzanıyordu, evet, kenarlarından biraz ipliklenmişti bu yaka. Ama adam mezarlıktan ne kadar uzakta olduğunu görmek için başını kaldırdığında, ki bazen yapıyordu bunu, o zaman insan bir şey, nadir bir yüz, kesinlikle öyle kolay kolay unutulmayacak bir surat görüyordu.

İyi tıraşlı ve solgundu bu yüz. Avurtları çökmüş yanakların arasından, önü yumru gibi kalınlaşan, ölçüsüz, gayritabii bir kırmızılıkla parlayan ve bir yığın küçük si-

gille düzensiz ve fantastik bir görüntü sergileyen, sağlıklı olmayan çıkıntılarla dolup taşan bir burun çıkıyordu. Derinden yangısı, yüzünün mat solgunluğuna keskin bir zıtlık oluşturan bu burnun ihtimal dahilinde olmayan, resimsi bir yanı vardı, takma gibi, karnaval burnu gibi, melankolik bir şaka gibi görünüyordu. Ama mesele o değildi... Adam ağzını, kenarları eğik geniş ağzını, sımsıkı kapalı tutuyordu ve başını kaldırdığında, içinde beyaz kılların bulunduğu siyah kaşlarını şapkanın siperliği altından yukarılara kadar kaldırmasıyla, gözlerinin etrafının ne kadar kızarmış ve acınası olduğu iyice görülebiliyordu. Kısacası, öyle bir yüzdü ki bu, insan bir süre sonra en içten sempatisini esirgeyemezdi.

Lobgott Piepsam'ın görüntüsü neşeli değildi, bu sevecen öğle öncesine hiç uymuyordu, sevdiklerinin mezarlarını ziyaret etmek isteyen biri için bile fazlasıyla kederliydi. Ama insan onun iç dünyasına bakacak olsa, bunun için yeterince sebebi olduğunu itiraf etmesi gerekirdi. Biraz sıkıntılıydı, değil mi?.. Sizin gibi keyfi yerinde insanlara böyle şeyleri anlaşılır kılmak zordur... Biraz mutsuz, değil mi? Biraz kötü muamele görmüş. Ah, gerçeği söylemek gerekirse, sadece biraz değil, çok yüksek derecede öyleydi, durumu hilafsız sefilceydi.

Birincisi, içiyordu. Neyse, bundan bahsedilecek daha. Sonra dul, yetim ve tüm dünyanın terk ettiği biriydi; yeryüzünde bir tek seveni bile yoktu. Kızlık adı Lebzelt olan karısını, altı ayı doldurmadan ona bir çocuk verdiğinde kaybetmişti; üçüncü çocuktu bu ve ölü doğmuştu. Diğer iki çocuk da ölmüştü; biri difteriden, diğeri ise hiçbir şey, hiçbir şeyden, belki de genel yetmezlikten. Bununla da kalmamış, hemen sonrasında gelir kapısından olmuş, işten uğraştan kovulmuştu ve bu, Piepsam'dan daha güçlü olan o tutkuyla alakalıydı.

Dönem dönem fazlasıyla düşkün olsa da, zamanla

ona direnç göstermeyi başarmıştı. Fakat karısı ve çocukları elinden gidince, desteksiz dayanaksız, her bağdan kopmuş, dünyada bir başına kalınca, bağımlılık ona hükümran olmuş ve ruhundaki direnci gittikçe daha fazla kırmıştı. Bir sigorta şirketinin hizmetinde memur, aylık 90 imparatorluk markı maaşla bir tür kıdemli müstensihti[1]. Ama aklı başında değilken büyük hatalar yapmış ve defalarca ihtardan sonra devamlı sorumsuzluktan işine son verilmişti.

Bunun Piepsam için kesinlikle ahlaki bir yücelmeyle sonuçlanmadığı, daha ziyade onun artık tamamen mahvolmaya başladığı açıktır. Yani bilmelisiniz ki bela insanın vakarını öldürür; ne de olsa böyle şeylerden biraz anlamak iyidir. Tuhaf ve ürkütücü bir mahiyeti vardır bunun. İnsanın kendini masumiyetine inandırması hiçbir şeye yaramaz: Çoğu durumda bahtsızlığından ötürü kendini küçük görecektir. Fakat kendini küçük görme ile rezillik tüyler ürpertici bir etkileşimde bulunur, birbirini besler, dehşete dönsün diye birbirinin işini kolaylaştırır. Piepsam'ın hali de böyleydi. Kendine saygı duymadığından içiyor ve tüm iyi niyetlerinin her seferinde rezalete dönmesiyle özgüvenini tükettiğinden, saygısı azaldıkça azalıyordu. Evindeki elbise dolabında zehir sarısı bir sıvının, zararlı bir sıvının olduğu bir şişe bulundurmayı âdet edinmişti, biz temkinli davranıp ismini vermeyeceğiz. Lobgott Piepsam bu dolabın önünde kelimenin tam anlamıyla diz çökmüş ve dilini ısırmıştı; yine de sonunda yenik düşmüştü... Size böyle şeyler anlatmak hoşumuza gitmiyor; ama ne de olsa ibretlik şeyler bunlar. Şimdi mezarlık yolunda yürüyor ve siyah bastonunu önüne vuruyordu. Hafif rüzgâr onun burnunda da oynaşıyor, ama

1. Elyazması eseri el yazısıyla kopya eden kimse. (Ç.N.)

o bunu hissetmiyordu. İyice kaldırdığı kaşlarıyla, dünyaya boş ve buğulu bir şekilde gözlerini dikmişti, sefil ve kayıp bir adam. Aniden arkasında bir ses işitip kulak kabarttı: Çok uzaklardan büyük bir süratle yumuşak bir hışırtı yaklaşıyordu. Arkasını dönüp olduğu yerde kaldı... Hafiften çakıl serpili zeminde lastikleri gıcırdayan ve doludizgin gelen, ama sonra, Piepsam yolun ortasında durduğundan, hızını yavaşlatan bir bisikletti bu.

Selesinde genç bir adam oturuyordu, delikanlının biri, telaşsız bir turist. Ah, aman Tanrım, bu dünyanın yüceleri ve azametlilerine dahil olma arzusu göstermiyordu hiç! Malzemesi ne olursa olsun vasat kalitede bir alet, iki yüz mark fiyatında, gelişigüzel alınmış bir bisiklet sürüyordu. Ve şehirden yeni ayrılmış, parlak pedallarla Tanrı'nın geniş tabiatına doğru kırlarda dolanıyordu bununla, yaşasın! Rengârenk bir gömlek ve üzerine gri bir ceket, altına spor pabuçlar giymiş, dünyanın en cüretkâr kasketini takmıştı; kahverengimsi kareli, tepesinde düğmesi olan çok gülünç bir kasket. Onun altından ise, alnının üzerinde duran bir hercümerç, kalınca sarışın bir saç demeti fışkırıyordu. Gözleri masmaviydi. Hayatın kendisi gibi geliyordu bisikletli, zili çaldı; ama Piepsam zerre kadar kımıldamadı yoldan. Öylece durmuş, kıpırtısız bir tavırla hayata bakıyordu.

Hayat ona kızgın bir bakış atıp yavaşça yanından geçti, bunun üzerine Piepsam da yeniden ilerlemeye başladı. Ama hayat önüne geçince, yavaşça ve ağır bir tonlamayla şöyle dedi: "Dokuz bin yedi yüz yedi numara." Sonra dudaklarını büzüştürüp gözlerini kımıldatmadan önüne baktı, hayatın bakışının şaşkın şaşkın kendisine dikili olduğunu hissederek.

Hayat arkasına dönmüş, altındaki seleyi bir eliyle kavramış ve bisikletini daha yavaş sürmeye başlamıştı.

"Nasıl?" diye sordu...

"Dokuz bin yedi yüz yedi numara," diye tekrarladı Piepsam. "Yok bir şey. Sizi şikâyet edeceğim."

"Beni şikâyet mi edeceksiniz?" diye soran hayat, arkasına daha fazla dönüp daha da yavaş sürmeye başladı, öyle ki dengeyi sağlamak için direksiyonu zahmetle sağa sola çeviriyordu...

"Elbette," diye cevapladı Piepsam, beş-altı adımlık mesafeden.

"Neden?" diye soran hayat, bisikletten indi. Olduğu yerde kaldı, cevap beklentisi içinde görünüyordu.

"Bunu kendiniz pekâlâ biliyorsunuz."

"Hayır, bilmiyorum."

"Bilmeniz lazım."

"Ama bilmiyorum," dedi hayat, "ve beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor!" Böylelikle tekrar binmek üzere bisikletine yanaştı. Pek de hazırcevaptı.

"Sizi şikâyet edeceğim, çünkü bisikletinizi burada sürüyorsunuz, orada şosede değil de mezarlık yolunda," dedi Piepsam.

"Ama beyefendi!" dedi hayat sinirli ve sabırsız bir gülüşle, tekrar arkasını dönüp olduğu yerde kaldı... "Burada yol boyunca bisiklet izlerini görüyorsunuz... Herkes burada sürüyor..."

"Hiç umurumda değil," diye karşılık verdi Piepsam, "sizi şikâyet edeceğim."

"Eh, işinize ne geliyorsa yapın öyleyse!" diye sesini yükselten hayat bisiklete bindi. Gerçekten bindi, binmeyi başaramayınca utanmadı; sadece bir defa kendini ayağıyla ittirdi, seleye iyice yerleşti ve hararetine uygun bir hız kazanmak üzere gayretle işe koyuldu.

"Şimdi burada sürmeye devam ederseniz, burada, mezarlık yolunda, sizi kesinlikle şikâyet edeceğim," dedi Piepsam, yükselttiği titrek sesiyle. Ama bu, hayatın pek umurunda değildi; artan hızıyla sürmeye devam etti.

O an Lobgott Piepsam'ın yüzünü görseydiniz çok korkardınız. Dudaklarını öyle sıkı büzüştürmüştü ki, yanakları, hatta kor kırmızısı burnu bile tamamen kenara kaymış ve acayip yukarı kaldırdığı kaşlarının altından gözleri, kayıp giden bisiklete çılgın bir ifadeyle takılı kalmıştı. Birden ileri atıldı. Kendisini o aletten ayıran kısa mesafeyi koşarak kat edip selenin çantasını kavradı; iki eliyle sıkıca yapışıp adeta çantaya asıldı ve insanüstü bir şekilde sımsıkı kapattığı dudaklarıyla, vahşi gözlerle ve sessizce, ileri gitmeye ve dengede kalmaya çabalayan bisikleti var gücüyle çekiştirdi. Onu gören şüpheye düşerdi, acaba fenalık düşünerek genç adamı devam etmekten alıkoymaya mı niyetleniyordu, yoksa arkasına takılıp uçarcasına birlikte gitme, parlak pedallarla Tanrı'nın geniş tabiatına doğru, yaşasın diye, biraz kırlarda dolaşma arzusuyla mı yanıp tutuşuyordu... Bisiklet bu ümitsiz yüke daha fazla dayanamadı; durdu, yan yattı, yere düştü.

Ama hayat şimdi kabalaştı. Tek bacağı üstünde durabilmişti, sağ koluyla gerilip Herr Piepsam'ın göğsüne öyle bir vurdu ki, Piepsam birkaç adım geri sendeledi. Sonra hayat tehditkârca şiddetlenen bir sesle dedi ki:

"Sarhoş musun nesin, adam! Seni gidi tuhaf herif seni, bir daha beni durdurmak gelmesin aklına, yoksa seni mahvederim, anlıyor musun? Kemiklerini kırarım! Kafan alıyor mu?!" Ve böylece Herr Piepsam'a sırtını döndü, hiddetli bir hareketle kasketini kafasına sıkıca çekip tekrar bisikletine bindi. Evet, pek de hazırcevap biriydi. Geçen seferki gibi yine binmeyi başaramadı. Yine pedala bastı, seleye iyice yerleşti ve aleti derhal kontrole aldı. Piepsam, gittikçe daha da hızla uzaklaşmasını seyretti arkasından.

Öylece duruyor, hayatın arkasından soluk soluğa bakıyordu... Hayat düşmedi, kaza geçirmedi, lastiği patlamadı, yoluna taş da çıkmadı; tüy gibi kayıp gitmişti. O

an Piepsam bağırmaya ve sövmeye başladı; buna böğürme de denebilirdi, hiç insani bir ses değildi zira.

"Devam etmeyeceksiniz!" diye bağırdı. "Yapmayacaksınız! Mezarlık yolundan değil, dışarıdan süreceksiniz, duyuyor musunuz beni?!. Bisikletten inin, bisikletten hemen iniyorsunuz! Oo! Oo! Sizi şikâyet edeceğim! Sizi dava edeceğim! Ah, Tanrım, bir düşersen, bir düşecek olursan, seni gidi çalımlı hergele, tekmeleyeceğim seni, çizmemle yüzünü tekmeleyeceğim, seni lanet herif..."

Böylesi hiç görülmemişti! Mezarlık yolunda söven bir adam, şiş kafasıyla böğüren bir adam, bir adam ki söverken dans ediyor, hoplayıp zıplıyor, kolları ve bacaklarıyla dövünüyor ve durmak nedir bilmiyor! Bisiklet artık tamamen gözden kaybolmuştu, Piepsam ise aynı yerde kudurmaya devam ediyordu hâlâ.

"Durdurun onu! Durdurun onu! Mezarlık yolundan gidiyor! Alaşağı etsenize şu kahrolası züppeyi! Ah... ah... elime bir geçirirsem, nasıl derini yüzerdim senin, adi it seni, aptal palavracı seni, soytarı seni, bir şeyden anlamaz herif... İneceksiniz! Derhal ineceksiniz! Kimse yere atmayacak mı bu bacaksızı?!. Gezmeye çıktın, ha? Mezarlık yolunda hem de?! Seni rezil! Seni küstah çocuk! Seni kahrolası zibidi! Masmavi gözleri varmış, ha? Başka nesi var? Şeytan çıkarsın gözlerini, seni bir şeyden anlamaz, cahil herif seni!.."

Piepsam sonra, buraya yazılamayacak deyimlere geçti, köpürüyor, hınç dolu sesiyle en ayıp küfürleri sayıyordu, bu esnada vücudunun taşkınlığı da gittikçe artıyordu. Birkaç çocuk, bir sepet ve pinşer cinsi bir köpekle şoseden geldi; mezarın üzerine tırmandılar ve bağıran adamı halkaya alıp bozuk çehresine merakla baktılar. Durum arka tarafta yeni binalarda çalışan veya az önce öğle paydosuna çıkmış olan birkaç kişinin de dikkatini çekti ve hem adamlar hem de sıvacı kadınlar yola çıkıp

bu gruba yöneldiler. Ama Piepsam gittikçe daha da hiddetleniyor, durumu gittikçe daha da fenalaşıyordu. Yumruklarını körlemesine ve çılgınca, göğe ve dört bir yanına savuruyor, bacakları yerinde duramıyor, kendi etrafında dönüyor, dizlerini büküp avazı çıktığı kadar bağırma gayretiyle tekrar yukarı zıplıyordu. Söverken bir an olsun ara vermiyor, soluklanmaya zaman ayırmıyordu ve tüm bu lafları nereden bulduğu hayret vericiydi. Yüzü korkunç derecede şişmiş, silindir şapkası ensesine kadar inmişti ve vücuduna sardığı önlüğü yeleğinden dışarı sarkıyordu. Artık çoktan alakasız şeylere geçmişti bile, uzaktan yakından bu meseleyle ilgisi olmayan şeyler çıkıyordu ağzından. Günahkâr hayatına imalarda bulunuyor ve çok uygunsuz tonda ortaya konulan ve ilişiksiz küfürlü sözlerle karışmış dinî göndermeler yapıyordu.

"Gelin bakalım, hepiniz buraya gelin!" diye gürledi. "Siz değil, sadece siz değil, diğerleri de, kasketi ve masmavi gözleri olanlar da! Kulaklarınıza öyle hakikatler bağıracağım ki ebediyen dehşete kapılacaksınız, sizi çalımlı adiler!.. Sırıtıyor musunuz? Omuz mu silkiyorsunuz?.. İçiyorum... elbette, içiyorum! İlla duymak istiyorsanız, evet, ayyaşım da! Ne olmuş yani?! Henüz hiçbir şey bitmedi! Gün gelecek, sizi iğrenç haşereler, Tanrı hepimizi tartıya koyacak... Ah... ah... insanoğlu[1] bulutlarla gelecek, sizi masum hergeleler, onun adaleti dünyevi de değildir! Sizi en kesif karanlıklara fırlatacak, siz neşeli güruhu, ki orada inlemek vardır ve..."

Hatırı sayılır bir kalabalık sarmıştı etrafını. Kimisi gülüyor, kimisi de kaşlarını çatmış, ona bakıyordu. İnşaatlardan daha da fazla işçi ve sıvacı kadın gelmişti. Arabacının biri şose yolda durdurduğu arabasından inmiş ve kır-

1. Almancası *des Menschen Sohn.* Kimi nitelediği konusu tartışmalı olan, Eski Ahit'te geçen bir tabir. (Ç.N.)

bacı elinde, o da mezarın üstündekilere dahil olmuştu. Adamın biri Piepsam'ı kolundan çekiştirdi, ama bu hiçbir işe yaramadı. Oradan geçen bir müfreze asker gülerek başını ona doğru uzattı. Pinşer cinsi köpek de daha fazla dayanamayıp ön bacaklarını yere vurdu ve kıstırdığı kuyruğuyla tam Piepsam'ın yüzüne doğru ulumaya başladı.

Lobgott Piepsam bir kere daha var gücüyle bağırdı: "İneceksin, derhal ineceksin, seni cahil herif!" Bir koluyla geniş bir yarım daire çizip olduğu yere yığıldı. Temelli susmuş, meraklıların ortasında kara bir yığın halinde öylece yatıyordu. Kavisli silindir şapkası uçup gitti, yerden bir defa sekip o da düştüğü yerde kaldı.

İki duvarcı, kımıldamayan Piepsam'ın yanına çöküp, çalışan adamların temiz yürekli ve akıllı ses tonuyla hadise üzerine münakaşa etti. Sonra onlardan biri ayağa kalkıp acele adımlarla gözden kayboldu. Geride kalanlar baygın adamla birkaç tecrübeye daha kalkıştılar. Biri küfeden aldığı suyla onu ıslatıyor, bir diğeri boş avucuna şişesinden içki döküp bununla şakaklarını ovuyordu. Fakat bu zahmetler başarıya ulaşmadı.

Böylece kısa bir zaman geçti. Sonra tekerlek sesleri duyuldu ve şoseden bir araba yanaştı. Hasta arabasıydı bu, oraya varınca durdu: İki güzel küçük at koşulmuş ve her tarafına devasa kızıl haçlar çizilmişti. Şık üniformalı iki adam arabacı mahallinden indi ve biri arabanın arka tarafını açıp seyyar yatağı dışarı çekmek için oraya yönelirken, diğeri mezarlık yoluna sıçrayıp meraklı seyircileri kenara çekti ve kalabalıktan bir adamın yardımıyla Herr Piepsam'ı arabaya sürükledi. Piepsam yatağa uzatılıp ekmeğin fırına verilmesi gibi içeri itildi, ardından kapı tekrar kapandı ve iki üniformalı yine arabacı mahalline tırmandı. Bütün bunlar büyük bir hassasiyetle, birkaç tecrübeli müdahaleyle olmuştu; tıkır tıkır, abartılı hareketlerle.

Sonra da Lobgott Piepsam'ı oradan götürdüler.

GLADIUS DEI[1]

To M. S. in remembrance of
our days in Florence[2]

1

Münih ışıldıyordu. Tören havasındaki meydanların ve sütunlu beyaz tapınakların, antika abidelerin ve barok kiliselerin, fıskıyelerin, sarayların ve köşklerin bahçelerinin üzerinde mavi ipekten ışıl ışıl bir gökyüzü uzanıyor ve geniş, aydınlık, yeşillikli ve planlı perspektifleri güzel bir haziran başı güneşinin buğusunda bulunuyordu.

Tüm sokaklarda kuş cıvıltısıyla gizli bir sevinç... Meydanlarda ve sıralı evleri olan sokaklarda güzel ve huzurlu şehrin acelesiz ve eğlenceli telaşı dolanıyor, dalgalanıyor ve uğulduyor. Her memleketten seyyahlar küçük, yavaş faytonlarıyla sağda solda evlerin duvarlarından yukarılara tercihsiz bir merakla bakarak dolaşıyor ve müzelerin dış merdivenlerini tırmanıyorlar...

Çok sayıda pencere açık duruyor ve birçoğundan caddelere müzik taşıyor; piyano, keman veya viyolonsel

1. (Lat.) Tanrı'nın kılıcı. (Ç.N.)
2. (İng.) M.S.e, Floransa günlerimizin anısına. (Y.N.)

egzersizleri, hamarat ve iyi niyetli acemice uğraşlar. "Odeon"da ise, duyulduğu üzere, birçok kuyruklu piyanoda ciddi etütler yapılıyor.

Islıkla Nothung[1] motifini çalan ve akşamları Modern Tiyatro'nun arkalarını dolduran gençler, ceketlerinin cebinde edebiyat dergileri, üniversitede ve kütüphanede bir içeri bir dışarı dolanıyorlar. Beyaz kollarını Türkenstrasse ile Zafer Takı arasına uzatan Güzel Sanatlar Akademisi'nin önünde bir saltanat arabası duruyor. Rampanın tepesinde renkli gruplar halinde modeller, pitoresk ihtiyarlar, çocuklar ve Arnavutluk Dağları elbiseli kadınlar dikiliyor, oturuyor, duruyorlar.

Kuzeyin tüm sıra evli caddelerinde kaygısızlık ve acelesiz bir hareketlilik... İnsanlar kazanç hırsıyla pek dolmuş taşmış değil, rahat maksatlarla yaşıyorlar burada. Başlarında küçük yuvarlak şapkalarıyla gevşek kravatlı ve bastonsuz genç sanatçılar, yani kira faizlerini renkli eskizlerle ödeyen telaşsız adamlar bu açık mavi öğle öncesi vakti, ruh haletleri üzerine tesir etsin diye gezmeye çıkıyor ve küçük kızların, bu esmer çatkılı hoş, kısa boylu, biraz büyücek ayaklı ve tavırları sakıncasız insan tipinin ardından bakıyorlar... Her beş evin birinden atölye penceresinin parıltısı geliyor güneşte. Bazen hayalleri güçlü genç bir mimarın işi, geniş ve basık kemerli, garip süslemeli, espri ve tarz dolu sanatkârane bir bina sıradan evlerin arasından sıyrılıyor. Ve aniden bir yerlerde oldukça sıkıcı bir bina cephesinin, küstah bir doğaçlama, akıcı çizgiler ve güneş gibi renkler, Bacchante'lar[2], denizkızları, ferah çıplaklıklarla çevrili kapısı çıkıveriyor...

1. Germen mitolojisinde ejderha avcısı Sigurd'un, asıl adı "Gram" olan kılıcı. Richard Wagner'in *Der Ring des Nibelungen* operasında "Nothung" adını alır. (Ç.N.)

2. Roma şarap tanrısı Bacchus'ün şenliklerine katılanların figürleri. (Ç.N.)

İnce marangozların camekânları ve modern lüks eşya dükkânları önünde beklemek her seferinde zevk vericidir. Ne yaratıcı bir konfor, tüm nesnelerin şekillerinde ne çizgisel bir mizah! Vitrinlerinden Floransalı Quattrocento[1] kadınlarının asil bir müstehcenlikle dolu olarak insanın yüzüne baktığı küçük heykel, çerçeve ve antika mağazaları her yere dağılmıştır. Ve bu mağazaların en küçük ve en ucuzunun sahibi bile sana Donatello ve Mino da Fiesole'den bahseder, sanki çoğaltma haklarını onlardan bizzat almıştır...

Ama yukarı tarafta Odeon Meydanı'nda, önünde geniş bir mozaik örtüsünün yayıldığı devasa kemeraltına nazır ve prens sarayının çapraz karşısında, insanlar M. Blüthenzweig'ın han kadar büyük güzellik mağazasının, büyük sanat deposunun geniş pencere ve vitrinleri etrafında toplanıyorlar. Teşhirin ne sevinçli bir ihtişamı var! Yeryüzünün bütün galerilerindeki şaheserlerin röprodüksiyonları, kıymetli, rafine tonlamalı ve süslü çerçevelere hassas bir sadelik zevkiyle yerleştirilmiş; modern tabloların, şehvani hayallerin, içlerinde antik çağların mizah dolu ve gerçekçi bir şekilde yeniden doğmuş gibi göründüğü kopyaları; mükemmel mulajlarla Rönesans'ın plastiği; bronzdan çıplak vücutlar ve kırılgan süs bardaklar; metal buharı banyolarından cırtlak bir renk yüzeyiyle ortaya çıkan, göz alıcı tarzda toprak vazolar; muhteşem ciltler, yeni dekor sanatının başarıları, moda şairlerin eserleri, hep dekoratif ve zarif bir görkemle kaplı; aralarına, halkın şahsiyet merakı için sanatçı, müzisyen, filozof, aktör, şair portreleri asılmış... İlk pencerede, bitişikteki kitapçının yakınında, bir şövalenin üzerinde, önünde kalabalığın biriktiği büyük bir resim: geniş, do-

1. XV. yüzyılda İtalyan sanat ve mimarisinin bir dönemi. İtalyancadaki *milquattrocento*'nun (1400) kısaltması. (Ç.N.)

nuk altın rengi çerçevede değerli, pas rengi tonda çekilmiş bir fotoğraf, heyecan uyandıran bir parça, ilan sütunlarında, konser broşürleri ve sanatkârane dekorasyonlu tuvalet malzemesi tavsiyelerinin arasında, arkaik formlu ve etkili afişlerin ziyarete davet ettiği, yılın büyük uluslararası sergisinin en önemli kısmının bir tasviri.

Etrafına bakın, kitapçıların vitrinlerine bak! "Rönesans'tan Beri Ev Dekorasyonu", "Renk Duyusunun Terbiyesi", "Modern Süsleme Sanatında Rönesans", "Sanat Eseri Olarak Kitap", "Dekoratif Sanat", "Sanat Açlığı" gibi başlıklar çarpacaktır gözüne; ve bilmelisin ki bu ilgi çekici yazılar binlerce defa satılıp okunuyor ve akşamları kalabalık salonlarda aynı konulardan bahsediliyor...

Talihin yaver giderse, sanat vasıtasıyla görmeye alıştığın meşhur kadınlardan birine, baştan çıkaran hatlarına dâhi bir portrecinin elinden ebediyetin nasip olduğu ve aşk hayatından tüm şehrin bahsettiği, mücevherlerle süslü ve suni kızılımsı bir sarışınlığı olan o zengin ve güzel hanımefendilerden birine şahsen rastlarsın; karnavaldaki sanatçı şenliklerinin kraliçeleri, biraz makyajlı, biraz boyalı, asil bir müstehcenlikle dolu, cilveli ve hayranlık uyandırıcı. Bir de bakmışsın, Ludwigstrasse'den yukarı sevgilisiyle beraber arabayla büyük bir ressam geçer. İnsanlar birbirlerine bu çifti gösterir, oldukları yerde kalıp ikisinin ardından bakarlar. Çoğu insan selam verir. Korumaların selam için cephe almasına da pek bir şey kalmamıştır.

Sanat zirvededir, sanat hâkimdir, sanat güller dolanmış asasını şehrin üzerine uzatıp gülümsemektedir. Gelişmesine her yönden saygılı bir iştirak, hizmetinde her yönden çalışkan ve fedakâr bir icra ve propaganda, çizginin, süsün, biçimin, duyuların, güzelliğin sadık yürekli kültü hüküm sürmektedir... Münih ışıldıyordu.

2

Bir delikanlı Schellingstrasse'den yukarı yürüyordu; çevresinde bisiklet zilleri, ahşap kaldırımın ortasından Ludwig Kilisesi'nin geniş cephesine doğru yürüyordu. İnsan yüzüne baksa, adeta güneşin üzerine gölge veya ruhuna zor saatlerin hatırası düşerdi. Bu güzel şehri şenlik pırıltısına boğan güneşi sevmiyor muydu? Neden yürürken içine dönüktü ve yüz çevirerek gözlerini yere doğrultup duruyordu?

Şapka takmamıştı, ki bu serbest ruhlu şehrin kıyafet serbestliğinde kimsenin bundan alındığı yoktu, bunun yerine bol, siyah pardösüsünün kapüşonunu başına geçirmişti; kapüşon dar ve köşeli bir biçimde öne çıkık alnını gölgeliyor, kulaklarını örtüp zayıf yanaklarını çevreliyordu. Nasıl bir elem, nasıl bir vicdan azabı ve hangi hatalar bu yanakları böylesi içe göçürmüştü? Böyle güneşli bir günde birinin yanak çukurlarında kederin oturduğunu görmek korkunç değil midir? Koyu renk kaşları, büyük ve yamru yumru şekilde suratından fırlayan burnunun ensiz kökünde iyice gürleşiyordu, dudakları da kalın ve şişkindi. Birbirine oldukça yakın duran kahverengi gözlerini kaldıracak olsa, köşeli alnında enine kırışıklıklar çıkıyordu. Bakışında bilgi, sınırlılık ve ıstırap ifadesi vardı. Profilden bakınca bu yüz, Floransa'da bir zamanlar hayata ve onun zaferine karşı korkunç ve tarumar edici bir protestonun çıktığı dar ve çetin manastır hücresinde muhafaza edilen, keşiş elinden çıkma eski bir portreye benziyordu...

Hieronymus, Schellingstrasse'den yukarı çıkıyordu, geniş pardösüsünü içerden iki eliyle bitiştirirken yavaş ve sağlam bir şekilde yürüyordu. İki küçük kız, kol kola ve maceraperestçe rahat rahat yanından geçen şu hoş, kısa boylu, biraz büyücek ayaklı ve tavırları sakıncasız

varlıklar birbirlerini dürtüp güldüler, öne eğilip kapüşonuna ve yüzüne gülmekten adeta koşmaya başladılar. Ama o buna dikkat etmedi. Eğik başıyla ve sağa sola bakmadan Ludwigstrasse'yi yürüyüp kilisenin basamaklarını çıktı.

Orta kapının büyük kanatları ardına kadar açıktı. Serin, basık ve adak mumu kokusuyla dolu kutsal alacakaranlıkta, uzakta bir yerlerde zayıf, kırmızımsı bir parlama fark ediliyordu. Gözleri kanlanmış yaşlı bir kadın dua sandalyesinden kalkıp kendini koltuk değnekleriyle sütunların arasından sürükledi. Bunun dışında kilise boştu.

Hieronymus alnını ve göğsünü teknede ıslattı, büyük altarın önünde diz çöküp kilisenin ortasında olduğu yerde kaldı. Vücudu içerde büyümüş gibi değil miydi? Dimdik ve kımıldamadan, başını geriye bırakmış, orada öylece duruyordu, büyük yamru yumru burnu kalın dudaklarının üzerinden buyurgan bir ifadeyle fırlıyor gibiydi ve gözleri artık yere doğrultulmamıştı, cesurca ve doğrudan ileriye, büyük altarın üzerindeki çarmıha doğru bakıyordu. Böylece kımıldamadan bir müddet bekledi; sonra geri adım atarak bir kere daha dizini büküp kiliseden çıktı.

Başını eğmiş, Ludwigstrasse'den yukarı, geniş, kaldırımsız araba yolunun ortasından heykelli devasa kemeraltına doğru yavaş ve sağlam adımlarla yürüdü. Ama Odeon Meydanı'na varınca, köşeli alnında enlemesine kırışıklar çıkacak şekilde gözlerini kaldırdı ve adımlarını yavaşlattı: M. Blüthenzweig'ın han kadar büyük güzellik mağazasının, büyük sanat dükkânının camekânı önündeki kalabalık dikkatini çekmişti.

İnsanlar bir vitrinden bir vitrine koşuyor, birbirlerine teşhirdeki hazineleri gösterip fikir alışverişi yapıyor, bu esnada da birbirlerinin omuzları üzerinden bakıyorlardı. Hieronymus aralarına karışıp kendisi de tüm bu

şeyleri seyretmeye, hepsini gözüyle parça parça yoklamaya başladı. Yeryüzünün bütün galerilerindeki şaheserlerin röprodüksiyonlarına, sade tuhaflıktaki kıymetli çerçevelere, Rönesans plastiğine, bronzdan vücutlara ve süs bardaklarına, hareli vazolara, kitap süslemelerine ve sanatçı, müzisyen, filozof, aktör, şair portrelerine, hepsine bakıyor ve her nesneye bir anlığına yüzünü dönüyordu. Pardösüsünü içeriden iki eliyle sımsıkı tutarken, kapüşonla örtülü başını küçük, hızlı hareketlerle bir eşyadan diğerine çeviriyor ve koyu renkli, burun kökünde iyice gürleşen, yukarı kaldırdığı kaşlarının altından gözleri yabancı, cansız, soğuk ve şaşkın bir ifadeyle tek tek her şeye bir müddet bakıyordu. Böylece ilk vitrine, arkasında heyecan uyandıran resmin bulunduğu o vitrine ulaştı, bir süre önünde itişen insanların omuzları üzerinden baktı ve nihayet ön tarafa, camekânın dibine kadar vardı.

Üstün bir zevkle donuk altın rengiyle çerçevelenmiş büyük, pas rengi fotoğraf, camekânın ortasında bir şövalede duruyordu. Bu bir Meryem Ana tasviriydi, tamamen modern hissiyatlı, her tür gelenekten uzak bir çalışmaydı. Kutsal doğurucunun endamı, göz alan bir dişilikle çıplak ve güzeldi. İri, şehvetli gözlerinin etrafında koyu halkalar vardı, zarif ve tuhaf bir biçimde gülümseyen dudakları yarı açık duruyordu. İnce, biraz asabi ve kasılmışçasına gruplanmış parmakları çocuğun, kibar ve adeta iptidai narinlikte, annesinin göğsüyle oynayan ve bu esnada zekice yan bakarak gözlerini seyircisine doğru tutan çıplak bir oğlanın kalçasını kavramıştı.

Hieronymus'un yanında iki delikanlı daha duruyor ve resim hakkında sohbet ediyorlardı, kollarının altında Devlet Kütüphanesi'nden aldıkları veya oraya götürecekleri kitaplar olan iki genç adam, hümanist eğitimli, sanata ve bilime vâkıf insanlardı bunlar.

"Ufaklığın keyfi yerinde vallahi!" dedi biri.

"Ve görünen o ki insanları imrendirmek niyetinde," diye ekledi diğeri... "Sakıncalı bir kadın!"

"Bu kadın adamı çıldırtır! Ebedî bakirelik dogması insanı şaşırtıyor biraz..."

"Evet evet, çok dokunaklı bir izlenim bırakıyor... Orijinalini gördün mü?"

"Elbette. Aklımı başımdan almıştı. Renkli halinin çok daha afrodizyak bir etkisi var... hele de gözleri."

"Aslında benzerliği bariz."

"Neden?"

"Modeli tanımıyor musun? Küçük temizlikçisini kullanmış bunun için. Portre sayılır, sadece fazlasıyla bozuk ahlaklıların saflarına doğru stilize edilmiş... Küçük kadın zararsız."

"Umarım. Bu *mater amata*[1] gibilerinden çok olsa, hayat fazlasıyla yorucu olurdu..."

"Pinakothek satın almış onu."

"Sahiden mi? Bak şu işe! Müze ne yaptığını biliyordur herhalde. Tenin ele alınışı ve elbisenin çizgilerinin akışı gerçekten fevkalade."

"Evet, inanılmaz yetenekli bir herifmiş."

"Tanıyor musun onu?"

"Biraz. Kariyer yapacak, burası kesin. Daha şimdiden iki defa prensin sofrasına oturmuş..."

Bu sonuncusunu, birbirleriyle vedalaşmaya başlarken konuşmuşlardı.

"Bu akşam tiyatroda görebilecek miyiz seni?" diye sordu bir tanesi. "Tiyatro Kulübü, Macchiavelli'nin *Mandragola*'sını sunacak."

"Oo, bravo. İşte bu, eğlence vaat ediyor. Varyeteye gitme niyetim vardı, ama sonunda namuslu Nicolò'yu

1. (Lat.) Sevgili Ana. Meryem Ana kastediliyor. (Ç.N.)

tercih etmem muhtemeldir. Görüşmek üzere..."

Ayrıldılar, geri çekildiler ve sağa sola dağıldılar. Yerlerine yeni insanlar gelip başarılı resmi seyrettiler. Ama Hieronymus kımıldamadan yerinde duruyordu; başını öne uzatmıştı ve göğüs kısmında pardösüsünü içerden bitiştirdiği ellerinin nasıl kasılarak yumulduğu görülüyordu. Kaşları artık o soğukkanlı ve biraz da garezli hayret dolu ifadeyle yukarı kalkık değildi, düşmüş ve çatılmışlardı, siyah kapüşonla yarı örtülü yanakları öncekinden daha derin çukurlaşmış görünüyordu ve kalın dudakları tamamen solgunlaşmıştı. Kafası yavaş yavaş gittikçe daha aşağı eğildi, öyle ki gözlerini artık ta aşağıdan yukarı, sanat eserine doğru tutar olmuştu. Büyük burnunun kanatları titriyordu.

Bu durumda herhalde bir çeyrek saat kadar kaldı. Etrafındaki insanlar dağılmışlardı, ama o yerinden kımıldamıyordu. Sonunda yavaşça, ayaklarının üstünde yavaşça dönüp oradan ayrıldı.

3

Ama Meryem Ana resmi de onunla geliyordu. Daima, ister dar ve çetin odacığında bulunsun ister serin kiliselerde diz çöksün, etrafında halkalar olan şehvetli gözleri ve esrarlı gülümseyen dudaklarıyla çıplak ve güzel bir halde hiddetli ruhunun önünde duruyordu. Ve hiçbir dua onu savmaya kadir olamıyordu.

Fakat üçüncü gece yükseklerden Hieronymus'a bir çağrı ve buyruk geliverdi, müdahale etsin, bu gamsız alçaklığa ve küstah güzellik gururuna sesini yükseltsin diye. Boş yere, Musa misali, çekingen dilini bahane etti; Tanrı'nın iradesi sarsılmaz şekilde kalıp yüksek sesle tereddüdünden, gülen düşmanlarının arasına girme fedakârlığını istedi.

O da öğleden önce yola koyulup, Tanrı öyle istediği için, sanat dükkânının, M. Blüthenzweig'ın büyük güzellik mağazasının yolunu tuttu. Kapüşonu kafasına çekmişti ve yürürken pardösüsünü içerden iki eliyle bitiştiriyordu.

4

Hava boğucu olmuştu; gök kurşuni renkteydi ve fırtına çıkacak gibiydi. Sanat dükkânının vitrinlerinin önünü yine bir kalabalık işgal etmişti, özellikle de Meryem Ana resmi olanı. Hieronymus o tarafa kısa bir bakış fırlattı; sonra, afiş ve sanat dergileri asılı cam kapının kolunu bastırdı. "Tanrı istiyor!" deyip dükkâna girdi.

Bir kürsüde büyük bir deftere yazı yazmakta olan genç bir kız, çatkılı ve biraz büyücek ayaklı hoş, esmer bir varlık, ona doğru gelip kibarca arzusunu sordu.

"Teşekkür ederim," dedi Hieronymus usulca ve köşeli alnındaki enlemesine kırışıklarla kızın gözlerine ciddiyetle baktı. "Konuşmak istediğim siz değil, dükkânın sahibi Herr Blüthenzweig'dır."

Kız biraz tereddütle önünden çekilip meşguliyetine geri döndü. Hieronymus dükkânın ortasında duruyordu.

Dışarıda birer numuneyle teşhir edilen her şeyin içeride yirmi kat istiflenmiş ve yayılmışı vardı: bir yığın renk, çizgi ve şekil, tarz, espri, zevk ve güzellik. Hieronymus yavaşça sağına soluna bakıp siyah pardösüsünün kırışıklarını daha sıkıca çekiştirdi.

Dükkânda çok sayıda insan vardı. Oda boyunca uzanan geniş masalardan birinde sarı takımlı ve siyah keçisakallı bir adam oturuyor, bazen melercesine güldüğü bir Fransız çizimleri koleksiyonuna bakıyordu. Düşük ücret alıyormuş ve vejetaryenmiş gibi bir çehresi olan genç bir adam, bakması için yanına yeni koleksiyonlar sürükleye-

rek ona hizmet ediyordu. Meleyen adamın çapraz karşısında zarif yaşlı bir hanımefendi modern nakışları, uzun, dik çubuklarda diklemesine yan yana duran soluk tonlu iri efsane çiçeklerini gözden geçiriyordu. Mağazanın bir çalışanı da onunla ilgileniyordu. Bir ikinci masada, başında seyahat şapkası ve ağzında ahşap pipoyla bir İngiliz, kayıtsız bir şekilde oturuyordu. Dayanıklı kıyafetli, tıraşlı, soğuk ve belirsiz yaşta biriydi, Herr Blüthenzweig'ın kendisine bizzat taşıdığı bronzlar arasında seçim yapıyordu. Minik ellerini cilveli bir iffetle göğsünde kavuşturan, olgunlaşmamış ve narin uzuvlu, çıplak bir küçük kızın süslü vücudunu kafasından tutuyor ve yavaşça etrafında döndürerek etraflıca yokluyordu.

Kısa kahverengi topsakallı ve aynı renkte parlak gözlü bir adam olan Herr Blüthenzweig, küçük kızı bulabildiği tüm kelimelerle övüp ellerini ovuşturarak adamın etrafında pervane oluyordu.

"Yüz elli mark, Sir," dedi İngilizce; "Münih sanatı, Sir. Hakikaten çok sevimli. Pek cazibeli, bakın. Letafetin ta kendisi, Sir. Sahiden son derece hoş, tatlı ve takdire değer." Bunun üzerine aklına bir şey daha gelip dedi ki: "Olağanüstü çekici ve baştan çıkarıcı." Sonra tekrar baştan başladı.

Burnu üstdudağının üzerinde biraz yassı duruyor, öyle ki sürekli hafif tıslayan bir sesle bıyığına doğru nefes veriyordu. Bu esnada bazen alıcıya, adeta onu kokluyormuş gibi eğilmiş bir vaziyette yaklaşıyordu. Hieronymus içeri girdiğinde, Herr Blüthenzweig onu gözucuyla aynen bu şekilde süzüp hemen sonrasında tekrar İngiliz'e dönmüştü.

Zarif hanımefendi tercihini yapmış ve dükkândan çıkmıştı. Başka bir adam içeri girdi. Herr Blüthenzweig, alıcılık seviyesini araştırmak ister gibi onu şöyle bir tartıp onunla ilgilenmeyi genç muhasebeci kıza bıraktı.

Adam sadece muhteşem Medici'nin[1] oğlu Piero'nun seramik büstünden satın aldı ve oradan uzaklaştı. İngiliz de yola çıkmaya hazırlanıyordu. Küçük kızı benimsemişti ve Herr Blüthenzweig'ın reveransları eşliğinde gitti. Sonra sanat tüccarı Hieronymus'a dönüp karşısında durdu.

"Arzunuz..." diye sordu çok tevazu göstermeden.

Hieronymus pardösüsünü içerden iki eliyle birleştiriyor ve neredeyse gözlerini kırpmadan Herr Blüthenzweig'ın yüzüne bakıyordu. Kalın dudaklarını yavaşça aralayıp şöyle dedi: "Şu penceredeki resimden, büyük Meryem Ana fotoğrafından ötürü size geldim." Sesi boğuktu ve esnekliği yoktu.

"Elbette, pek tabii," dedi Herr Blüthenzweig canlı bir şekilde ve ellerini ovuşturmaya başladı: "Çerçevesiyle yetmiş mark, efendim. Pazarlığı yoktur... birinci sınıf bir röprodüksiyon. Olağanüstü çekici ve cazibeli."

Hieronymus susuyordu. Sanat tüccarı konuşurken, kapüşonlu başını eğip vücudunu biraz büzdü; sonra tekrar doğrulup şöyle dedi: "Ne bir şey almak niyetinde ne de durumunda olduğumu peşinen belirteyim. Beklentilerinizi hüsrana uğratmak zorunda kaldığım için kusura bakmayın. Bu size dert olacaksa, içimi parçalar. Ama birincisi, ben fakirim; ikincisi de, sattığınız cinsten şeyleri sevmem. Hayır, hiçbir şey alamam."

"Alamazsınız... demek alamazsınız," diyen Herr Blüthenzweig kuvvetle burnunu çekti. "Peki, bir şey sorabilir miyim..."

"Sizi tanıdığım kadarıyla," diye devam etti Hieronymus, "sizden bir şey alacak durumda olmadığımdan ötürü beni hor görürsünüz..."

1. İtalya'da XV. ve XVI. yüzyılın en nüfuzlu ailelerinden biri. (Ç.N.)

"Hmm..." dedi Herr Blüthenzweig. "Yok canım! Sadece..."

"Bununla birlikte, beni dinlemenizi ve sözlerime önem vermenizi rica ederim."

"Önem vermemi. Hmm. Müsaadenizle bir şey soracaktım..."

"Müsaade sizin, sorun," dedi Hieronymus, "cevabınızı alacaksınız. Sizden şu resmi, büyük fotoğrafı, Meryem Ana'yı, derhal vitrinden çıkarıp bir daha asla teşhir etmemenizi rica etmeye geldim."

Herr Blüthenzweig bir müddet sessizce, garip sözlerinden mahcup olmasını ister gibi bir ifadeyle Hieronymus'un yüzüne baktı. Ama bu vaki olmayınca, sertçe nefes alıp güçbela şöyle dedi: "Bana talimat verme yetkisine sahip herhangi bir memur vasfıyla mı burada olduğunuzu veya ne sebepten buraya geldiğinizi bildirme zahmetinde bulunur musunuz?.."

"Yok, hayır," diye cevap verdi Hieronymus; "ne devlet memurluğum ne de yetkim var. Güç bende değil, beyefendi. Beni buraya getiren sadece vicdanımdır."

Herr Blüthenzweig söyleyecek laf arayarak başını sağa sola hareket ettirdi, nefesini sertçe bıyıklarına verdi ve konuşmakta zorlandı. Nihayet dedi ki: "Vicdanınız... Peki, size zahmet... vicdanınızın bizim için... tamamen önemsiz bir mesele olduğunu... dikkate alır mısınız!"

Böylece arkasını döndü, çabucak dükkânın arka kısmındaki masasına gidip bir şeyler yazmaya başladı. Dükkândaki iki çalışan gülmekten katılıyordu. Sevimli kız da hesap defterinin üzerinde kıkırdıyordu. Siyah keçisakallı, sarılı adama gelince; onun yabancı olduğu belliydi, zira şimdilik konuşmadan hiçbir şey anlamamış, Fransız çizimleriyle meşgul olmaya devam etmişti, bu esnada zaman zaman meleyen gülüşü işitiliyordu.

Herr Blüthenzweig omzunun üzerinden yardımcısı-

na, "Beyefendinin işini halleder misiniz?" dedi. Sonra yazmaya devam etti. Düşük ücret alıyormuş ve vejetaryenmiş gibi bir çehresi olan genç adam gülmeyi kesmeye uğraşarak Hieronymus'a doğru yürüdü, diğer satıcı da yaklaştı.

"Size başka türlü faydalı olabilir miyiz?" diye sordu düşük ücretli, yumuşak bir sesle. Hieronymus ıstıraplı, cansız ve buna rağmen etkili bakışını, gözlerini kırpmadan onun üzerinde tutuyordu.

"Hayır," dedi, "başka türlü olamazsınız. Meryem Ana tasvirini derhal vitrinden almanızı rica ediyorum, hem de temelli."

"E... Neden?"

"Tanrı'nın kutsal anası o..." dedi Hieronymus kısık sesle.

"Şüphesiz... Herr Blüthenzweig'ın arzunuzu gerçekleştirme meylinde olmadığını duydunuz ama."

"Tanrı'nın kutsal anası olduğunu göz önünde tutmalı," dedi Hieronymus ve başı titredi.

"Doğrudur. Ne olmuş? Meryem Ana teşhir edilemez mi yani? Resmi çizilemez mi?"

Hieronymus ayağa kalkıp defalarca şiddetle başını iki yana sallayarak, "Böyle olmaz! Böyle olmaz!" dedi adeta fısıldayarak. Kapüşonun altındaki köşeli alnı uzun ve derin, enlemesine kırışıklarla buruştu. "Siz de pekâlâ biliyorsunuz ki, bir insanın bunu çizmiş olması... çıplak şehveti... günahın ta kendisidir! Bu Meryem Ana tasvirine bakan iki sıradan ve bilinçsiz insandan, bunun onları ebedî bakirelik dogmasından şüpheye düşürdüğünü kendi kulaklarımla duydum..."

"E, müsaadenizle, konu bu değil," dedi genç satıcı, üstünlük duygusuyla gülümseyerek. Boş zamanlarında modern sanat hareketi hakkında bir kitapçık yazmıştı ve pekâlâ da kültürlü bir konuşma yapacak durumdaydı.

"O resim bir sanat eseri," diye devam etti, "ve hak ettiği kıstasla ölçülmeli. Her taraftan büyük alkış topladı. Devlet tarafından satın alındı..."

"Devlet tarafından satın alındığını biliyorum," dedi Hieronymus. "Ressamının iki defa prensle yemek yediğinden de haberdarım. Halkın ağzında zaten, birinin böyle bir eserle bu kadar saygın biri olması gerçeği nasıl yorumlanır, Tanrı bilir. Bu gerçek neye delalet ediyor? Dünyanın körlüğüne, şayet utanmaz bir ikiyüzlülüğe dayanmıyorsa anlaşılamayacak bir körlüğe. Bu yapıt şehevi hazlardan ortaya çıkmıştır ve ona şehevi hazla bakılmaktadır... doğru mu değil mi? Cevap veriniz! Siz de cevap veriniz, Herr Blüthenzweig!"

Biraz duraklama oldu. Hieronymus tüm ciddiyetiyle cevap bekliyor gibi görünüyordu ve ıstıraplı, etkili kahverengi gözleriyle sırasıyla, ona merakla ve şaşkın şaşkın bakan iki satıcıya ve Herr Blüthenzweig'ın yuvarlak sırtına bakıyordu. Sessizlik hüküm sürüyordu. Sadece, Fransız çizimlerine eğilmiş siyah keçisakallı, sarılı adamın meleyen gülüşü işitiliyordu.

"Doğru!" diye devam etti Hieronymus, boğuk sesinde derinden bir hiddet titriyordu... "Yalanlamaya cüret edemezsiniz! Peki, o zaman bu resmi yapanı, güya insanlığın fikrî eserlerine katkısı olmuş gibi ciddiyetle kutlamak nasıl mümkün olur? Önünde durup sebep olduğu bayağı zevke sakınmadan teslim olmak ve vicdanını güzellik kelimesiyle susturmak, evet, cidden burada asil, seçkin ve oldukça insansı bir duruma bakıyorum, diye kendini kandırmak nasıl mümkün olur? Bu fena bir cahillik mi, yoksa sefih bir ikiyüzlülük müdür? Burada aklım duruveriyor işte... bir insanın hayvansı dürtülerinin ahmak ve iyimser tezahürüyle yeryüzünde en yüksek şöhrete kavuşması gibi saçma bir gerçeğin önünde aklım duruveriyor! Güzellik... Nedir ki güzellik? Güzellik ney-

le gün yüzüne çıkarılır ve neye etki eder? Bunu bilmemek imkânsızdır, Herr Blüthenzweig! Bir meselenin içyüzünü böylesine görüp de ondan dolayı tiksinti ve öfkeyle dolmamak nasıl düşünülebilir? Arsız çocukların cahilliğini ve küstah düşüncesizleri, güzelliği yüceltip ona günahkârca saygı duyarak onaylamak, güçlendirmek ve güce kavuşturmak canicedir, zira bunlar ıstıraptan uzaktırlar, hele kurtuluştan daha da uzaktırlar! Kötümser bakıyorsun, cevap veriniz bana, sen, meçhul adam. Bilgi, diyorum size, dünyanın en derin cefasıdır; ama bilgi, arındıran eziyeti olmaksızın hiçbir insanın şifa bulamayacağı Araf'tır. Küstah çocuk aklı ve şirret tarafsızlığın değil, Herr Blüthenzweig, iğrenç vücudumuzun tutkularının öldüğü, yok olup gittiği bilginin faydası dokunur."

Sessizlik. Siyah keçisakallı, sarılı adam kısaca meledi.

"Artık gitmeniz lazım galiba," dedi düşük ücretli, yumuşak bir sesle.

Ama Hieronymus gitmek için oralı bile olmuyordu. Kapüşonlu pardösüsünün içinde dimdik durmuş, alev alev yanan gözleriyle sanat dükkânının ortasında bekliyor ve kalın dudakları sert ve aynı şekilde paslı bir tınıyla durmadan, lanetleyici sözlere şekil veriyordu...

"Sanat! diye bağırıyorlar, zevk, güzellik! Dünyayı güzellik zarfına koyup her şeye tarzın asaletini bahşedin!.. Kaybolun, melunlar! Parıl parıl renklerle dünyanın sefaletini boyayıp örtebileceklerini mi düşünüyorlar? Dolgun lezzetin şenlik gürültüsüyle, eziyet çeken dünyanın inleme sesini bastırabileceklerini mi sanıyorlar? Yanılıyorsunuz, utanmazlar! Tanrı'yla alay edilmez ve onun gözünde, aydınlık yayan yüzeyiyle küstah putperestliğiniz nefret uyandırır!.. Sen sanata küfrediyorsun, cevap veriniz bana, sen, meçhul adam. Yalan söylüyorsunuz, diyorum size, ben sanata küfretmiyorum! Sanat,

akıl çelerek bedendeki hayatın güçlendirilmesini ve onaylanmasını tahrik eden, vicdansız bir aldatma değildir! Sanat, tüm korkunç derinliklere, varlığın utanç ve keder dolu tüm uçurumlarına merhametle ışıyan kutsal meşaledir; sanat, alev alıp tüm rezaleti ve eziyetiyle beraber kurtarıcı merhametinin içinde dağılsın diye dünyaya konan ilahi ateştir!.. Alınız onu, Herr Blüthenzweig, o meşhur ressamın eserini vitrininizden alınız... evet, onu sıcak bir ateşle yakıp küllerini rüzgârlara, dört rüzgâra birden savurunuz!.."

Nahoş sesi kesildi. Geriye sert bir adım atmış, bir kolunu siyah pardösüsünün astarından koparmıştı ve acayip buruşmuş, kasılarak yukarı aşağı titreyen eliyle camekânı, vitrini, heyecan uyandıran Meryem Ana tasvirinin durduğu yeri işaret ediyordu. Bu hükümran pozisyonda kalakaldı. İri, yamru yumru burnu, buyurgan bir ifadeyle fırlayacak gibi duruyordu, burun kökünde iyice gürleşen koyu renkli kaşları öyle yukarı kaldırılmıştı ki, kapüşonun gölgelediği köşeli alnı tamamen, enlemesine geniş kırışıklara boğulmuş ve yanak çukurlarında hummalı bir hararete yol açmıştı.

Burada Herr Blüthenzweig arkasını döndü. İster bu yetmiş marklık röprodüksiyonun yakılması talebi onu böyle öfkelendirmiş olsun, ister Hieronymus'un konuşmalarının en sonunda sabrını taşırması olsun; her halükârda duruşu, haklı ve şiddetli bir öfkenin yansımasını sunuyordu. Kalemin sapıyla dükkânın kapısını işaret edip birkaç defa kısa ve heyecanlı bir şekilde nefesini burnundan bıyığına verdi, konuşmakta zorlandı ve çok büyük bir azimle güçbela şöyle dedi: "Sizi adi herif, hemen buradan kaybolmazsanız paketçim buradan çıkmanızı kolaylaştırır, anlıyor musunuz beni?!"

"Ah, beni korkutamazsınız, beni kovamazsınız, sesimi kesemezsiniz!" diye bağırdı Hieronymus, kapüşonu-

nu göğsünün yukarısından yumruğuyla geri atıp korkusuzca başını iki yana sallayarak. "Yalnız ve güçsüz olduğumu biliyorum, buna rağmen siz, Herr Blüthenzweig, beni dinleyene kadar susmayacağım! Resmi camekândan alıp hemen bugün yakınız! Ah, sadece onu da yakmayın! Görünüşleri insanı günaha sokan bu heykelleri ve büstleri de yakınız, yakınız bu vazoları ve süsleri de, putperestliğin bu utanmaz yeniden doğuşlarını, bu dolu dolu süslenmiş aşk mısralarını da! Dükkânınızın barındırdığı her şeyi yakın, Herr Blüthenzweig, çünkü bunlar Tanrı'nın gözünde süprüntüdür! Yakınız, yakınız, yakınız bunları!" diye bağırdı kendinden geçmiş bir halde, etrafına azgın, genişten bir hareket yaparak... "Hasadın orak vakti gelmiş... Bu zamanın küstahlığı tüm barajları yıkar... Ama ben size diyorum ki..."

Arka tarafta bir kapıya dönmüş olan Herr Blüthenzweig'ın zor zahmet, "Krauthuber!" diyen sesi duyuldu. "Hemen içeri gelin!"

Bu emir neticesinde sahnede görünen, cüsseli ve aşırı devasa bir şey, şişen, kabaran, dolgulu uzuvları her yerinden şekilsizce iç içe giren, yüreğe korku salan akıl almaz ve dolu dolu bir insan görüntüsü... ölçüsüz, yavaşça ve ayaklarını yerden zorla kaldırarak yürüyen ve hızla nefes alıp veren, maltla beslenmiş bir dev, korkunç atiklikte bir halk çocuğuydu! Çehresinde püskülümsü, fok balığınınkine benzer bir palabıyık fark ediliyordu, zamk bulaşmış devasa bir meşin önlük gövdesini örtüyordu ve inanılmaz kolları gömleğinin sarı yenlerini geri kıvırıyordu.

"Bu beyefendiye kapıyı açar mısınız, Krauthuber," dedi Herr Blüthenzweig, "buna rağmen kapıyı bulamazsa, caddeye çıkmasına yardım edersiniz."

"Ha?" dedi adam, küçük fil gözleriyle bir Hieronymus'a bir öfkeli işverenine bakıyordu... Zahmetle bastı-

rılan bir kuvvetin boğuk sesiydi bu. Sonra, adımlarıyla etrafındaki her şeyi sallayarak gidip kapıyı açtı.

Hieronymus'un beti benzi atmıştı. "Yakınız..." diyecekti, ama karşı koymanın düşünülemeyeceği bir vücudun ağırlığının, kendisini yavaşça ve durmaksızın kapıya doğru ittirdiğini, korkunç üstün bir gücün bedenini geri çevirdiğini hissetti.

"Ben zayıfım..." dedi güçbela. "Vücudum şiddete dayanmaz... direnmez, hayır... Bu neyi ispatlar? Yakınız..."

Sesi kesildi. Sanat dükkânının dışında bulunuyordu artık. Herr Blüthenzweig'ın dev oğlu onu sonunda küçük bir itiş ve fırlatışla dışarı yollamıştı, öyle ki bir eline dayanarak yan tarafa, taş basamağa düşmüştü. Ve cam kapı arkasından zangırdayarak kapanıverdi.

Doğruldu. Dik duruyor ve zar zor nefes alarak bir yumruğuyla kapüşonunu göğsünün yukarısında toplamış tutuyor, diğerini de pardösünün altından aşağı sarkıtıyordu. Yanak çukurlarına gri bir solgunluk yerleşmişti; büyük ve yamru yumru burnunun kanatları şişiyor ve titreyerek kapanıyordu; çirkin dudakları çaresiz bir nefret ifadesiyle büzüşmüştü, ihtirasla çevrili gözleri delice ve cezbeye kapılmış gibi, güzel meydanın üzerinde dolanıyordu.

Merakla ve gülerek kendine yöneltilmiş bakışlara aldırmadı. Büyük kemeraltının önündeki mozaik örtüsünde dünyanın beyhudeliğinin, sanatçı şenliklerinin maskeli kostümlerinin, süslerin, vazoların, süs eşyalarının, putperestliğin resimdeki yeniden doğuşlarının, meşhur güzelliklerin usta elinden çıkma portrelerinin, dolu dolu süslenmiş aşk mısralarının ve sanatın propaganda yazılarının piramit misali üst üste yığılışını ve korkunç sözleriyle esarete aldığı halkın sevinç çığlıkları altında, harlı alevler içinde yok oluşunu gördü... Theatinerstrasse'den yükselen, içinde şimşeklerin çaktığı sarımsı bulut duva-

rına doğru kükürt ışığında mutlu şehrin üzerine uzanan, ateşten geniş bir kılıcın durduğunu gördü...

"*Gladius Dei super terram...*"[1] diye fısıldadı, kalın dudakları ve kapüşonlu pardösünün içinde daha da dikilerek; aşağı sarkan yumruğunu belli etmeden ve kasıntılı bir şekilde sallayarak, bir titremeyle mırıldandı: "*Cito et velociter!*"[2]

1. (Lat.) Tanrı'nın kılıcı yeryüzünde. (Ç.N.)
2. (Lat.) Çabuk ve hızlı. (Ç.N.)

TRISTAN

Müzisyen Carl Ehrenberg'e,
tını dolu saatler için

1

Burası "Einfried" Sanatoryumu! Sanatoryum, dar ve uzun ana binası ve yan kanatlarıyla, suni mağaralar, kameriyeler ve ağaç kabuğundan küçük köşklerle keyifle döşenmiş geniş bahçenin ortasında bembeyaz ve ip gibi durur, arduazla örtülü çatılarının ardından çam yeşili, kocaman ve uçurumlu dağlar göğe uzanır.

Tesisi eskiden olduğu gibi Doktor Leander yönetir. İki sivri ucuyla, mobilyalara tıkılan at kılı gibi sert ve karışık siyah bıyığı, kalın, ışıldayan gözlük camları ve bilimin soğuttuğu, sertleştirdiği ve durgun, hoşgörülü bir kötümserlikle doldurduğu bir adam çehresiyle, az konuşan ve ketum tavrıyla hastalıklı insanları, sertliğinden destek bulmak üzere servetlerini ona teslim eden, kendilerine kural koyup bunlara riayet edemeyecek kadar âciz tüm bu bireyleri kontrolünde tutar.

Fräulein von Osterloh'a gelince; o, yorulmak bilmez bir fedakârlıkla idarenin başında durur. Tanrım, ne faal bir şekilde merdivenleri inip çıkarak tesisin bir ucundan

diğerine koşuşturur! Mutfakta ve kilerde hükmünü sürer, çamaşır dolaplarına tırmanıp durur, hizmetlilere emirler yağdırır ve tasarruf, hijyen, lezzet ve ağız tadını gözeterek sanatoryumun yiyeceğini tedarik eder, olağanüstü bir dikkatle çalışır ve aşırı hamaratlığında, içlerinden henüz kimsenin onunla evlenme sevdasına düşmediği erkekler âlemine daimi bir serzeniş saklıdır. Ama yanaklarında iki yuvarlak, parlak kırmızı leke halinde, günün birinde Doktor Leander'in karısı olmak için sönmez bir ümit yanar...

Ozon ve durgun mu durgun bir hava... akciğer hastaları için "Einfried", Doktor Leander'in rakipleri ve ona haset edenlerin bile söyleyecekleri gibi, hararetle tavsiye edilir. Ama sadece veremliler değil, her türden hastalar, erkekler, kadınlar ve hatta çocuklar kalır burada: Doktor Leander'in çeşitli sahalarda gösterdiği başarıları vardır. Burada, ayrıca kulaklarından da hasta olan, belediye azasının karısı Spatz gibi gastrit hastaları, kalp kusuru olanlar, felçliler, romatizmalılar ve türlü durumlardaki asabi hastalar vardır. Şeker hastası bir general burada ebedî homurtuları altında emekliliğini tüketir. Kuru yüzlü çok sayıda adam hayra alamet olmayan o sarsak tavırlarıyla bacaklarını uzatırlar. Elli yaşında bir hanımefendi, on dokuz çocuk dünyaya getirip artık tek bir düşünceye dahi muktedir olmayan papaz karısı Höhlenrauch, buna rağmen huzura kavuşamayıp budalaca bir huzursuzlukla bir yıldan beridir özel bakıcısının kolunda suspus, gayesiz ve endişe verici şekilde bütün binalarda dolaşıp durur.

Ara sıra, odalarında yatıp ne yemek vakitlerinde ne de sohbet odasında görünen "ağır hastalardan" biri ölür ve kimse, komşu oda bile, bundan haberdar olmaz. Gecenin sessizliğinde sapsarı misafir kenara kaldırılır ve "Einfried"deki masaj, elektrik verme ve iğne vurma, duş, banyo, jimnastik, terleme ve soluma faaliyetleri modern

çağın tüm imkânlarıyla donatılmış odalarda devam ededurur...

Evet, burada işler hareketlidir. Enstitü altın çağındadır. Yan kanadın girişindeki kapıcı, yeni misafirler gelince büyük zile dokunur ve Fräulein von Osterloh ile beraber Doktor Leander geri dönenleri tüm resmiyetiyle arabalarına kadar geçirirler. "Einfried" ne varlıklar barındırmaz ki! Orada bir yazar bile vardır, bir mineral veya mücevher ismi taşıyan ve yüce Tanrı'nın günlerini çalan eksantrik bir adam...

Ayrıca Herr Doktor Leander'in yanı sıra ikinci bir hekim daha mevcuttur, hafif vakalar ve ümitsizler için. Ama adı Müller'dir ve bahsetmeye bile değmez biridir.

2

Ocak ayı başında tüccar Klöterjahn –A. C. Klöterjahn & Ortakları'ndan– hanımını "Einfried"e getirdi; kapıcı zile dokundu ve Fräulein von Osterloh uzaklardan gelen bu insanları, asil eski binanın hemen hemen tamamında olduğu gibi halis ampir stili döşenmiş düzayak kabul odasında ağırladı. Hemen ardından Doktor Leander de göründü; reverans yaptı ve her iki taraf için de yönlendirici bir sohbet açıldı.

Dışarıda çiçek tarhlarındaki otlar, karla kaplı suni mağaralar ve yalnız kalmış tapınaklarıyla bahçe bulunuyor, iki uşak parmaklıklı kapının önünde şoseye park etmiş arabadan –çünkü binaya ayrıca bir yol gelmiyordu– yeni misafirlerin bavullarını taşıyordu.

"Yavaş, Gabriele, *take care*[1], meleğim, ağzını da kapalı tut," dedi Herr Klöterjahn, karısını bahçeden geçi-

1. (İng.) Dikkatli ol. (Ç.N.)

rirken; bu "*take care*" lafına, kadını gören herkesin şefkatli ve titreyen bir yürekle katılması gerekirdi; Herr Klöterjahn'ın bunu kolaylıkla kendi dilinde de söyleyebileceği inkâr edilemese de.

Misafirleri istasyondan sanatoryuma getiren kaba, cahil ve hassasiyetsiz bir adam olan arabacı, tüccar hanımına inmesinde yardımcı olurken, bilinçsiz bir temkinden ötürü adeta dilini dişleri arasına almıştı; iki doru at da, sakin don havasında burunları tüterken, geriye çevirdikleri gözleriyle zahmetler içinde bu korkutucu olayı, böylesi âciz bir latiflik ve nazik bir aşk cazibesi için kaygılanarak takip etmiş gibi görünmüşlerdi sahiden.

Herr Klöterjahn'ın Baltık Denizi sahilinden "Einfried"in başhekimine gönderdiği, geleceklerini bildiren yazıda da apaçık belirtildiği gibi, genç kadının derdi soluk borusuydu ve Tanrı'ya şükür ki akciğeri değildi! Ama akciğeri bile olsa, hastanın durumu, yapılı kocasının yan tarafında, beyaz lake, kolçakları dümdüz koltuğa yumuşak ve yorgun bir şekilde yaslanarak konuşmayı takip ettiği şu ankinden daha şirin ve asil, daha vecit halinde ve maddiyattan uzak bir manzara sunamazdı.

Sade alyansı hariç takısız, güzel, solgun elleri ağır ve koyu renk bir etekliğin plilerinde duruyordu, baştan başa üzerine iliştirilmiş kadife süslemelerle bezeli, gümüşi gri, vücuda oturan, sabit yakalı bir bluz giymişti. Fakat bu ağır ve sıcak kumaşlar küçük başının tarifsiz zarafetine, tatlılığına ve dermansızlığına daha dokunaklı, bu dünyadan olmayan, sevecen bir hava katıyordu. Ensesinde topuz yapılmış açık kahverengi saçı düz taranmıştı ve sadece sağ şakağının oralarda kıvırcık ve gevşek bir lüle alnına, keskin çizgili kaşının üzerinde küçük, tuhaf, süt mavisi ve hastalıklı bir damarcığın bu şeffaf alnın duruluğu ve kusursuzluğunda çatallandığı yerin oralara düşüyordu. Gözünün üzerindeki bu mavi damarcık rahatsız

edici bir şekilde yüzünün tüm o fevkalade ovalliğine hâkimdi. Kadın konuşmaya başlar başlamaz, hatta gülümsese bile, daha belirgin bir hal alıyor ve hemen sonrasında yüz ifadesine belirsiz korkular uyandıran zahmetli, hatta müşkül bir şey katıyordu. Buna rağmen konuşuyor ve gülümsüyordu. Hafif örtülü sesiyle samimi ve dostça konuşuyordu ve biraz yorgun bakan, hatta ara sıra hafiften solmaya yüz tutan gözleriyle, dar burun kökünün her iki tarafında derin gölgeler içinde yatan göz kuyruklarıyla ve solgun duran, buna rağmen belki de dudakları muazzam keskin ve belirgin şekilli olduğundan ışıldıyormuş gibi görünen güzel, geniş ağzıyla gülümsüyordu. Bazen hafifçe öksürüyordu. Bu esnada mendilini ağzına tutuyor ve ardından mendile bakıyordu.

"Öksürme, Gabriele," dedi Herr Klöterjahn. "Biliyorsun ki Doktor Hinzpeter sana bunu evde bilhassa yasakladı, *darling*[1], sırf kendini toplayasın diye, meleğim. Dediğim gibi, mesele soluk borusu," diye tekrarladı. "Gerçekten de ben başlarda akciğer olduğunu sanıyordum ve Tanrı biliyor ya, korktum. Ama akciğeri değilmiş, yok, şeytan alsın, böyle bir şeye izin vermezdik, değil mi, Gabriele? Hö, hö!"

"Şüphesiz," dedi Doktor Leander ve gözlük camlarından onlara ters ters baktı.

Bunun üzerine Herr Klöterjahn kahve ve tereyağlı ekmek istedi, "k" sesini arkalarda yutaktan öyle bir telaffuz edişi ve "tereyağlı ekmek" deyişi vardı ki herkesin iştahı açılırdı.

İstediği geldi, odaları hazırlandı ve yerleştiler.

Bir de Doktor Leander, Doktor Müller'i bu vakayla meşgul etmeyerek tedaviyi bizzat üstlendi.

1. (İng.) Sevgilim. (Ç.N.)

3

Yeni hastanın kişiliği "Einfried"de olağanüstü bir dikkat uyandırdı ve bu tür başarılara alışık Herr Klöterjahn, ona gösterilen tüm teveccühü memnuniyetle karşıladı. Şeker hastası general onu ilk defa gördüğünde bir müddet homurdanmayı kesti, kara kuru yüzlü adamlar gülümseyip kadın yakınlarına geldiğinde bacaklarına gayretle hâkim olmaya çalıştılar ve belediye azasının karısı Spatz eski bir dostmuş gibi hemen ona yanaştı. Evet, merak uyandırıyordu Herr Klöterjahn'ın ismini taşıyan bu kadın! Birkaç haftadır vaktini "Einfried"de geçiren bir yazarın, ismi mücevher adı gibi olan tuhaf bir adamın, kadın koridorda yanından geçerken adeta rengi attı, sonra olduğu yerde durdu ve kadın gözden çoktan kaybolduğunda bile hâlâ kök salmış gibi orada dikiliyordu.

Henüz iki gün geçmemişti ki tüm sanatoryum, hikâyesine aşina olmuştu. Kadın Bremen doğumluydu ki bu, konuştuğunda, bazı seslerin tatlı tatlı bozulmasından anlaşılıyordu ve aynı yerde iki sene önce tüccar Klöterjahn'ın evlenme teklifine evet demişti. Adamın memleketine, yukarılara Baltık sahiline, yanına gitmiş ve ona şu an itibariyle on ay önce olağanüstü zor ve tehlikeli şartlarda bir çocuk, şaşılacak kadar canlı ve terbiyeli bir oğul ve vâris bağışlamıştı. Ama o korkunç günlerden bu yana bir daha gücünü toplayamamıştı, o zamana kadar gücünün yerinde olduğunu varsayarsak. Pek bitkin, yaşam gücünden pek yoksun halde, loğusalıktan tam kalkmıştı ki, öksürürken biraz kan gelmeye başladı; ah, çok değil, önemsiz miktarda bir kandı; ama en iyisi hiç gelmemesi olurdu ve sakıncalı olan, aynı küçük, endişe verici durumun kısa süre sonra tekrarlamasıydı. Pekâlâ, bunun çaresi vardı ve aile hekimi Doktor Hinzpeter kendisiyle ilgilendi. Mutlak istirahat tavsiye edildi, buz parçacıkları yutul-

du, öksürük gıcıklarına karşı morfin verildi ve kalbi mümkün olduğunca sakinleştirildi. Fakat iyileşme bir türlü gerçekleşmiyordu ve müstesna güzellikte bir çocuk olan küçük Anton Klöterjahn, muazzam enerjisi ve aldırışsızlığıyla hayattaki yerini fethederken, genç anne yumuşak ve durgun bir ateşle yok oluyor gibi görünüyordu... Dediğimiz gibi, sorun soluk borusuydu, Doktor Hinzpeter'in ağzından çıkınca yüreklerde şaşırtan bir teselli, sakinleştirme, hatta neşelendirme etkisi gösteren bir kelime. Ama akciğer olmasa da, doktor nihayetinde daha ılıman bir iklimi ve bir kaplıcada kalmayı iyileşmenin hızlanması için acilen tavsiye etmiş, "Einfried" Sanatoryumu'nun ve müdürünün ünü de geri kalanı halletmişti.

Durum böyleydi; Herr Klöterjahn bunu, ilgi duyduğunu gösteren herkese bizzat anlatıyordu. Midesi de kesesi kadar iyi durumda olan bir adam gibi yüksek sesle, laubali ve keyifli, dudaklarını genişçe hareket ettirerek, kuzey sahili sakinlerinin yayvan ve buna rağmen hızlı tarzıyla konuşuyordu. Bazı kelimeleri, her ses küçük bir boşalmaya benzercesine dışarı yuvarlıyor ve buna, yerinde bir şakaya güler gibi gülüyordu.

Orta boylu, enli, kuvvetli ve kısa bacaklıydı ve açık sarı kirpiklerle gölgeli deniz mavisi gözleri, genişçe burun delikleri ve nemli dudakları olan dolgun, kırmızı bir yüze sahipti. İngiliz usulü favorileri vardı, tamamen İngiliz usulü giyinmişti; sadece ve sadece başka nerede kalacağını bilmediği için burada kalan ve kendileriyle sabahları İngiliz usulü kahvaltı ettiği İngiliz bir aileye, baba, anne ve *nurse*'leriyle[1] üç tatlı çocuğa, "Einfried"de rastlamış olmaktan mest olmuş görünüyordu. Aslında çok yiyip içmeyi seviyor, gerçek bir mutfak ve mahzen

1. (İng.) Dadı. (Ç.N.)

erbabı olarak görünüyor ve sanatoryum cemiyetini evinde tanıdıklara verilen ziyafetler ve burada bilinmeyen bazı seçkin yemeklerin tasviriyle en dikkat çekici şekilde eğlendiriyordu. Bu esnada gözleri sevinçli bir ifadeyle kısılıyor ve konuşması genizden geliyor, yutaktaki hafif şaplama sesleri bunlara eşlik ediyordu. Başka dünyevi zevklerden de temelde mahrum olmadığını, "Einfried"in misafirlerinden biri, mesleği yazarlık olan biri, onu koridorda gayet yakışıksız tarzda odacı kızın biriyle şakalaşırken gördüğü akşam ispatladı; sözü geçen yazarın gülünç bir tiksinme tavrı gösterdiği küçük, mizahi bir olaydı bu.

Herr Klöterjahn'ın hanımına gelince, kocasına bütün kalbiyle bağlı olduğu apaçık görülebiliyordu. Kocasının söz ve hareketlerini gülümseyerek takip ediyordu: Gülümsemesinde, bazı hastaların sağlam insanlara gösterdikleri aşırı dikkat değil, iyi niyetli hastaların kendilerini sağlıklı hisseden insanlara gösterdikleri sevecen zevk ve katılım vardı.

Herr Klöterjahn "Einfried"de çok kalmadı. Hanımını buraya kadar getirmişti; fakat bir hafta geçip de ona iyi baktıklarını ve emin ellerde olduğunu görünce, durmasına gerek kalmamıştı. Aynı önemde görevleri, büyüyen çocuğu, keza büyüyen işi de onu memlekete geri çağırıyordu; bunlar onu geri dönmeye ve karısını bu mükemmel bakımın tadını çıkarmak üzere orada bırakmaya zorluyordu.

4

Kaç haftadır "Einfried"de yaşayan yazarın adı Spinell'di. Detlev Spinell'in acayip bir görünüşü vardı.

Otuzlarının başında, heybetli yapıda, saçları şakaklarından belirgin şekilde kırlaşmaya başlamış, yuvarlak,

beyaz, biraz şişkin yüzü ise en ufak sakal belirtisi göstermeyen esmer bir adam canlandırın gözünüzde. Yüzü tıraşlı değildi, belli olurdu yoksa; yumuşak, silik ve çocuksu, sadece şurada burada tek tük tüylerle kaplıydı. Ve çok tuhaf görünüyordu. Ela rengi, parlak gözlerinin bakışı mülayim ifadeli, burnu ise yassı ve fazlaca etliydi. Bundan başka Herr Spinell'in Romalılarınki gibi bombeli, gözenekli bir üstdudağı, iri, çürük dişleri ve nadir rastlanır büyüklükte ayakları vardı. Sarsak bacaklı adamlardan biri, ki bilmişin ve şakacının tekiydi, ona arkasından "çürümüş sübyan" adını takmıştı; ama bu hainceydi ve çok isabetli de değildi. İyi ve modaya uygun kıyafetle, uzun siyah ceket ve renkli puanlı bir yelekle dolaşırdı.

Münzeviydi ve kimseyle dostluk kurmazdı. Sadece ara sıra cana yakın, sevimli ve taşkın bir hale bürünürdü ve bu hep, Herr Spinell estetik bir duruma kapıldığında, herhangi güzel bir şeyin görünüşü, iki rengin uyumu, asil biçimli bir vazo, günbatımıyla ışıldayan dağlar onu katıksız bir hayranlığa sürüklediğinde gerçekleşirdi. "Ne güzel!" derdi o zaman, başını yana yatırıp, omuzlarını kaldırıp, ellerini açıp burnuyla dudaklarını buruşturarak. "Tanrım, bakınız, ne güzel!" Ve bu gibi anların heyecanında, ister erkek olsun ister kadın, en mesafeli kimselerin boynuna bodoslama atılabilirdi...

Odasına adımını atan herkesin görebileceği şekilde, masasının üstünde, yazdığı kitap dururdu devamlı. Çok şaşırtıcı bir kapak çizimiyle süslenmiş ve kahve filtresi gibi bir kâğıda, her biri gotik katedral gibi görünen harflerle basılmış, orta çapta bir romandı bu. Fräulein von Osterloh boş bir çeyrek saatini ayırıp bunu okumuş ve "incelikli" bulmuştu, ki bu "çok sıkıcı" hükmünün başka bir yorumuydu. Monden salonlarda, güzide eşyalarla dolu, her türden goblenler, eski mobilyalar, enfes porselenler, paha biçilmez kumaşlar ve sanatkârane mücev-

herlerle dolu şatafatlı kadın odalarında geçiyordu hikâye. Bu nesnelerin tasvirine çok büyük değer verilmişti ve buralarda devamlı burnunu kıvırıp, "Ne güzel! Tanrım, bakınız, ne güzel!" diyen Herr Spinell'i görüyordu insan... Aslında bundan başka hiç kitap yazmamış olması şaşırtıcıydı, çünkü görüldüğü kadarıyla tutkuyla yazıyordu. Günün büyük kısmını odasında yazarak geçiriyor ve postaya nerdeyse her gün bir-iki tane olmak üzere olağanüstü çok mektup veriyordu; kendisinin pek nadir mektup alması ise işin şaşırtıcı ve eğlendirici tarafıydı...

5

Herr Spinell masada Herr Klöterjahn'ın hanımının karşısında oturuyordu. Herkesin katıldığı ilk yemek saatinde, yan kanadın zemin katındaki büyük yemek salonuna biraz fazla gecikmiş, yumuşak bir sesle ortaya selam vermiş ve yerine geçmişti, bunun üzerine Doktor Leander pek resmiyete kaçmadan onu yeni gelenlerle tanıştırmıştı. O da reverans yapıp biraz mahcubiyetle, kıyafetinin daracık kollarından görünen iri, beyaz ve güzel biçimli elleriyle çatalı ve bıçağı oldukça yapmacık bir tavırla kullanarak yemeğe başlamıştı. Sonraları daha serbestleşip rahatça sırasıyla Herr Klöterjahn'ı ve hanımını seyretti. Herr Klöterjahn da yemek süresince, karısının da sevimli tarzıyla iki-üç laf karıştırdığı ve Herr Spinell'in nazikçe cevapladığı, "Einfried"in durumu ve iklimiyle alakalı birkaç soru ve yorum yöneltti. Sesi yumuşak ve oldukça rahattı; ama biraz engelli ve tutuk bir konuşma tarzı vardı, sanki dişleri diline engel oluyordu.

Yemekten sonra, sohbet odasına geçilip Doktor Leander özellikle yeni konuklara afiyet olsun deyince, Herr Klöterjahn'ın hanımı karşısında oturan kişi hakkında bilgi aldı.

"Beyefendinin adı neymiş?" diye sordu... "Spinelli mi? İsmini anlayamadım."

"Spinell... Spinelli değil, hanımefendi. Yok, İtalyan değil, sadece Lemberg'de doğmuş bildiğim kadarıyla..."

"Ne diyordunuz? Yazar mı? Neymiş?" diye sordu Herr Klöterjahn; elleri rahat İngiliz pantolonunun ceplerindeydi, kulağını doktora eğmiş ve bazı insanların yaptığı gibi, dinlerken ağzını açmıştı.

"Evet, bilmiyorum; yazıyor..." diye cevapladı Doktor Leander. "Galiba bir kitap yayımlamış, bir tür roman, gerçekten bilmiyorum..."

Tekrarlanan "bilmiyorum"lar, Doktor Leander'in yazara çok itibar etmediğini ve tüm sorumluluğu reddettiğini ima ediyordu.

"Ama çok ilginç bu!" dedi Herr Klöterjahn'ın hanımı. Şimdiye kadar hiçbir yazarla karşılaşmamıştı.

"E, evet," diye karşılık verdi Doktor Leander yakınlık göstererek. "Belli bir isim yapmış..." Yazardan daha fazla bahsedilmedi.

Fakat biraz sonra, yeni misafirler geri çekilip Doktor Leander de sohbet odasını terk etmek üzereyken, Herr Spinell doktoru alıkoyup bilgi istedi.

"Bu karıkocanın adı nedir?" diye sordu... "Hiçbir şey anlamadım tabii."

"Klöterjahn," diye cevaplayan Doktor Leander yürümeye devam etti.

"Adamın adı ne?" diye sordu Herr Spinell...

"Adları Klöterjahn!" diyen Doktor Leander yola koyuldu. Yazara hiç mi hiç itibar etmiyordu.

6

Herr Klöterjahn'ın memlekete dönüşüne kadar gelmiş miydik? Evet, yine Baltık sahilinde, işi ve çocuğunun, annesine birçok acıya ve soluk borusunda küçük bir rahatsızlığa mal olan bu aldırışsız ve hayat dolu küçük yaratığın yanındaydı. Ama genç kadın geride, "Einfried"de kalmış ve belediye azasının karısı Spatz eski dostuymuş gibi ona yanaşmıştı. Fakat bu, Herr Klöterjahn'ın hanımının diğer misafirlerle de, mesela herkesi hayrete düşürerek (çünkü şimdiye dek hiç kimseyle yakınlık kurmamıştı) ta en baştan olağanüstü bir bağlılık ve hatırşinaslık gösteren ve sıkı günlük düzenin izin verdiği boş saatlerinde memnuniyetle lafladığı Herr Spinell'le, iyi bir arkadaşlık sürdürmesine engel olmuyordu.

Herr Spinell ona muazzam bir temkin ve saygıyla yaklaşıyor, onunla özenle alçalttığı sesiyle konuşuyordu, öyle ki belediye azasının kulaklarından hasta karısı Spatz, söylediklerinden çoklukla hiçbir şey anlamıyordu. İri ayaklarının ucuyla Herr Klöterjahn'ın hanımının nazlıca, gülümseyerek yaslandığı koltuğa yürüyor, iki adımlık mesafede duruyor, bir bacağını diğerinin arkasında ve vücudunu öne eğerek biraz engelli ve tutuk tarzıyla sessiz, inandırıcı ve muhatabının yüzünde yorgunluk ve bıkkınlık belirtisi fark edilecek olsa her an aceleyle geri çekilmeye ve kaybolmaya hazır vaziyette konuşuyordu. Ama canını sıkmıyordu onun; kadın onu kendisiyle belediye azasının karısının yanına oturmaya davet ediyor, ona herhangi bir soru yöneltip sonra da gülümseyerek ve merakla söylediklerini dinliyordu, çünkü sesi bazen şimdiye kadar hiç rastlamadığı şekilde eğlenceli ve tuhaf geliyordu.

"Siz neden 'Einfried'desiniz acaba?" diye sordu. "Hangi tedaviden yararlanıyorsunuz, Herr Spinell?"

"Tedavi mi? Biraz elektrik veriyorlar. Yok, konuşmaya değmez. Hanımefendi, size neden burada olduğumu söyleyeyim. Tarzımdan dolayı."

"Ah!" dedi Herr Klöterjahn'ın hanımı, çenesini eline dayayıp bir şey anlatmak istediği zaman çocuklara yapıldığı gibi abartılı bir merakla ona döndü.

"Evet, hanımefendi. 'Einfried' tamamıyla ampir tarzındadır, bana söylediklerine göre burası vaktiyle şatoymuş, yazlık köşkmüş. Bu yan kanat sonraki zamanlarda inşa edilmiş ama ana bina eski ve hakiki. Öyle anlar oluyor ki ampirden vazgeçemiyor, azıcık miktar sağlığa ulaşmak için buna mutlaka ihtiyaç duyuyorum. İnsanın keyfi yakışıksızlığa varacak kadar yumuşak ve rahat mobilyalar arasında başka oluyor, bu muntazam masalar, koltuklar ve kumaşlar arasında başka oluyor... Bu aydınlık ve sertlik, bu soğuk, haşin sadelik ve ısmarlama disiplin bana duruş ve vakar bahşediyor, hanımefendi, uzun vadede iç temizliği ve tazelenmeyle sonuçlanıyor, ahlakımı artırıyor, şüphesiz..."

"Evet, acayip," dedi. "Hem gayret edince anlıyorum bunu."

Bunun üzerine adam, herhangi bir gayretin işe yaramayacağı karşılığını verdi ve sonra beraberce güldüler. Belediye azasının karısı Spatz da güldü ve tuhaf buldu bunu; ama anladığını söylemedi.

Sohbet odası geniş ve güzeldi. Sarsak bacaklı adamlarla diğerlerinin eğlendiği bitişikteki bilardo odasının yüksek, beyaz kanatlı kapısı ardına kadar açık duruyordu. Diğer taraftan bir cam kapı geniş bir teras ve bahçe manzarası sunuyordu. Bunun yan tarafında bir piyano duruyordu. Şeker hastası generalin diğer birkaç adamla vist oynadığı yeşil örtülü bir oyun masası mevcuttu. Kadınlar kitap okuyor, el işiyle uğraşıyorlardı. Döküm soba ısıtmayı temin ediyordu ama içinde kor kırmızı kâğıttan

şeritlerin yapıştırıldığı taklit kömürler duran şık şöminenin önünde rahat sohbet yerleri vardı.

"Erkenci birisiniz, Herr Spinell," dedi Herr Klöterjahn'ın hanımı. "Sizi tesadüfen iki-üç defa saat sabah yedi buçukta binadan çıkarken gördüm."

"Erkenci mi? Ah, büyük bir farkla, hanımefendi. Mesele şu ki, aslında uzun uyuyan biri olduğum için erken kalkıyorum."

"Bunu açıklamanız lazım, Herr Spinell!" Belediye azasının karısı Spatz da açıklama istiyordu.

"Peki... insan erkenciyse, bana öyle geliyor ki çok da erken kalkmasına gerek yoktur. Vicdan, hanımefendi... vicdan işi fenadır! Ben ve benim gibiler, biz hayatımız boyunca vicdanımızla uğraşırız ve onu şu bu derken aldatmak ve ona küçük, zekice bahaneler uydurmakla işimiz başımızdan aşkındır. Ben ve benim gibiler, biz yararsız varlıklarızdır ve birkaç iyi saat dışında yararsızlığımızın bilinciyle sürüklenerek yaralanır ve hasta oluruz. Yararlı olandan nefret ederiz, bunun adi ve nahoş olduğunu biliriz ve bu hakikati, insanın mutlaka ihtiyacı olduğu hakikatleri savunduğu gibi savunuruz. Ve buna rağmen tek sağlam noktamız kalmayana dek vicdan azabı içimizi kemirir. Buna iç varlığımızın, dünya görüşümüzün, çalışma şeklimizin... korkunç sağlıksız, yiyip bitiren, harap eden bir etkisi olması da eklenir ve bu, durumu daha da fenalaştırır. Küçük, yatıştırıcı çareler de vardır, olmasalar insan tahammül edemezdi zaten. Mesela hayatını sürdürürken belli bir nezaket ve titizlik bazılarımız için elzemdir. Sabahın köründe kalkmak, soğuk bir banyo ve dışarıda karlarda gezinti... Bu belki bir saatliğine kendimizden memnun olmamızı sağlar. Olduğum gibi davransam, öğleden sonraya kadar yatakta yatardım, inanın bana. Erken kalkıyorsam, bu aslında ikiyüzlülüktür."

"Yok, neden ki, Herr Spinell! Ben buna nefsini yen-

mek derim... Değil mi, Frau Spatz?" Belediye azasının karısı Spatz da buna nefsini yenme diyordu.

"Ha ikiyüzlülük, ha nefsini yenme, hanımefendi! Hangi kelimeyi seçerseniz artık. Öyle üzücü, dürüst bir tabiatım var ki..."

"İşte bu. Kesinlikle fazlasıyla üzülüyorsunuz."

"Evet, hanımefendi, çok üzülüyorum."

Güzel hava devam etti. Çevre, dağlar, bina ve bahçe beyaz, sert ve temiz, rüzgâr uğultusu ve parlak donukluk, göz alıcı bir aydınlık ve mavimsi gölgeler içindeydi ve hadsiz hesapsız pırıltılı ışık tanelerinin, ışıldayan kristallerin dans eder göründüğü hafif mavilikteki gök, hepsinin üzerinde kusursuzca kubbeleniyordu. Böyle zamanlarda Herr Klöterjahn'ın hanımının durumu idare ederdi; ateşi yoktu, neredeyse hiç öksürmüyor ve pek direnç göstermeden yemek yiyordu. Sıkça, kural gereği, saatler boyu terastaki güneşli donda yatıyordu. Tamamen battaniyelere ve kürklere sarılı, karda oturuyor ve soluk borusuna yarasın diye ümitle temiz, demir gibi havayı soluyordu. Sonra bazıları Herr Spinell'in, kalın giyimli ve ayaklarına olağanüstü bir büyüklük kazandıran kürklü ayakkabılarla bahçede dolaştığını fark ediyordu. Dikkatli adımlarla ve kollarında belli bir temkin ve tutulmuş gibi edalı bir tavırla karda yürüyor, terasa gelince ona saygıyla selam veriyor ve küçük bir sohbet başlatmak üzere alt basamakları çıkıyordu.

"Bugün, sabah gezintimde güzel bir kadın gördüm... Tanrım, ne güzeldi!" dedi, başını yana yatırıp ellerini açtı.

"Sahi mi, Herr Spinell? Anlatsanıza onu bana!"

"Yok, yapamam bunu. Yoksa size doğru olmayan bir tasvir sunmuş olurum. Kadını geçerken gözümün kenarıyla süzdüm, sahiden görmedim yani. Ama algıladığım silik gölgesi, hayal gücümü hareketlendirmeye ve hafızama güzel bir suretini almama yetti... Tanrım, çok güzel!"

Güldü. "Sizin güzel kadınları seyretme tarzınız bu mu, Herr Spinell?"

"Evet, hanımefendi; ve bu, suratlarına kaba saba ve gerçek hırsıyla dik dik bakmamdan ve kusurlu bir gerçeklik izlenimi edinmemden daha iyi bir tarz..."

"Gerçek hırsıyla... Tuhaf bir söz bu! Esaslı bir yazar sözü, Herr Spinell! Ama beni etkiliyor, söylemiş olayım. İçinde biraz anladığım bazı şeyler, var olan en saygın şey olmasına, evet saygınlığın kendisi olmasına rağmen gerçeğe bile saygı sunan bağımsız ve serbest bir şey var... Sonra bu sözde elle tutulanın dışında bir şey, daha narin bir şey olduğunu kavrıyorum..."

Elini yumruk yapıp sallayarak yapmacık bir gülümsemeyle çürük dişlerini gösterip aniden sesinde tuhaf bir sevecenlikle, "Sadece bir yüz bilirim," dedi... "Asil gerçeğini hayalimle düzeltmek istememin günah olacağı, seyretmek, üzerinde kalmak istediğim, hem dakikalar, saatler değil, hayatım boyunca kendimi içinde kaybetmek ve bu yüzden dünyevi her şeyi unutmak istediğim bir yüz bilirim..."

"Evet evet, Herr Spinell. Yalnız Fräulein von Osterloh'un kulakları kepçe gibi."

Sustu ve iyice büküldü. Tekrar doğrulduğunda gözleri mahcup ve acı bir ifadeyle ve hastalıklı bir şekilde şeffaf gibi duran alnının duruluğunda çatallanan küçük, tuhaf süt mavi damarcığın üzerinde bekliyordu.

7

Tuhaf bir adam, olağanüstü tuhaf bir adam! Herr Klöterjahn'ın hanımı ara sıra onun hakkında böyle düşünüyordu, zira düşünmek için çok vakti vardı. İster hava değişiminin etkisini yitirmeye başlamasından, ister müspet zarar veren bir etkinin ona dokunmasından olsun:

Hali kötüleşmişti, soluk borusunun durumu da mükemmel değildi, kendini zayıf, yorgun, iştahsız hissediyor, sıkça ateşi çıkıyordu; Doktor Leander ona kesin bir şekilde istirahat, durgunluk ve dikkat tavsiye etmişti. Bu yüzden yatmak zorunda olmadığı zamanlar belediye azasının karısı Spatz'ın eşliğinde oturuyor, sakin davranıyor ve kucağında işlemediği el işiyle şu veya bu düşüncenin peşine takılıyordu.

Evet, bu garip Herr Spinell onu düşündürüyordu ve acayip olan, sadece onun değil kendi kişiliği hakkında da düşündürüyordu; bir şekilde içinde tuhaf bir merak, kendi varlığı hakkında önceleri bilmediği bir ilgi uyandırıyordu. Günün birinde konuşurken demişti ki:

"Hayır, kadınlar esrarlı varlıklardır... kadın ne kadar az farklı olursa, insan o kadar az önünde durmaktan ve şaşırmaktan vazgeçebilir. İşte harika bir yaratık, nadide bir kız, sisten bir varlık, masal gibi bir rüya. Ne yapar peki? Gidip kendini panayır herkülüne, kasap çırağına kaptırır. Koluna girip yürür, belki de kafasını omzuna dayayıp buğulu gözlerle gülümseyerek etrafına bakınır. Evet, bu manzara hakkında yorun kafanızı! dercesine. Biz de yoruyoruz kafamızı."

Herr Klöterjahn'ın hanımı bu konuşmayı defalarca düşünmüştü.

Başka bir gün de aralarında belediye azasının karısı Spatz'ı hayrete düşüren şu konuşma geçmişti.

"Acaba adınızın ne olduğunu, (biraz ukalaca olacak ama) sizi nasıl çağırdıklarını sorabilir miyim, hanımefendi?"

"Adım Klöterjahn ya, Herr Spinell!"

"Hım. Bunu biliyorum. Veya daha ziyade, yalanlıyorum bunu. Sizin kendi adınızı, kızlık adınızı kastediyorum tabii. Hanımefendi, adil olup size 'Frau Klöterjahn' diyen kişinin kırbacı hak ettiğini kabul edeceksinizdir."

Öyle içten gülmüştü ki, kaşının üstündeki mavi damarcık korkutucu derecede belirginleşmiş ve narin, tatlı yüzüne insanı kaygıya düşüren bir zahmet ve telaş ifadesi vermişti.

"Hayır! Katiyen, Herr Spinell! Kırbaç mı? 'Klöterjahn' size bu kadar mı korkunç geliyor?"

"Evet, hanımefendi, bu adı ilk işittiğimden beridir tüm kalbimle nefret ediyorum ondan. Komik ve feci çirkin, insanın gelenekleri bu kadar ileri götürüp size kocanız beyefendinin ismini vermesi barbarlık ve alçaklıktır."

"Peki, ya 'Eckhof'? Eckhof daha mı güzel? Babamın ismi Eckhof'tur."

"Ah, bakınız! 'Eckhof' bambaşka bir şey! Eckhof adında büyük bir aktör bile var. Eckhof olur. Sadece babanızı andınız. Anneniz hanımefendi..."

"Evet; annem ben küçükken ölmüş."

"Ah. Bana biraz daha kendinizden bahseder misiniz, rica etsem? Sizi yoracaksa, istemem. O zaman siz dinlenirsiniz, ben de size geçen seferki gibi Paris'ten bahsederim. Ama alçak sesle de konuşabilirsiniz, evet, fısıldamanız her şeyi daha da güzel kılacaktır... Bremen'de doğmuştunuz?" Bu soruyu saygı dolu ve okkalı bir ifadeyle, sanki Bremen benzersiz bir şehir, isimsiz maceralar ve gizli kalmış güzelliklerle dolu, orada doğmanın insana gizemli bir yücelik bahşettiği bir şehir gibi adeta hiç vurgu yapmadan sormuştu.

"Evet, düşünün!" dedi elinde olmadan. "Bremenliyim."

"Bir defasında oraya gitmiştim," dedi düşünceli bir halde.

"Oraya da mı gittiniz? Daha neler, Herr Spinell, Tunus ile Spitzberg[1] arasında her yeri gördünüz herhalde!"

1. Kuzey Okyanusu'nda Norveç'e bağlı takımadalar. (Ç.N.)

"Evet, bir defasında oraya gitmiştim," diye tekrarladı. "Bir akşam, birkaç saatliğine. Sivri çatılarının üzerinden ayın ters ve tuhaf şekilde durduğu eski, dar bir cadde hatırlıyorum. Sonra içi şarap ve küf kokan bir mahzene gitmiştim. Çok kalıcı bir hatıra..."

"Sahi mi? Nerde olabilir bu? Evet, böyle gri bir sivri çatılı evde, takırdayan döşemeleri ve beyaza boyalı koridorları olan eski bir tüccar evinde doğdum ben."

"Babanız beyefendi tüccar öyleyse?" diye sordu biraz duraksayarak.

"Evet. Ama ayrıca, aslında ilk planda sanatçıdır."

"Ah! Ah! Nasıl?"

"Keman çalar... Ama bunun pek önemi yok. Asıl mesele, Herr Spinell, nasıl çaldığı! Bazı tonları, gözyaşları acayip bir şekilde yanarak gözlerime hücum etmeden dinleyemezdim. İnanmıyorsunuz..."

"İnanıyorum! Ah, hem nasıl inanıyorum! Söyleyiniz bana, hanımefendi: Sizinki eski bir aile galiba? Nesillerce o gri sivri çatılı evde yaşadılar, çalıştılar ve ruhlarını teslim ettiler muhtemelen?"

"Evet. Neden soruyorsunuz ki?"

"Çünkü pratik, sıradan ve sıkıcı gelenekten bir ailenin, günlerinin sonuna doğru kendini bir de sanatla nurlandırmasına seyrek rastlanmaz."

"Sahi mi? Evet, babama gelince o, kendine sanatçı deyip şöhretiyle yaşayan bazı kimselerden daha fazla sanatçıdır kesinlikle. Ben sadece biraz piyano çalarım. Ama artık yasak; fakat eskiden, henüz baba evindeyken çalardım. Babamla birlikte çalardık... Evet, tüm o yıllar sevimli birer hatıradır; özellikle evin arkasındaki bahçe, bizim bahçemiz. Acınacak şekilde yabanlaşmış, ot bürümüştü ve etrafı dökülen, yosun tutmuş duvarlarla çevriliydi; ama bahçeye cazibesini tam da bu veriyordu. Ortada, gür süsen çelenkleriyle çevrili bir fıskiye vardı. Ya-

zın orda arkadaşlarımla uzun saatler geçirirdim. Hepimiz fıskıyenin etrafındaki küçük katlanır sandalyelere otururduk..."

"Ne güzel!" diyen Herr Spinell omuzlarını kaldırdı. "Oturup şarkı mı söylüyordunuz?"

"Yok, çoğunlukla oya yapardık."

"Şüphesiz... Şüphesiz..."

"Evet, oya yapıp gevezelik ediyorduk, altı arkadaşımla ben..."

"Ne güzel! Tanrım, duyunuz, ne güzel!" diye bağırdı Herr Spinell, yüzü tamamen buruşmuştu.

"Bunun nesini bu kadar güzel buluyorsunuz, Herr Spinell!"

"Ah, şunu, sizden başka altı kişi vardı, siz bu rakama dahil değildiniz, bilakis içlerinden adeta kraliçe gibi öne çıkıyordunuz... Altı arkadaşınızın önünde fevkaladeydiniz. Görünmez ama anlamlı küçük altın bir taç saçınızda duruyor ve parlıyordu..."

"Hayır, saçmalık, taç falan yoktu..."

"Vardı, gizliden parlıyordu. Ben görürdüm *onu*, şayet o saatlerden birinde fark edilmeden çalılıkta durmuş olsaydım ben tacı saçınızda belirgin şekilde görürdüm..."

"Tanrı bilir, ne görürdünüz. Ama orada duran siz değildiniz, aksine müstakbel kocam duruyordu orada, babamla birlikte fundalıktan çıkmıştı. Korkarım, gevezeliğimizden pek çok şey duymuşlardı..."

"Demek kocanız beyefendiyle tanıştığınız yer orasıydı, hanımefendi?"

"Evet, onunla orada tanıştım!" dedi yüksek sesle ve neşeli, gülerken de süt mavi damarcık zahmetle ve tuhafça kaşının üzerinde belirginleşiyordu. "Babamı işyerinde ziyaret etmiş, biliyor musunuz. Ertesi gün akşam yemeğine davetliydi ve üç gün sonra da evlenme teklif etti."

"Gerçekten! Her şey bu kadar olağanüstü hızlı mı gelişti?"

"Evet... Yani, bundan sonrası biraz daha yavaştı. Çünkü babam evlenmemizi pek istemiyordu, anlıyorsunuz ve uzunca bir düşünme süresi şart koştu. Birincisi onun yanında kalmamı tercih ediyordu ve bir de başka çekinceleri vardı. Ama..."

"Ama?"

"Ama ben istiyordum işte," dedi gülümseyerek, süt mavi damarcığı sıkıntı veren, hastalıklı bir ifadeyle tüm sevimli çehresine hâkim olmuştu.

"Ah, siz istediniz."

"Evet ve gördüğünüz üzere gayet sağlam ve hatırı sayılır bir irade gösterdim..."

"Gördüğüm üzere. Evet."

"... öyle ki babam sonunda razı olmak zorunda kaldı."

"Ve siz de onu ve kemanını terk ettiniz, eski evi, yabani bahçeyi, fıskıyeyi ve altı arkadaşınızı terk edip Herr Klöterjahn'la göçtünüz."

"Ve göçtüm... Garip bir ifade tarzınız var, Herr Spinell! Neredeyse İncil gibi! Evet, her şeyi terk ettim, çünkü tabiat kanunu bu."

"Evet, böyle olsa gerek."

"Ve bir de mutluluğum söz konusuydu."

"Elbette. Ve mutluluk geldi..."

"Mutluluk, Herr Spinell, küçük Anton'u, küçük Antonumuzu yanıma ilk getirdikleri ve tüm gücü ve sağlığıyla, küçük sağlıklı ciğerleriyle avazı çıktığı kadar bağırdığı zaman geldi..."

"Küçük Antonunuzun sağlığından bahsettiğinizi ilk kez duymuyorum, hanımefendi. Olağanüstü sağlıklı olmalı herhalde?"

"Öyledir. Aynı kocama benzer!"

"Ya! Evet, böyle oldu demek. Artık adınız Eckhof değil de başka bir şey ve küçük, sağlıklı Anton'a sahipsiniz, biraz da soluk borusundan şikâyetçisiniz."

"Evet. Ve Siz de bütünüyle esrarlı bir insansınız, Herr Spinell, sizi temin ederim..."

"Evet, böyle değilseniz Tanrı cezamı versin!" dedi kendisi de orada bulunan belediye azasının karısı Spatz.

Ama bu konuşma da Herr Klöterjahn'ın hanımını defalarca meşgul etti. Ne kadar ifadesiz olsa da aslında kendi hakkındaki düşüncelerini besleyen bir şeyler barındırıyordu. Ona dokunan zararlı etki bu muydu? Halsizliği arttı, sıklıkla ateşi çıkıyordu, yumuşak bir neşe hissiyle içinde bulunduğu, kendisini düşünceli, suni, kendini beğenmiş, biraz da incinmiş bir ruh haliyle teslim ettiği sessiz bir yangı. Yatağında olmadığı ve Herr Spinell'in iri ayaklarının ucuna basarak yanına geldiği, iki adımlık bir mesafede durduğu ve bir bacağını arkaya atıp vücudunun öne eğerek, sanki çekingen bir ayinle onu yumuşakça yukarılara kaldırıyor ve hiçbir tiz sedanın, hiçbir dünyevi temasın ona ulaşmaması gereken buluttan yataklara yatırıyormuş gibi saygıyla alçalttığı sesiyle kendisiyle konuştuğu zamanlar..., o zaman Herr Klöterjahn'ın, "Dikkat, Gabriele, *take care*, meleğim, ağzını da kapalı tut" demeyi âdet edindiği tavrı hatırlardı, sanki birisinin omzuna sert ve iyi niyetle vuruyormuş gibiydi. Fakat sonra, halsizlik ve neşe içinde Herr Spinell'in ona hizmet ederek hazırladığı buluttan yataklarda yatmak üzere bu hatıradan hızla yüz çevirirdi.

Günün birinde ansızın onunla geçmişi ve gençliği hakkında yaptığı küçük sohbete döndü.

"Demek Herr Spinell," diye sordu, "sizin tacı gördüğünüz doğru?"

Ve bu muhabbet on dört gün öncesinde geçmiş olmasına rağmen adam konunun ne olduğunu hemen an-

lamış ve ona etkili sözlerle, o zamanlar altı arkadaşının arasında otururken, küçük tacın parıldadığını, onun saçında gizlice parıldadığını gördüğünü temin etti.

Birkaç gün sonra sanatoryumdaki misafirlerden biri küçük Anton'unun evde keyfinin nasıl olduğunu sordu nezaketen. O ise yakınında bulunan Herr Spinell'e hızlı bir bakış fırlatıp biraz sıkılmışçasına cevap verdi:

"Teşekkürler; nasıl olsun ki? O da kocam da iyiler."

8

Şubat sonu, geçen önceki günlere göre daha saf ve ışıltılı, donlu bir günde "Einfried"de sadece coşkunluk havası vardı. Kalp hastaları kızarmış yanaklarıyla aralarında sohbet ediyor, şeker hastası general, delikanlı gibi kendi kendine şarkı söylüyordu ve sarsak bacaklı adamlar da tamamen kendilerinden geçmişlerdi. Ne oluyordu? Dağlara doğru çıngırak sesi ve kamçı şaklamasıyla hep birlikte bir kızak gezisi yapılacaktı: Doktor Leander hastalarının kafası dağılsın diye böyle bir karar vermişti.

Tabii "ağır vakalar" evde kalacaktı. Zavallı "ağır vakalar"! Herkes birbirine başını sallamış ve onları hiçbir şeyden haberdar etmemek üzere sözleşmişti; biraz merhamet ve dikkat göstermek genel olarak iyi gelmişti. Ama bu eğlenceye pekâlâ katılabilecekler hastalardan bazıları da gitmemeye karar verdi. Fräulein von Osterloh'a gelince onun zaten mazereti vardı. Onun gibi görev içinde boğulan biri kızak partisini düşünemezdi bile. Sanatoryumun idaresi, varlığını şart koşuyordu adeta ve kısaca: o da "Einfried"de kaldı. Ama Herr Klöterjahn'ın hanımının da evde kalmak istediğini açıklaması herkesi gücendirmişti. Doktor Leander temiz hava gezisinin etkisini görmesi hususunda onu boşuna ikna etmeye çabalıyordu; keyifsiz olduğunu, migreni tuttuğunu, kendini takat-

siz hissettiğini iddia ediyordu ve işin oluruna bırakılması lazımdı. Fakat bilmiş ve şakacı adam bunu şu lafı söylemek için kendine bahane etti:

"Dikkat buyurun, şimdi çürümüş sübyan da gelmez."

Ve haklı çıktı, zira Herr Spinell bu öğleden sonra çalışmak istediği haberini yolladı; şüpheli faaliyeti için "çalışmak" lafını kullanmaktan zevk alıyordu. Hem kimse de gelmemesinden yakınmadı ve belediye azasının karısı Spatz'ın, yolculukta onu deniz tuttuğundan genç arkadaşına eşlik etmeye karar vermesi de aynı kolaylıkla unutuldu.

Bugün daha saat on ikiye gelirken yedikleri öğle yemeğinden hemen sonra kızaklar "Einfried"in önüne çekilmişti bile; canlı gruplar halinde, sıkı giyinilmiş, meraklı ve heyecanlı misafirler bahçede dolanıyordu. Yola çıkanları seyretmek için Herr Klöterjahn'ın hanımı terasa çıkan cam kapıda belediye azasının karısı Spatz'la, Herr Spinell de odasının penceresinde duruyordu. Şakalar ve kahkahalarla en iyi yerler için nasıl küçük mücadeleler verildiğini, boynunda boa kürküyle Fräulein von Osterloh'un oturakların altına yiyecek dolu sepetler koymak için bir koşumdan diğerine gidişini, alnına inmiş kürklü şapkasıyla Doktor Leander'in parlayan gözlük camlarından her şeyi tekrar gözden geçirişini, sonra kendisinin de yerine oturup yola çıkış işaretini verişini seyrediyorlardı... Atlar harekete geçti, birkaç kadın ciyaklayıp devrildi, çıngıraklar çınladı, kısa saplı kırbaçlar şakladı ve uzun ipleri karda taban demirinin arkasından sürüklendi, Fräulein von Osterloh bahçe kapısında duruyordu ve kayan araçlar şose yolun dönemecinde kaybolana, neşeli gürültü yok olana dek mendilini salladı. Sonra bekleyen işlerine koşturmak üzere bahçeden geçerek geri döndü, diğer iki kadın cam kapıyı terk etti ve hemen hemen aynı zamanda Herr Spinell de dışarı baktığı yerden ayrıldı.

"Einfried"de sessizlik hüküm sürüyordu. Geziden dönmeleri akşamdan önce beklenmiyordu. "Ağır vakalar" odalarında yatıyor ve acı çekiyorlardı. Herr Klöterjahn'ın hanımı yaşlıca arkadaşıyla kısa bir gezintiye çıkmış, sonra da odalarına geri dönmüşlerdi. Herr Spinell de kendi odasında bulunuyor ve kendi tarzında oyalanıyordu. Herr Spinell açık çayını alırken, kadınlara da saat dörde doğru yarımşar litre süt getirilmişti. Bundan kısa zaman sonra Herr Klöterjahn'ın hanımı odasını belediye azasının karısı Spatz'dan ayıran duvara vurup dedi ki:

"Aşağı, sohbet odasına inmez miyiz, Frau Spatz? Burada daha ne yapayım bilmiyorum."

"Hemen, tatlım!" diye cevap verdi belediye azasının karısı. "Ben müsaadenizle çizmelerimi giyeyim. Biraz yatıyordum da."

Bekledikleri gibi sohbet odası boştu. Kadınlar şöminenin oraya yerleşti. Belediye azasının karısı Spatz bir parça etamine çiçek nakışı yapıyordu, Herr Klöterjahn'ın hanımı da iğnesini birkaç defa batırdı, ardından el işini kucağına bırakıp koltuğunun kolçağı üzerinden boşluğa doğru hayallere daldı. En nihayetinde insanın ağzını açmasına değmeyecek bir laf etti; ama belediye azasının karısı buna rağmen "Efendim?" diye sorunca aşağılanırcasına tüm cümleyi tekrarlamak zorunda kaldı. Belediye azasının karısı tekrar "Efendim?" diye sordu. Fakat o an holden ayak sesleri geldi, kapı açıldı ve Herr Spinell içeri girdi.

Daha eşikteyken yumuşak sesiyle, "Rahatsız ediyor muyum?" diye sordu, bu esnada sadece Herr Klöterjahn'ın hanımına bakıyordu ve ince ve salınırcasına bir tarzla öne eğilmişti... Genç kadın cevap verdi: "Ay, neden ki? Birincisi bu oda herkese açık olarak düşünülmüş, hem neyimizi rahatsız edeceksiniz ki. Ben de Frau Spatz'ı sıkıyorum hissine kapılmıştım zaten..."

Buna karşılık verecek bir şey bulamadı, bilakis sade-

ce gülümseyerek çürük dişlerini gösterip kadınların bakışı altında oldukça tutuk adımlarla cam kapıya kadar gitti, orada durup biraz terbiyesiz bir şekilde kadınlara arkasını dönerek dışarı baktı. Sonra yarı arkasına döndü, ama hâlen bahçeye bakmaya devam ederken dedi ki: "Güneş gitti. Gökyüzü fark ettirmeden kapanıverdi. Hava kararmaya başlıyor bile."

"Sahiden, evet, her şey gölgelendi," diye cevap verdi Herr Klöterjahn'ın hanımı. "Görünüşe bakılırsa bizim gezginler kara yakalanacak. Dün bu vakitlerde daha gündüzdü; şimdiyse hava kararıyor."

"Ah," dedi, "bütün bu aydınlık haftalardan sonra karanlık gözlere iyi geliyor. Güzeli ve sıradanı aynı sırnaşık açıklıkla ışıldatan bugüneşe sonunda biraz kapandığı için neredeyse minnettarım."

"Güneşi sevmez misiniz, Herr Spinell?"

"Ressam olmadığım için... Güneş olmayınca insan daha içine dönüyor. Kalın, beyazımsı gri bir bulut tabakası. Belki de yarın ılık hava olacağına işarettir. Bir de o tarafta daha fazla el işinize bakmamanızı tavsiye ederim, hanımefendi."

"Ah, endişelenmeyin, bakmıyorum zaten. Ama ne yapacağız şimdi?"

Adam bir kolunu enstrümanın kapağına dayayarak piyanonun önündeki dönen koltuğa oturmuştu. "Müzik..." dedi. "Keşke biraz müzik dinleyebilseydik! Bazen İngiliz çocuklar küçük *niggersong*'lar[1] söylüyor, hepsi bu."

"Dün öğleden sonra Fräulein von Osterloh da alelacele 'Klosterglocken'ı çaldı," diye belirtti Herr Klöterjahn'ın hanımı.

"Ama siz çalıyorsunuz ya, hanımefendi," dedi rica

1. (İng.) Zenci şarkısı. (Ç.N.)

edercesine ve ayağa kalktı... "Eskiden her gün babanızla müzik çalıyordunuz."

"Evet, Herr Spinell, eskidendi bu! Fıskıye başındaki zamanlar, anlıyorsunuz ya..."

"Bugün çalınız öyleyse!" diye rica etti. "Bu seferliğe mahsus birkaç ritim bağışlayın! Nasıl susadım buna, bir bilseniz..."

"Hem aile hekimimiz hem de Doktor Leander bunu bana kesinlikle yasakladılar, Herr Spinell."

"Onlar burada değil, ne biri ne öteki! Özgürüz... Özgürsünüz, hanımefendi! Birkaç küçük akor..."

"Hayır, Herr Spinell, olmaz. Kim bilir benden nasıl harikalar bekliyorsunuzdur! Bense bildiklerimi unuttum, inanın bana. Ezbere neredeyse hiçbir şey çalamam."

"Ah, o zaman şu neredeyse-hiçbir-şeyi çalınız! Hem burası nota kaynıyor, işte, piyanonun üstünde. Yok, bu bir şeye yaramaz. Ama burada Chopin var..."

"Chopin mi?"

"Evet, noktürnler. Artık sadece mumları yakmam eksik kaldı..."

"Çalacağımı sanmayınız, Herr Spinell! Çalamam. Ya bana zarar verirse?!"

Sesi kesildi. İri ayakları, uzun, siyah frakı ve kır saçlı, silik, tüysüz kafasıyla piyanodaki iki mumun ışığında duruyordu ve ellerini aşağı sarkıtmıştı.

"Peki, artık rica etmiyorum," dedi nihayet sessizce. "Kendinize zarar vermekten korkuyorsanız, hanımefendi, parmaklarınızla seslenecek güzelliği ölü ve dilsiz bırakın. Her zaman bu kadar makul davranmazdınız; en azından kendinizi güzelliğe vermeniz gerektiğinde dinlemezdiniz. Vücudunuz için endişe duymuyordunuz ve fıskıyeyi terk edip altın tacı çıkarırken daha tereddütsüz ve sağlam bir irade gösterdiniz... Dinleyin," dedi ara verdikten sonra, sesi daha da derinleşti, "şimdi buraya otu-

rup babanız yanınızdayken ve kemanı sizi ağlatan o nağmeleri çıkarırkenki gibi çalarsanız... o zaman küçük altın taç saçınızda gizliden parlarken görülebilir yine..."

"Sahi mi?" diye sordu ve gülümsedi... Tesadüfen bu kelimeyi söylerken sesi de yarı kısık yarı vurgusuz çıkarak sekteye uğradı. Öksürüp ardından dedi ki: "O elinizdekiler gerçekten Chopin'in noktürnleri mi?"

"Elbette. Kapakları açık ve her şey hazır."

"Pekâlâ, o zaman Tanrı'nın adıyla onlardan birini çalacağım," dedi. "Ama sadece birini, duyuyor musunuz? Sonra zaten ebediyen başkasını istemeyeceksinizdir."

Böylece kalktı, el işini kenara koyup piyanoya yürüdü. Üzerinde birkaç ciltli nota kitabının durduğu dönen koltukta yerini aldı, mumları düzeltip notaları karıştırmaya başladı. Herr Spinell yan tarafına bir sandalye çekip müzik hocası gibi yanına oturmuştu.

Opus 9, numara 2, mi bemol majör noktürnü çalıyordu. Gerçekten bazı bildiklerini unuttuysa da icrası eskiden ustaca olmalıydı. Piyano oldukça vasattı, ama daha ilk birkaç vuruştan sonra onu emin bir zevkle kullanmayı becerdi. Ton ayrımlarında asabi bir anlayış ve ritmik hareketlilikte fantastiğe kaçan bir sevinç gösteriyordu. Vuruşu hem kesin hem yumuşaktı. Melodi ellerinin altında son tatlılığını şakıyor, süslemeler duraksayan bir letafetle uzuvlarına dolanıyordu.

Geldiği günkü başını ve ellerini mucizevî şekilde narin gösteren plastik kadife süslemeli koyu renk, ağır bluzu giyiyordu. Çalarken yüz ifadesi değişmiyordu ama dudaklarının kenarları daha belirginleşiyor, göz kuyruklarının gölgeleri derinleşiyormuş gibi görünüyordu. Bitirdiğinde ellerini kucağına koydu ve notalara bakmaya devam etti. Herr Spinell sessiz ve kıpırtısız oturuyordu.

Bir noktürn daha çaldı, bir ikincisini, bir üçüncüsü-

nü daha. Sonra ayağa kalktı, ama sadece piyanonun üst kapağında yeni notalar aramak için.

Herr Spinell'in aklına dönen koltukta duran siyah kartonlardaki ciltleri araştırmak geldi. Aniden anlaşılmaz bir ses çıkardı ve iri, beyaz elleri bu ihmal edilmiş kitaplardan birinin üzerinde tutkuyla gezindi.

"Mümkün değil! Doğru olamaz!.." dedi... "Yine de yanılmıyorum!.. Ne olduğunu biliyor musunuz?.. Burada duranın?.. Elimde tuttuğum şeyin?.."

"Nedir o?" diye sordu.

Sessizce kapak sayfasını gösterdi ona. Sapsarı kesilmişti, kitabı bırakıp titreyen dudaklarla ona baktı.

"Hakikaten mi? Bu nasıl gelmiş buraya? Veriniz şunu," deyip notaları sehpaya koydu, oturdu ve bir an sessizlikten sonra ilk sayfadan başladı.

Herr Spinell öne uzanmış, ellerini dizlerinin arasında kavuşturmuş, eğik kafasıyla yanında oturuyordu. Kadın başlangıcı yayarak ve ıstırap veren bir yavaşlıkla, her bir figürün arasında uzun uzun aralar vererek çaldı. Hasret motifinin, gecenin içinde yalnız ve şaşıran bir sesin, yüreksiz sorusu işitildi sessizce. Bir durgunluk ve bekleme. Ve işte, cevap geliyor: aynı çekingen ve yalnız melodi, ama daha tiz, daha şefkatli. Yeni bir suskunluk. İşte orada o kısık ve harika tonlamayla bu, bir toparlanma ve tutkunun saadetli bir ayaklanmasıydı, aşk motifi devreye girdi, yukarı tırmandı, vecit halinde o tatlı dolambaca kadar yukarılara doğru mücadele etti, çözülerek geri indi ve ağır, acılı hazzın derin şakımasıyla çellolar ortaya çıkıp aynı tarzı sürdürdü...

İcracının bu zavallı enstrümanda orkestra etkisi uyandırma çabası başarısız sayılmazdı. Büyük tırmanışın keman pasajları ışıltılı bir titizlikle tınlıyordu. Gerçek bir konsantrasyonla çalıyor, her kısımda inançla bekliyor ve mahviyetle ve kışkırtarak bir rahibin en kutsal olanı ba-

şının üzerine kaldırması gibi bir tek olanı vurguluyordu. Ne oluyordu? İki güç, iki kendinden geçmiş varlık ıstırap ve saadetle birbirini elde etmeye çalışıyor ve aşka gelmiş, çıldırmış bir ebediyet ve mutlak arzusuyla birbirine sarılıyordu... Ön gösteri alevlenip sona erdi. Kadın perdenin bölündüğü yerde bitirdi ve sonra susarak notalara bakmaya devam etti.

Bu arada belediye azası Spatz'ın can sıkıntısı insanın çehresini bozan, gözlerini yuvalarından uğratan ve ceset gibi korku salan bir ifade veren raddeye ulaşmıştı. Ayrıca bu tür müzik mide sinirlerini etkiliyordu, dispeptik organizmasını kaygıya sürüklüyor ve spazm nöbeti korkusu uyandırıyordu.

"Odama gitmem lazım," dedi yavaşça. "Hoşça kalın, geri dönerim..."

Böylece gitti. Ortalık iyice kararmıştı. Dışarıda karın terasa sessizce, lapa lapa yağdığı görülüyordu. İki mum titrek ve kısıtlı bir ışık yayıyordu.

"İkinci perdeyi," diye fısıldadı; kadın da sayfaları çevirip ikinci perdeye başladı.

Uzakta borazan sesleri duyuldu. Nasıl? Yoksa yaprak hışırtısı mıydı? Kaplıcanın yumuşak şapırtısı mı? Gece, suskunluğunu ağaçların ve binanın arasına akıtmıştı ve tek bir yalvaran uyarı bile hasretin hükmünün önüne geçemezdi. Kutsal sır tamamlandı. Işık söndü, tuhaf, aniden kapanan bir tonla ölüm motifi çöktü ve aceleci bir sabırsızlıkla açtığı kollarıyla hasretin beyaz örtüsünü karanlıktan kendisine yaklaşan sevgilisine doğru uçurdu.

Ey eşyanın öte yanındaki taşkın ve doyumsuz birleşme sevinci! Eziyet veren yanılgıdan kurtulmuş, zamanın ve mekânın zincirlerinden kaçmış halde sen ve ben, senin ve benim olan, eriyerek yüce bir hazza dönüştü. Günün hilekâr kuruntusu onları ayırabilirdi, ama sihirli içeceğin gücü gözlerini açtıktan beri, tafralı yalanı hoşgörü-

lü kimseleri aldatamaz olmuştu. Ölümün gecesini ve onun tatlı sırrını fark edenler için ışığın körlüğünde tek bir özleme; kutsal, ebedî, hakiki, birleştiren geceye hasret kalmak vardır...

Gel, yere in aşkın gecesi, onlara özledikleri unutmayı ver, onları hazzınla tamamen kuşat ve aldatma ve ayrılık dünyasından kurtar. Bak, son ışıltı da söndü! Düşünmek ve sanmak, dünyayı kurtarırcasına körlüğün eziyetleri üzerine yayılan kutsal alacakaranlığa gömüldü. Sonra, kuruntular solup vecde gelmiş bakışlarım kırılınca: gündüzün yalanının beni dışarıda bıraktığı, dinmez bir azapla aldatarak hasretimin karşısına çıkardığı şey, o zaman bile, ey gerçekleşmenin mucizesi! O zaman bile dünya benim. Ve Brangäne'nin[1] kasvetli "Dikkat edin!" şarkısıyla kemanların aklı izanı aşan o çıkışı icra edildi.

"Hepsini anlamıyorum, Herr Spinell; birçoğunu sadece seziyorum. Şu 'O zaman bile dünya benim' de ne demek?"

Ona sessizce ve kısaca açıkladı.

"Evet, böyle işte. Nasıl oluyor da bu kadar iyi anladığınız halde bunu siz çalamıyorsunuz?"

Garip bir şekilde bu zararsız soruya karşı koyamadı. Kızardı, ümitsizliğe kapıldı ve adeta sandalyesiyle birlikte yerin dibine girdi.

"Bu ikisine nadiren birlikte rastlanır," dedi sonunda acıyla. "Hayır, ben çalamıyorum. Ama siz devam edin."

Ve gizemli oyunun sarhoş şarkılarında devam ettiler. Aşk hiç ölür müydü? Tristan'ın aşkı? Senin ve benim aşkım, Isolde? Ah, ölümün muziplikleri sonsuz olana ulaşamaz! Bizi rahatsız edenden, beraber olanları aldatarak ayırandan başka, ölümün nesi ölürdü? Tatlı bir "ve" ile

1. Richard Wagner'in *Tristan ve Isolde* adlı operasındaki bir karakter. (Ç.N.)

bağlıyordu ikisini aşk... ölüm bu bağı koparacak olsa bu, birinin hayatıyla diğerine ölüm gelmesinden başka nasıl olurdu? Ve onları, severek ölmenin, gecenin harikalar dünyasında sonsuza dek ayrılmadan kuşatılmış olmanın isimsiz ümidinde, esrarlı bir düet birleştiriyordu. Güzel gece! Sonsuz aşk gecesi! Her şeyi çevreleyen saadet diyarı! Seni sezerek olsun fark eden, mümkün mü ki korkmadan bir daha ıssız güne uyansın? Korkuyu sen kaçır, şirin ölüm! Hasretlileri sen kurtar uyanmak mecburiyetinden! Ey şaşkına dönmüş ritimler fırtınası! Ey metafizik idrakin kromatik tırmanan vecdi! Bu hazzı, ışığın ayırıcı azabından uzakta nasıl tutuyor, nasıl bırakıyorlar? Aldatması ve korkusu olmayan yumuşak özlem, ebedî olanın içindeki ulvi, acısız sönüş, saadetli kararış! Sen Isolde'sin, ben de Tristan, artık ne Tristan var ne de Isolde...

Aniden ürküten bir şey oldu. İcracı işini kesti ve karanlığı gözetlemek üzere elini alnına götürdü, Herr Spinell ise koltuğunda hızla arkasını döndü. Arka taraftaki koridora çıkan kapı açılmış ve içeri bir başkasının koluna dayanmış karanlık bir şekil girmişti. Kendisi de kızak partisine katılmak durumunda olmayıp bilakis bu akşam saatini tesis içinde içgüdüyle ve hüzünle yaptığı yürüyüşleri için kullanan "Einfried"in misafirlerinden biriydi bu, on dokuz çocuk dünyaya getirip artık tek bir düşünceye dahi muktedir olmayan, bakıcısının koluna dayanmış papaz karısı Höhlenrauch'tu bu. Başını kaldırmadan dikkatli, ayaklarını sürüyerek odanın arka kısmını baştan başa yürüdü ve karşı kapıdan geçip kayboldu; sessiz, yolunu şaşırmış ve bilinçsiz. Tekrar sessizlik başladı.

"Bu, papaz karısı Höhlenrauch'tu," dedi.

"Evet, zavallı Höhlenrauch'tu bu," dedi kadın. Sonra sayfaları çevirip son kısmı, Isolde'nin aşk ölümünü çaldı.

Dudakları ne kadar renksiz ve duruydu ve göz kuyruklarının gölgeleri nasıl da derinleşiyordu! Kaşının üst

tarafında, şeffaf alnında zahmetle ve rahatsız edici bir şekilde süt mavisi damarcık gittikçe belirginleşiyordu. Tuşlara dokunan ellerinin altında, zeminin insanın ayaklarının altından kayması ve yüce bir heves içinde batmak gibi olan o adeta vicdansız, ani pianissimoyla parçalanmış bir şekilde olağanüstü yükseliş gerçekleşiyordu. Muazzam bir çare ve gerçekleşmenin coşkunluğu bastırdı içeri, tekrarlandı, bu tekrar tekrar sonsuz bir tatminin uyuşturan kaynamasıydı, çalkalanarak şekil değiştiriyor, yavaşça sönmek istiyor gibi görünüyor, armonisine hasret motifini tekrar katıyor, nefesini veriyor, ölüyor, sesi yitiyor, süzülerek yok oluyordu. Yeniden derin bir sessizlik.

İkisi de başlarını yana yatırmış, kulak kabartıyorlardı.

"Çıngırak sesi bu," dedi.

"Kızaklar," dedi adam. "Ben gidiyorum."

Ayağa kalkıp odayı arşınladı. Arka taraftaki kapıda durdu, arkasını dönüp bir an adımları dolaştı. Ve sonra, kadından on beş veya yirmi adım uzakta sessizce iki dizinin üstüne çöküverdi. Uzun, siyah frakı zeminde yayıldı. Ellerini ağzının üzerinde kavuşturmuştu ve omuzları titriyordu.

Kadın, elleri kucağında, öne eğilmiş, piyanoya sırtını dönmüş oturuyor ve ona bakıyordu. Yüzünde belli belirsiz bastırmaya çalıştığı bir gülümseme vardı ve gözleri loş mekânda düşünceli düşünceli ve öyle zorlanarak bakıyordu ki rengi atacak gibi görünüyordu.

Uzaklardan çıngırak takırtısı, kırbaç şaklaması ve birbirine karışan insan sesleri yaklaşıyordu.

9

Hastaların daha uzun süre konuştuğu kızak partisi 26 Şubat'ta gerçekleşmişti. Ayın 27'sinde, havanın yu-

muşadığı, karların eriyip her şeyin suyun içinde oynadığı ılık bir gün olan 28 Şubat'ta Herr Klöterjahn'ın hanımının durumu harikaydı. Ayın 28'inde biraz kan çıkardı... pek önemli değildi bu; ama kandı nihayetinde. Aynı zamanda hiç olmadığı kadar halsiz kalıp yatağa düştü.

Doktor Leander onu muayene etti, bu esnada yüzü taş gibi soğuktu. Sonra da bilimin gerektirdiği reçeteyi yazdı: buz parçacıkları, morfin ve mutlak istirahat. Ayrıca ertesi gün fazla mesaiden dolayı tedaviyi bırakıp bunu görevi ve sözleşmesi gereğince tüm yumuşaklığıyla üstlenen Doktor Müller'e devretti; Doktor Müller mütevazı ve şöhretsiz çalışmasını iyileşmek üzere olan hastalarla ümitsiz vakalara ayırmış sessiz, solgun, önemsiz ve hüzünlü bir adamdı.

Doktor Müller'in fikri her şeyden önce Klöterjahn çiftinin ayrılmasının üzerinden çok zaman geçtiği yönündeydi. Büyüyen işleri de el veriyorsa Herr Klöterjahn' ın ziyaret için tekrar "Einfried"e gelmesi acilen tavsiye ediliyordu. Belki ona mektup yazabilir, telgraf çekebilirlerdi... Küçük Anton'u da beraberinde getirse bu genç anneyi kesinlikle mutlu eder, güçlendirirdi: bundan başka küçük, sağlıklı Anton'la tanışmak doktorlar için de çok ilginç olacaktı.

İşte Her Klöterjahn da gelmişti. Doktor Müller'in kısa telgrafını almış ve Baltık sahilinden gelmişti. Arabadan indi, kahve ve tereyağlı ekmek getirtti, şaşkın bakıyordu.

"Beyefendi," dedi, "ne oldu? Beni neden çağırdınız?"

"Şimdi eşiniz hanımefendinin yanında bulunmanız," dedi Doktor Müller, "yerinde olacaktır."

"Yerinde... yerinde... Ama gerekli miydi bu? Parayı hesap ediyorum, beyefendi, devir kötü ve trenler de pahalı. Bu günübirlik seyahat şart mıydı? Yani akciğeri olsa bir şey demezdim; ama Tanrı'ya şükür ki soluk borusu..."

"Herr Klöterjahn," dedi Doktor Müller sakince, "birincisi soluk borusu önemli bir organdır..." "Birincisi" demesi yanlıştı, zira bunun ardından "ikinci" bir şey gelmeyecekti.

Ama Herr Klöterjahn'la birlikte dolgun hatlı, bütünüyle kırmızı İskoç kumaşından elbiseyle altına bürünmüş bir şahıs daha "Einfried"e girdi ve kolunda genç Anton Klöterjahn'ı, küçük sağlıklı Anton'u tutuyordu. Evet, küçük Anton da gelmişti ve çok sağlıklı olduğunu sahiden de kimse inkâr edemezdi. Pembe tonlarında beyaz renkli temiz, yeni kıyafetiyle güzel kokulu ve gürbüz çocuk hizmetçisinin çıplak kırmızı koluna ağırlık yapıyor, aşırı miktarda süt ve kıyma tüketiyor, bağırıp çağırıyor ve her durumda içgüdüleriyle hareket ediyordu.

Yazar Spinell genç Klöterjahn'ın gelişini odasının penceresinden seyretmişti. Arabadan binaya taşınırken ona tuhaf, puslu, ama buna rağmen keskin bakışlarla bakmış ve uzun müddet aynı yüz ifadesiyle yerinde kalakalmıştı.

O andan itibaren genç Anton Klöterjahn'la bir araya gelmekten elinden geldiğince kaçınmıştı.

10

Herr Spinell odasında oturuyor ve "çalışıyordu".

Burası "Einfried"deki tüm odalarla aynıydı: eski moda, sade ve zarif. Masif komodinine metal aslan kafaları çakılmıştı, yüksek duvar aynası düz bir yüzey değildi, kurşundan çok sayıda küçük kare parçalardan birleştirilmişti, mobilyaların dik bacaklarının net gölgeler halinde devam ettikleri mavimsi lake döşemeye halı serilmemişti. Romancının daha manevi bir hal yakalamak için olacak sarı perdeler astığı pencerenin yakınında geniş bir yazı masası duruyordu.

Kızılımsı loşlukta yazı masası üzerine eğilmiş yazıyordu, her hafta postaya gönderdiği ve gülünç bir şekilde hemen hiçbirine cevap almadığı çok sayıdaki mektuplardan birini yazıyordu. Önünde, üst sol köşesinde karışık bir manzara resminin altında benzeri görülmemiş harflerle yazılı Detlev Spinell ismi okunan ve küçük, özenle çizilmiş ve gayet temiz bir el yazısıyla kaplı büyük, kalın bir tabaka duruyordu.

"Beyefendi!" diye yazıyordu Herr Spinell. "Bu satırları size gönderiyorum, çünkü elimden başka türlüsü gelmiyor, çünkü size söylemem gereken şey içimi dolduruyor, titretiyor ve bana eziyet ediyor, çünkü kelimeler elime öyle bir şiddetle hücum ediyor ki, onları bu mektuba yazmayacak olsam beni boğacaklar..."

İşin doğrusunu söylemek gerekirse hiçbir şeyin "hücum" ettiği falan yoktu ve Herr Spinell'in bunu hangi kibirli sebeplerden iddia ettiğini Tanrı bilirdi. Kelimeler hiç de ona hücum ediyor görünmüyorlardı; mesleği yazmak olan biri için acınacak derecede yavaş ilerliyordu ve onu gören, yazarın kendisine yazmanın herkesten daha zor geldiği biri olduğu kanısına varırdı.

İki parmağının ucuyla yanağındaki en garip tüylerden birini tutmuş, boşluğa bakarak ve bir satır bile ilerlemeden kaç zamandır bu tüyü çeviriyordu, sonra birkaç süslü kelime yazıp yeniden takılıp kaldı. İçerik açısından şaşırtan, şüpheli ve hatta sık sık anlaşılmaz bir karakter gösterse de, diğer taraftan en sonunda meydana getirdiği şeyin pürüzsüz ve canlı bir izlenim uyandırdığı itiraf edilmeliydi.

"Gördüğüm," diye devam ediyordu mektup, "haftalardır silinmez bir hayal olarak gözlerimin önünde duran şeyi sizin de görmenizi sağlamak, onu benim gözlerimle, hayal gücümde durduğu aydınlıkta bakmanızı sağlamak karşı koyamadığım bir ihtiyaçtır. Unutulmaz ve dosdoğ-

ru kelimelerle beni yaşadıklarımı dünyaya açıklamaya zorlayan bu dürtüye yol vermeye alışkınım. Bu yüzden beni dinleyiniz.

Geçmişte ve halihazırda olandan başka bir şey istemiyorum, yalnızca bir hikâye, kısacık, insanı tarifsiz öfkelendiren bir hikâye anlatıyorum, onu yorumsuz, şikâyetsiz ve hükümsüz, sadece kendi kelimelerimle anlatıyorum. Bu, karınız addettiğiniz Gabriele Eckhof'un hikâyesidir, beyefendi... ve dikkat ediniz! Bu hikâyeyi yaşayan sizdiniz; buna rağmen sözleri onu sizin için gerçek bir tecrübe seviyesine çıkaracak olan benim.

Bahçeyi hatırlıyor musunuz, beyefendi, gri soylu evin arkasındaki eski, yosun kaplamış bahçeyi? Yeşil yosunlar bahçenin masalsı vahşiliğini çevreleyen harap duvarların aralarından fışkırıyordu. Ortadaki fıskıyeyi de hatırlıyor musunuz? Çürük kenarlarından eflatun leylaklar bükülüyor ve beyaz ışıltısı esrarlı bir şekilde yarılmış taşlarla baş başa veriyordu. Yaz günü sona eriyordu.

Fıskıyenin etrafında daire halinde yedi bakire kız oturuyordu; ama batan güneş yedincinin, birincinin, biricik olanın saçına gizliden parıltılı bir üstünlük nişanı dokuyormuş gibi görünüyordu. Gözleri korkulu rüyalar gibiydi, ama duru dudakları buna rağmen gülümsüyordu...

Şarkı söylüyorlardı. Narin yüzlerini fıskıyenin yüksek ışıltısına, yorgun ve asil bir dönüşle düşmeye yüz tuttuğu yere çevirmişlerdi ve yavaş, tiz sesleri ışıltının ince dansının etrafında süzülüyordu. Belki de şarkı söylerken zarif ellerini dizlerinde kavuşturmuşlardı...

Bu resmi hatırlayabildiniz mi, beyefendi? Gördünüz mü onu? Görmediniz. Sizin gözleriniz bunun için yaratılmamıştı ve kulaklarınız da bu melodinin iffetli tatlılığını işitemezdi. Onu gördüğünüzde... nefes almaya cüret etmemeliydiniz, kalbinizin çarpmasını engellemeliydiniz. Hayata, kendi hayatınıza geri dönmeli ve baktı-

ğınız şeyi yeryüzündeki varlığınızın geri kalanında dokunulmaz ve mahrem bir kutsiyet olarak ruhunuzda saklamalıydınız. Ama siz ne yaptınız?

Bu resim bir sondu, beyefendi; onu adi ve çirkin bir ıstırapla devamlı kılmak için gelip de onu yıkmanız mı lazımdı? Akşamın çöküşündeki, haraplığındaki ve sönüşündeki belirsizliğe batırılmış dokunaklı ve huzurlu bir tapınmaydı bu. Çoktan yorgun düşmüş ve üretemeyecek ve yaşayamayacak kadar soylu olan bir ihtiyar ölümün eşiğindedir ve son sözleri sanatın sesleri, ölümün olgunluğundan haberdar olan kederle dolu birkaç keman tınısıdır... Bu tınıların yaşa boğduğu gözleri gördünüz mü? Diğer altı arkadaşının ruhları belki hayata aitti; ama efendilerinin ruhu güzelliğe ve ölüme aitti.

Onlar ölümün güzelliğini gördü: onu arzulamak için baktılar ona. Ama onun dokunaklı kutsallığından sizin kalbinize saygı ve çekingenlik namına hiçbir şey dokunmadı. Bakmak size yetmedi; sahip olmak, kullanmak, kutsallığını bozmak zorundaydınız... Ne güzel de tercih yaptınız! Oburun tekisiniz, beyefendi, hödük bir obur, zevk sahibi bir köylüsünüz.

Asla sizi kırmak arzusu gütmediğimin farkında olmanızı rica ederim. Söylediklerim hakaret değil, edebî açıdan hiç ilgi çekmeyen şahsınızın basit psikolojik tasviridir ve bunları sırf kendi varlığınızı ve yaptıklarınızı sizin için biraz aydınlatmak ihtiyacından dolayı telaffuz ediyorum, zira şeyleri ismiyle çağırmak, onları konuşturmak ve bilinmeyeni ışığa kavuşturmak benim dünya yüzündeki kaçınılmaz mesleğimdir. Dünya benim 'bilinçsiz tip' dediğim şeyle dolu: ve ben bu bilinçsiz tiplere hiç katlanamıyorum! Etrafımdaki bu bunaltıcı, bilgisiz ve idraksiz hayata ve yaşamaya, meydan okuyan saflığın dünyasına katlanamıyorum! Hareket halindeki tüm varlıkları –gücüm yettiğince– açıklamak, telaffuz etmek ve

bilince getirmek için eziyet dolu bir karşı konulmazlık beni tahrik ediyor; teşvik edici mi yoksa engelleyici bir etkiye mi sebep olur, teselli ve hafifleme mi getirir yoksa acı mı verir, umursamıyorum.

Dediğim gibi beyefendi siz, kaba oburun teki, zevk sahibi bir köylüsünüz. Aslında hantal yapınızla evrim basamağının en altında bulunarak zenginlik ve yerleşik hayat tarzı sayesinde sinir sisteminin, zevk ihtiyacının bir nebze şehvetle incelmesi sonucunu doğuran ani, değersiz ve barbarca kokuşması seviyesine ulaşmışsınız. Gabriele Eckhof'u sahiplenmeye karar verdiğinizde yutak kaslarınızın nefis bir çorba veya ender bir yemek görmüş gibi şapırdamaya başlamış olması da pek mümkündür...

Gerçekten de onun hayalperest iradesini yanıltıyorsunuz, onu yaban otları bürümüş bahçeden hayata ve çirkinliğe götürüyorsunuz, ona sıradan isminizi veriyor ve onu karınız, evinizin hanımı yapıyorsunuz, anne yapıyorsunuz. Yorgun, çekingen ve yüce bir kullanılamazlık içinde açan ölümün güzelliğini sıradan günlerin ve tabiat dedikleri o ahmak, laf anlamaz ve aşağılık putun hizmetine sokuyor, alçaltıyorsunuz ve köylü vicdanınızda bu başlangıcın derin alçaklığı anlayan hiçbir şey kıpırdamıyor.

Bir defa daha soruyorum: Ne oluyor? Korkulu rüyalara benzeyen gözleriyle o, size bir çocuk bağışlıyor; babasının alçak varlığının devamı olan bu vücuda canını, kanını, her şeyini veriyor ve ölüyor. Ölüyor, beyefendi! Ve öbür tarafa alçaklık içinde gitmiyorsa, yine de sonuçta alçaklığının derinlerinden kendini çıkarabilmişse ve güzelliğin ölümcül öpücüğü altında gururlu ve saadetli solup gidiyorsa, bu benim derdim olmuştur. Sizin derdinizse galiba sessiz koridorlarda odacı kızlarla vaktinizi geçirmek olmuştu.

Çocuğunuz ise, Gabriele Eckhof'un oğlu, gelişiyor,

yaşıyor ve zaferini kutluyor. Belki babasının hayatını sürdürecek, ticaretle uğraşan, vergi ödeyen ve iyi yiyen bir vatandaş olacak; belki de bir asker veya memur, devletin bilgisiz ve çalışkan bir desteği; her halükârda müzikten anlamayan, normal işleyen bir yaratık, acımasız ve iyimser, güçlü ve aptal olacak.

İtirafımı kabul edin, beyefendi, sizden, sizden ve çocuğunuzdan nefret ediyorum, hayatın kendisinden, sizin temsil ettiğiniz alçak, gülünç ve buna rağmen zafer sevinci içindeki hayattan, güzelliğin ebediyen zıttı ve ölümcül düşmanı olan hayattan nasıl da nefret ediyorum. Sizi küçümsediğimi söyleyemem. Yapamam. Dürüst biriyim. Güçlü olan sizsiniz. Sizinle mücadelede karşınıza koyabileceğim tek şey var, zayıfların yüce silahı ve intikam aleti: zekâ ve söz. Bugün bunları kullandım. Çünkü bu mektup –işte burada da dürüst davranıyorum– öç almaktan başka bir şey değil ve içindeki tek bir kelime bile sizi şaşırtacak, size yabancı bir kuvveti hissettirecek, sağlam kayıtsızlığınızı bir an olsun sarsabilecek keskinlikteyse, işte o zaman sevinçten göklere çıkacağım.

Detlev Spinell."

Ve Herr Spinell mektubu zarflayıp pulladı, üzerine süslü bir adres yazıp postaya verdi.

11

Herr Klöterjahn, Herr Spinell'in oda kapısını çaldı; elinde büyük, özenle yazılmış bir tabaka tutuyor ve azimle işe koyulmaya kararlı bir adam gibi görünüyordu. Posta görevini yapmış, mektup hedefine varmış, "Einfried"den "Einfried"e şaşırtıcı bir yolculuk yapmış ve doğruca alıcı-

nın eline ulaşmıştı. Saat öğleden sonra dörttü.

Herr Klöterjahn içeri girdiğinde Herr Spinell kanepede oturuyor ve kapağında şaşırtıcı bir çizim olan kendi romanını okuyordu. Ayağa kalktı, bariz şekilde kızarmasına rağmen ziyaretçiye şaşkın ve meraklı gözlerle baktı.

"Merhaba," dedi Herr Klöterjahn. "Meşguliyetiniz esnasında rahatsız ettiğim için bağışlayın. Ama bunu siz mi yazdınız diye soracaktım?" Böylece büyük, özenle yazılmış tabakayı sol eliyle yukarı kaldırıp sağ elinin arkasıyla tabakaya öyle vurdu ki kâğıt şiddetle hışırdadı. Bunun üzerine sağ elini geniş ve rahat pantolonunun cebine soktu, kafasını yana yatırıp bazı insanların yaptığı gibi dinlemek için ağzını açtı.

Tuhaf bir şekilde Herr Spinell gülümsüyordu; nezaketle, biraz şaşkın ve yarı af diler vaziyette gülümsedi, hatırlıyormuş gibi elini başına götürüp dedi ki:

"Doğru ya... evet... ben mektubu ..."

Mesele şuydu ki bugün, olduğu gibi davranmış ve öğlene kadar uyumuştu. Bunun sonucu olarak vicdan azabı ve aptallığının acısını çekiyor, kendini asabi ve biraz dirençli hissediyordu. Buna ilaveten bahar havası onu yorgun ve ümitsizliğe yatkın kılıyordu. Bütün bunların, Herr Spinell'in bu kadar çocuksu davranmasının açıklaması olarak söylenmesi lazımdı.

Herr Klöterjahn çenesini göğsüne dayadı, kaşlarını kaldırdı, kollarını gerip şekil meselesini hallettikten sonra sadede gelmek için merhametsizce benzeri bir yığın hareket daha yaparak, "Öyle mi! Ha! Güzel!" dedi. Kendisinden memnun kalmasından ötürü bu hareketlerde pek ileri gitmedi; sonuçta ortaya çıkan şey, yaptığı mimik hazırlıklarının tehditkâr zahmetine pek de uymuyordu. Ama Herr Spinell sararıp solmuştu.

"Çok güzel!" diye yineledi Herr Klöterjahn. "Öyleyse cevabınızı sözlü olarak vereyim, azizim, çünkü o anda

konuşabileceğiniz birine sayfalarca mektup yazmayı ahmaklık olarak görüyorum..."

"Şey... Ahmaklık..." dedi Herr Spinell gülümseyerek, af dileyerek ve adeta alçakgönüllülükle.

"Ahmaklık!" diye tekrarlayan Herr Klöterjahn itiraz kabul etmeyen bir güvenle sertçe kafasını salladı. "Ve bu kâğıt parçasına tek kelime değer vermezdim, açık söylemek gerekirse ekmek sarılacak kâğıt kadar kıymeti yok benim için, ama şimdiye kadar kavrayamadığım bazı şeyler, bazı değişiklikler hakkında beni aydınlattı... Hem bu sizi ilgilendirmez, konumuz değil. İşim gücüm var benim, ifade edilemeyecek hayallerinizi düşünmektense yapacağım daha iyi şeyler var..."

"Ben 'söndürülemez hayaller' yazmıştım," diyen Herr Spinell doğruldu. Bu, ortaya biraz haysiyet koyduğu tek andı.

"Ha söndürülemez... ha ifade edilemez..!" diye karşılık veren Herr Klöterjahn el yazısına baktı. "Korkunç bir el yazınız var, azizim. Size yazıhanemde bile iş vermem. İlk bakışta temiz görünüyor ama dikkatle bakınca boşluklarla dolu ve titrek bir yazı. Ama bu sizin derdiniz ve beni ilgilendirmez. Buraya size öncelikle aptal olduğunuzu söylemeye geldim; şey, umarım bunu biliyorsunuzdur. Ayrıca koca bir ödleksiniz aynı zamanda, herhalde size bunu da detaylı şekilde ispatlamama gerek yok. Karım bana bir defasında karşılaştığınız kadınların suratlarına bakmadığınızı, gerçekten duyduğunuz korkuyla hafızanızda güzel bir hayali kalsın diye sadece yandan kısaca baktığınızı yazmıştı. Maalesef sonraları mektuplarında sizden bahsetmeyi kesti; yoksa hakkınızda daha ne hikâyeler öğrenirdim. Böylesiniz siz. Her sözünüzden biri 'güzellik' ama bu aslında ödleklikten, sinsilikten ve hasetten başka bir şey değil ve bu yüzden de 'sessiz koridorlar'la ilgili muhtemelen kalbimi parçalaması ge-

reken arsız notunuz sadece eğlendirdi beni. Eğlendirdi! Ama artık haberiniz var, değil mi? Sizin... 'varlığınızı ve yaptıklarınızı', neydi, 'biraz olsun aydınlatabildim mi', sizi zavallı adam? Hem de bu 'kaçırılmaz mesleğim' olmamasına rağmen, hö, hö!.."

"Ben 'kaçınılmaz meslek' yazmıştım," dedi Her Spinell; ama hemen sonra pes etti. Çaresiz ve azarlanmış, büyük perişan, kır saçlı bir okul çocuğu gibi duruyordu orada.

"Ha kaçınılmaz... ha kaçırılmaz... Alçak ödleğin tekisiniz siz, söylemiş olayım. Her gün beni sofrada görüyorsunuz. Bana selam veriyor ve gülümsüyorsunuz, bana tabakları uzatıyor ve gülümsüyorsunuz, bana afiyet olsun diliyor ve gülümsüyorsunuz. Ve günün birinde başıma böyle ahmak hakaretlerle dolu yazdığınız paçavrayı doluyorsunuz. Hö, evet, yazarken cesaretiniz var! Bir de iş, bu gülünç mektupla kalsaydı bari. Ama bana entrikalar kurdunuz, arkamdan entrikalar çevirdiniz, bunu şimdi çok iyi anlıyorum... ki bunun işinize yaradığı hayaline kapılmaya gerek de yok! Karımın aklına lüzumsuz endişeler soktuğunuz ümidine kapılıyorsanız şayet, o bunun için fazlasıyla akıllıdır! Veya beni, beni ve çocuğu, geldiğimizde sair zamanlardan başka türlü karşıladığını falan sanıyorsanız, yavanlığınızı bir de taçlandırmış olursunuz! Çocuğu öpmediyse bunu dikkatten ötürü yapmadı, zira geçenlerde problemin soluk borusu değil, akciğer olduğu ihtimali çıktı, bu durumda da ne olacağı bilinmez... hem akciğer meselesinin ve sizin 'o ölüyor, beyefendi!'nizin de ispatlanması lazım daha! Budalanın tekisiniz!"

Herr Klöterjahn burada nefesini biraz düzenlemeye çalıştı. Feci öfkeye kapılmıştı, sağ işaretparmağını sürekli boşluğa sallıyor ve sağ elindeki yazıyı da fena halde hırpalıyordu. Sarışın İngiliz favorileri arasındaki suratı

korkunç kızarmış ve çatık kaşlarının üzeri öfke yıldırımı gibi şişmiş damarlarla parça parça olmuştu.

"Benden nefret ediyormuşsunuz," diye devam etti, "ve güçlü olan ben olmasam beni küçümsermişsiniz de... Evet, ben güçlüyüm, lanet olsun, sizin yüreğiniz neredeydir kim bilir ama benimkisi yerinde ve yasak olmasaydı size 'zekâ ve sözlerinizle' beraber haddinizi bildirirdim. Ama bu demek değildir ki, azizim, sizin tahkirlerinizi hoş göreceğim. 'Sıradan isim' meselesini evde avukatıma gösterince, görürüz bakalım apışıp kalıyor musunuz, kalmıyor musunuz. Benim ismim iyidir, beyefendi, onu hak ettim ben. Sizin isminiz karşılığında tek metelik borç verirler mi, bu soruyu kendi başınıza cevaplarsınız, sizi serseri haylaz! Size kanunla karşı çıkmalı! Siz topluma zararlısınız! İnsanları çıldırtıyorsunuz! Ama bu defa başarılı olduğunuz hayaline kapılmayın, sizi sinsi hergele! Sizin gibilerin beni alt etmesine izin vermem. Yürekli biriyim ben..."

Herr Klöterjahn artık iyice heyecanlanmıştı. Bağırıyor ve tekrar tekrar yürekli olduğunu söylüyordu.

"'Şarkı söylüyorlardı.' Nokta. Hiç de şarkı söylemiyorlardı! Örgü örüyorlardı. Ayrıca anladığım kadarıyla patatesli börek tarifi hakkında konuşuyorlardı ve o 'çöküş' ve 'harap' laflarınızı da kayınpederime söylersem, o da sizi kanun önünde görmek isteyecektir, emin olabilirsiniz!.. 'Resmi görüyor muydunuz, görüyor muydunuz onu?' Elbette görüyordum onu, ama neden bu yüzden nefesimi tutup oradan kaçmam gerektiğini anlamıyorum. Ben kadınların yüzlerine kaçamak bakmam, yüzlerine bakar ve hoşuma gidiyorlarsa ve beni istiyorlarsa, alırım onları. Ben yürek..."

Kapı çalındı. Odanın kapısı dokuz-on kere hızlıca arka arkaya çalındı, Herr Klöterjahn'ı sessizleştiren küçük, haşin, korkutucu bir telaş ve desteksiz, çaresizlikten

sürekli çığırından çıkan bir ses aceleyle dedi ki: "Herr Klöterjahn, Herr Klöterjahn, ah, Herr Klöterjahn burada mı?"

"Dışarıda kalın," dedi Herr Klöterjahn hırçın hırçın... "Ne oldu? Konuşuyorum burada."

"Herr Klöterjahn," dedi çalkantılı ve kesik kesik çıkan ses, "gelmeniz lazım... doktorlar da orada... of, o kadar feci ki..."

Bir adımda kapıya varıp hızla açtı. Belediye azasının karısı Spatz duruyordu dışarıda. Ağzına tuttuğu mendile iri, uzunlamasına çifter çifter yaşlar yuvarlanıyordu.

"Herr Klöterjahn," diyebildi ancak... "o kadar feci ki... Çok fazla kan tükürdü, korkunç derecede.... Sessiz sakin yatağında oturuyor ve bir parça müzik mırıldanıyordu kendi kendine, o an geliverdi, Tanrım, aşırı fazla hem de..."

"Öldü mü?" diye bağırdı Herr Klöterjahn... Bu esnada belediye azasının karısını kolundan tutmuş, eşikte sağa sola sallıyordu. "Olamaz, tamamen ölmedi, değil mi? Henüz tamamen ölmedi, beni görebilir... Yine birazcık kan mı tükürdü? Ciğerlerden, değil mi? İtiraf ediyorum, belki de ciğerden geliyordur... Gabriele!" dedi aniden, gözleri yaşlarla dolmuştu ve içini nasıl sıcak, iyi, insani ve dürüst bir hissin kapladığı görülüyordu. "Tamam, geliyorum!" dedi ve uzun adımlarla belediye azasının karısını odadan dışarı koridor boyunca sürükledi. Gezi koridorunun ücra bir köşesinden hâlâ hızla uzaklaşan "Tamamen ölmedi, değil mi? Akciğerinden, değil mi?.." sözleri geliyordu.

12

Herr Spinell, Herr Klöterjahn'ın aniden kesilen ziyareti esnasında durduğu noktada duruyor ve açık kapıya bakıyordu. Nihayet birkaç adım ilerledi ve dışarıyı

dinledi. Ama ortalık sessizdi, o da kapıyı kapayıp odasına döndü.

Bir müddet aynada kendini seyretti. Bunun üzerine yazı masasına gitti, bir çekmeceden küçük bir şişe ile bir de içki bardağı alıp konyak içti, bu hareketini kimse yadırgayamazdı. Sonra kanepeye uzanıp gözlerini kapadı.

Pencerenin üst kanadı açık duruyordu. Dışarıda, "Einfried"in bahçesinde kuşlar cıvıldıyor ve bu küçük, narin ve cilveli seslerde zarif ve insanın içine işlercesine baharın ifadesi yer alıyordu. Herr Spinell sessizce kendi kendine, "Kaçırılmaz meslek..." deyiverdi. Sonra kafasını sağa sola oynatıp şiddetli bir sinir ağrısındaki gibi havayı dişlerinin arasından içine çekti.

Sükûnete ve konsantrasyona ulaşmak imkânsızdı. Böyle kaba saba tecrübeler için yaratılmamıştı! Ruhundaki, çözümlemesi çok uzun sürecek bir olaydan dolayı Herr Spinell ayağa kalkıp biraz hareket etmeye, açık havada biraz gezinmeye karar verdi. Şapkasını alıp odadan çıktı.

Dışarı çıkıp da yumuşak, baharlı hava onu sarınca başını çevirip gözleriyle bina boyunca pencerelerden birine, gözlerinin bir müddet ciddi, sabit ve karanlık şekilde takılı kaldığı perdeli bir pencereye tırmandı. Sonra ellerini arkasına atıp çakıl yol üzerinde yürümeye başladı. Derin düşünceler içinde yürüyordu.

Henüz tarhlar otlarla kaplıydı ve ağaçlarla fundalar çıplaktı; ama kar kalkmıştı ve yollarda bazı bazı nem izleri görülüyordu. Suni mağaraları, kameriyeleri ve küçük köşkleriyle geniş bahçe öğleden sonrasının muhteşem renkli ışığında güçlü gölgeler ve doygun, altın gibi bir ışıkla aydınlanıyordu ve ağaçların karanlık dalları keskin ve ince ayrımlarla aydınlık göğe doğru uzanıyordu.

Vakit güneşin şekle büründüğü, biçimsiz ışık yığınının gözün tok, yumuşak alevine dayanabildiği görülebi-

len batan bir diske dönüştüğü saatlerdi. Herr Spinell güneşi görmüyordu; yolu, güneşin kendisine örtülü ve saklı kalacağı şekilde ilerliyordu. Eğik başıyla yürüyor ve kendi kendine bir parça müzik, kısa bir şey, çekinerek ve yakınarak tırmanan bir figürü, hasret motifini mırıldanıyordu... Fakat aniden, bir anda, kısa, tutuk tutuk nefes alarak olduğu yerde çakılı kaldı ve sertçe çattığı kaşları altından irileşmiş gözleri korkunç bir savunma ifadesiyle dosdoğru ileri dikildi...

Yol kıvrılıyor, batan güneşe doğru gidiyordu. Üzerinden çevreleri altın sarısı iki küçük, ışıklı bulut şeridi geçen güneş, gökyüzünde büyük ve yatık duruyor, ağaçların zirvelerini kora döndürüyor ve kızılımsı parıltısını bahçeye akıtıyordu. Ve bu altın gibi ışığın ortasında, başında güneş kursunun devasa halesiyle yolda durup sağ elini geniş kalçasına koymuş, sol eliyle de güzel bir arabayı önünde hafifçe sağa sola sallayan dolgun hatlı, kırmızı İskoç kumaşı elbiseyle altına bürünmüş biri duruyordu. Bu arabanın içinde küçük Anton Klöterjahn oturuyordu, Gabriele Eckhof'un gürbüz oğlu oturuyordu!

Beyaz kadife ceket ve iri beyaz bir şapka giydirilmiş, yastıkların arasında tombul yanaklarıyla ihtişamlı ve keyifli bir şekilde oturuyor ve bakışları eğlenceli ve şaşmaz şekilde Herr Spinell'in bakışlarına rastlıyordu. Romancı kendini toplamak üzereydi, erkekti o, bu beklenmedik, ışıltıya batırılmış manzaraya şöyle bir bakıp geçecek güce sahipti. Fakat o an feci bir şey oldu, Anton Klöterjahn gülmeye ve kahkaha atmaya başladı, açıklanamaz bir keyifle, insanı endişeye sokacak sesler çıkarıyordu.

Huzurunu kaçıran şeyin ne olduğunu, karşısındaki siyah şeklin mi onu bu vahşi neşeye kaptırdığını veya nasıl hayvani bir rahatlık hissine tutulduğunu, Tanrı bilirdi. Bir elinde kemikten diş kaşıyıcı, diğerinde de teneke çıngırak tutuyordu. Bu iki cismi şen çığlıklarla güne-

şin ışığına kaldırıyor, sallıyor ve birbirine vuruyordu, sanki birini alay ederek kovalamak istiyordu. Gözleri sevinçten neredeyse kapanmış ve ağzı uçurum gibi açılmıştı, öyle ki pembe damağının tamamı görülüyordu. Bu sevinç halinde kafasını da sağa sola savuruyordu.

Herr Spinell geri dönüp oradan uzaklaştı. Peşinde küçük Klöterjahn'ın sevinç çığlıkları, çakılların üzerinden temkinli ve kolunu kaskatı ama latif şekilde tutarak, içten içe kaçtığını gizlemek isteyen birinin müthiş tereddütlü adımlarıyla yürüyordu.

AÇLIK ÇEKENLER

Detlef kendini fazlalıkmış duygusuyla çok derinden etkilenmiş hissettiği bir anda, beklenmedik bir şeymiş gibi, neşeli kalabalığın arasına karışıp iki insanoğlunun bakışlarından vedalaşmadan ayrıldı.

Kendini zengin bir tiyatro salonunun uzunlamasına duvarı boyunca götüren bir akıma bıraktı ve Lilli ile küçük ressamdan oldukça uzaklaştığını anlayınca karşı koyup ayak diredi: sahne yanı locasının altınla süslü kubbesine yaslı sahnenin yakınında, taşıdığı yükten boynu bükülmüş sakallı bir barok karyalit ve onun salona doğru göğüslerini uzatan karşı cinsinin arasında duruyordu. Elinden geldiğince iyi ve kötü şekilde, ara sıra opera dürbününü gözüne doğru kaldırarak rahat bir tavır takınıyor ve etrafta dolanan gözleri ışıldayan çevre içinde yalnızca bir noktadan kaçınıyordu.

Festival zirve noktasındaydı. Göbekli locaların arka kısımlarında kurulmuş sofralarda yenip içiliyordu, bu sırada siyah ve renkli fraklı, düğme iliklerinde krizantem olan beyler tırabzanların üzerinden olağanüstü giyimli ve abartılı saç şekilleri olan hanımların pudralı omuzlarına eğiliyor ve sohbet ederek salonda gruplara ayrılan, su akıntısı gibi itişen, tıkanan, karışarak birbirine dolanan ve hızlı bir renk oyunuyla tekrar çözülen

renkli cümbüşü işaret ediyorlardı...

Tiril tiril roplar giymiş, siperli bonelere benzeyen şapkalarını tuhaf kurdelelerle çene altından bağlamış ve yüksek bastonlara dayanan kadınlar uzun saplı kelebek gözlüklerinden bakıyorlar ve erkeklerin kabartmalı kolları neredeyse gri silindir şapkalarının kenarlarına kadar çıkıyordu... Yukarıdaki sıralara gürültülü şakalar uçuyordu, oradan da selamlamak üzere bira ve şampanya bardakları kaldırılıyordu. İnsanlar arkaya eğdikleri başlarıyla karışık ve gürültülü bir şekilde eksantrik bir şeyin yaşandığı açık sahnenin önünde itişiyordu. Sonra, perde kapanınca herkes kahkaha ve alkışlar arasında dağıldı. Orkestra uğuldayan sesler çıkardı. Herkes keyifle birbiri arasına karışmıştı. Ve lüks mekânı dolduran, gündüzün aydınlığından da öte altın sarısı bir ışık bütün gözlere parlak bir yansıma verdi ve bu esnada herkes hedefsiz arzulayan, hızlanmış nefesleriyle çiçeklerin ve şarabın, yemeklerin, tozun, pudranın, parfümün ve hararet basmış bedenlerin sıcak ve tahrik eden kokusunu içine çekti...

Orkestra sustu. İnsanlar kol kola kalıp viyaklayan ve oflayan yeni bir şeylerin olduğu sahneye baktı gülerek. Köylü kostümünde dört beş kişi klarnet ve yaylı çalgıların genizden gelen sesleriyle Tristan'ın müziğinin kromatik burgusunu parodi ediyorlardı... Detlef bir an, kızaran gözkapaklarını kapadı. Muzip bozukluğunda bile kendini bu tonların içinden konuşan ıstıraplı birleşme hasretini işitmek zorunda hissediyordu ve ansızın içinde yeniden yalnızlığın kendini aşk ve kıskançlıkla hayatın neşeli ve sıradan bir çocuğunda kaybettiği boğucu hüzün yükseldi...

Lilli... Ruhu bu adı yalvarış ve şefkatle oluşturuyordu; bakışının gizlice uzaktaki o noktaya kaymasına artık daha fazla karşı koyamadı... Evet, hâlâ oradaydı, hâlâ arka tarafta, onu az önce terk ettiği yerde duruyordu ve kalabalık bölündüğünde bazen süt beyazı, gümüşle süs-

lü elbisesi içinde, sarışın başı biraz eğrice yana yatmış ve elleri sırtında, nasıl duvara yaslandığını ve sohbet ederken küçük ressamın gözlerine, kendisininki gibi mavi, açıkta duran ve berrak gözlerinin içine muziplikle ve gözlerini bile kırpmadan baktığını görüyordu...

Ne hakkında konuşuyorlardı, hâlâ ne hakkında konuşuyorlardı böyle? Ah, zararsızlık, gösterişsizlik, masumiyet ve neşe pınarından kolay ve zahmetsizce akan ve hayalperestlik ve bilgiyle yaşamanın, yıldıran anlayış ve yaratıcılığın azabıyla ciddileşip ağırlaşan kendisinin katılmaktan anlamayacağı bir sohbetti bu! Gitmiş, inatçılık, çaresizlik ve kibirle oradan kaçmış ve bu iki insanoğlunu, uzaktan boğazında düğümlenen bu kıskançlıkla, kaçmakta olan kendi varlığından azade olarak, her ikisi de bundan razı halde, birbirlerine bakışıp hafifleme hissiyle gülümsemelerini görmek üzere onları yalnız bırakmıştı.

Neden gelmişti, bugün neden yine gelmişti ki sanki? Etrafında itişip onu heyecanlandıran, ama onu gerçekte aralarına almayacak bu özgür yığının arasına eziyet çekercesine karışmak için ne zorluyordu onu? Bunu biliyordu, bu isteği! "Biz yalnızlar," diye yazmıştı bir yerde, itiraf sessizliğinde bir saatte, "yapmacık ve soğuk bir dışarıda kalmışlıkla düşünceli günlerimizi geçiren biz münzevi hayalciler ve hayatın miras mahrumları... bilgi ve cesaretsizliğin damgasıyla işaretlenmiş alınlarımızı canlı varlıklar arasında gösterir göstermez etrafımıza yenilmez bir yabancılığın soğuk nefesini yayan bizler... insanların çekingen bir saygıyla yaklaştığı ve boş bakan ve bilgili bakışımız sevinçlerini daha fazla rahatsız etmesin diye mümkün olduğunca çabuk yine kendi haline bıraktıkları biz varoluşun zavallı hayaletleri... biz hepimiz içimizde zararsız, sade ve canlı olana, biraz dostluk, vefa, içtenlik ve insanca mutluluğa gizli gizli içimizi tüketen bir hasret besleriz. Dışında kaldığımız 'hayat'... kendini

biz sıra dışı olanlara sıra dışı olarak, mutlak büyüklük ve vahşi güzellik hayali olarak göstermez; hasretimiz aksine normal, saygın ve sevecen olana, baştan çıkarıcı banalliği içinde hayatın kendisine yönelir..."

Salon boyunca sevecen bir kahkaha ağır ve tatlı aşk melodisini cırlak bir duygusallık haline dönüştüren klarnetlerin sesini keserken sohbet edenlere doğru baktı... Siz hayatsınız, diye duyumsadı. Zekânın ebedî zıddı olarak karşısında duran sıcak, hoş, akılsız hayatsınız. Zekânın sizi küçümsediğini sanmayın. Tek bir küçümseme tavrına bile inanmayın. Biz bodur cüceler ve bilginin susturduğu ifritler, sessizce arkanızdan yaklaşır, uzakta bekleriz ve gözlerimizde size benzemek için hırsla bakan bir hasret yatar.

Bu gururdan mı kaynaklanır? Gururumuz yalnız olduğumuzu inkâr etmek mi ister? Zekânın eseri aşka, her zaman ve mekânda yaşayanlarla daha yüce bir birleşme mi vaat eder o? Ah, kimle? Kimle birleşmek? Hep bizim gibilerle, ıstırap çekenler, hasretten yananlar ve zavallılarla, asla sizle, zekâya ihtiyaç duymayan siz mavi gözlülerle değil!

... Şimdi de dans ediyorlardı. Sahnedeki temsiller bitmişti. Orkestra şarkı söylüyordu. Çiftler düz zeminde kayıyor, dönüyor ve süzülüyorlardı. Lilli de küçük ressamla dans ediyordu. Şirin kafası gümüş nakışlı dik yakasının çanağından ne edalı uzanıyordu! Serbest ve esnek adımlar ve dönüşlerle dar mekânın çevresinde dolanıyorlardı; ressamın yüzü onunkine dönmüştü ve gülümseyerek, kendilerini ritimlerin tatlı sıradanlığına vererek sohbete devam ediyorlardı.

Yalnız adamın içinde kavrayan ve biçimlendiren ellerin hareketi gibi bir hareket ortaya çıktı aniden. Yine de benimsiniz, diye duyumsadı ve ben sizin üstünüzdeyim! Gülümseyerek basit ruhlarınızın içyüzünü görmü-

yor muyum? Bedenlerinizin her saf hareketini alaycı bir sevgiyle fark edip korumuyor muyum? Oynayarak taklidinizi yapma ve sanatımın ışığında akılsız mutluluğunuzu hayatın duygulanmasına ifşa etme hırsından ve gücün verdiği bu keyif duygusundan, bilinçsiz işlerinize bakarak sözün ve ironinin güçleri içimde, kalbim küt küt atacak kadar gerilmiyor mu?..

Ve sonra içinde o kadar inatla doğrulan her şey yorgun ve hasretli olarak tekrar çöküverdi. Ah, bir defa, böyle bir gecede sanatçı değil, insan olmak! Bozulması mümkün olmayan lanetten bir kereliğine kaçmak: Olmayacak, bakacaksın; yaşamayacak, yaratacaksın; sevmeyecek, bileceksin! Bir kere olsun temiz yürekli ve sade bir hisle yaşamak, sevmek ve övmek! Bir kere olsun aranızda olmak, içinizde olmak, siz, siz canlılar olmak! Bir kere olsun sizi... alışkanlığın hazzı olan sizleri mest olarak yudumlamak!

... İrkildi, arkasını döndü. Kendisini fark ettiklerinde tüm bu hoş, ateşli yüzlere meraklı ve dışlanmış bir ifade yerleşiyor gibi geliyordu ona. İçinde meydandan çekilip sakinlik ve karanlık arama arzusu birden öyle şiddetlendi ki karşı koyamadı. Evet, az önce Lilli'nin yanından ayrıldığı gibi oradan ayrılmak, veda etmeden tamamen geri çekilmek, huzursuz sarhoşluktaki ateşli başını evinde serin bir yastığa koymak. Çıkışa yöneldi.

O bunu fark eder miydi? Yanına gitmeye hasret kaldığı aydınlık varlığa kısa bir gölge, bir düşünme ve merhamet anı sunmaya dair gizli bir ümitle bir salondan, bir bahçeden neşeli bir topluluğun olduğu herhangi bir yerden böyle ayrılmayı, bu suskun, gururlu ve çaresiz kaçışı çok iyi biliyordu... Olduğu yerde kaldı, tekrar o yöne baktı. İçinde bir yalvarış peyda oldu. Orada kalmak, sabretmek, uzaktan da olsa yanında durmak ve önceden kestirilemeyecek herhangi bir mutluluğu beklemek? Bo-

şuna. Yaklaşma yoktu, anlayış yoktu, ümit yoktu. Git, karanlığa git, şayet donukluk, ıssızlık, soğukluk, zekâ ve sanat dünyanda gözyaşları varsa kafanı ellerinin arasına alıp yapabilirsen ağla! Salonu terk etti.

Göğsünde yakıcı, sessizce delici bir ağrı ve aynı zamanda anlamsız, akılsızca bir beklenti vardı... Görmesi lazımdı, anlaması lazımdı, gelmesi, acıdığı için de olsa onu takip etmesi lazımdı, yarı yolda onu durdurup şöyle demesi lazımdı: Orada dur, mutlu ol, seni seviyorum. Ve bildiği, olağanüstü kesinlikle onun, dans eden, sohbet eden küçük Lilli'nin asla gelmeyeceğini bildiği halde yavaş yavaş yürüdü...

Saat sabahın ikisiydi. Koridorlar ıssızdı, vestiyerlerin uzun masalarının arkasından kapıcılar uykulu uykulu bakıyorlardı. Sırtlarında örtüyle, başlarını eğen atlar arabaların önünde duruyor, arabacılar da bu esnada gruplar halinde karı sıkıştırıyorlardı. Detlef, içlerinden birine el etti ve adam hayvanını hazırlarken o da ışıklı giriş holünün çıkışında bekliyor ve soğuk, sert havanın şakaklarında oynamasına izin veriyordu.

Köpüklü şarabın ağzında bıraktığı yavan tattan canı sigara çekti. Mekanik hareketlerle bir sigara çıkardı, kibrit çaktı ve sigarasını yaktı. Ve o anda, alev söndüğü sırada karşısına önce kavrayamadığı, aşağı sarkık kollarıyla çaresiz ve korkmuş olarak önünde durduğu, kendine yediremediği, unutamadığı bir şey çıktı...

Gözleri küçük ateşin yol açtığı körlükten dinlenince karanlıktan, kızarmış ve sefil halkalarla çevrili gözleri iğrenç bir alay ve hırslı bir merakla kendi gözlerine dikilmiş yabani, çukurlaşmış, kızıl sakallı bir yüz çıkıverdi... Bu kederli yüzün sahibi kişi ondan iki veya üç adım uzakta, elleri pantolonunun dize yakın duran ceplerinde gömülü, pespaye ceketinin yakası kaldırılmış vaziyette tiyatro girişinin yanlarındaki sokak lambalarından birine

yaslanıyordu. Gözleri Detlef'in tüm vücuduna, opera dürbününün asılı olduğu kürklü pardösüsünden aşağı rugan ayakkabılarına kadar kaydı ve sonra tekrar aynı tutku ve hırsla kendininkilere saplandı; adam sonra hızla ve küçümser şekilde bir kere nefesini burnundan verdi... ve gözkapakları titreyerek kapanıp ağzının kenarları hem şeytanca hem de öfkeli şekilde aşağı kıvrılırken vücudu bu don havasında titredi ve pörsümüş yanakları daha da çukurlaşıyor gibi göründü.

Detlef donmuş kalmıştı. Anlamak için mücadele ediyordu... Festivale katılan kendisinin vestibülden çıkışı, arabacıya el edişi, gümüş tabakasından sigarayı alışındaki rahatlık ve refahı birden fark etti. Gayriihtiyarı kafasına vurmak üzere elini kaldırdı. Adama doğru bir adım attı, konuşmak, açıklamak için derin nefes aldı... Ve sonra buna rağmen sessizce hazırda bekleyen arabaya bindi, neredeyse arabacıya adresi vermeyi unutuyordu; burada meseleyi açıklığa kavuşturmanın imkânsızlığından dengesiz ve kendinden geçmiş haldeydi.

Nasıl bir hata, Tanrım; ne muazzam bir yanlış anlama! O ihtiyaç sahibi ve toplumdan dışlanmış adam kendisini hırs ve garezle, kıskançlık ve hasret anlamında müthiş bir küçümsemeyle seyretmişti! Bu aç adam kendini biraz teşhir etmemiş miydi? Titremesinden, kederli ve şeytanca asık yüzünden etkilenmek, küstah ve mutlu olan kendisine, bir gölge, bir düşünme ve merhamet anı sunmak arzusu konuşmamış mıydı? Yanılıyorsun, dostum, istediğin etkiyi ıskaladın; acınacak durumun benim için yabancı, korkunç bir dünyadan gelen ürkütücü ve utandırıcı bir uyarı değil. Biz kardeşiz!

Buranda mı, arkadaşım, göğsünün üstünde ve yakıyor mu? Ne iyi bilirim bunu! Peki, buna rağmen niye geldin? Neden karanlıkta kalmayıp inat ve gururla arkalarında hayatın gülüşünün ve müziğin olduğu ışıklı pen-

cerelerin altına yerleştin? Seni oraya sürükleyen, adına aşk da nefret de denebilecek sefaletini besleme isteğini de tanımıyor muyum ben?

Sana can veren tüm o acıda bana yabancı hiçbir şey yok, sen de kalkıp beni utandıracağını düşündün! Zekâ nedir? Oyun oynayan nefret! Sanat nedir? Yaratan hasret! İkimiz de aldatılmışlar, açlık çekenler, şikâyetçiler ve yalanlayanlar yurdunda evimizde sayılırız ve hayat ve aptalca mutluluk uğruna utanılacak bir aşkla kaybettiğimiz kendimizi küçük görmeyle dolu hain saatlerimiz de ortaktır. Ama sen beni tanımadın.

Yanılgı! Yanılgı!.. Ve içi bu üzüntüyle dolunca, derinlerde bir yerinde tatlı ve aynı zamanda ıstıraplı bir sezgi parıldadı... Sadece o mu yanılıyor ki? Yanılgının sonu nerede? Basit ve içgüdüyle yaşayana, zekâ ve sanatla aydınlanmayı, sözle kurtulmayı tanımayan sessiz hayata yönelen benimki başta olmak üzere yeryüzündeki tüm hasretler bir yanılgı değil mi? Ah, huzur bulamadan acı çeken iradenin çocukları bizler, biz hepimiz kardeşiz; ve birbirimizi tanımıyoruz. Başka bir sevgi gerekli, başka biri...

Evinde kitapların, resimlerin ve sessizce bakan büstlerin arasında otururken şu yumuşak söz duygulandırdı onu:

Sevgili kardeşlerim, birbirimizi sevelim.[1]

1. Kutsal Kitap, Yuhanna'nın Birinci Mektubu, 4:7. (Ç.N.)

BİR MUTLULUK

Taslak

Sessiz olun! Bir ruhun içine bakacağız. Adeta uçarcasına, şöyle bir geçerken ve birkaç sayfalığına, çünkü çok meşgulüz. Floransa'dan, eski zamanlardan geliyoruz. Orada zor meseleler söz konusu. Gitmeye mi zorlanıyorlar, nereye? Saraya belki, bir kralın sarayına; kim bilir? Tuhaf, donukça parlayan cisimler doğrultulmak üzere... Anna, zavallı küçük Barones Anna, senin için çok vaktimiz yok!

Üçlü ölçü ve cam şakırtısı; şamata, duman, vızıltı ve dans adımları: insanlar tanır bizi, tanırlar küçük zaafımızı. Acı orada en derin, en özlemli gözlere kavuştuğu için mi hayatın basit şenliklerini kutladığı yerlerde gizlice takılmaktan bu kadar hoşlanırız?

Süvari yüzbaşısı Baron Harry tüm salon boyunca, "Alemdar!"[1] diye bağırdı, dans etmeyi keserek. Henüz sağ eliyle damını sarmış tutuyor ve sol elini beline dayıyordu. "Bu vals değil, bilakis matem tıngırtısı be! Ölçü nedir, bilmiyorsunuz; öylesine dalıp çıkıyorsunuz. Teğmen von Gelbsattel bir daha çalsın da ritim bulun. Geri çekilin, alemdar! Eğer dansı daha iyi beceriyorsanız, dans edin!"

1. Orijinali *avantageur* olan bu sözcük subay adayı kademesinde bulunan askerler için kullanılır. (Ç.N.)

Ve alemdar ayağa kalktı, topuklarını birbirine çarpıp podyumu sessizce, parmakları iyice açılmış iri ve beyaz elleriyle tıkırdayan ve vızıldayan fortepiyanoyu hemencecik çalmaya başlayan Teğmen von Gelbsattel'e devretti.

Zira Baron Harry ölçü nedir, vals ve marş ölçüsü, neşe ve gurur, mutluluk, ritim ve zaferin anlamı nedir, biliyordu. Sarı şeritli hafif süvari ceketi endişe ve efkâra dair tek bir çizgisi olmayan genç, ateşli yüzüne muhteşem yakışıyordu. Saçı ve bıyığı kahverengi görünmesine rağmen yüzü, sarışın insanlarda olduğu gibi, kırmızımsıydı ve kadınlar bunu çekici buluyordu. Sağ yanağının üstündeki kırmızı yara izi açık tavrına vahşi ve küstah bir ifade veriyordu. Bunun silah dipçiğinden mi attan düşmekten mi olduğu bilinmiyordu, ama her ihtimalde şahane bir şeydi. Bir tanrı gibi dans ediyordu.

Ama alemdar, Baron Harry'nin tabirini mecazi anlamıyla kullanmaya müsaade varsa, dalıp çıkıyordu. Göz-kapakları fazlaca uzundu, öyle ki gözlerini hiç düzgünce açamazdı; üniforması da vücudunda biraz çapaçul ve felaket duruyordu; alemdar askeri kariyerine nasıl başlamıştı, Tanrı bilirdi. "Kırlangıçlar"la gazino eğlencesine istemeyerek katılmıştı ama dargınlığa sebep olmamak için dikkatli olması gerektiğinden yine de gelmişti; çünkü birincisi, sıradan bir aileden geliyordu ve ikincisi bir tür kitabı, kendi yazdığı veya kaleme aldığı, artık her nasıl deniyorsa, ve herkesin kitapçıdan satın alabildiği bir uydurulmuş hikâyeler dizisi vardı. Bu da alemdara karşı galiba belli bir güvensizlik uyandırıyordu.

Hohendamm'daki subay gazinosunun salonu uzun ve enliydi, aslında burada bu akşam eğlenen otuz kişi için fazlaca genişti. Duvarlar ve müzisyen bölümü kırmızıya boyalı alçıdan sahte örtülerle süslenmişti ve zevksiz tavandan mumların eğik ve damlaya damlaya yandığı eğri büğrü iki avize sarkıyordu. Ama tahta döşe-

meli zemin buraya yollanan yedi hafif süvari sayesinde tüm öğleden öncesi süpürülmüştü ve en nihayetinde subay beyefendiler bile Hohendamm gibi bir köy yerinde, bir Abdera'da[1] ve taşrada daha büyük bir ihtişam bekleyemezdi. Şenliğe ışıltısını kaybettiren şey, akşama damgasını vuran garip ve muzip havayla, "Kırlangıçlar"la birlikte olmanın yasak ve coşkun hissiyle yer değiştiriyordu. Aptal emir erleri bile salonun üç tarafında kurulmuş beyaz örtülü masacıkların yanlarındaki buz kovalarına yeni şampanya şişelerini koyarken kurnazca sırıtıyorlar, etrafa bakıp suskun ve sorumsuzca, cüretkâr bir taşkınlığa yataklık eden hizmetçi insanlar gibi gülümseyerek gözlerini aşağı eğiyorlardı; her şey "Kırlangıçlar" uğrunaydı.

Kırlangıçlar, kırlangıçlar mı? Yani, kısaca, "Viyanalı Kırlangıçlar"dı bunlar! Ülkede göçmen kuşlar sürüsü gibi dolaşıyor, sayıca tahminen otuz kişi halinde şehirden şehre uçuşuyor ve teklifsiz tutumları içinde sevinçli ve kuş gibi öten sesleriyle en başarılı şarkılarını söyleyerek beşinci sınıf müzikallerde ve varyete tiyatrolarında sahne alıyorlardı:

Kırlangıçlar tekrar gelince,
Gör'cekler! Gör'cekler!

İyi ve anlaması kolay mizahi bir şarkıydı, bu şarkıyı seyircinin anlayışlı kısmının alkışları altında söylüyorlardı.

Böylece "Kırlangıçlar" Hohendamm'a gelmişlerdi ve Gugelfing'in birahanesinde şarkı söylüyorlardı. Garni-

1. Eski Yunan'da, Trakya kıyısında Nestos Irmağı ağzı yakınlarında MÖ VII. yüzyıldan beri var olmuş kent. (Günümüzde Avdhira) Demokratik bir sistemle yönetildiği ve düzenli bir idaresi olduğundan, şehrin sakinlerine "darkafalı ve sıradan" anlamında *abderit* diye hakaret edilirmiş. (Ç.N.)

zon, koca bir alay hafif süvari Hohendamm'daydı ve onlar da seviyeyi belirleyen halk kesiminde daha derinden bir ilgi beklemekte haklıydılar. Fazlasını buldular, heyecan buldular. Her akşam bekâr subaylar ayaklarının dibinde oturuyor, kırlangıç şarkısını dinleyip Gugelfing'in sarı birasıyla kızlara kadeh kaldırıyorlardı; çok geçmedi ki evli adamlar da gelmeye başladı, hatta bir akşam Albay von Rummler bizzat göründü, programı meraklı bir katılımla takip edip sonunda da çeşitli yerlerde sakınımsız bir saygıyla "Kırlangıçlar" hakkındaki fikrini söyledi.

O sıra teğmenler ve süvari yüzbaşıları arasında "Kırlangıçlar"ı samimi bir mekâna çekme, aralarından mesela en güzel on tanesini seçerek köpüklü şarap ve şamatalı keyifli bir akşam için gazinoya çağırma planı gelişti. Yüksek rütbelilerin bu teşebbüsü dışarı karşı bilmezden gelmeleri ve gönülsüzce de olsa geri durmaları lazımdı; ama sadece bekâr teğmenler değil, aynı zamanda evli üsteğmenlerle süvari yüzbaşıları da katıldı, hem de (meselenin iç gıcıklayan noktası, asıl esprisi buydu) eşleriyle.

Engeller ve sakıncalar yok muydu? Üsteğmen von Levzahn askerler için engeller ve sakıncaların sadece yenilmek ve dağıtılmak üzere var olduğunu söyleyen altın gibi bir laf bulmuştu! Efendi Hohendammlılar, bunu işittikleri zaman, subayların eşlerini "Kırlangıçlar"la bir araya getirmeleri üzerine isterseler dehşet içinde kalsınlardı; şüphesiz kendileri bu tür şeylere cüret edemezlerdi. Ama bir yükseklik, alçak kesimlerde şerefi ve haysiyeti lekeleyecek olan şeylerin tekrar serbest kaldığı hayatın küstah bölgeleri vardır. Ya oranın şerefli yerlileri hafif süvarilerden her tür aykırılığı görmeye alışkın değiller miydi acaba? Subaylar akıllarına esti mi güpegündüz kaldırımda at sürerlerdi: bu vakiydi. Bir defasında, akşama doğru pazar meydanında silahlarla ateş edilmişti ki bunlar da yine subaylardan başkası değildi: kimse mırın

kırın etmeyi aklından geçirebilmiş miydi? Şu anekdota çoğu kişi kefil olmuştur.

Bir sabah saat beşle altı arası Süvari Yüzbaşısı Baron Harry birkaç arkadaşıyla neşeli bir hava içinde bir gece eğlencesinden eve dönüyordu; Süvari Yüzbaşısı von Hühnemann ile Üsteğmenler ve Teğmenler Le Maistre, Baron Truchsess, von Trautenau ve von Lichterloh da oradaydı. Adamlar Eski Köprü'den geçerken karşılarına omzunda iri bir ekmek sepeti taşıyarak ve dertsiz tasasız ıslıkla şarkı çalarak sabah serinliğinde yolunu tutturmuş bir fırıncı çırağı çıktı. "Ver şunu!" diye bağıran Baron Harry sepeti kulpundan yakaladı, havada üç kere içinden bir ekmek bile düşmeyecek kadar beceriklice sallayıp kolunun kuvvetini gösteren bir yay halinde bulanık sulara fırlattı. Başta korkudan donan fırıncı çırağı ekmeklerini suda batarken görünce feryatlarla kollarını kaldırıp çaresizce dövündü. Ama adamlar çocuksu korkusuyla bir müddet eğlendikten sonra Baron Harry çocuğun önüne sepetin içindekilerin değerini üç misli aşan bir miktar para attı, bunun üzerine subaylar gülerek yollarına devam etti. Oğlan da soylu kimselerle karşılaştığını anlayıp sesini kesti...

Bu hikâye hızla ağızdan ağza yayıldı ama sadece bir kişi buna burun kıvıracak cesareti gösterdi! İster gülümseyerek ister öfkelenerek olsun; Baron Harry ve arkadaşlarının yaptığını sineye çektiler. Onlar efendiydi! Hohendamm'ın efendisi! Ve böylece subay eşleri "Kırlangıçlar" la bir araya geldi.

Alemdarın danstan da vals kadar anlamadığı ortaya çıktı, zira davet bile etmeden masalardan birinin önünde, Baron Harry'nin hanımı küçük Barones Anna'nın yanında reverans yaparak eğildi ve birkaç çekingen söz söyledi. Genç adam "Kırlangıçlar"la eğlenecek durumda bile değildi. Her ne konuşursa konuşsun bu tür kızların

kendisine tuhaf baktıklarını düşündüğünden onlardan gerçekten korkuyordu; ve bu alemdara acı veriyordu. Çoğu miskin ve işe yaramaz karakterde olduğu gibi en kötü müzik bile onu suskun, bezgin ve efkârlı bir havaya soktuğundan ve tamamen kayıtsız kaldığı Barones Anna da kendisine alakasız cevaplar verdiğinden, her ikisi de az sonra susup tuhaf bir şekilde müşterek özellikleri olan biraz donuk, biraz da biçimsiz bir gülümsemeyle insanların dans ederkenki sallanmalarına ve dönüşlerine bakmakla sınırlı kaldılar.

Avizelerin mumları o kadar titreşiyor ve damlatıyordu ki yamru yumru ve yarı donuk stearin çıkıntılarıyla biçimlerini hepten kaybetmişlerdi ve mumların altında çiftler Teğmen von Gelbsattel'ın ateşli ritimleri eşliğinde dönüp duruyorlardı. Uçları aşağı basan ayaklar ileri adım atıyor, esnekçe dönüp kayıyorlardı. Erkeklerin uzun bacakları biraz bükülüyor, yaylanıyor, hızlanıp atılıyorlardı. Etekler uçuşuyordu. Alaca hafif süvari ceketleri fırıl fırıl dönüyordu ve başlarını zevk müptelalığıyla eğen damlar bellerini eşlerinin kollarına bırakıyorlardı.

Baron Harry yüzünü onunkine yakın tutup doğrudan gözlerinin içine bakan şaşırtıcı güzellikte bir "Kırlangıç"ı şeritli göğsüne sıkı sıkıya bastırıyordu. Barones Anna'nın gülümsemesi çifti takip ediyordu. Sırık gibi uzun Teğmen von Lichterloh küçük, yağlı, yusyuvarlak ve olağanüstü dekolteli bir "Kırlangıç"ı kendiyle birlikte döndürüyordu. Fakat bir avizenin altında Süvari Yüzbaşısı Hühnemann'ın şampanyayı her şeyden çok seven karısı gerçekten de tamamen kendinden geçmiş bir halde yüzü, alışkın olmadığı şereften ışıl ışıl ışıldayan sevimli, çilli bir varlıkla, üçüncü bir "Kırlangıç"la dans ediyordu. Frau von Hühnemann sonradan Üsteğmen von Truhsess'in karısına "Sevgili Barones," diye fikrini söylemişti, "bu kızlar hiç de eğitimsiz değil, size kolaylıkla

imparatorluğun tüm süvari garnizonlarını sayabilirler." İçeride kadınlar fazla olduğundan iki kadın birbirleriyle dans ediyorlar ve herkesin onları seyretmek üzere sahneden yavaş yavaş çekildiğini fark etmiyorlardı. Sonunda farkına vardılar ve kahkahalar, alkışlar ve bravo nidalarıyla taşan salonun ortasında yan yana durdular...

Sonra şampanya içildi; emir erleri bardakları doldurmak için beyaz eldivenleriyle masadan masaya koşuyorlardı. Fakat "Kırlangıçlar"ın bir defa daha şarkı söylemeleri lazımdı, ne olursa olsun, nefes nefese kalmış olsalar da söylemeleri lazımdı!

Bir sıra halinde salonun dar tarafını işgal eden podyuma dizildiler, şaşkındılar. Omuzları ve kolları çıplaktı ve kıyafetleri, daha koyu kırlangıç ceketlerin altından açık gri yelekleri gösterecek şekilde yapılmıştı. Buna ilaveten gri külotlu çorap ve üstü açık devasa yüksek topuklu ayakkabı giyiyorlardı. Aralarında sarışını ve esmeri, hafif toplucası ve dikkat çekici zayıflıkta olanı, acayip parlak kırmızı yanaklılar ve yüzü palyaço kadar beyaz olanlar vardı. Ama en güzelleri Baron Harry'nin az önce dans ettiği çocuksu kolları olan badem gözlü küçük esmer kadındı. Barones Anna da onun en güzelleri olduğunu söylüyor ve gülümsemeye devam ediyordu.

Şimdi "Kırlangıçlar" şarkı söylüyordu ve Teğmen von Gelbsattel vücudunu arkaya atıp başını onlara çevirerek ve bu esnada iyice açtığı kollarıyla tuşlara vurarak onlara eşlik ediyordu. Hepsi bir ağızdan tüm dünyayı dolaşan ve ayrılırken herkesin gönlünü yanına alan tez canlı kuşlar olduklarını söylüyordu. Oldukça melodik bir şarkı söylüyorlardı, şu sözlerle başlamışlardı:

Evet evet, askerler, askerler,
Kırlangıçlar onları çok sever!

Ve benzer şekilde de bitirmişlerdi. Ama sonra yoğun istek üzerine tekrar kırlangıç şarkısını söylediler ve şarkıyı "Kırlangıçlar" kadar kendileri de ezberlemiş olan adamlar şarkıya heyecanla katıldılar:

Kırlangıçlar tekrar gelince,
Gör'cekler! Gör'cekler!

Salon şarkıyla, gülüşmelerle ve ritim tutan mahmuzlu ayakların yere vurması ve tıngırtısıyla inliyordu.

Barones Anna da tüm bu yaramazlığa ve taşkınlığa gülüyordu; bütün akşam boyunca o kadar gülmüştü ki başı ve kalbi ağrımaya başlamıştı ve Harry eğlenceye bu denli kapılmış olmasa sessizlik ve karanlık içinde gözlerini kapatmayı istemekteydi... Demin, bundan emin olduğu bir anda masa arkadaşına, "Bugün keyfim yerinde," demişti; ama karşılığında suskunluk ve alaycı bir bakış gelmiş, o da bunun üzerine insanlar arasında bu tür şeyler söylemenin olağan olmadığını düşünmüştü. İnsanın keyfi yerindeyse buna uygun davranırdı; ama "Üzgünüm" demek hepten imkânsız bir şey olurdu.

Barones Anna babasının deniz kenarındaki arazisinde öyle büyük bir yalnızlık ve sükûnet içinde büyümüştü ki insanları ürkütmekten korksa da, hâlâ böyle gerçekleri göz ardı etmeye fazlasıyla meyilliydi ve insanlar onu biraz olsun sevsin diye içten içe tıpkı diğerleri gibi olmayı arzuluyordu... Solgun elleri ve dar, hafif kemikli yüzüne göre çok ağır olan kül sarısı saçları vardı. Açık renk kaşlarının arasında gülümsemesine sıkıntılı ve incinmiş bir ifade veren dikine bir kırışık duruyordu...

Kocasını seviyordu... Kimse gülmesin! Kocasını hatta ekmek hikâyesi hatırına seviyordu, kendisini aldatmasına ve kalbini her gün edepsiz biri gibi kırıyor olmasına rağmen onu ödlek ve sefilce seviyordu, kendi kırılganlı-

ğını ve âcizliğini küçümseyen ve gücün ve kuvvetli mutluluğun yeryüzünde efendi olduğunu bilen bir kadın gibi ona sevdalıydı. Evet, kendini bu sevgiye ve eziyetlerine feda ediyordu, aynı kocasının kısa bir şefkat krizinde ona evlenme teklif ettiğinde kendisini ona feda ettiği zamanki gibi: bir başına ve hayalperest bir varlığın hayat, tutku ve duyguların sağanağına duyduğu hararetli istekle...

Üçlü ölçü ve cam şakırtısı; şamata, duman, vızıltı ve dans adımları: Bu Harry'nin dünyası, onun âlemiydi; ve bu onların rüyalarının âlemiydi, çünkü orada mutluluk vardı, alışkanlık, aşk ve hayat vardı.

Partiler! Zararsız, şen partiler, verimsiz cazibelerle dolu gevşetici, alçaltıcı, baştan çıkarıcı zehir, fikrin ve huzurun zampara düşmanı; sen korkunç bir şeysin! Gece gündüz, etrafındaki tam boşluk ve hiçlik ile burada hüküm süren şarabın, kahvenin, şehvani müzik ve dansın sonucu olan hummalı heyecanın arasındaki keskin zıtlığın verdiği eziyetle orada oturur, oturur ve Harry'nin hoş ve keyifli kadınları nasıl büyülediğine bakardı, ama kocası bunu kendisini mutlu ettiğinden değil de kibri, kendisini insanların önünde onlarla göstermek, karnı tok sırtı pek mutlu biri olarak, ama asla dışlanmamış biri, özlem nedir bilmeyen biri olarak göstermek istediği için yapardı... Bu kibir nasıl da canını yakardı ve kocasını buna rağmen nasıl da severdi! Onu yakışıklı, genç, harika ve büyüleyici bulmak ne de tatlıydı! Başkalarının ona olan aşkı kendi aşkını nasıl eziyetli bir alevlenmeye sürüklüyordu!.. Ve bunlar geçince, kocasının yol açtığı ihtiyaç ve azapla geçirdiği şenliğin sonunda, bu saatleri bilgisiz ve bencil övgülere boğarken, işte o zaman nefretinin ve küçümsemesinin aşkına denk geldiği, kocasını kalbinden "alçak" ve "züppe" olarak adlandırdığı ve onu susarak, gülünç, ümitsiz bir suskunlukla cezalandırmaya çalıştığı anlar gelirdi...

Doğru mu biliyormuşuz, küçük Barones Anna? "Kırlangıçlar" şarkı söylerken zavallı gülümsemenin ardında saklanan şeyleri mi dile getiriyoruz? Ve zararsız partiden sonra sabaha karşı yatağında yatarken zihin gücünü, hoşa gitmek için bulman gerektiği halde bulamadığın şakaları, esprileri, iyi cevapları düşünmeye harcadığın o acınası ve rezil durum gelir. Gün doğarken acıdan iyice zayıf düşüp kocanın omzunda ağladığın, onun seni boş, kibar, alışılmış sözlerinden biriyle avutmaya çalıştığı ve aniden sebebi omzunda tüm dünya için ağlamak istemen olan utandırıcı bir tezadın iliklerine kadar işlediği o rüyaları görürsün...

Hasta olsaydı keşke, değil mi? Küçük, sıradan bir fenalık geçirmesinin sana kocanı ıstırap çeken yavrun olarak gördüğün, onun çaresiz ve dağılmış bir halde önünde yattığı ve nihayet, nihayet sana ait olduğunu gördüğün bir dünya rüya kazandıracağını tahmin ediyoruz, doğru mu? Utanma! Kendinden tiksinme! Dert bazen biraz fenalık verir; biliriz bunu, görüyoruz, ah, zavallı küçük ruh, seyahatlerimizde çeşit çeşit şeyler gördük biz! Ama yanında oturup yalnızlığını seninkine katan gözkapakları uzun genç alemdarla biraz ilgilenebilirsin. Onu neden küçük görüyorsun? Onu neden küçümsüyorsun? Neşe ve gururun, mutluluk, ritim ve zaferin anlamının hâkim olduğu dünyadan değil de senin kendi dünyandan olduğu için mi? Şüphesiz, ne bu dünyada ne de ötekinde evinde olamamak zordur; biz bunu biliriz! Ama maalesef uzlaşma yoktur...

Alkışlar Teğmen von Gelbsattel'ın son parçasına karıştı, "Kırlangıçlar"ın şarkısı bitmişti. "Kırlangıçlar" basamakları kullanmadan hop diye, kanatlanarak podyumdan aşağı atladılar, erkekler de onlara yardımcı olmak için etraflarına doluştular. Baron Harry çocuksu kolları olan küçük, esmer kadına yardım etti, bunu uzun uzadı-

ya ve anlayarak yapıyordu. Bir koluyla uyluğunu, diğeriyle belini kavrayıp onu hemen yere bırakmak yerine, kadının bardağını taşana kadar doldurduğu ve manasız ve içe işleyen bir gülümseyişle gözlerinin içine bakarak onunla yavaş yavaş ve imalı şekilde kadeh tokuşturduğu içki masasına kadar onu adeta taşıdı. Çok içmişti ve yara izi, yanan yüzüne keskin bir tezat oluşturan beyaz alnında kor gibi parlıyordu; ama keyifli ve serbest, bütünüyle neşeli ve ihtirasın zararından uzaktı.

Bu masa Barones Anna'nın masasının karşısında, salonun karşı kısmındaki uzun tarafta yer alıyordu ve Barones Anna bir taraftan yakınındaki biriyle ilgisizce laflarken, diğer taraftan hararetle öte yandaki gülüşmeye kulak kabartıyor, sövercesine bakışlarla gizli gizli her hareketlerini gözlüyordu; insana mekanik şekilde toplum adabını gözeterek biriyle sohbet edebilmesini ve bu sırada zihnen tamamıyla başka yerlerde, mesela gözlediği başka birinde olmasına izin veren acılı bir gerilimle dolu o tuhaf durumda bulunuyordu...

Bir veya iki kere küçük "Kırlangıç"ın bakışı kendi bakışlarını yaladı gibi geldi ona... Tanıyor muydu onu? Kim olduğunu biliyor muydu? Ne kadar da güzeldi! Ne kadar küstah ve düşüncesiz, hayat dolu ve baştan çıkarıcıydı! Şayet Harry onu sevmiş, onu şiddetle arzulamış, onun yüzünden ıstırap çekmişse bunu affetmiş, anlamış, aynı hisleri paylaşmış olacaktı. Ve aniden küçük "Kırlangıç" için kendi özleminin Harry'ninkinden daha hararetli ve derinden olduğunu hissetti.

Küçük "Kırlangıç"! Yüce Tanrım, adı Emmy'ydi ve değersizin tekiydi. Ama geniş, şehvetli yüzünü çevreleyen siyah perçemleriyle, kenarları koyu renkli badem gözleriyle, bembeyaz dişlerle dolu iri ağzı ve esmer, yumuşak ve cazip biçimli kollarıyla tam bir harikaydı; ve en güzel tarafı bazı hareketleri yaparken eşsiz bir yumu-

şaklıkla mafsallarına yuvarlanan omuzlarıydı... Baron Harry bu omuzlarla çok ilgileniyordu; onları örtmesine asla tahammülü yoktu, aksine sarınmayı kafasına koyduğu şala karşı gürültülü bir mücadele başlatmıştı; ve tüm bunları etrafta kimse, ne Baron Harry ne hanımı ne de herhangi başka biri şarabın duygusallaştırdığı bu küçük bakımsız varlığın, akşam boyunca demin ritim eksikliğinden klavyeden kovulan genç alemdarı süzdüğünü fark etmemişti. Yorgun gözleri ve oynayış tarzı onu esir etmişti, Baron Harry'nin varlığı ona pek tanıdık ve sıkıcı gelirken alemdar ona soylu, şairane ve başka dünyadanmış gibi görünüyordu ve alemdarın kendisine zerre sevgi belirtisi göstermemesinden ötürü mutsuz ve ıstırapla doluydu...

Dibine kadar yanmış mumlar insanların başlarının üstünde mavimsi tabakalar halinde salınan sigara dumanında fersizce ışıldıyordu. Salonu kahve kokusu sarmıştı. "Kırlangıçlar"ın cüretkâr parfümleriyle yoğunlaşmış ve karışmış hale gelen solgun ve ağır bir atmosfer, şenlik buğusu, parti buharı vardı her şeyin üzerinde, beyaz örtülü masalarda ve şampanya soğutucularında, geceden kalma ve rahat tavırlı insanların ve bunların uğultusu, kahkahası, kıkırtısı ve cilveleşmeleri üzerinde.

Barones Anna artık konuşmuyordu. Kıskançlık denen ve dünya şayet iyi olsaydı var olmaması gereken özlem, haset, aşk ve kendini küçümsemenin bir aradalığı ve ümitsizlik yüreğini öylesine boyunduruk altına almıştı ki artık rol yapacak gücü kalmamıştı. Kocası halinin ne olduğunu görsündü, göğsünde onunla alakalı hiç yoksa bir tane duygu olsun diye karısından utansındı.

O tarafa baktı... Oyun biraz ilerlemişti ve herkes gülerek ve merakla kocasına bakıyordu. Harry küçük "Kırlangıç'la yeni bir tür şefkat güreşi keşfetmişti. Yüzüklerini onunla değişmekte ısrar ediyordu ve dizlerini kadı-

nın dizlerine bastırmış, onu sandalyede sıkıca tutuyor, haşarılıkla ve deli gibi elini yakalamak istiyor ve küçük, sıkıca yumulmuş elini açmaya çalışıyordu. Sonunda galip geldi. Ve içeridekilerin gürültülü alkışları altında zor zahmet kadının ince yılan yüzüğünü çıkarıp zafer edasıyla kendi evlilik yüzüğünü onun parmağına zorla taktı.

O sırada Barones Anna ayağa kalktı. Öfke ve ıstıraba, kocasının sevgili hiçliğine duyduğu kederi karanlıkta saklama özlemine, onu bir rezaletle cezalandırma, dikkatini bir şekilde kendi üzerine çekmenin ümitsiz arzusuna yenik düştü. Solgun şekilde sandalyesini geri itip salonun ortasından kapıya yürüdü.

Bir kargaşa oluştu. İnsanlar ayılmıştı ve ciddi şekilde birbirlerine bakıyordu. Birkaç adam yüksek sesle Harry'yi ismiyle çağırdı. Gürültü kesildi.

Ve o sırada tuhaf mı tuhaf bir şey oldu. Zira "Kırlangıç" Emmy tam bir kararlılıkla Barones Anna'dan yana taraf tutmuştu. İster acısına ve ıstıraplı aşkına duyduğu genel kadın içgüdüsü olsun, ister gözkapakları yorgun alemdardan ötürü Barones Anna'yı kendisine bir dost görmüş olsun; davranışıyla herkesi hayrete düşürdü.

Emmy afallayan Baron Harry'yi ittirerek içeride hüküm süren sessizlikte, "Adisiniz!" dedi yüksek sesle. Sadece bu cümleyi söyledi: "Adisiniz!" Ve sonra aniden, kapının kolunu tutan Barones Anna'nın yanına geçti.

Etrafta kimse bunu duymaya layık değilmiş gibi usulca "Affedersiniz!" dedi. "İşte, yüzük." Böylelikle Harry'nin alyansını Barones Anna'nın eline geçirdi. Ve Barones Anna ansızın kızın geniş, sıcak yüzüyle birlikte yumuşak, ateşli bir öpücüğü elinin üzerinde hissetti. "Affedersiniz!" diye tekrar fısıldayan küçük "Kırlangıç" oradan koşarak uzaklaştı.

Ama Barones Anna hâlâ hissiz, dışarıda karanlıkta duruyor ve bu beklenmedik olayın, içinde şekil ve anlam

kazanmasını bekliyordu. Ve bir mutluluk, tatlı, hoş ve gizli bir mutluluk bir an gözlerini kapayıverdi...

Durun! Yeter, daha yok! Şu küçük değerli ayrıntıyı görsenize! Serseri budalanın biri gelip elini öptü diye mest olmuş ve büyülenmiş şekilde orada duruyordu!

Seni terk ediyoruz, Barones Anna, seni alnından öpüyoruz, elveda, biz kaçıyoruz! Uyu hadi! Bütün gece rüyanda yanına gelen "Kırlangıç"ı görecek ve biraz mutlu olacaksın.

Çünkü bir mutluluk, küçük bir mutluluk ürpertisi ve sarhoşluğu dokunur yüreğe, aralarında özlemin serserice dolaştığı o iki dünya kısa, aldatıcı bir yaklaşmayla birbirini bulduğu zaman.

HARİKA ÇOCUK

Harika çocuk içeri girer; salon sessizleşir.

Sessizleşir ve kenarlarda bir yerden doğuştan hükümdar ve çoban olan biri ellerini şaklatınca insanlar alkışlamaya başlar. Henüz bir şey duymamışlardır ama alkış tutarlar; çünkü devasa bir reklam aleti harika çocuk için önden hazırlık yapmıştır ve insanların, bilseler de bilmeseler de, gözleri çoktan bağlanmıştır.

Harika çocuk bütünüyle ampir stili çelenkler ve büyük, harika çiçeklerin nakşedildiği ihtişamlı bir paravanın ardından ortaya çıkar, podyumun basamaklarını aceleyle tırmanıp biraz bir titremenin, biraz da küçük bir ürpertinin serinliğiyle, sanki denize, ama aynı zamanda da dostça bir şeyin içine girer gibi alkışların içine dalar. Podyumun kenarına yürür, fotoğrafı çekilmesi gerekirmiş gibi gülümser ve erkek çocuğu olmasına rağmen küçük, çekingen ve sevimli bir kadın selamıyla teşekkür eder.

Bütünüyle beyaz ipeğe bürünmüştür ki bu, salona belli bir duygulanma yayar. Üzerinde fevkalade biçimli beyaz ipekten bir ceket, bunun altında da kuşağı vardır ve ayakkabıları bile beyaz ipektendir. Ama beyaz ipekten kısa pantolonuyla tamamen esmer çıplak bacakları tezat teşkil eder; çünkü bu bir Yunan oğlanıdır.

Adı Bibi Saccellaphylaccas'tır. Efendim adı budur

işte. "Bibi"nin hangi adın kısaltması veya küçültmesi olduğunu kimse bilmez, emprezaryo hariç, o da bunu meslek sırrı olarak görür. Bibi'nin omuzlarına kadar sarkan ve buna rağmen yandan taranmış ve hafif kubbeli, esmer alnından geriye küçük ipekten bir kurdeleyle toplanmış düz, siyah saçları vardır. Dünyanın en zararsız çocuk suratına, olgunlaşmamış bir burna ve bihaber bir ağza sahiptir; yalnızca zifirî siyah, fare gibi gözlerinin altındaki kısım biraz donuk ve mizacını gösteren iki hatla belirginçe sınırlanmıştır. Dokuz yaşında gibi görünür, ama ancak sekizindedir ve yedi yaşında diye tanıtılır. İnsanlar buna aslında inanıyorlar mı, kendileri de bilmezler. Belki biliyorlardır da bazı durumlarda alışkın oldukları gibi buna yine de inanıyorlardır. Biraz yalanın güzele zararı olmaz diye düşünürler. İnsan görmezden gelmek için biraz iyi niyet göstermezse, diye düşünürler, günlük hayattan kaçış, yüksek duygulara ulaşmak nice olur? Ve kendi akıllarınca oldukça haklıdırlar da.

Harika çocuk karşılama gürültüsü dinene dek teşekkür eder; sonra kuyruklu piyanoya geçer ve insanlar programa son bir bakış atarlar. Önce *Marche solennelle* gelir, sonra *Rêverie* ve sonra da *Le Hibou et les moineaux*; hepsi Bibi Saccellaphylaccas'tandır. Tüm program ona aittir, bunlar onun besteleridir. Gerçi besteleri yazamaz ama hepsi küçük, olağanüstü kafasının içindedir ve emprezaryonun kaleme aldığı afişlerde belirtildiği gibi bestelerinin sanat değeri kabul edilmelidir. Emprezaryo bu kabulü çetin mücadelelerde eleştirici tabiatından kazanmış gibi görünür.

Harika çocuk dönen koltuğa oturur ve akıllıca bir mekanizma vasıtasıyla, Bibi ulaşabilsin diye normalden daha yukarıya takılmış pedalları bacaklarıyla yakalamaya çalışır. Bu her yere beraberinde götürdüğü kendi kuyruklu piyanosudur. Piyano tahta ayaklıklar üzerinde du-

rur ve cilası bütün o nakliyatlardan ötürü oldukça yıpranmıştır; ama tüm bunlar durumu daha da enteresan kılmaktadır.

Bibi beyaz ipekli ayaklarını pedallara koyar; sonra küçük, safsatalı bir tavır yapıp ileri bakar ve sağ elini kaldırır. Esmer, saf bir çocuk elidir bu, ama bileği güçlüdür, çocuksu değildir ve irikıyım kemikleri vardır.

Bibi bu tavrı insanlar için yapar, zira onları biraz eğlendirmesi gerektiğini bilir. Ama kendi payına da burada özel bir keyif, kimseye tasvir edemeyeceği bir zevk duyar. O iç gıcıklayan mutluluk, tekrar açık bir piyanoya oturduğu her seferinde onu saran o gizli hazzın ürpertisidir bu; bunu asla kaybetmeyecektir. Klavye, altlarında kendini sık sık maceralar ve derinden heyecanlandıran yazgılar içinde kaybettiği ve yine silinmiş bir çizim tahtası gibi tertemiz ve dokunulmamış gibi görünen bu yedi siyah beyaz oktav yine kendini ona sunmaktadır. Önünde duran bütünüyle müziktir. Önünde baştan çıkaran bir deniz gibi yayılmış duruyordur ve onun içine dalıp saadetle yüzebilir, kendini taşımasına ve kaçırmasına izin verebilir ve akıntıda dibe çökebilir, ama yine de kontrolü elinde tutabilir, onu yönetebilir ve ona emredebilir... Sağ elini havada tutmaktadır.

Salonda nefesler bile kesilmiştir. İlk tondan önceki gerilimdir bu... Nasıl başlayacaktır? Başlayıverir. Ve Bibi kuyruklu piyanodan işaretparmağıyla ilk tonu, hiç beklenmedik kuvvette, trampet vuruşuna benzer, ortalardan bir ton alır. Diğerleri buna eklenir, ses dizisi ortaya çıkar; insanlar gevşer.

Duvarlarında pembe şehvetli tabloları, lüks direkleri, kenarları kıvrımlı aynaları ve sarmallar, bütün demetler halinde her taraftan fışkıran ve mekânı günün aydınlığından fazla, ince, altınımsı, cennetten bir ışıkla titreten çok sayıda elektrikli ampulün oluşturduğu gerçek

bir yıldız düzeniyle, birinci sınıf moda bir otelde bulunan şatafatlı bir salondu bu... Boşta tek bir sandalye yoktur, hatta kenar koridorlarda ve arka planda bile insanlar dikilmektedir. Fiyatın on iki mark olduğu (zira emprezaryo saygı uyandıran fiyat prensibini benimsemektedir) ön tarafta sosyete dizilir harika çocuğa; yüksek çevrelerde canlı bir ilgi mevcuttur. Çok sayıda üniforma, çok sayıda seçkin tuvalet zevki görülür... Hatta terbiyeli bir şekilde bacaklarını sandalyeden aşağı sarkıtan ve ışıl ışıl gözlerle küçük, maharetli, beyaz ipek giymiş meslektaşını seyreden bir miktar da çocuk vardır...

Sol ön tarafta pudralı çift çenesi ve başının üstünde tüyüyle pek şişman bir hanım olan harika çocuğun annesi ve yanında da çıkık duran manşetlerinde iri altın düğmeler bulunan, şark tipinde bir adam olan emprezaryo oturmaktadır. Fakat orta ön tarafta prenses oturur. Küçük, buruşuk, pörsümüş, yaşlı bir prensestir bu, ama kibar olduğu müddetçe sanatı teşvik eder. Alçak bir kadife koltukta oturur, ayaklarına ise İran halıları serilmiştir. Çalışmakta olan harika çocuğu seyrederken ellerini gri, çizgili ipek kıyafetinin üzerinden göğsünün hemen altında kavuşturur, başını yana eğip asil bir huzur havası sunar. Yanında yeşil çizgili ipekten elbisesi bile olan nedimesi oturur. Ama buna rağmen o sadece bir nedimedir ve yaslanamaz bile.

Bibi büyük bir debdebeyle kapanış yapar. Yumurcak nasıl bir kuvvetle kullanmaktadır kuyruklu piyanoyu! İnsan kulaklarına inanamaz. Hareketli, coşkun bir melodi olan marşın konusu tam armonik bir donanımla tekrar, geniş ve farfaralı çıkıverir ve Bibi her ritimde zaferle şenlik alayında yürüyor gibi vücudunu geri atar. Sonra muazzam bir kapanış yapar, eğilerek kendini yana doğru koltuktan aşağı itip gülümseyerek alkış için pusuya yatar.

Ve duygulanmış, heyecanlanmış halde hep bir ağız-

dan alkışlar kopar: O küçük kadın gibi selam verirken çocuğun kalçaları ne nadide bir hal alıyor, baksanıza! Alkışlayın, alkışlayın! Bekleyin, şimdi de eldivenlerimi çıkarıyorum. Bravo, küçük Saccophylax veya ismin her neyse! Ne gözüpek biriymiş!

İnsanlar rahat bırakana kadar Bibi'nin üç defa paravanın arkasından ortaya çıkması lazımdır. Sonradan gelenler, geciken kimseler arkadan itişip zor zahmet kalabalık salonda bir yer edinirler. Sonra konser devam eder.

Bibi bütünüyle arpejlerden ibaret olan, üzerinde bazen zayıf bir çırpınışla bir miktar melodinin yükseldiği *Rêverie*'sini fısıldatır; sonra da *Le hibou et les moineaux*'yü çalar. Bu parçanın içe işleyen bir başarısı vardır, ateşleyici bir etki yapar. Gerçek bir çocuk parçasıdır bu ve harika bir canlılığı vardır. Diskantta onunla şakalaşmak isteyen serçeler aynı zamanda küstah ve korkakça vızıldarken insan basta, puhunun oturup örtülü gözlerini kederle kapattığını görür. Bibi'yi bu parçadan sonra dört kere alkışlarlar. Parlak düğmeli bir otel çalışanı onun için podyuma üç büyük defne çelengi taşır ve Bibi seyirciyi selamlayıp teşekkür ederken o da çelenkleri yanlarından Bibi'nin önüne tutar. Prenses bile düz ellerini birbirine karşı hiç ses çıkarmadan hareket ettirerek alkışa katılır...

Bu küçük tecrübeli bacaksız alkışları uzatmaktan nasıl da anlamaktadır! Paravanın ardında durup kendini bekletir, podyumun basamaklarında biraz sallanır, canını çoktandır sıkmalarına rağmen çocuksu bir zevkle çelenklerin renkli saten kurdelelerini seyreder, sevecenlik ve tereddütle selamlayıp insanlara, ellerinin değerli gürültüsünden hiçbir şey kaybolmasın diye kudurmaları için vakit tanır. *Le hibou* en revaçtaki eserim, diye düşünür; çünkü bu ifadeyi emprezaryodan öğrenmiştir. Ardından aslında daha iyi olan fantezi, bilhassa do diyeze

geçtiği yer gelir. Ama bu *hibou*'yu göklere çıkardınız, siz seyirciler, hem de yaptığım ilk ve en aptal şey olmasına rağmen. Ve sevecenlikle teşekkür eder.

Sonra bir meditasyon, sonra da bir etüt çalar; hepten kapsamlı bir programdır bu. Meditasyon "Rêverie"ye çok benzer ilerler ama bu ona karşı bir itiraz olamaz ve etütte Bibi, esasen icat kabiliyetinden biraz geride kalan tüm teknik yeteneğini gösterir. Ama sonra fantezi gelir. Favori parçasıdır bu. Bunu her seferinde biraz farklı çalar, serbest ele alır ve iyi bir akşamındaysa yeni fikirler ve değişikliklerle arada bir kendini bile şaşırtır.

Küçücük ve bembeyaz parıldayan büyük, siyah kuyruklu piyanonun önünde, yalnız ve seçilmiş biri olarak kendi biricik ve bariz ruhuyla, etkilemesi gereken, birlikte sadece basık, ağır davranışlı bir ruhu olan bulanık insan yığının üzerinde, podyumda oturur ve çalar... Yumuşak, siyah saçları beyaz ipekten kurdelesiyle alnına düşmüştür, iri kemikli, yatkın bilekleri işlemektedir ve esmer, çocuksu yanak kaslarının titrediği görülür.

Arada bir tuhaf, etrafında donuk halkalar olan fare gibi gözlerinin kenara, seyircilerden sıyrılarak kendilerini olaylı, belirsiz bir hayatla dolu bir genişlikte kaybetmek üzere içinden baktıkları yan taraftaki salonun boyalı duvarına kaydırdığı unutma ve yalnızlık saniyeleri gelir. Ama sonra göz ucundan bir bakış salona doğru seğirir ve yeniden insanların önündedir.

Yakınma ve sevinç, coşkunluk ve derinlere düşüş; "Benim fantezim!" diye düşünür Bibi pek sevecen bir şekilde. "Dinleyin, şimdi do diyeze geçen kısım geliyor!" Do diyeze geçerkenki surdini yapar. "Farkındalar mı?" Yo hayır, aman, fark etmezler. Ve bu yüzden en azından görecek bir şeyleri olsun diye tavana doğru bir bakış gönderir.

İnsanlar uzun sıralarda oturup harika çocuğu seyreder. Akıllarınca türlü şeyler düşünürler. Beyaz sakallı bir

adam, işaretparmağında mühür yüzüğü ve kel kafasında şişkin bir tümör, veya isterseniz yumru diyelim, olan ihtiyar bir adam kendi kendine düşünür: "Aslında utanmak lazım. Biz daha 'Kurpfalzlı Üç Avcı'dan[1] öteye geçemedik ve saçına ak düşmüş bir adam olarak burada oturmuş bacak kadar harika çocuğun gösterisini seyrediyoruz. Ama bunun yukarıdan geldiğini düşünmek lazım. Yetenekleri Tanrı dağıtır, yapacak bir şey yok, sıradan bir insan olmak da ayıp değil ya. Bu, Mesih'in çocukluğu gibi bir şey. İnsan utanmak zorunda kalmadan bir çocuğun önünde eğilebilir. Bu ne kadar tuhaf ama rahatlatıcı!" Şöyle düşünmeye cesaret edemez: "Ne kadar da tatlı!" "Tatlı", güçlü ve ihtiyar bir adam için utandırıcı olurdu. Ama bunu hisseder! Bunu yine de hisseder!

"Sanat..." diye düşünür papağan burunlu tüccar. "Evet, şüphesiz bu, hayata biraz parıltı, biraz da tıngırtı ve beyaz ipek getirir. Hem fena iş de çıkarmıyor. On ikişer marktan fazla fazla elli koltuk satılmış: bu bile tek başına altı yüz mark eder; bir de geri kalanlar. Salonun kirası, ışıklandırma ve programlar da düşüldü mü temiz bin mark kalır net olarak. Zahmete değer."

"Şu, az evvel dinlettiği şey Chopin'di!" diye düşünür ümitlerin uykuya yattığı ve aklın keskinleştiği yaşlardaki sivri burunlu bir hanım olan piyano hocası. "Çok samimi biri olmadığı söylenebilir. Çıkışta şöyle diyeceğim: 'Pek samimi biri değil.' Kulağa iyi geliyor. Ayrıca elini tutuşu da hiç terbiye edilmemiş. Elin sırtına demir para koyabilmelisiniz... Onu cetvelle eğitirdim."

Mum gibi sapsarı görünen ve insanın sakıncalı fikirlere kapılabileceği gerilimli bir yaşta bulunan genç bir kız gizliden düşünmektedir: "Ne denir buna! Ne çalıyor böy-

1. (Alm.) Kurpfalz'lı Üç Avcı. Anonim bir Alman halk şarkısı. (Ç.N.)

le! Orada çaldığı tutkunun ta kendisi! Ama o daha bir çocuk?! Beni öpecek olsa, küçük kardeşim öpmüş gibi olurdu; öpücük denmezdi buna. Müstakil bir tutku, kendi başına, dünyevi bir cismi olmayan, sadece ateşli bir çocuk oyunu olan bir tutku var mıdır ki?.. Peki, bunu sesli söylesem balıkyağı verirlerdi bana. Dünyanın hali bu."

Bir sütunun dibinde bir subay oturmaktadır. Başarılı Bibi'yi seyreder ve şöyle düşünür: "Sen bir şeysin, ben de bir şeyim, herkes kendi tarzınca!" Bunun dışında topuklarını yanaştırıp mevcut tüm güçlere gösterdiği saygıyı harika çocuğa da gösterir.

Ama parlak, siyah ceketli ve paçaları ıslak ve sıvanmış pantolonlu, yaşlanan bir adam olan eleştirmen boş bulduğu koltukta oturmakta ve düşünmektedir: "Şuna bakın, şu Bibi'ye, şu yaramaza! Fert olarak daha ulaşacağı bir son var; ama tip olarak, sanatçı tipi olarak işi bitmiş. İçinde sanatçının yüceliğiyle haysiyetsizliği, onun şarlatanlığıyla kutsal ışıltısı, küçümsemesiyle gizli sarhoşluğu var. Ama bunu yazamam; bu fazla iyi olur. Ah, inanın bana, tüm bunların içyüzünü bu kadar net görmesem kendim sanatçı olurdum..."

Bu arada harika çocuk işini bitirmiştir ve salonda gerçek bir fırtına eser. Paravanın ardından bir daha, bir kere daha ortaya çıkması lazımdır. Parlak düğmeli adam dört çelenk, menekşelerden yapılmış bir lir ve bir gül buketi getirir. Harika çocuğa tüm hediyeleri birden uzatmaya yetecek kadar kolu yoktur, emprezaryo ona yardımcı olmak için bizzat podyuma yönelir. Bibi'nin boynuna bir defne çelengi asar, siyah saçını şefkatle okşar. Ve aniden, nefsine uyar gibi eğilip harika çocuğa bir öpücük, tam da ağzından, şaplayan bir öpücük verir. Tam o sırada fırtına kasırgaya dönüşür. Bu öpücük salona elektrik akımı gibi yayılır, kalabalığı asabi bir ürperti gibi deler geçer. İnsanlar delice bir gürültü ihtiyacına kaptı-

rırlar kendilerini. Çılgın el hareketlerine yüksek yaşasın nidaları karışır. Bibi'nin küçük sıradan arkadaşlarından birkaçı mendillerini sallar... Ama eleştirmen şöyle düşünmektedir: "Şüphesiz, emprezaryonun bu öpücüğü gelmeliydi. Eski, etkili bir şaka. Evet, Tanrım, insan her şeyin içyüzünü bu kadar net görmese!"

Ve harika çocuğun konseri biter. Saat yedi buçukta başlamıştır, saat sekiz buçukta biter. Podyum çelenk doludur ve kuyruklu piyanonun lamba tahtasında iki küçük saksı durmaktadır. Bibi son numarası olarak sonunda Yunan marşına geçiş yapan *Rhapsodie Grecque*'ini çalar ve şayet bu kibar bir konser olmasa oradaki hemşerilerinin canı da birlikte söylemek isterdi hani. Bunun acısını kapanışta muazzam bir gürültü, sıcakkanlı bir yaygara, milli bir gösteriyle çıkarırlar. Ama yaşlanan eleştirmen düşünmektedir: "Şüphesiz, marşın gelmesi lazımdı. Meseleyi başka sahaya taşıyor, hiçbir coşturma aracını denemeden bırakmıyorlar. Bunun sanatkârca olmadığını yazacağım. Belki tam da bu sanatkârcadır. Sanatçı nedir? Soytarının teki. Eleştiri ise en yüce şeydir. Ama bunu yazamam." Ve ıslanmış paçalarıyla oradan ayrılır.

Dokuz veya on çağırıştan sonra terleyen harika çocuk artık paravanın ardına geçmez, annesinin ve emprezaryonun yanına, salona iner. İnsanlar dağınık sandalyelerin arasında dikilmekte ve alkışlamakta ve Bibi'yi yakından görmek için öne doğru itişmektedir. Birkaçı da prensesi görmek ister: Podyumun önünde harika çocuğun ve prensesin etrafında iki kalabalık halka oluşur ve içlerinden hangisinin kabulde bulunduğu tam olarak bilinmez. Ama nedime aldığı emirle Bibi'ye yönelir; saraya uygun görünmesi için ipek ceketini biraz çekiştirip düzeltir, kolundan tutup prensesin yanına götürür ve majestelerinin elini öpmesi için ciddi ciddi işaret eder. "Bunu nasıl yapıyorsun, çocuk?" diye sorar prenses. "Oturunca kendiliğin-

den mi geliyor aklına?" "*Oui, Madame,*"[1] diye cevap verir Bibi. Ama içinden: "Ah, seni aptal, yaşlı prenses!.." diye düşünür. Sonra ürkek ve terbiyesiz şekilde arkasını dönüp tekrar ailesinin yanına gider.

Dışarıda vestiyerde yoğun bir izdiham yaşanmaktadır. İnsanlar numaralarını yukarı kaldırmakta, açık kollarıyla kürkleri, şalları ve galoşları masaların üstünden kabul etmektedir. Piyano hocası bir yerlerde dikilip eleştiri yapmaktadır. "Pek samimi biri değil," der yüksek sesle ve etrafına bakınır...

Subay olan iki kardeşi büyük duvar aynalarının birinin önünde genç, zarif bir hanıma pardösü ve kürklü ayakkabılarını giydirmektedir. Kadın çelik mavisi gözleri ve duru, safkan yüzüyle muhteşem, tam bir hanımefendidir. Hazırlanınca kardeşlerini bekler. Hoş, sade yüzünün görüntüsünden ayrılamayan kardeşine, "Aynanın önünde o kadar kalma, Adolf!" der sessiz ve sinirli olarak. Pes yani! Subay Adolf aynanın önünde paltosunu iliikleyebilecektir herhalde, yüksek müsaadesiyle! Sonra giderler ve dışarıda, ark lambaların kar sisinin arasından solgunca ışıdığı caddede, Subay Adolf yürürken tepinmeye, yukarı kaldırdığı yakasıyla ve elleri paltosunun eğik ceplerinde, donmuş karın üzerinde küçük bir *niggerdance*[2] göstermeye başlar, zira hava çok soğuktur.

Kolları boşlukta sallanarak karanlık bir delikanlının eşliğinde arkalarından yürüyen saçı bozulmuş bir kız, "Çocuk!" diye düşünür. "Sevimli bir çocuk! İçeride de hürmete layık bir tanesi vardı..." Ve yüksek, yeknesak bir sesle der ki: "Biz hepimiz harika çocuklarız, biz yaratıcılar."

1. (Fr.) Evet, Madam. (Ç.N.)
2. (İng.) Zenci dansı. (Ç.N.)

Drei Jäger aus Kurpfalz'dan öteye geçememiş ve yumrusu şimdi silindir şapkayla örtülü olan yaşlı adam, "Hah!" diye düşünür, "bu da nedir böyle! Bana öyle geliyor ki kâhin gibi bir şey."

Ama onu kelimesi kelimesine anlayan karanlık delikanlı yavaşça başını sallar.

Sonra susarlar ve saçı bozulan kız, üç soylu kardeşin ardından bakar. Onları küçümser, ama köşeyi dönüp kaybolana kadar arkalarından bakar.

PEYGAMBER ADINA

Tuhaf yerler, tuhaf beyinler, ruhun tuhaf bölgeleri vardır, yüksekte ve zavallıca. Büyük şehirlerin kenarlarında, sokak lambalarının seyreldiği ve jandarmaların çift çift gezdiği o yerlerde insan evlerin tepelerine çıkmalıdır, ta ki yolu bitene, rüya suçlusu genç, solgun dâhilerin kollarını kavuşturarak düşünüp durduğu eğik çatı katı odalarına, yalnız, hiddetli ve içi içini yiyen sanatçıların aç ve gururlu, sigara dumanı içerisinde son ve insafsız ideallerle boğuştuğu ucuz ve anlamlı döşenmiş atölyelere girene dek. İşte burası sondur, buzdur, saflık ve hiçliktir. Burada sözleşme, taviz, müsamaha, ölçü ve değer geçmez. Hava burada öyle oksijensizdir ki hayatın miyasmaları yetişmez olmuştur. Burada inat, son derece sebat, ümitsizce tahta oturan benlik, özgürlük, çılgınlık ve ölüm hâkimdir...

Paskalya arifesi, saat akşam sekizdi. Daniel'in davet ettiklerinin çoğu aynı zamanda geldi. Üzerinde bir kartalın havada yalın bir kılıcı pençeleri arasında taşıdığı ve kendine has bir yazıyla Paskalya arifesinde Daniel'in beyanlarının okunacağı meclise katılmaları çağrısının yapıldığı dörde katlanmış birer davetiye almışlardı, şimdi de belirlenen saatte içinde peygamberin bedenî ikametgâhının bulunduğu, bayağı bir kiralık evin önünde, ıssız ve loş banliyö caddesinde toplanmışlardı.

Bazıları birbirlerini tanıyordu ve selamlaşmışlardı. Polonyalı ressam ve beraber yaşadığı zayıf kız, bol elbiseler giyinmiş ağır ve solgun hanımıyla hem vahşi hem hastalıklı görünümde bir şahsiyet ve şair de olan spiritüalist ve emekli hafif süvari yüzbaşısı uzun, siyah sakallı bir Yahudi ile kanguru görünümlü genç bir filozof vardı orada. Sadece kolalı şapkalı ve bakımlı bıyıklı bir bey olan hikâyeci kimseyi tanımıyordu. Başka bir muhitten geliyordu, buraya tesadüfen düşmüştü. Hayatla belli bir bağı vardı, yazdığı bir kitap sıradan çevrelerde okunuyordu. Oldukça mütevazı, müteşekkir ve genel olarak sanki kahrını çekiyorlarmış gibi davranmaya kararlıydı. Kısa bir mesafe bırakarak diğerlerini eve kadar takip etti.

Demir döküm tırabzana dayanarak sırayla merdivenden çıkıyorlardı. Susuyorlardı, zira bunlar sözün kıymetini bilen ve boş yere konuşmamayı âdet edinmiş insanlardı. Merdiven dönemeçlerinde, pencere pervazlarında duran küçük petrol lambalarının fersiz ışığında, önünden geçtikleri dairelerin kapılarındaki isimleri okuyorlardı. Bir sigorta memurunun, bir ebenin, bir çamaşırcının, bir "mümessil"in, bir nasırcının evinin ve geçimhanesinin önünden geçmişlerdi, sessizce, küçümsemeden ama yadırgayarak. Dar merdiven boşluğunda loş bir kuyudaymış gibi yukarı tırmanıyorlardı, dikkatle ve durakladamadan; zira yukarıdan, yolun bittiği yerden onlara bir ışıltı, yükseklerden hafif ve uçuk bir ışık göz kırpıyordu.

Nihayet hedeflerine varmışlardı, çatının altında, merdivenin başındaki soluk sunak örtüleriyle kaplı masacıkların üzerinde muhtelif şamdanlarda yanan altı mumun aydınlığında duruyorlardı. Ardiye girişi havası veren bir kapıya, üzerine siyah tebeşirle Latin harflerle yazılmış "Daniel" adının okunduğu gri bir karton levha tutturulmuştu. Zili çaldılar...

Yeni mavi bir elbisesi ve konçlu parlak çizmeleri

olan-geniş kafalı, samimi bakışlı bir oğlan, elinde mumla kapıyı açıp küçük, karanlık koridordan geçerek duvar kâğıdı olmayan tavan arası benzeri, ahşap bir vestiyer hariç tamamen boş bir odaya kadar onlara mum tuttu. Oğlan konuşmadan, boğazından dili dolaşarak gelen bir sesin eşlik ettiği bir jestle üstündekileri asmalarını istedi ve hikâyeci genel bir ilgiyle ona bir soru yönelttiğinde çocuğun dilsiz olduğu büsbütün meydana çıktı. Çocuk, misafirleri ışığıyla koridordan geri götürüp başka bir kapıya getirdi ve onları içeri soktu. En son hikâyeci girdi. Kilisede gibi davranma kararıyla frak ve eldiven giymişti.

Girdikleri fazlasıyla büyük odaya vakurca titreyen ve parıldayan yirmi-yirmi beş kadar mumun ürettiği aydınlık hâkimdi. Beyaz yayvan yakalı ve sade kıyafetinin üzerinde manşetleri olan genç bir kız, görünüşü saf ve budala biri olan Daniel'in kardeşi Maria Josefa, kapının dibinde dikiliyor ve herkese elini uzatıyordu. Hikâyeci onu tanıyordu. Ona bir edebiyat toplantısında tesadüf etmişti. Çay fincanı elinde dimdik oturuyor ve net, samimi bir sesle kardeşinden bahsediyordu. Daniel'e tapıyordu.

Hikâyeci gözleriyle onu aradı...

"Burada değil," dedi Maria Josefa. "Kendisi yok, nerede olduğunu bilmiyorum. Ama ruhuyla aramızda olacak ve burada beyanları okunurken onları cümle cümle takip edecek."

"Onları kim okuyacak?" diye sordu hikâyeci kısık ve hürmetli bir sesle. Ciddiye alıyordu. Dünyadaki tüm olaylara karşı saygı dolu, öğrenmeye ve takdire layık şeyleri takdir etmeye hazır, iyi niyetli ve içinden mütevazı bir insandı.

"Kardeşimin bir havarisi," diye cevap verdi Maria Josefa, "İsviçre'den gelmesini bekliyoruz. Henüz gelmedi. Tam vaktinde burada olacaktır."

Mum ışığında, bir masanın üstünde duran ve üst ke-

narıyla gittikçe eğilen tavana dayanan, büyük, haşin çizgilerle çalışılmış, galiz ve despotça bir duruşla uzun konçlu çizmelerin içindeki ayaklarını şöminede ısıtırken Napoléon'u tasvir eden bir tebeşir çizimi görülüyordu kapının karşısında. Girişin sağında, üzerinde gümüş şamdanlarda yanan mumların arasında gözlerini yukarı doğrultmuş boyalı bir aziz figürünün ellerini açtığı sunak gibi bir dolap yükseliyordu. Önünde bir dua sandalyesi vardı, yanına yaklaşınca, dimdik azizin ayağına yaslanmış muazzam yükseklikte, solgunca geriye uzayan alınlı, sakalsız, kemikli, yırtıcı kuşlarınkine benzer bir yüzü ve yoğun ruhaniliği olan otuzlu yaşlarda genç bir adamı gösteren bir amatör fotoğrafı fark ediliyordu.

Hikâyeci bir müddet Daniel'in tasvirinin önünde kaldı; sonra temkinle odanın içlerine doğru geçmeye cesaret etti. Sarı lake tahtasına tıpkı davetiyelerde de görülen kılıç taşıyan kartalın hakkedildiği, defne çelengiyle çevrili büyük yuvarlak bir masanın arkasından alçak ahşap sandalyelerin arasında sağlam, ince ve dik bir gotik iskemle, taht ve kürsü misali yükseliyordu. Duvarla çatının oluşturduğu, içinde alçak bir pencerenin bulunduğu genişçe nişin önünde ucuz kumaşla kaplı uzun, zarif doğramalı bir bank bulunuyordu. Muhtemelen yere yakın inşa edilmiş çini sobanın fazla ısındığı anlaşıldığı için pencere açık duruyor, derinliği ve genişliği içinde düzensiz dağıtılmış gaz lambalarının sarımsı ışıklı noktalar halinde gittikçe büyüyen mesafelerle kaybolduğu mavi geceden bir parça manzara sunuyordu.

Ama pencerenin karşı tarafı, tavan arasının geri kalanından daha güçlü aydınlatılmıştı ve bu oda yarı kabin, yarı şapel olarak kullanılıyormuş gibi görünen oyuk gibi bir bölmeye doğru daralıyordu. İç kısmında ince, soluk bir kumaşla örtülü bir divan bulunuyordu. Sağ tarafında tepesinde şamdanların ve antika şekilli kandillerin içinde

mumların yandığı perdeli bir kitaplık fark ediliyordu. Sol tarafında haç, sekiz kollu şamdan, kırmızı şarapla dolu bir tas ve tabağın içine konmuş bir parça üzümlü pasta taşıyan beyaz örtülü bir masa kurulmuştu. Oyuğun ön kısmında düz bir podyumun üstünde, başına kan kırmızı ipekten bir sunak örtüsü asılmış alçıdan, yaldızlı bir kaide yükseliyor, tepesinde de demir bir ayaklı şamdan görünüyordu. Kaidenin üzerinde folyo halinde bir yığın yazılı kâğıt duruyordu: Daniel'in beyanları. Açık renk, küçük, ampir tarzı çelenklerle bezeli bir duvar kâğıdı duvarı ve tavanın eğik kısımlarını kaplıyordu; duvarlarda ölü maskeleri, gül çelenkleri, bir tane de büyük paslı kılıç asılıydı; ve büyük Napoléon tasvirinden başka Luther, Nietzsche, Moltke, VI. Alexander, Robespierre ve Savonarola'nın farklı tarzlarda yapılmış portreleri odaya dağılmıştı...

Maria Josefa dekorasyonun hikâyecinin saygıyla kilitlenmiş yüzünde uyandırdığı etkiyi araştırmaya çalışarak, "Tüm bunlar yaşanmış," dedi. Ama bu arada sessiz ve saygılı bir şekilde başka misafirler gelmiş ve ölçülü bir davranışla banklara ve sandalyelere oturulmaya başlanmıştı. Orada şu an ilk gelenlerin haricinde ihtiyar gibi çocuk suratlı fantastik bir çizimci, kendini "erotisist" olarak tanıtmayı âdet edinmiş topal bir hanımefendi, ailesinin kovduğu, ama ruhani bir talebi olmaksızın sadece ve sadece anne olması sebebiyle bu çevrede kabul görmüş asil soydan, evlenmemiş genç bir anne, yaşlıca bir kadın yazar ile kötürüm bir müzisyen; toplamda tahminen on iki kişi oturuyordu. Hikâyeci pencere nişine çekilmişti, Maria Josefa da ellerini dizlerinin üzerinde yan yana koymuş, hemen kapının yanında bir sandalyede oturuyordu. Böylece tam vaktinde hazır bulunacağı söylenen İsviçreli havariyi bekliyorlardı.

Ansızın hobi olsun, diye böyle organizasyonları ziya-

reti âdet edinmiş zengin hanımefendi de geldi. Buraya şehirdeki goblenleri ve *giallo antico*'dan[1] kapı pervazları olan ihtişamlı evinden ipek kupasıyla gelmiş, tüm merdivenleri çıkmış ve sarı işlemeli mavi bir bez elbise, kızıla çalan kahverengi saçında Paris şapkasıyla, güzel, parfümlü, lüks bir şekilde kapıdan girip Tiziano'vari[2] gözleriyle gülümsemişti. Meraktan, can sıkıntısından, tezatları sevmesinden, biraz olağanüstü olan her şeye duyduğu iyi niyetten, kibar tuhaflığından gelmiş, Daniel'in kardeşine ve kendi evine de sürekli gelen hikâyeciye selam vermiş ve pencere nişinin önünde, sanki olağan bir şeymiş gibi, erotisistle kanguru görünümlü filozofun arasına oturmuştu.

Güzel, hareketli ağzıyla sessizce, "Neredeyse gecikecektim," dedi arkasında oturan hikâyeciye. "Çaya birileri gelmişti; uzadı da uzadı..."

Hikâyeci çok etkilenmişti, uygun bir kılıkla geldiği için Tanrı'ya şükrediyordu. Ne kadar da güzel! diye düşündü. O kızın annesi olmaya layık...

"Ya Fräulein Sonja?" diye sordu omzunun üstünden. "Fräulein Sonja'yı yanınızda getirmediniz mi?"

Sonja zengin hanımefendinin kızı ve hikâyecinin nezdinde talihin getirdiği inanılmaz bir varlık, çok yönlü eğitimiyle bir mucize, ulaşılmış bir kültür idealiydi. Telaffuz etmek tarifsiz bir zevk verdiğinden ismini iki kez söyledi.

"Sonja dertli," dedi zengin hanımefendi. "Evet, düşünün bir, ayağı fenalaştı. Ah, ciddi değil, şişkinlik, küçük bir iltihap veya dolama gibi bir şey. Kestiler. Belki de gerekli değildi ama kendi istedi."

"Kendi istedi!" diye tekrar etti hikâyeci, heyecanla

1. (İt.) Sarı, parlatılmış antik kireçtaşı. (Ç.N.)

2. XVI. yüzyılda yaşamış İtalyan ressam Tiziano Vecellio'nun Meryem Ana resimlerinde kullandığı kahverengi gözler kastedilmektedir. (Ç.N.)

fısıldayan bir sesle. "İşte onu bundan tanırım! Ona geçmiş olsun dileklerimizi nasıl iletebilirdik acaba?"

"Şey, selamınızı söylerim," dedi zengin hanımefendi. O susunca devam etti: "Bu size yetmez mi?"

"Yok, yetmez," dedi sessizce ve kadın kitaplarına saygı duyduğundan gülümseyerek karşılık verdi: "Öyleyse ona küçük bir çiçek gönderin."

"Teşekkürler!" dedi. "Teşekkürler! Gönderirim!" İçinden de şöyle düşünüyordu: "Küçük bir çiçek mi? Buket! Koca bir demet! Yarın kahvaltı etmeden faytonla çiçekçiye gideceğim!" Ve hayatla belli bir bağı olduğunu hissetti.

O sırada dışarıda hafif bir gürültü koptu, kapı açılıp hızla ve aniden kapandı, mum ışığında misafirlerin önünde koyu ceketli bodur ve tıknaz, genç bir adam duruyordu: İsviçreli havari. Odaya tehditkâr bir bakış attı, sert adımlarla oyuğun önündeki alçı kaideye yürüdü, oraya kök salmak ister gibi bir azimle arkasındaki düz podyuma çıktı, el yazmasının en üstte duran tabakasını alıp hemen okumaya başladı.

Yaklaşık yirmi sekiz yaşında, kısa boyunlu ve çirkindi. Tıraşlı saçı sivri bir açıyla tuhafça zaten dar ve kırışık olan alnının ortasına uzuyordu. Sakalsız, somurtkan ve toplu yüzü danua köpeği gibi bir burna, kaba elmacıkkemiklerine, çökük bir çift yanağa ve kelimeleri zar zor, isteksizce ve adeta miskin bir öfkeyle oluşturuyor görünen etli etli öne fırlayan dudaklara sahipti. Yüzü hissiz ve solgundu. En derinde bir yerlerde titreyen, sallanan ve havasızlıktan sekteye uğrayan atılgan ve gürültülü bir sesle okumaya başlamıştı. Yazılı kâğıdı tuttuğu eli enli ve kırmızıydı ve yine de titriyordu. Adam zorbalık ve zayıflık karışımı uğursuz bir şekil sergiliyor ve okuduğu şey tuhaf bir biçimde görünüşüyle uyuşuyordu.

Bunlar mezmur ve vahiy tonuyla karışık bir üslupla

askerî, stratejik, felsefi ve eleştirici teknik tabirlerle alaca bulaca ve önceden kestirilemez bir sırayla birbirini takip eden vaazlar, meseller, tezler, kanunlar, vizyonlar, kehanet ve günlük emir ayarında hitaplardı. Korkunç tahrik olmuş ve ateşli bir benlik, yalnız bir megalomani içinde geriniyor ve dünyayı zalimce bir söz tufanıyla tehdit ediyordu. Adı *Christus imperator maximus*'tu[1] ve yerküreye boyun eğdirmeye çağırıyor, mesajlar yayınlıyor, acımasız şartlar koşuyordu, fakirlik ve namus istiyordu ve sınırsız bir feveran içinde, gayri tabii bir hazla dur durak bilmeden mutlak itaat emrini yineliyordu. Buda, İskender, Napoléon ve Mesih ruhani kayserin eline su dökemeyecek alçakgönüllü selefleriydi ancak...

Havari bir saat okudu; sonra titreyerek kırmızı şaraplı tastan bir yudum içip elini yeni beyanlara uzattı. Dar alnında ter damlaları vardı, etli dudakları titriyordu, kelimelerin arasında devamlı kısaca hohlayan bir sesle, bitkinlikle ve gürleyerek, nefesini burnundan veriyordu. Yalnız benlik şakıyor, coşuyor, emir yağdırıyordu. Çarpık tasvirlerde kayboluyor, mantıksızlık kasırgasında batıyor ve ansızın hiç beklenmedik bir yerde feci şekilde tekrar bitiyordu. Küfür ve şükür; tütsü ve kan buharı birbirine karışıyordu. Gümbür gümbür muharebelerde dünya fethediliyor ve felaha eriyordu...

Daniel'in beyanlarının dinleyicilere etkisini tespit etmek zor olurdu. Bazıları kafalarını geriye atmış, donuk gözlerle tavana bakıyordu; diğerleri dizlerinin üzerine iyice çökmüş, yüzlerini ellerinin içine gömmüşlerdi. Erotisistin gözleri "namus" kelimesinin duyulduğu her defa garip bir şekilde dumanlanıyor ve kanguru görünümlü filozof da uzun ve eğri büğrü işaretparmağıyla ara sıra

1. (Lat.) Yüce İmparator İsa. (Ç.N.)

havaya belirsiz bir şeyler yazıyordu. Hikâyeci ne zamandır ağrıyan sırtı için uygun bir konum arıyordu boşu boşuna. Saat onda aklına salamlı ekmek hayali geldi ama onu yiğitçe defetti.

Havarinin saat on buçuğa doğru kırmızı ve titrek sağ elinde son folyo yaprağını tuttuğu görüldü. Sona gelmişti. "Askerler!" diye bitirdi, gücünü fazlasıyla aşarak, başarısızca gürleyen bir sesle, "yağmalamanız için size veriyorum... dünyayı!" Sonra podyumdan indi, herkese tehditkâr gözlerle bakıp geldiği gibi haşince kapıdan çıktı.

Dinleyiciler son bulundukları konumda bir dakika daha hareketsiz beklediler. Sonra ortaklaşa karar vermiş gibi ayağa kalkıp her biri sessizce bir şey söyleyerek yine beyaz yayvan yakasıyla sessiz ve saf, kapının dibinde duran Maria Josefa'nın elini sıktıktan sonra oyalanmadan çıktılar.

Dilsiz oğlan dışarıda bekliyordu. Misafirlere vestiyer odasına kadar ışık tuttu, mantolarını giyerken yardımcı oldu ve onları en yükseklerden, Daniel'in imparatorluğundan mumların hareketli ışığının düştüğü dar merdiven boşluğundan geçirip aşağı, kilidini açtığı ana kapıya götürdü. Misafirler art arda ıssız banliyö caddesine çıktılar.

Zengin hanımefendinin kupası evin önünde bekliyordu; arabacının ışıl ışıl yanan iki lambanın arasındaki oturma mahallinden kırbacın sopasını tutan elini şapkasına götürdüğünü gördüler. Hikâyeci zengin hanımefendiye kapıya kadar eşlik etti.

"Keyfiniz nasıl?" diye sordu.

"Böyle şeyler hakkında konuşmayı pek sevmem," diye cevap verdi kadın. "Belki de sahiden dâhi veya ona benzer bir şeydir..."

"Evet, ama dâhi nedir?" dedi düşünceli düşünceli. "Bu Daniel'de tüm ön şartlar mevcut: yalnızlık, özgür-

lük, ruhi ıstırap, harika bir etkileme, kendine inanç, hatta suç ve cinnetin yakınlığı bile. Eksik olan ne? İnsanca olan mı acaba? Biraz his, özlem, aşk? Ama bu tamamen doğaçlama bir varsayım...

"Sonja'ya selam söyleyin," dedi, kadın ona oturduğu yerden vedalaşmak için elini uzatınca ve bu sırada kadının yüz ifadesinden merakla "Fräulein Sonja" veya "kızınız hanımefendi" yerine basitçe "Sonja" demesini nasıl karşılayacağını okumaya çalıştı.

Kadın kitaplarını takdir ediyordu ve bu yüzden gülümseyerek hoş gördü.

"Selamınızı ileteceğim."

"Teşekkürler!" dedi ve ümit sarhoşluğuyla şaşırdı. "Artık akşam yemeğimi kurt gibi yiyebilirim!"

Hayatla belli bir bağı vardı.

ZOR SAAT

Yazı masasından kalktı, küçük, kırık dökük yazı masasından, ümitsiz biri gibi kalktı ve aşağı sarkıttığı kafasıyla odanın karşı köşesine, sütun misali ince uzun sobaya doğru yürüdü. Ellerini çinilere koydu, fakat neredeyse buz gibi olmuşlardı, zira vakit gece yarısını çoktan geçmişti; böylece, aradığı küçük huzuru bulamadan sırtını sobaya yaslayıp öksürerek, göğüs kısmından rengi atmış jabosunun dışarı sarktığı geceliğinin eteklerini topladı ve ciğerlerine biraz hava girsin diye burnundan güçlükle nefes aldı, çünkü her zamanki gibi nezleydi.

Bu, onu neredeyse hiç terk etmeyen özel ve ürkütücü bir nezleydi. Hastalıktan gözkapakları yanmış, burun deliklerinin kenarları yara bere olmuştu; nezle kafasında ve diğer uzuvlarında ağır ve acı veren bir sarhoşluk gibi dolanıyordu. Yoksa tüm dermansızlığının ve ağırlığının suçu, doktorun yine haftalardan beri kendisini mahkûm ettiği bıkkınlık veren bu oda müşahedesinin miydi? Bunun doğru bir hareket mi olduğunu Tanrı bilirdi. Ebedî nezlesi, göğsündeki ve karnının alt kısmındaki kramplar bunu gerekli kılmış olabilirdi, ayrıca haftalardır, haftalardır Jena'ya kötü bir hava hâkimdi, gerçekten, insanın tüm sinirlerinde hissettiği nefret edilesi bir hava, karanlık ve soğuk; aralık ayı rüzgârı da bakımsız ve terk edil-

miş soba borusunda uğulduyordu, öyle ki sesi kulağa fırtına ve karışıklık içindeki bir çalılık ve ruhtaki onulmaz bir keder gibi geliyordu. Fakat iyi değildi bu sıkıcı esaret, düşünceler ve düşüncelerin çıktığı kan ritmi için iyi değildi...

Eşyasız, cansız ve rahatsız, altında tütün dumanı salınan beyaza boyanmış tavanıyla, üzerinde oval çerçeveli siluetlerin asıldığı çapraz kareli duvar kâğıdıyla ve dört-beş ince bacaklı mobilyasıyla altı köşeli odası, yazı masasının üstündeki müsveddenin başında yanan iki mumla aydınlanıyordu. Pencerelerin üst pervazında kırmızı perdeler asılıydı, flama gibi, simetrik katlanmış kumaşlar; fakat bu sıcak ve alev alev bir kırmızıydı, bu perdeleri seviyor ve odasının heyecansız ve yoksun mahrumiyetine dolgunluk ve şehvet kattıkları için onlardan asla vazgeçmek istemiyordu...

Sobanın yanında durup acıyla kırpıştırdığı gözleriyle hızlıca, kaçtığı eserine baktı, o yüke, o baskıya, o vicdan azabına, içip bitirmesi gereken o denize, gururu ve sefaleti, cenneti ve laneti olan o göreve. Eseri sürünüyordu, tıkanıp kalıyordu; yine ve yeniden! Havanın suçuydu bu, nezlesinin ve yorgunluğunun suçuydu. Yoksa eserin mi? Çalışmanın kendisinin mi? Aksi ve ümitsizliğe terk edilmiş bir fikir olan bu çalışmanın mı?

Müsveddeden uzaklaşmak için ayağa kalkmıştı, zira ondan mekânca uzak kalması genelde kontrol kazanmayı, konuya daha geniş bakıp karar verebilmeyi sağlıyordu. Evet, insanın mücadele sahasına arkasını dönmesiyle hafifleme hissinin heyecanlandırıcı bir etki gösterdiği durumlar vardı. Bu, likör veya koyu ve sert bir kahve içmekten daha masumca bir heyecandı... Küçük fincan masada duruyordu. Bu engeli aşmasına yardım eder miydi? Hayır, hayır, artık etmezdi! Sadece doktoru değil, ondan daha itibarlı olan başka biri de onu bu tür şeyler-

den ihtiyatla men etmişti: özlem ve husumetle sevdiği Weimar'daki adam. Akıllı biriydi o. Yaşamayı, yaratmayı biliyordu, kendine kötü davranmıyor, saygı duyuyordu...

Evde sessizlik hüküm sürüyordu. Sadece Şato Sokağı'ndan aşağı doğru inleyen rüzgârın ve pencerelerde tıkırdayan yağmurun sesi duyuluyordu. Herkes uyuyordu, ev sahibi ve ailesi, Lotte ve çocuklar. O ise bir başına uyanık, soğumuş sobanın yanında duruyor ve acıyla, hastalıktan doğan yetersizliğinin inanmasını engellediği eserine bakıyordu... Solgun boynu yakasından dışarı taşıyor ve geceliğinin eteği arasından içe bükük bacakları görülüyordu. Kızıl saçı yüksek ve narin alnından geri taranmıştı ve şakaklarında solgun damarlı koylar oluşturuyor, ince pürçekler de kulaklarını örtüyordu. Doğrudan, beyazımsı bir sivrilikle son bulan büyük, kemerli burnunun kökünde saçından daha koyu renkteki gür kaşları birbirine yaklaşıyor, bu da yaralı, çukur gözlerinin nazarına trajik bir bakış veriyordu. Ağzından nefes almaya mecbur bir halde ince dudaklarını açtı, odanın havasından sararmış çilli yanakları gevşeyip içe çöktü...

Hayır, başarısız oldu, her şey boşunaydı! Ordu! Ordunun gösterilmesi lazımdı! Ordu her şeyin başıydı! Göz önüne çıkarılamadığı için; onu hayal gücüne dayatmak gibi muazzam bir sanat düşünülebilir miydi? Kahraman da kahraman değildi, soysuz ve soğuktu! Taslak yanlıştı, dil yanlıştı; sıkıcı ve miskin bir tarih dersiydi, geniş, cansız ve sahne için lüzumsuz!

Pekâlâ, anlaşılan bitmişti. Yenilgi. İsabetsiz bir girişim. İflas. Körner'e yazmak istiyordu, kendisine inanan, çocuksu bir güvenle dehasına bağlanan dostu Körner'e. Alay edecek, yalvaracak, söylenecekti arkadaşı, şüphe, zahmet ve değişimlerden çıkıp sonunda, tüm acılardan sonra, oldukça mükemmel bir şey, övülesi bir iş olarak kendini gösteren Carlos'u hatırlatacaktı ona. Fakat başka

bir şeydi bu. O zamanlar henüz, meseleyi hünerli eliyle kavrayıp içinden zaferle çıkabilen bir adamdı. Vicdan azabı ve mücadeleler? Elbette. Hastaydı da, belki de şimdikinden daha hasta, darda, kaçak, dünyayla birlikte göçmüş, bezgin ve insanlıktan yoksun. Fakat genç, henüz oldukça gençti! Ne kadar çok eğilse de, her defasında ruhu esnekçe yukarı fırlamış ve elem dolu saatler sonrasında inanç ve manevi zafer saatleri gelmişti. Oysa artık gelmiyorlar veya çok az geliyorlardı. Aniden dâhice ve ihtiraslı bir aydınlık içinde, sürekli böylesi lütufların tadılması halinde neler olabileceğinin görüldüğü coşkun bir ruh haline sahip bir gecenin, karanlık ve kötürümlük dolu bir haftayla ödenmesi gerekiyordu. Yorgundu, daha otuz yedi yaşında ama işi bitmiş. İnancı yaşamıyordu, sefalette ışığı olan geleceğe inancı. Durum böyleydi, ümitsiz hakikat buydu: Dert ve imtihan yılları sandığı mahrumiyet ve değersizlik yılları aslında dolu dolu ve verimli yıllar olmuştu; biraz mutluluğun yerleştiği, ruhun yağmacılığından bir miktar meşruluğa ve sıradan topluluğa girdiği, işi ve evinin olduğu, kadın ve çocuk sahibi bulunduğu bugünde, şimdi, tükenmiş ve bitmiş bir haldeydi. Başarısızlık ve ümitsizlik; geriye kalan buydu.

İnledi, ellerini gözlerine bastırdı ve odada aceleyle dolaştı. Az önce düşündüğü şey, o düşüncenin geldiği yerde duramayacağı kadar korkunçtu. Duvar dibindeki bir sandalyeye oturdu, kavuşturduğu ellerini dizleri arasına salıp gözlerini hüzünle döşemeye dikti.

Vicdanı... Ne de sesli bağırıyordu! Günah işlemişti, tüm o yıllar boyu kendine karşı günah işlemişti, vücudunun o hassas kısmına karşı. Gençlikteki atılganlığının taşkınlıkları, uyanık geçen geceler, havası tütün dumanı kaplı odasındaki günler, aşırı alkollü ve kendinden geçercesine, kendini çalışmaya teşvik ettiği uyuşturucular; hepsi intikam alıyordu şimdi!

Onlar intikam alıyorsa o da suçu gönderip sonra da cezaya çarptıran tanrılara başkaldıracaktı. Yaşaması gerektiği gibi yaşamıştı, akıllı olmaya zamanı, düşünceli davranmaya vakti olmamıştı. Şurada, göğsünün şurasında, nefes alınca, öksürünce, esneyince, hep aynı noktada o acı, o küçük, şeytani, batıcı, delici, beş yıl öncesinde Erfurt'ta nezle ateşine, o şiddetli göğüs hastalığına yakalandığından beridir susmayan uyarı; ne söylemek istiyordu? Gerçekte ne kastettiğini çok da iyi biliyordu; doktor ne derse desin. Kendini dikkatle korumaya, yumuşak ahlakla idare etmeye vakti yoktu. Yapmak istediğini, geç olmadan yapmalıydı, bugün, çabucak... Ahlak? İyi ama tam da günahın, içini tüketen zararlı bir şeye teslimiyetin kendisine bütün bilgeliklerden ve hissizce bir disiplinden daha ahlaki gelmesine ne demeliydi? Ahlaki olan ne bu ne de rahat vicdanın bayağı sanatı, aksine mücadele ve mahrumiyet, tutku ve ıstıraptı!

Istırap... Bu kelime göğsünü nasıl da ferahlatıyordu! Ayağa dikildi, kollarını kavuşturdu; bakışı, kızıl ve bitişik kaşlarının altından hafif bir iniltiyle canlandı. Henüz sefil sayılmazdı, sefaletine gururlu ve soylu bir isim takması mümkün olduğu müddetçe tamamen sefil sayılmazdı. Bir şey elzemdi: Hayatına büyük ve güzel isimler verebilme cesareti! Çektiğin acıyı odanın havasına ve pekliğe bağlamama! Yeterince sağlıklı olmak, coşkulu olabilmek; fiziki olanın ötesine geçebilmek, onun ötesinde hissedebilmek adına! Başka her konuda bilgili olsan da burada saf olmak! İnanmak, ıstıraba inanabilmek... Ama o, ıstıraba inanıyordu zaten, öyle derin, öyle içten ki, ıstıraplar içinde gerçekleşen herhangi bir şey bu inanç sayesinde ne faydasız ne de kötü olabiliyordu. Bakışını müsveddeye doğru kaydırdı, kollarını da göğsünde sıkıca kavuşturdu... Yeteneğin kendisi; ıstırap değil miydi bu? Peki, oradaki şey, o uğursuz eser, ona acı çektiriyorsa, iyi, hatta

neredeyse hayra alamet demek değil miydi bu? Şimdiye dek hiçbir eseri çabucak ilerlememişti, güvensizliği de aslında öyle olsa başlardı. Sadece çaylaklarda ve acemilerde çabucak ilerlerdi o, yeteneğin baskı ve disiplini altında yaşamayan talepleri düşük kimselerde ve cahillerde. Çünkü yetenek; aşağıda, parterde oturan hanımlar beyler, yetenek kolay ve oyalanacak bir şey değildir, tek başına kabiliyet de değildir. Yetenek esasında bir ihtiyaç, eleştirici bir ideal bilgisi, kabiliyetini çilesiz yaratmayan ve yükseltmeyen bir yetersizliktir. En büyükler, en tatminsizler için yetenekleri en keskin bir kamçıdır... Şikâyet etmemeli! Övünmemeli! Mütevazı, sabırlı bir şekilde yüklenilen şeyi düşünmeli! Ya haftada bir gün, bir saat bile acıdan yoksun kalmadıysa; sonra ne olacak? Dertlere ve başarılara, taleplere, şikâyetlere, yıpranmalara çok dikkat etmemeli, onları küçük görmeli; işte insanı büyük kılan budur.

Ayağa kalktı, tabakasını çıkarıp hırsla burnuna çekti, sonra ellerini sırtına koyup odada öyle şiddetle yürüdü ki hava akımından mumların alevi titredi... Büyüklük! Olağanüstülük! Dünyayı fethetme ve ismin ölümsüzlüğü! Ebediyen tanınmayacak kimselerin tüm mutluluğu bu hedef karşısında neydi ki? Tanınmış olmak; yeryüzünün halkları tarafından tanınmış ve sevilmiş olmak! Bu rüyanın ve dürtünün tatlığını bilmeyen sizler, bencillikten bahsetmeye devam etsin! Acı çektiği müddetçe olağanüstü her şey bencildir. Kendiniz bakabilirsiniz, söyleyin, yeryüzünde işi çok daha kolay olan vazifesizler! Hırs der ki: Acı çekmek boşuna mı olmalıydı? Acı beni büyük kılmalı!..

Büyük burnunun kanatları gerilmişti, bakışı tehditkârdı ve etrafta dolanıyordu. Sağ eli geceliğinin yakasından sertçe içeri sokulmuş, sol eliyse yumruk halinde aşağı sarkıyordu. Cılız yanaklarına hafif bir allık gelmişti,

sanatçı egoizminin hararetinden, içinde yanan söndürülemez benlik tutkusundan çıkan bir alev. Galiba onu, aşkın bu gizli sarhoşluğunu tanıyordu. Coşkun bir sevecenlikle dolmak için, sadece ara sıra, yetenek ve sanata dair silah olarak kendine verilen her şeyi hizmetine amade kılmaya niyet ettiği eline bakması gerekiyordu. Bunu yapabilirdi, soysuz hiçbir tarafı yoktu bunun. Çünkü bu bencillikten daha derinde bir yerde her ne olursa olsun, karşılık beklemeden, mecburmuşçasına, yüksek bir şeyin hizmetinde başkalarını düşünerek kendini tüketmek ve kurban etmek bilinci yaşıyordu. Kıskançlığı ise şuydu: o yüksek şey uğruna kendisinden daha derinden acı çekmemiş hiç kimsenin kendinden büyük olmaması.

Hiç kimsenin!.. Bir eli gözlerinin üstünde, vücudu yarı yana eğilmiş, geri çekilircesine, kaçarcasına ayakta kaldı. Ama bu engellenemez düşüncenin dürtüsünü kalbinde hissediyordu, onu, diğer adamı, aydınlık, dokunaklı, şehvani, ilahi ve bilinçsiz olan, özlem ve husumetle sevdiği Weimar'daki kişiyi düşünmenin... Yine, hep olduğu gibi, derin bir huzursuzlukla, telaş ve gayretle, içinde şu fikri takip eden çalışmanın başladığını hissediyordu: onun karşısında kendi varlık ve sanatçılığını öne koymak ve bunun sınırını çizmek... O daha mı büyüktü ki? Hangi konuda? Neden? O kazanınca, hiç umursamamalı mıydı? Yenilmesi, trajik bir dram mı olacaktı? Bir tanrı, belki; ama bir kahraman değildi o. Tanrı olmak kahraman olmaktan kolaydı! Daha kolay... Diğerinin işi daha kolaydı! Bilgece ve hünerli bir elle bilmeyi ve yaratmayı birbirinden ayırmak neşeli, acısız ve çok verimli kılabilirdi insanı. Ama şayet yaratmak ilahiyse, bilgi kahramanlıktı ve sadece bilerek yaratan her ikisi, yani hem tanrı hem kahraman olurdu!

Zora duyulan istek... Bir cümlenin, amansız bir düşüncenin ne kadar disiplin ve irade gerektirdiğini sezebi-

lirler miydi? Çünkü nihayetinde bilgisiz ve az tahsilli biriydi, miskin ve coşkulu bir hayalperestti. Julius'un bir mektubunu yazmak en iyi sahneyi yapmaktan daha zordu; tam da bu yüzden daha yüce bir şey değil miydi zaten? İçindeki sanatın konuya, malzemeye, ortaya çıkma imkânına dair ilk ritmik arzusundan; düşünceye, resme, kelimeye, satıra varıncaya dek: ne mücadele! Ne çileli bir yol! Eserleri özlemin harikalarıydı, şekil, biçim, sınır, somutluk özleminin, diğer adamın ilahi bir ağızla doğrudan gün yüzündeki her şeyi kendi ismiyle çağıran berrak dünyasına özleminin.

Yine de ve ona rağmen: Kim kendisi gibi bir sanatçıydı, aynen kendisi gibi bir şair? Kim, kendisi gibi, hiç yoktan, kendi bağrından yaratıyordu? Görünüşlerin dünyasından kendine bir karşılık ve kıyafet ödünç almadan çok önce bir şiir; müzik olarak, varoluşun saf bir timsali olarak ruhunda doğmamış mıydı? Tarih, felsefe ve tutku: Evi Orpheus'un derinliklerinde bulunan, bunlarla pek alakası olmayan bir şey için araç ve bahane, o kadar. Kelimeler, kavramlar: Gizli bir sazdan tını çıkarmak için sanatçılığının bastığı tuşlar sadece... Bunu biliyorlar mıydı? Kanaatinin şu veya bu tuşa basmasını sağladığı gücü sebebiyle iyi insanlar onu çokça övüyorlardı. Hele en sevdiği kelime, en heybetli ifadesi, ruhun en yüksek şenliklerine çağırdığı büyük çan, birçoklarını cezbediyordu... Özgürlük... Sahiden kendisi de özgürlükten, onların sevindiklerinde anladıklarından hem daha az ve hem daha çok şey anlıyordu. Özgürlük... ne demekti bu? Prensin tacı önünde az biraz vatandaşlık kıymeti değil ya? Zekânın bu kelimeyle neler demeye cüret ettiğini hayal ediyor musunuz? Neyden özgürlük? Neyden olabilir ki daha? Belki de mutluluktan, insanın mutluluğundan, bu ipeksi zincirden, bu yumuşak ve hoş yükümlülükten bile...

Mutluluktan... Dudakları seğiriyordu, sanki bakışı

içine dönüyordu, yüzünü yavaşça ellerinin arasına bırakıyordu... Yan odadaydı. Lambadan mavimsi bir ışık süzülüyordu, çiçekli perde durgun plileriyle pencereyi örtüyordu. Yatağın yanında duruyordu, yastıktaki güzel başa doğru eğildi... Siyah bir lüle, solgun görünen yanağının üzerinde dalgalanıyordu, çocuksu dudaklarıysa uykuda açılmıştı... Karım! Sevgilim! Hasretime dayanamayıp mutluluğum olmak için yanıma mı geldin? Öylesin zaten, sakince yat! Ve uyu! O güzel, uzun gölgeli kirpiklerini beni soruyormuşsun, beni arıyormuşsun gibi kocaman ve karanlık bir şekilde kaldırma bana bakmak için! Tanrı'ya yemin olsun ki seni çok seviyorum! Sadece bazen, acı çekmekten çok yorgun düştüğüm, kendi kendime verdiğim o görevle mücadele ettiğim için hislerimi kaybediyorum. Tam anlamıyla senin olamam, vazifem olan şey uğruna senle asla tamamen mutlu olamam...

Onu öptü, uykusunun sevecen sıcaklığından ayrıldı, etrafa bakınıp geri döndü. Çan ona vaktin ne kadar ilerlediğini hatırlattı, fakat aynı zamanda cömertçe, zor bir saatin sonunu da gösteriyormuş gibiydi. Seslice nefes aldı, dudakları sıkıca kapandı ve kaleme sarıldı... Düşünceye dalmamalı! Düşünceye dalamayacak kadar derinlerdeydi! Kargaşaya düşmemeli, en azından orada duraklamamalı! Aksine, şekil kazanmaya yetkin ve olgun olanı, bolluk olan kargaşadan ışığa yükseltmeli. Düşünceye dalma: Çalış! Sınırlandır, ayır, biçimlendir, tamamla...

Çileli eseri tamamlandı. Belki iyi olmadı ama tamamlandı. Tamamlandığında, işe bakınız ki, iyi de olmuştu. Ruhundan, müziğinden ve fikrinden yeni eserler ortaya çıktı, midyede içinden çıktığı denizin sesinin uğuldaması gibi, ebedi yurdunu mukaddes bir biçimde şaşkınlık vererek sezdiren, çınlayan ve ışıldayan yapılar.

VÖLSUNGA KANI

Saat on ikiye yedi dakika kaldığı için Wendelin, birinci katın holüne gelip tamtama dokundu. Menekşe renkli kısa pantolonuyla bacaklarını açmış, eski, rengi atmış seccadenin üzerinde duruyor ve tokmakla metale vuruyordu. Vahşi, yamyamca ve amacını aşan madenî bir gürültü her tarafa yayıldı: sağ ve sol taraftaki salonlara, bilardo odasına, kütüphaneye, kış bahçesine, eşit sıcaklıktaki havası tamamen tatlı ve egzotik bir kokuyla dolmuş evin yukarı ve aşağı her tarafına. Nihayet sustu ve Florian'ın yemek salonunda kahvaltı sofrasıyla işi biterken Wendelin yedi dakika boyunca başka işlerle uğraştı. Ama saat tam on ikide savaş çağrısı gibi uyarı ikinci kez çınladı. Ve yukarı çıktılar.

Herr Aarenhold eski yazılarla uğraştığı kütüphaneden kısa adımlarla çıktı. Sürekli ilk elden tüm dillerde edebî antika nüshaları, pahalı kıymetsiz eski kitaplar edinirdi. Sessizce ellerini ovuşturarak alçak sesli ve biraz ıstıraplı tarzıyla, "Beckerath henüz gelmedi mi?" diye sordu.

"Şey, gelecek. Nasıl gelmesin ki? Restoranda kahvaltının parasından kurtarır," diye cevap verdi Frau Aarenhold, kalın yolluğun üzerinden sessizce yürüyüp ucunda küçük, eski mi eski bir kilise orgunun durduğu halıya basarak.

Herr Aarenhold gözlerini kırptı. Karısı anlaşılmaz biriydi. Kısa, çirkin, erken yaşlanmış ve daha sıcak bir başka güneşin altında kuruyuvermiş gibiydi. Pörsümüş göğsünde pırlanta kolye asılıydı. Kenarında bir yerde iri, renk renk ışıldayan ve beyaz bir topuzla bezeli bir pırlanta broşun tutturulduğu birçok kıvrımı ve çıkıntısıyla zahmetli ve yüksek bir saç modeli vardı. Herr Aarenhold'la çocukları bu saç şekli yüzünden onu birkaç defa münasip sözlerle azarlamışlardı. Frau Aarenhold ise kendi zevkinde şiddetle ısrar ediyordu.

Çocuklar geldi. İsimleri Kunz ve Märit ile Siegmund ve Sieglind'di. Şeritli üniformasıyla Kunz tehlikeli bir darbe yarası olan kalın dudaklı, güzel, esmer biriydi. Hafif süvari alayında altı hafta tatbikat yapmıştı. Märit korsesiz kıyafetiyle görünmüştü. Kartal burunlu, vahşi kuşlarınki gibi gri gözleri ve sert bir ağzı olan yirmi sekizinde kül sarısı, güçlü bir kızdı. Hukuk okuyor ve küçümseyici bir ifadeyle tamamen kendi başına buyruk gidiyordu.

Son olarak ikinci kattan Siegmund ile Sieglind el ele geldiler. Kardeşlerin en küçükleri ve ikizdiler: on dokuz yaşında fidan gibi narin ve çocuk yapılıydılar. Sieglind vücudu için çok ağır ve on beşinci yüzyılın Floransa modasına yakın biçilmiş kadifeden bordo bir elbise giyiyordu. Siegmund'un ise frambuaz rengi ipekten kravatıyla gri bir takımı, ayaklarında rugan ayakkabıları ve küçük pırlantalarla kaplı kol düğmeleri vardı. Sert, siyah sakalı tıraşlıydı, böylelikle endamı, siyah bitişik kaşları olan zayıf ve soluk yüzünün güzel delikanlı havasını koruyordu. Kafası şakaklarına kadar inen ve zorla yandan ayrılmış siyah, gür pürçeklerle örtülüydü. Sieglind'in düz ve dipten ayrılarak kulaklarının üzerinden toplanmış koyu kahverengi saçında alnına koca bir incinin sarktığı altın bir taç vardı; Siegmund'un hediyesiydi. Siegmund'un çocuksu bileklerinden birinde ağır bir altın bileklik vardı; Sieglind'in he-

diyesiydi. Birbirlerine çok benziyorlardı. Aynı hafif yassı burna, aynı dolgun ve yumuşakça üst üste duran dudaklara, çıkık elmacık kemiklerine, siyah ve parlak gözlere sahiptiler. Ama en çok da uzun ve ince elleri birbirine benziyordu; öyle ki Siegmund'unkiler daha erkeksi değil de ikizinin ellerine göre sadece daha kırmızımsı bir tondaydı. Ve ellerinin nemlenmeye yüz tutmasından rahatsız olmayarak sürekli el ele tutuşuyorlardı...

Bir süre holdeki halıların üzerinde durup neredeyse hiçbir şey konuşmadılar. Sonunda Sieglind'in nişanlısı von Beckerath geldi. Wendelin ona koridorun kapısını açtı, o da siyah frakıyla içeri girip geciktiği için herkesten af diledi. İdare memuruydu ve asil bir ailedendi; keçisakallı, kısa boylu, kanarya sarısı ve ince davranmaya gayretli biriydi. Bir cümleye başlamadan önce çenesini göğsüne bastırarak açık ağzından hızla nefes alırdı.

Sieglind'in elini öpüp dedi ki: "Evet, siz de kusura bakmayın, Sieglind! Bakanlık ile hayvanat bahçesi arası o kadar uzak ki..." Henüz ona sen diye hitap edemiyordu; Sieglind bunu sevmiyordu. Duraksamadan cevap verdi: "Çok uzak. Ama bunu göz önüne alıp bakanlıktan biraz daha erken çıksanız nasıl olurdu?"

Kunz da ekledi ve siyah gözleri şimşek çakan yarıklara döndü: "Evimizin düzenine kesinlikle sevindirici bir etki yapardı bu."

"Evet, Tanrım... İşler..." dedi von Beckerath donuk bir sesle. Otuz beş yaşında vardı.

Kardeşler görünüşte saldırır gibi, ama belki de sadece doğuştan bir savunmayla, kırıcı ama muhtemelen sadece iyi konuşmaktan aldıkları zevkle, hazırcevap ve sivri dilli konuşmuşlardı, bu yüzden onları kınamak fazla titizlik olurdu. Von Beckerath'ın zavallı cevabını ona uygunmuş ve tarzı da espriyle savuşturmaya gerek bırakmazmış gibi kabul etmişlerdi. Herr von Beckerath'a

acıktığını göstermek istermiş gibi Herr Aarenhold önde, sofraya geçtiler.

Oturdular, katlı peçeteleri açtılar. Tavanından üç elektrik avizesinin sarktığı, halılarla döşeli ve duvarları on sekizinci yüzyıl lambrileriyle kaplı kocaman yemek salonunda yedi kişinin oturduğu masa kayboluyordu. Masa, dibinde alçak parmaklıkların ardında bir fıskıyenin zarif gümüşi ışıltılarının oynaştığı ve hâlâ karla kaplı bahçeye geniş bir manzara sunan, yere kadar uzanan büyük pencereye kadar itilmişti. Tıpkı duvar doğraması gibi vaktiyle bir Fransız şatosunu süslemiş çoban idili motifli goblenler duvarların üst kısmını kaplıyordu. Geniş ve yumuşak dolgularına goblenler gerilmiş sandalyelerde, masadan daha alçakta oturuyorlardı. Sağlam, bembeyaz ve keskin ütülü damaskonun üzerinde her servisin yanında iki orkideli bir vazo duruyordu. Herr Aarenhold cılız ve dikkatli eliyle kelebek gözlüğünü burnunun yarı yüksekliğinde sabitleyip şüpheli bir tavırla masada üç kopyası olan mönüyü okudu. Sinir örgüsü zayıflığından, midenin altında bulunan ve ağır rahatsızlıkların kaynağı olabilecek sinir kompleksinden mustaripti. Bu yüzden yiyeceği şeyleri kontrol etme durumundaydı.

Sığır iliğiyle et suyu, *sole au vin blanc*[1], sülün ve ananas vardı. Bu kadar. Aile kahvaltısıydı bu. Ama Herr Aarenhold memnundu: iyi, dokunmayacak şeylerdi bunlar. Çorba geldi. Büfeye açılan bir bocurgat çorbayı mutfaktan aşağı sessizce taşıyor ve uşaklar da eğilip, hararetli bir şekilde, bir tür hizmet tutkusuyla yemeği masaya dağıtıyorlardı. En narin ve şeffaf porselenden küçücük tabaklardı bunlar. Beyazımsı ilik topakları sıcak, altın sarısı suda yüzüyorlardı.

1. Fransız usulü beyaz şaraplı dilbalığı yemeği. (Ç.N.)

Herr Aarenhold sıcağın verdiği rahatlıkla soluklandı... İhtiyatlı parmaklarıyla peçeteyi ağzına götürüp ruhunu heyecanlandıran şeyi nasıl ifade edeceğini aradı.

"Bir tabak daha alın, Beckerath," dedi. "Besleyicidir. Çalışanın kendine bakma hakkı vardır, hem de keyifle... Yemek yemeyi sever misiniz? Yemeyi zevkle mi yersiniz? Öyle değilse, sizin adınıza çok fena. Benim için her öğün küçük bir ziyafettir. Biri demiş ki, hayat günde dört defa yemek yenecek şekilde düzenlendiği için güzeldir. Tam benim adamım. Ama bu düzene layık olmak için belli bir gençlik ve minnettarlık lazımdır ki herkes bunları korumaktan anlamaz... İnsan yaşlanıyor, peki, bunu değiştiremeyiz. Ama mesele, eşyanın insan için yaşlanmamasıdır, bir de insanın hiçbir şeye alışmaması... Mesela," diye devam etti, bir lokmanın üzerine biraz sığır iliği koyup üzerine de tuz serperek, "sizin durumunuz değişmek üzere; yaşam seviyeniz pek yükselmemelidir." (Von Beckerath gülümsedi.) "Hayatınızdan tat almak, gerçekten, bilinçli, sanatkârane şekilde tat almak istiyorsanız, asla yeni şartlara alışmaya uğraşmayın. Alışmak ölümdür. Ahmaklıktır. Yaşamaya alışmayın, hiçbir şeyin sıradanlaşmasına izin vermeyin, lüksün tatlılığı için çocukça bir zevki muhafaza edin. Bakın... Ben birkaç yıldır hayatın bazı hoşluklarını kendime kıyabilecek durumdayım" (Von Beckerath gülümsedi), "yine de sizi temin ederim ki Tanrı'nın nasip ettiği her gün uyanırken, yorganım ipekten diye kalbim biraz çarpar. Bu gençliktir... Bunu nasıl başardığımı biliyorum; yine de etrafıma lanetli bir prens gibi bakabiliyorum..."

Çocukların her biri bir diğeriyle bakıştı, hem de öyle kaygısızca ki Herr Aarenhold bunu fark etmeden edemedi ve bariz şekilde mahcup oldu. Kendine karşı bir olduklarını ve kendisini küçümsediklerini biliyordu: soyundan ötürü, damarlarında akan ve ondan aldıkları

kandan ötürü, zenginliğe ulaşma şeklinden ötürü, onların gözünde kendisine yakışmayan meraklarından ötürü, kendine bakımından ötürü ki buna da hakkı yoktu, zevkin getirdiği tutukluğun eksik olduğu yumuşak ve şairane gevezeliğinden ötürü... Bunu biliyordu ve onlara bir miktar hak da veriyordu; onlara karşı suçunun farkındaydı. Ama nihayetinde onun da kişiliğini öne sürmesi lazımdı, hayatını sürdürmesi ve bundan bahsedebilmesi lazımdı, demin konuştuğu gibi. Buna hakkı vardı, seyre değer olduğunu ispatlamıştı. Zamanında bir solucandı o, bir bit, evet; ama işte bunu kendini küçümsercesine ve içtenlikle hissetme yeteneği, onu büyük kılan o yılmaz ve asla yetinmez çabasının sebebi olmuştu... Herr Aarenhold doğuda ücra bir yerde doğmuştu, varlıklı bir tüccarın kızıyla evlenmiş ve cesur ve akıllı bir teşebbüs, amacı bir maden ocağı, bir kömür madeni açmak olan muazzam uğraşlar sayesinde kasasını devasa ve tükenmez bir servetle doldurmuştu...

Balık yemeği aşağı inmişti. Uşaklar onu büfeden alıp geniş salonda koşuşturdular. Krem kıvamındaki sosu da servis edip dili hafifçe gıdıklayan Ren şarabını doldurdular. Sieglind ile Beckerath'ın düğünü hakkında konuşuluyordu.

Düğüne az kalmıştı, sekiz gün içinde yapılacaktı. Çeyizden bahsedildi, düğünden sonraki İspanya seyahatinin planı tasarlandı. Von Beckerath'ın kibar itaatkârlığından destek bularak, bu konuları aslında sadece Herr Aarenhold açıklıyordu. Frau Aarenhold hırsla yiyor ve kendi tarzınca çok teşvik edici olmayan karşı sorularla cevap veriyordu. Konuşmasına, çocukluk şivesinin ifadeleri olan gırtlak seslerince zengin ve acayip kelimeler karışıyordu. Märit, yapılması düşünülen ve aydın fikirleri için tamamen bir hakaret olan kilise nikâhına karşı suskun bir direnişle doluydu. Ayrıca von Beckerath Protes-

tan olduğu için Herr Aarenhold da bu nikâha soğuk yaklaşıyordu. Protestan nikâhıysa güzellik değeri olmayan bir şeydi. Hani von Beckerath Katolik inancın mensubu olsa neyse. Von Beckerath oradayken annesine kızan Kunz ise sessiz duruyordu. Ve Siegmund ile Sieglind hiç katılım göstermiyordu. Sandalyeler arasından birbirlerinin ince ve nemli ellerini tutuyorlardı. Bazen bakışları buluşuyor, eriyor, dışarıdan hiçbir yolun, hiçbir erişimin olmadığı bir uzlaşma kuruyordu. Von Beckerath, Sieglind'in öbür tarafında oturuyordu.

"Elli saat," dedi Herr Aarenhold, "bu sürede istersenız Madrid'de olursunuz. İnsanlık ilerliyor, ben en kısa yoldan altmış saate ihtiyaç duymuştum... Tahmin ediyorum, karayolunu Rotterdam'dan hareketle denizyoluna tercih edersiniz?"

Von Beckerath karayolunu aceleyle tercih etti.

"Ama Paris'i de öylece solda bırakmazsınız. Doğrudan Lyon üzerinden gitme imkânınız var... Sieglind, Paris'i bilir. Ama siz bu fırsatı kaçırmamalısınız... Orada durmak ister misiniz, bunu size bırakıyorum. Balayınızın nerede başlayacağı da tamamen size kalmış..."

Sieglind başını çevirdi, başını ilk defa nişanlısına çevirdi: açıktan açığa, serbestçe ve kimsenin buna dikkat edip etmemesine bakmadan. İri siyah gözlerle, merakla, beklentiyle dolu, sorarcasına, bu üç saniye boyunca, söz söylemeden konuşan bir hayvanınki gibi, ışık saçan ciddi bir bakışla yan tarafında duran kibar tavırlara baktı. Ama sandalyelerin arasından, bitişik kaşları burun kökünde iki siyah kırışık oluşturan ikizinin ince elini tutuyordu...

Sohbet akıp gitti, bir süre belirsiz, sağdan soldan konuşuldu, çinkoya sarılmış, Herr Aarenhold için Havana'dan özel getirtilmiş bir sevkiyat taze purodan söz ettiler ve sonra bir noktanın, Kunz'un öylesine ortaya attığı salt mantık tabiatında bir sorunun etrafında döndüler:

a şayet b'nin zaruri ve yeterli şartıysa, b'nin de a için zaruri ve yeterli bir şart olup olmayacağı sorusuydu bu. Bunun hakkında tartıştılar, keskin zekâyla ölçüp biçtiler, örnekler getirdiler, daldan dala atladılar, birbirleriyle çelik gibi ve soyut bir diyalektikle mücadele ettiler ve az da hararetlenmediler. Märit, felsefi bir ayrımı, yani gerçekle nedensel sebep arasındaki ayrımı tartışmaya soktu. Kunz başını kaldırıp onunla tepeden konuşarak "nedensel sebep"in laf salatası olduğunu söyledi. Märit sinirli sözlerle kendi terminolojisinin doğruluğunda diretti. Herr Aarenhold oturuşunu düzeltti, bir ekmek parçasını baş ve işaret parmağı arasında kaldırıp meselenin tamamını açıklamayı üstlendi. Müthiş bir fiyasko yaşadı. Çocuklar gülerek onunla alay etti. Frau Aarenhold bile onu geri çevirdi. "Neden bahsediyorsun sen?" dedi. "Öğrendiğin bir şey mi bu? Az öğrenmişsin!" Ve von Beckerath çenesini göğsüne bastırıp fikrini ifade etmek üzere ağzından nefes aldığında konu çoktan değişmişti bile.

Siegmund konuşuyordu. İronik, dokunaklı bir tonla hangi kıyafetin ceket ve hangisinin smokin olarak nitelendirildiği hakkında bilgisizliğini koruyan bir tanıdığının gittikçe çoğalan saflığını ve tabiata yakınlığını anlatıyordu. Bu saf adam kareli smokinden bahsediyormuş... Kunz daha da hareketli bir saflık vakası biliyordu. Onun hikâyesindeki de *five o'clock tea*'ye smokinle gelen biriydi.

"Öğleden sonra smokinle mi?" diyen Sieglind dudaklarını büzüştürdü... "Bunu yapsa yapsa hayvanlar yapar."

Vicdanı kendisinin de çaya smokinle gittiğini hatırlatınca von Beckerath hırsla güldü... Böylece genel kültür niteliğinde meselelerden sanat bahsine geçtiler: von Beckerath'ın erbabı ve hayranı olduğu plastik sanat, edebiyat ve tiyatro bahsine ki Aarenholdların evinde, her ne kadar Siegmund ressamlıkla uğraşsa da, bunlar daha ağır basıyordu.

Muhabbet canlı ve geneldi, çocuklar da belirleyici bir şekilde katılıyorlardı, iyi konuşuyorlardı, hal hareketleri asabi ve kibirliydi. Zevkin doruklarında geziniyor ve en uçuk şeyleri istiyorlardı. Niyet, zihniyet, rüya ve mücadeleci irade olarak kalan şeyleri aştılar, acımasızca yetenek, performans, güçlerin gaddar rekabetindeki başarı hususlarında direttiler ve sadece muzaffer sanat eserini saygıyla karşılıyorlardı, o da hayranlık duymadan. Bizzat Herr Aarenhold von Beckerath'a dedi ki: "Çok iyi niyetlisiniz, azizim, iyi niyeti korumaya alıyorsunuz. Sonuçlar... dostum! Derler ki: Yaptığı şey gerçi çok iyi değil ama sanata başlamadan önce hepten köylünün biriydi; yani bu bile şaşırtıcı. Ortada bir şey yok. Mutlak olan performanstır. Hafifletici sebepler yoktur. Öyleyse önceliği olan şeyi yapmalıdır, yoksa işi berbat eder. Sizin minnettar zihniyetinizle nereye kadar gelebilirdim? Kendime diyebilirdim ki: Sen aslında sefilin tekisin; kendi büronu açmaya çabalıyorsun, ne dokunaklı. Yoksa burada oturuyor olmazdım. Beni takdir etmesi için dünyayı zorlamak zorunda kaldım; şimdi, ben de takdire zorlanmak istiyorum. İşte Rhodus; iyisi mi dansa başlayın!"

Çocuklar gülüyordu. Bir an için onu küçümsemediler. Salondaki masada yumuşak ve alçak sandalyelerde, kayıtsız bir tutumla, keyifli, şımarmış tavırlarla oturuyorlardı, varsıl bir güvenlik içinde oturuyorlardı ama konuşmaları aydınlık, sertlik, meşru müdafaa ve dikkatli zekânın yaşamak için gerekli olduğu bir yerdeki gibi keskin ilerliyordu. Övgüleri temkinli bir onaydı, ani, uyanık ve saygısızca azarları, el kıvraklığıyla silahları düşürüyor, heyecanı donuklaştırıp aptal ve dilsiz bırakıyordu. Görülmemiş bir entelektüellikle her itirazdan azade görünen eseri "çok iyi" diye adlandırıyorlar ve tutkunun hatalı hamleleriyle alay ediyorlardı. Silahsız bir coşkunluğa meyilli von Beckerath'ın, bilhassa onlardan daha yaşlı

olduğundan, durumu zordu. Keyifli üstünlüklerinin altında ezilerek sandalyesinde küçüldükçe küçülüyor, çenesini göğsüne bastırıp açık ağzından rahatsızca nefes alıyordu. Sanki muhalefet etmemek imkânsızmış, sefilceymiş, aşağılayıcıymış gibi her ihtimalde muhalefet ediyorlardı, muhalefetleri mükemmeldi ve gözleri bu esnada şimşek çakan yarıklara dönüyordu. Bir kelimenin üzerine, kullandığı bir tek kelimenin üzerine üşüşüyorlar, onu örseliyorlar, yeriyorlar ve bir başkasını, vızıldayan, isabet kaydeden ve titreyerek on ikiye yerleşen ölümcül nitelikte birini arayıp buluyorlardı... Von Beckerath'ın gözleri kıpkırmızı olmuştu ve kahvaltı biterken rahatı kaçmış bir görüntü sergiliyordu.

Siegmund konuşurken aniden –ananas dilimlerinin üzerine şeker serpiyorlardı– kendi tarzınca, güneşin gözlerini kamaştırdığı biri gibi yüzünü buruşturup dedi ki: "Ah, dinleyin, Beckerath, unutmadan, bir şey daha var... Sieglind'le benim sizden bir ricamız var... Bugün operada 'Valkiri' gösteriliyor... Sieglind'le ben onu bir defa daha beraber dinlemek istiyoruz... gidebilir miyiz? Bu elbette sizin lütuf ve kereminize bağlı..."

"Ne kadar ince!" dedi Herr Aarenhold.

Kunz masa örtüsünün üzerinden Hunding motifinin ritmini çaldı.

Bir meselede kendisinin iznini istemeleriyle şaşkına dönmüş von Beckerath aceleyle cevap verdi: "Ama Siegmund, elbette... ve siz, Sieglind... bu bence çok makul... mutlaka gidiniz... ben razıyım ve ben de katılırım... Bugün oyuncular da harika..."

Aarenholdlar gülerek tabaklarına eğildiler. Dışlanmış ve göz kırpıştırarak yön bulmaya çabalayan von Beckerath, elinden geldiğince onların neşesine katılmaya çalıştı.

Herkesten önce Siegmund dedi ki: "Ah, bakın, ben-

ce oyuncular kötü. Ayrıca minnettarlığımızdan emin olun; ama bizi yanlış anladınız. Sieglind'le ben düğünden önce 'Valkiri'yi bir defa daha tek başımıza dinlemeyi rica ediyoruz. Bilmem ki siz şimdi..."

"Ama tabii ki... Kesinlikle anlıyorum. Çok cazip. Muhakkak gitmelisiniz..."

"Teşekkürler. Size çok teşekkür ederiz. Öyleyse Percy ile Leiermann'a arabamızı hazırlatayım."

"Annenle benim," dedi Herr Aarenhold, "Erlangerlere akşam yemeğine gideceğimizi hatırlatmaya cesaret ediyorum, bizi Percy ve Leiermann götürecek. Baal ve Zampa'yla yetinme ve kahverengi kupayı kullanma tenezzülünü göstereceksiniz."

"Ya biletler?" diye sordu Kunz...

"Çoktan aldım," diyen Siegmund başını geri attı.

Damadın gözlerine bakarak güldüler.

Herr Aarenhold parmak uçlarıyla bir güzelavratotu tozunun kapağını çıkarıp tozu dikkatle ağzına döktü. Bunun üzerine nefis bir koku yayan geniş bir sigara yaktı. Uşaklar onun ve Frau Aarenhold'un sandalyesini çekmek içini ortaya fırladı. Kış bahçesinde kahve hazırlanması emri verildi. Kunz keskin sesiyle kışlaya gitmek için dogkartını[1] istedi.

Siegmund opera için tuvaletini hazırlıyordu, hem de bir saattir. Sürekli bir aşırı temizlenme ihtiyacını huy edinmişti, o kadar ki, günün kayda değer bir kısmını lavabonun başında geçiriyordu. Şimdi büyük, beyaz çerçeveli ampir tarzı aynasının önünde duruyordu, pudra ponponunu kakmalı kutuya daldırıp yeni tıraş ettiği çe-

1. İki tekerlekli, tek atlı küçük İngiliz arabası. (Ç.N.)

nesini ve yanaklarını pudraladı; çünkü sakalları öyle gür çıkıyordu ki akşamları dışarı çıktığında bunları ikinci defa temizlemesi lazım geliyordu.

Pembe ipek çamaşır ve çoraplar, kırmızı sahtiyan terlikler ve açık gri kürk yakası olan koyu renk puanlı vatkalı bir hırkayla orada biraz karışık bir halde duruyordu. Ve etrafında da büyük, tamamen beyaz lake ve zarif pratik şeylerle döşeli, pencerelerinin ardında hayvanat bahçesindeki ağaçların çıplak ve puslu zirveleri bulunan yatak odası vardı.

Hava oldukça karardığından beyaz tavanda geniş bir daire içine dizili olup odayı süt rengi bir aydınlıkla dolduran ışığı yaktı ve karanlık pencerelerin kadife perdelerini çekti. Dolabın, lavabonun, tuvaletin su gibi berrak yansımaları ışığı yutup çini döşeli etajerlerin yontulmuş flakonlarında pırıldadı. Siegmund kendi üzerinde çalışmaya devam ediyordu. Ara sıra, bir düşünceye dalınca, burun kökünün üzerindeki bitişik kaşları iki siyah kırışık oluşturuyordu.

Günü, diğer günleri nasıl geçiyorsa öyle geçmişti: boş ve hızlı. Tiyatro altı buçukta başladığından, kendisi de beş buçukta giyinmeye başladığından onun için öğleden sonrası olmadı gibi bir şeydi. Saat ikiden üçe kadar şezlongunda dinlendikten sonra çayını almış ve kalan saati, kardeşi Kunz'la paylaştığı çalışma odasındaki çukur bir deri koltukta yayılıp yeni çıkan çok sayıda romanın her birinden birkaç sayfa okumaya sarf etmişti. Bu eserlerin tamamını acınacak derecede zayıf bulmuş, ama yine de içlerinden birkaçını kütüphanesi için sanatkârane ciltlesin diye ciltçiye göndermişti.

Hem öğleden önce çalışmıştı. Sabah saat ondan on bire kadarki vaktini profesörünün atölyesinde geçirmişti. Avrupa çapında bir sanatçı olan bu profesör, Siegmund'un çizim ve resim kabiliyetini eğitiyor ve Herr Aarenhold'dan

aylık iki bin mark alıyordu. Siegmund'un resimleri neredeyse gülünçtü. Bunu kendisi de biliyordu ve sanatçılığına ateşli beklentiler koymaktan fersah fersah uzaktı. Yaşam şartlarının biçimlendirici yeteneğinin gelişmesi için çok da iyi olmadığını kavrayacak kadar keskin zekâlıydı.

Hayatın mizanseni öyle zengin, öyle çeşitli, öyle dopdoluydu ki adeta yaşamak için yer kalmıyordu. Bu mizansenin her bir parçası öyle kıymetli ve güzeldi ki iddialı bir şekilde hizmet ettiği amacın üstüne çıkıyor, şaşırtıyor, dikkati harcıyordu. Siegmund bolluğun içine doğmuştu, şüphesiz ona alışkındı. Buna rağmen bu bolluğun onu meşgul etmesi ve heyecanlandırması, onu daimi bir sevinçle cezp etmesi gerçeği yadsınamazdı. Hali aslen hiçbir şeye alışmamak sanatını icra eden Herr Aarenhold'unki gibiydi, istese de istemese de...

Okumayı seviyor, sanki içinde bir dürtü kendisini buna yönlendiriyormuş gibi birer malzeme olan kelimenin ve zekânın ardına düşüyordu. Ama asla birinin belli bir kitabını biricik, en önemli bir şey, ötesine bakamadığı, son hecesinden dahi gıda emmek üzere içine kapanıp daldığı bir dünya gibi gördüğü olmamıştı. Kitaplar ve dergiler akın ediyordu, hepsini satın alabiliyordu, etrafında yığılıyorlardı ve tam okumak isterken okunacak şeylerin miktarı onu rahatsız ediyordu. Ama kitaplar ciltleniyordu. Siegmund, Aarenhold'un güzel armasıyla bezeli, baskılı deri içinde ihtişamlı ve hoşnut bir şekilde orada duruyorlar ve ömrünü boyun eğmeyi başaramadığı bir mal gibi ağırlaştırıyorlardı.

Gün onundu, ücretsizdi, güneşin doğuşundan batışına kadarki tüm saatleriyle gün ona hediyeydi; yine de Siegmund içinde istemek için zaman bulamıyordu, kaldı ki harekete geçsindi. Kahraman değildi, hâkimiyetinde devasa güçler yoktu. Asıl ve ciddi olan şey için aldığı tedbirler ve yaptığı şatafatlı hazırlıklar, kullanacağı şeyleri

de tüketiyordu. Esaslı ve kusursuz bir tuvalet için ne kadar dikkat ve zihin gücü, gardırobunu, sigara, sabun, parfüm varlığını gözetmek için ne kadar dikkat, kravatını seçmesi gerektiği günde iki-üç defa gelen o anlar için ne kadar karar kudreti gitmiyordu ki! Ve bu gerekliydi. Mesele buna bağlıydı. Memleketin sarışın vatandaşları çekme botlar ve katlanan yakalarla kaygısızca dolaşsınlardı. Onun, tam da onun dış görünüşü baştan ayağa itiraz edilmez ve kusursuz olmalıydı...

Sonuçta kimse de bundan fazlasını beklemiyordu ondan. Bazen, "asıl" olması gereken şey hakkında içinde zayıf bir rahatsızlık kıpırdadığında, yabancı beklentilerin eksikliğinin bunu yine nasıl felce uğratıp hallettiğini duyumsuyordu... Evin zaman dağılımı günün hızlı ve saat boşluğu hissedilmeyecek şekilde geçebilmesi dikkate alınarak yapılmıştı. Sürekli bir sonraki öğün hızla yaklaşıyordu. Günler kaybolup gidiyor ve mevsimler çarçabuk geçiyordu. Yazın iki ayını göl kenarı köşkünde, tenis sahaları, serin gezi yolları ve biçilmiş çimlerinde bronz heykelleri olan geniş ve dikkat çekici bahçede geçiriyorlardı; üçüncüyü de deniz kenarında, dağların tepelerinde, lükste kendi evlerini aratmayacak otellerde... Geçenlerde, kışın birkaç gününde rahat bir saatte verilen sanat tarihi dersini dinlemek üzere kendini yüksekokula bıraktırmıştı; onun dışında derse katılan beyler koku sinirlerinin hükmüne göre yeterince yıkanmış olmaktan uzak oldukları için, artık oraya da gitmiyordu...

Bunun yerine Sieglind'le gezmeye çıkıyordu. O kalubeladan beridir yanındaydı, ikisi de agulamaya, ilk adımlarını atmaya başladıktan beridir kendisine bağlıydı, Siegmund'un kendisiyle beraber doğan, zenginlikle dolu günleri boş gözlerle önlerinden kayıp giderken ince ve nemli elini tuttuğu o enfes süslü, çok sevimli suretinden başka hiç arkadaşı yoktu, olmamıştı. Gezintilerinde

yanlarına taze çiçekler, sırayla, bazen de ikisinin birden kokladıkları bir menekşe, bir inci çiçeği demeti alıyorlardı. Yürürken bu hoş kokuyu arzulu ve kayıtsız bir fedakârlıkla soluyorlar, bununla kendilerine bencil hastalar gibi bakıyorlar, ümitsizler gibi mest oluyorlar, fena kokulu dünyayı içtenlikle kendilerinden uzaklaştırıp birbirlerini seçkin yararsızlıkları uğruna seviyorlardı. Ama konuştukları şeyler kesin ve ışıl ışıl uyumluydu; sohbetleri rastladıkları insanlarla, gördükleri, duydukları, okudukları ve başkalarının, eserlerini söze, nitelemeye, nükteli bir itiraza maruz bırakmak için yaşayanların yaptıklarıyla ilgiliydi...

Sonra bakanlıkta çalışan ve iyi bir aileden olan von Beckerath gelmişti. Sieglind'i istemiş ve bunu yaparken Herr Aarenhold'un yardımsever tarafsızlığını, Frau Aarenhold'un rızasını, hafif süvari Kunz'un hırslı desteğini arkasına almıştı. Sonsuz bir incelikle sabırlı ve gayretli davranmıştı. Ve sonunda, ona defalarca sevmediğini söyledikten sonra Sieglind onu sınayarak, beklentili ve sessiz, söz söylemeden konuşan bir hayvanınki gibi, ışık saçan ciddi bir bakışla onu seyredip evet demişti. Ve tabi olduğu Siegmund'un bile bu sonuçta payı vardı, kendini küçümsüyordu, yine de karşı çıkmamıştı, zira von Beckerath bakanlıkta çalışıyordu ve iyi bir ailedendi... Bazen, tuvaleti üzerinde çalışırken, bitişik kaşları burun kökünün üzerinde iki siyah kırışık oluşturuyordu...

Siegmund yatağın önünde pençelerini uzatmış, içinde ayaklarının kaybolduğu kutup ayısı postunun üstünde duruyordu, her tarafını aromalı bir suyla yıkadıktan sonra katlanmış duran frak gömleğini aldı. Üzerinde kolalı ve parlak ketenin kaydığı sarımsı vücudu bir oğlanınki kadar cılız ama siyah kıllarla kaplıydı. Siyah ipek çamaşır, siyah ipekten çoraplar ve gümüş tokalı siyah jartiyerle giyinmeye devam etti, siyah kumaşı ipek gibi parlayan ütülü pan-

tolonunu giydi, dar omuzları üzerinden beyaz bir ipek askı geçirip ayağı taburenin üzerinde, rugan çizmelerinin kopçalarını kapatmaya başladı. Kapı çalındı.

"Gelebilir miyim, Gigi?" diye sordu Sieglind dışarıdan.

"Evet, gel," diye cevap verdi.

Sieglind içeri girdi, hazırlanmıştı bile. Üzerinde köşeli boyun dekoltesi geniş bir ham ipek nakışla çevrili olan camgöbeği parlak ipekten bir elbise vardı. Kemerin üst kısmına nakşedilmiş, birbirine bakan iki tavus kuşu, gagalarında çiçek dizisi tutuyorlardı. Sieglind'in kopkoyu saçlarında takı yoktu; ama derisi isli denizköpüğü renginde olan çıplak boynundaki ince inci kolyede iri, yumurta şeklinde bir mücevher vardı. Kolunun üzerinde içine fazlaca gümüş dokunmuş bir şal asılıydı.

"Arabanın beklediğini," dedi, "senden gizlemeyeceğim."

"İki dakika daha sabredeceğini iddia etmekten geri durmayacağım," dedi Siegmund onun peşi sıra. On dakika oldu. Sieglind beyaz kadife şezlonga oturmuş, çalışması daha da hararetlenen Siegmund'u seyrediyordu.

Siegmund kravat dolu bir renk cümbüşünden beyaz bir pike papyon seçip aynanın önünde onu bağlamaya başladı.

"Beckerath," dedi Sieglind, "renkli kravatları hâlâ geçen senenin modası gibi çapraz bağlayarak takıyor."

"Beckerath," dedi Siegmund, "şimdiye dek gördüğüm en müptezel varlık." Sonra, ona dönerek güneşin gözlerini kamaştırdığı biri gibi yüzünü buruşturup ekledi: "Bir de senden bu akşam boyunca o Germen'in adını ağzına almamanı rica edecektim."

Sieglind kısaca gülüp cevap verdi: "Bunu kolaylıkla başaracağıma emin olabilirsin."

Derin kesimli pike yeleğini giyip üzerine frakını, beş

defa denediği, yumuşak ipek astarı kollardan kayarken elleri okşayan frakını geçirdi.

"Bakalım hangi düğme takımını almışsın," diyen Sieglind ona doğru yürüdü. Ametistten yapılmış olan takımdı. Gömlek jabosunun, manşetlerin, beyaz yeleğin düğmeleri hep aynı türdü.

Onu hayranlıkla, gururla, taparcasına seyretti; parlayan gözlerinde derin, karanlık bir şefkat vardı. Dudakları birbirinin üzerinde öyle yumuşak duruyordu ki, Siegmund onları öptü. Sevdikleri şekilde bir müddet daha koklaşmak için şezlonga oturdular.

"Yine yumuşak, yumuşacıksın," deyip tıraşlı yanaklarını okşadı.

"Kolların saten kumaş hissi veriyor," diyen Siegmund ikizinin saçının menekşe kokusunu içine çekerken elini narin kolunda gezdirdi.

Sieglind kapalı gözlerini öptü; Siegmund da mücevherin kenarından onun boynunu öptü. Tatlı bir şehvetle ikisi de birbirlerini şımarık ve enfes bakımlılığı, güzel kokusu uğruna seviyordu. En son birbirlerini dudaklarıyla ısıran küçük köpekler gibi oynaştılar. Sonra Siegmund ayağa kalktı.

"Bugün gecikmeyelim," dedi. Parfüm şişesinin ağzını mendiline bastırdı, bir damlayı ince ve kırmızı ellerinde ovuşturdu, eldivenlerini alıp hazır olduğunu belirtti.

Işığı söndürüp gittiler; karanlık, eski tabloların asıldığı kırmızı ışıklı koridor boyunca yürüyüp orgun yanından geçip merdivenleri indiler. Zemin katın holünde Wendelin uzun, sarı paltosuyla dev gibi duruyor ve mantolarla bekliyordu. Wendelin mantolarını giydirdi. Sieglind'in koyu renk kafası mantosunun gümüşi tilki yakasında yarı yarıya kayboldu. Peşlerinde uşakla taş koridordan geçip dışarı çıktılar.

Hava yumuşaktı ve beyazımsı ışıkta, iri taneler ha-

linde parça parça kar yağıyordu. Kupa, evin bitişiğinde duruyordu. Wendelin kardeşlerin binişini gözlerken arabacı, eli şapkasında sürücü mahallinden eğilmişti. Sonra kapı kapandı, Wendelin arabacıya doğru seğirtti ve hemen hızlanan araba avludaki çakılların üzerinde gıcırdadı, ardına kadar açık, yüksek bahçe kapısının arasından kaydı, yumuşak bir dönüşle sağa kıvrılıp oradan uzaklaştı...

İçinde oturdukları küçük, yumuşak mekân hafifçe ısıtılmıştı.

"Çekeyim mi?" diye sordu Siegmund... Sieglind başını sallayınca, parlak camlardaki kahverengi ipek perdeleri çekti.

Şehrin merkezindeydiler. Perdelerin arkasından ışık sızıyordu. Atların nallarını vururkenki ritimli çevikliği, onları zeminin pürüzlerinde tüy gibi taşıyan arabalarının gürültüsüz sürati etrafında koca hayatın gailesi kabarıyor, haykırıyor ve gürlüyordu. Onlarsa bütün bunlardan yumuşakça korunarak kahverengi ipekten kapitone koltukta sessizce, el ele oturuyorlardı.

Araba kenara çekip durdu. Wendelin onlara inerken yardım etmek için davrandı. Ark lambalarının aydınlığında, üşüyen karartılar onlara bakıyordu. Meraklı ve kem bakışlarının arasından geçip, peşlerinde uşakla vestibüle girdiler. Gecikmişlerdi, etraf sessizdi. Büyük merdivenden çıktılar, bir saniye yan yana yüksek bir aynanın karşısında bekleyip küçük loca kapısından balkona geçtiler. Koltukların açılma sesleri, sükûnet öncesi son konuşma harareti karşıladı onları. Tiyatro müstahdemi kadife koltuğu altlarına ittiği sırada salon karanlığa gömüldü ve azgın bir vurguyla uvertür başladı.

Fırtına, fırtına... Kolay ve salınırcasına rahat bir şekilde buraya varan, engellerle, rahatsız edici küçük tersliklerle dikkatleri dağılmamış ve yıpranmamış olan Sieg-

mund ve Sieglind meseleye hemen dahil olmuştu. Ormanda fırtına ve havanın kızışması, hiddeti. Tanrı'nın haşin buyruğu gürledi, öfkeden bozulmuş halde tekrarlandı ve gök gürültüsü itaat ederek çatırdayıverdi. Perde yukarı çekildi, fırtına uçurmuştu sanki. Karanlıktaki ocağın koruyla, ortadaki dişbudağın gövdesinin sivrilen siluetiyle, putperest salon buradaydı işte. Ekmek rengi sakalıyla pembe bir adam olan Siegmund ahşap kapıda göründü ve bitmiş, tükenmiş halde direğe yaslandı. Sonra kürkler ve kayışlar sarılı güçlü bacakları trajik bir şekilde sürükleyen adımlarla öne taşıdı onu. Sarı kaşlarının, peruğunun sarı kâkülünün altındaki mavi gözleri, kırgın bir bakışla, rica edercesine orkestra şefine yönelmişti; ve nihayet müzik, Siegmund'un ıkına sıkına alçaltmasına rağmen demirdenmiş gibi tizce tınlayan sesi duyulsun diye geri çekilip kesildi. Sieglind ocak kimin olursa olsun dinlenmesi gerektiğini söyledi kısaca; ve son sözüyle birlikte ağır ağır ayı postunun üzerine düştü ve başı etli koluna gömülü, orada uzanıp kaldı. Uykuda sadece göğsü hareket ediyordu.

Selini olayların ayaklarına yuvarlayan müziğin şakıyan, konuşan, bildiren akışıyla dopdolu bir dakika geçti... Sonra soldan Sieglind geldi. Kürkle süslü muslin elbisesinin yakasında müthiş bir şekilde kabaran kaymaktaşı gibi göğüsleri vardı. Hayretle yabancı adamı fark etti ve çenesini buruşacak şekilde göğsüne bastırdı, dudaklarını biçimlendirip hayretini yumuşak ve sıcakça diliyle, hareketli ağzıyla şekillendirdiği, beyaz gırtlağından yükselen tonlarla ifade etti...

Ona baktı. Sieglind göğsü yabani hayvan kürkünden yüzüne doğru çiçeklenecek şekilde üzerine eğilip ona elleriyle boynuzu uzattı. Adam içti. Müzik dokunaklı bir şekilde Siegmund'un serinlemesini, bu serinletici iyiliği anlattı. Sonra aşağıdan derin, sızılı bir şarkı halinde tınla-

yan ana susarak teslim olup kendilerinden geçerek, birbirlerini tanıyarak bakıştılar...

Sieglind ona bal likörü getirdi, boynuza önce dudaklarıyla dokunup sonra uzun uzun içişini seyretti. Ve ikisinin bakışları yine birbiriyle buluştu, derin melodi aşağıda yeniden sızlayarak yanıp tutuştu... Sonra adam karamsar, acılı bir savunmayla yola koyuldu, ıstırabını, yalnızlığını, zulüm gören, garez edilen ömrünü ondan uzaklaştırıp yabaniliğe taşımak için çıplak kollarını aşağı sarkıtıp kapıya doğru yürüdü. Kadın onu çağırdı, ama o duymayınca dikkatsizce, yukarı kaldırdığı elleriyle kendi derdinin itirafını kaçırdı ağzından. Adam dikiliyordu. Kadın gözlerini indirdi. Ayaklarının dibindeki karanlıktan ikisini bağlayan ıstırabın anlatımı geldi. Adam kaldı. Kollarını kavuşturup kaderini bekleyerek ocağın önünde durdu.

İneklerin gibi çarpık bacaklı ve göbekli olan Hunding geldi. Siyah sakalının arasında kahverengi kırçıllar vardı. Sert bir motif geldiğini bildirdi, asık suratlı ve kaba saba haliyle mızrağına dayanmıştı ve gelişini vahşi bir gelenekten ötürü olacak iyi ve hoş karşıladığını belirttiği misafire hoyrat gözlerle baktı. Paslı ve gürleyen pes bir sesi vardı.

Sieglind akşam yemeğini hazırladı; o çalışırken Hunding'in yavaş ve güvensiz bakışı onunla yabancı arasında gidip geliyordu. Bu yontulmamış adam birbirlerine benzediklerini, tıpatıp aynı soydan, nefret ettiği ve kendini denk görmediği o bağımsız, serkeş ve olağanüstü soydan olduklarını pekâlâ görüyordu...

Sonra oturdular ve Hunding kendini tanıttı, basitçe iki kelimeyle yalın, düzenli ve herkese saygıya dayanan hayatını anlattı. Ama böylelikle Siegmund'u da kendisini tanıtmaya zorluyordu ki bu çok daha zordu. Fakat Siegmund konuştu; berrak ve harika şekilde hayatının, ıstırabının ve dünyaya ikinci bir kişiyle, ikiz kardeşiyle

gelişinin şarkısını söyledi... biraz dikkat olması gereken insanlar gibi kendini sahte bir isimle tanıttı ve mükemmel bir şekilde insanların kendisine ve başka soydan olan babasına karşı güttükleri haset ve kıskançlıktan, evlerindeki yangından, kız kardeşinin kaybolmasından, kendisiyle babasının kanlarının helal kılınmasından, kovalanan, adı kötüye çıkan yaşantısından ve sonunda babasını da nasıl esrarengizce yitirdiğinden bahsetti... Siegmund sonra en acılı olanı anlattı: insan yüzü görme arzusunu, hasretini ve sonsuz yalnızlığını. Kadın ve erkeklere, dostluğa ve arkadaşlığa talip olduğunu ve hep geri çevrildiğini söyledi. Üzerinde bir lanet vardı, üzerine ebediyen garip soyunun damgası vurulmuştu. Dili öbürlerinin dili, onların dili de kendinin olmamıştı. Kendisinin iyi bulduğu şeyler ekseriyeti kızdırmış, onların eskiden beri saygı duydukları, Siegmund'un keyfini kaçırmıştı. Her zaman ve mekânda kavga ve kızgınlıkla yatmıştı, küçümseme, nefret ve hakaret ensesindeydi, çünkü yabancı, diğerlerinden bambaşka bir soydandı...

Tüm bunlara karşı aldığı tavır Hunding'in mizacına gayet uygundu. Cevabında yakınlık ve anlayış namına tek bir şey yoktu: Siegmund'un şüpheli, tuhaf ve düzensiz yaşantısına karşı sadece tiksinme ve tehditkâr bir güvensizlik duyuyordu. Ve peşine düşmesi için çağrılıp yollara düştüğü dışlanmış adamı kendi evinde bulduğunu da anlayınca adi alçaklığından bekleneceği şekilde davrandı. Onu korkunç bir şekle bürüyen töresiyle, evinin kutsal olduğunu ve firariye bugünlük dokunmayacağını ama yarın olunca Siegmund'u dövüşte alt edeceğini açıkladı. Bunun üzerine Sieglind'e haşince içeride gece şarabını hazırlayıp yatakta kendisini beklemesini emretti, bir-iki tehdit daha savurup tüm silahlarını da yanına alarak ve Siegmund'u en çaresiz bir durumda yalnız bırakarak oradan ayrıldı.

Koltuğundan kadife tırabzanın üzerine eğilen Siegmund koyu renkli kafasını ince, kırmızı eline dayadı. Kaşları iki siyah buruşuk oluşturuyordu ve sadece rugan çizmesinin topuğu üzerinde duran ayaklarından biri sürekli asabi, durmaksızın dönüp sallanan bir hareketlilik içindeydi. Yan taraftan "Gigi..." diye bir fısıltı duyunca bunu yapmayı kesti.

Ve başını çevirdiğinde ağzında küstah bir ifade vardı.

Sieglind ona içinde konyak kirazları olan sedef bir kutu uzattı.

"Maraskinolu[1] olanlar alt tarafta," diye fısıldadı. Ama Siegmund sadece bir tane kiraz aldı ve pelür kâğıttan ambalajı çözerken bir defa daha Sieglind'in kulağına eğilip dedi ki: "Birazdan tekrar yanına dönecek."

Sieglind birkaç kişinin kafası hiddetle onlara doğru dönecek şekilde yüksek sesle, "Bu benim için pek meçhul sayılmaz," dedi... Büyük Siegmund aşağıda, karanlıkta bir başına konuşuyordu. Göğsünün derinlerinden kılıcını, gönlünün halen öfkeyle kilitli tuttuğu şey günün birinde apaçık bir isyanla gün yüzüne çıkarsa sallayabileceği parlak aleti çağırdı; nefreti ve hasreti... Ağaçtaki kılıcın sapının parladığını gördü, parıltının ve ocak ateşinin söndüğünü gördü, çaresizce uyumak üzere yere çöktü; ve korka korka elleri üzerine dayandı, zira Sieglind karanlıktan ona doğru yaklaşıyordu.

Hunding mışıl mışıl uyuyordu, uyuşturulmuş, sarhoş edilmişti. Birlikte iri aptalı kandırdıklarına sevindiler; gülümsediklerinde ikisinin de gözleri aynı şekilde küçülüyordu... Ama sonra Sieglind kaçamak kaçamak orkestra şefine bakıp girişini yaptı, dudaklarını biçimlen-

1. Dalmaçya, Maraska kirazlarından üretilen renksiz likör. (Ç.N.)

dirip her şeyin durumunu detaylarıyla anlattı; yabanda vahşice büyüyen bu yalnız çocuğu hiç sormadan o asık suratlı, kaba saba adama peşkeş çekişlerini, karanlık soyunu unutturabilecek böyle namuslu bir evlilik için kendini şanslı saymasını isteyişlerini yürekleri parçalarcasına şakıdı... derin derin ve avuturcasına, gözetim altındaki ihtiyardan ve kılıcı dişbudağın gövdesine nasıl sapladığından bahsetti; onu ancak çıkarması yazgısında olan kişi oradan sökebilecekti; kastettiği, tanıdığı ve kederle hasretini çektiği kişinin, dostunun, dosttan da ziyade dar gündeki avutucusunun, ayıbının intikamcısısın, bir zamanlar kaybettiği ve kara yüzüyle ardından ağladığı, ıstırabında kardeşi, kurtarıcısı, azat edicisinin o olmasını diledi kendinden geçmişçesine...

O sırada Siegmund etli pembe kollarını ona dolayıp yanaklarını göğsündeki kürke bastırdı ve başının üzerinden gümüşi ışıltılı zincirini koparmış sesiyle sevincini etrafa bağırdı. Göğsü kendisini şirin yoldaşıyla bağlayan yeminle yanıyordu. Adı çıkmış hayatının tüm özlemi onunla dinmişti ve erkek, kadın tüm insanların yanına yaklaştığında, damgalanmışlığının bilinci ve ürkekliği olan o küstahlıkla, dostluk ve aşka talip olduğunda onu inciterek akim kalan her şeyi onda bulmuştu. Kendisinin ıstırabı gibi Sieglind de rezalet içindeydi, kendisi nasıl dikkatli ve intikam peşindeyse, onun da namusu kirlenmişti; birbirlerine duydukları sevgi intikam olacaktı!

Rüzgâr esti, büyük, ahşap kapı hızla açıldı; salona beyaz elektrik ışığının sökün etmesiyle aniden karanlıktan soyulmuş, açıkta kalmışlardı, baharın ve kardeşi aşkın şarkısını söylüyorlardı.

Ayı postuna çömelmişlerdi, ışıkta kendilerini görüyorlar ve birbirlerine tatlı şeyler söylüyorlardı. Çıplak kolları birbirine dokunuyordu, birbirlerini şakaklarından tutuyor, göz göze bakışıyorlardı ve şarkı söylerken ağızla-

rı yakınlaşmıştı. Gözleriyle şakaklarını, alınlarıyla seslerini kıyasladılar ve aynı olduklarını gördüler. Tanışıklıklarının böyle hızlıca gelişmesi ona babasının ismini unutturdu, kadın onu kendi ismiyle çağırdı: Siegmund! Siegmund! Siegmund çıkardığı kılıcı başının üstünde salladı, kadın canlanarak ona kim olduğunu söyledi: İkiz kardeşi Sieglind'di... kollarını ona, sevgilisine sarhoş gibi uzattı, kadın kalbinin üstüne düştü, perde hışırdadı, müzik kuduran, kaynayan, köpüren bir yırtıcı tutku girdabıyla döndü, döndü, döndü ve şiddetli bir vuruşla kesildi!

Coşkun alkışlar. Işık yandı. Belki bin kişi ayağa kalktı, fark ettirmeden gerinip, vücutları çıkışa, başları sahneye ve perdenin önünde, bir festival dükkânı önündeki maskeler gibi yan yana duran şarkıcılara dönük, alkışladılar. Hunding de dışarı çıkıp olan biten her şeye rağmen incelikle gülümsedi...

Siegmund koltuğunu itip ayağa kalktı. Sıcaklamıştı; solgun, cılız ve tıraşlı yanaklarının altından elmacıkkemiklerine doğru bir kırmızılık harlanıyordu.

"Fikrimi soracak olursan," dedi, "ben biraz havalanacağım. Bu arada Siegmund zayıf sayılırdı."

"Orkestra da," dedi Sieglind, "kendini bahar şarkısını çalarken korkunç derecede hantalca ilerlemek zorunda hissetti."

"Duygusal," diyen Siegmund frakı içindeki dar omuzlarını silkti. "Geliyor musun?"

Sieglind bir an daha tereddüt etti, hâlâ dimdik oturuyor ve sahneye doğru bakıyordu. Ayağa kalkıp onunla gitmek üzere gümüşlü şalını alırken Sieglind'e baktı. Dolgun ve yumuşakça birbiri üstünde duran dudakları seğiriyordu...

Fuayeye gittiler, yavaş kalabalığın arasından ilerlediler, tanıdıklara selam verdiler, ara sıra el ele tutuşarak merdivenlerde gezindiler.

"Dondurma alacaktım," dedi Sieglind, "ama muhtemelen çok kalitesizdir."

"İmkânsız!" dedi Siegmund. Ve böylece kutudaki şekerlemelerden, konyak kirazlarından ve maraskino dolgulu, fasulye şeklindeki çikolatalı şekerlerden yediler.

Zil çaldığında bir tür küçümsemeyle kenardan kalabalığın aceleyle itişmesini seyrettiler, fuaye sakinleşene kadar bekleyerek ışığın sönüp karanlığın sessizleştiren ve söndüren etkisiyle salonun karışık hareketliliğinin üzerine çöktüğü son anda localarına girdiler... Hafif bir ses geldi, şef kollarını gerdi ve emir verdiği yüce gürültü, az önce biraz dinlenen kulakları doldurdu yine.

Siegmund orkestraya baktı. Çukur mekân dinleyen tarafa göre aydınlıktı ve işleyen, kıpırdayan parmaklarla, keman çalan kollarla, havayla şişmiş yanaklarla, büyük, ıstıraplı bir gücün eserini –üst tarafta çocuksu ve yüce gözlerin gördüğü bu eseri– hizmet edercesine icra eden sade, hararetli insanlarla doluydu... Eser! Bir eser nasıl yapılırdı? Siegmund'un göğsünde bir acı, bir yangı veya tükeniş, tatlı bir azap gibi şey vardı; nereye? Ne için? Bu öyle karanlık, öyle alçaltıcı derecede belirsizdi ki. İki kelime hissetti: Yaratıcılık... Tutku. Ve hararet şakaklarında gümlerken yaratıcılığın tutkudan geldiğini ve yine tutkunun şeklini aldığını hasretli bir bakış gibi hissetti. Tükenmiş, beyaz kadının kendisini teslim ettiği firari adamın kucağında sallandığını gördü, aşkını ve sıkıntısını görüp yaratıcı olması için hayatın böyle olması gerektiğini hissetti. Kendi hayatına, narinlikle zekâdan, şımarıklıkla yadsımadan, lüksle muhalefetten, varsıllıkla akıl duruluğundan, zenginliğin güvenliğiyle oyalanmanın nefretinden ibaret bu hayata, yaşantı yerine sadece mantık oyunun, hissetme yerine sadece öldürücü nitelemenin olduğu hayata baktı; bir yangı veya tükeniş vardı göğsünde, tatlı bir azap gibi bir şey; nereye? Ne için?

Esere mi? Yaşantıya mı? Tutkuya mı?

Perde hışırtısı ve büyük bir kapanış! Işık, alkış ve bütün kapılara doğru bir hareketlenme. Siegmund ile Sieglind bu arayı da bir önceki gibi geçirdi. Hemen hemen hiçbir şey konuşmuyor, bazen el ele tutuşup koridorlarda ve merdivenlerde yürüyorlardı. Sieglind ona konyak kirazı veriyor ama o artık kabul etmiyordu. Siegmund'a baktı ve o, bakışını kendisine çevirince gözlerini kaçırdı, sessiz ve biraz gergin bir tavırla yanında yürüyüp Siegmund'un kendisine bakmasına izin verdi. Gümüşlü trikonun altındaki çocuksu omuzları Mısır heykellerinde görüldüğü gibi biraz fazlaca yüksek ve düzdü. Elmacıkkemiklerinde, Siegmund'un da hissettiği aynı sıcaklık vardı.

Yine büyük kalabalık dağılana kadar bekleyip koltuklarına son anda yerleştiler. Fırtına rüzgârı, bulutların gezintisi ve paganca bozulmuş sevinç çığlıkları. Görünüşleri itibariyle biraz daha önemsiz sekiz kadın kayalıklı sahnede gülen, bakire bir vahşiliği temsil ediyorlardı. Keyiflerine Brünnhild'in ürküten korkusu karıştı. Wotan'ın felaket gibi yaklaşan öfkesi kız kardeşleri ortalıktan kaldırdı, yalnızca Brünnhild'in üstüne çöreklendi, onu neredeyse yok ediyordu, kudurdu ve yavaş yavaş sakinleşti, yumuşayarak hüzne büründü. Ve sona erdi. Büyük bir ileri bakış, yüce bir niyet göründü. Epik kutsama her şeydi. Brünnhild uyuyordu; Tanrı kayalara indi. Sahnenin etrafında uçuşup yayılan kalın alevler yalımlanıyordu. Kıvılcımlar ve kızıl duman içinde, ateşin mest edici çıtırtısı ve ninnisiyle kırıtarak, sarılarak, büyülenerek zırhlı gömleği ve kalkanının altında Valkiri yosun yatağında uzanmış yatıyordu. Kurtaracak kadar vakti olduğu kadının kucağında ise inatla, bir çift ikizin sıkıntı ve ıstırabını şen bir mutlulukta birleştirdiği, nefret edilen, saygısız ve Tanrı'nın seçtiği bir yaratık filizleniyordu...

Siegmund ile Sieglind localarından çıktıklarında sarı

paltosu içinde dev gibi duran Wendelin dışarıda bekliyor ve mantolarını hazır tutuyordu. İki sıcacık sarınmış, narin, karanlık, tuhaf varlığın ardından o uzun köle de merdivenleri indi.

Araba hazır bekliyordu. Yüksek, soylu ve birbirine tıpatıp benzer iki at zarif bacaklarının üzerinde, kış gecesinin sisi içinde sessiz ve parlayarak kımıldamadan duruyor ve sadece ara sıra gururlu bir şekilde başlarını sallıyorlardı. İkizleri küçük, ısıtılmış, ipek koltuklu iç mekân kucakladı. Arkalarından kapı kapandı. Wendelin'in sürücü mahalline geçerkenki hareketiyle hafifçe sallanan kupa bir an, küçük bir saniye daha bekledi. Sonrasında yumuşak ve çevik bir şekilde hareket etmişler ve tiyatronun kapısı arkalarında kalmıştı bile.

Ve yine atların nallarını vururkenki ritimli çevikliği eşliğinde o sessiz yuvarlanan sürat, zeminin pürüzleri üzerinde o yumuşakça, tüy gibi taşınma, etraftaki gürültülü hayattan o şefkatle korunma. Günlük hayattan kopmuş, hâlâ aynı sahne karşısındaki kadife sandalyelerinde ve adeta aynı atmosferdeymiş gibi, susuyorlardı. Sihirli şeylerle onları etkilemiş, kendisine ve içine çekmiş vahşi, şehvetli ve taşkın dünyadan yüz çevirmelerini sağlayacak hiçbir şey yanlarına yanaşamazdı... Arabanın neden durduğunu hemen anlamadılar; yolda bir engel olduğunu zannettiler. Ama çoktan ailelerinin evine gelmişlerdi ve Wendelin kapıda bitmişti.

Kâhya onlara kapıyı açmak için evinden çıkmıştı.

Kâhyanın başının üzerinden bakıp güneşin gözlerini kamaştırdığı biri gibi yüzünü buruşturarak, "Herr Aarenhold'la Frau Aarenhold döndüler mi?" diye sordu ona...

Henüz Erlanger'lerdeki akşam yemeğinden dönmemişlerdi. Kunz da evde değildi. Märit'e gelince, o da yoktu; kendi başına buyruk olduğundan kimse nerede olduğunu bilmiyordu.

Zemin katın holünde mantolarını çıkarttırıp merdivenlerden yukarı çıktılar ve ilk katın holünden geçerek yemek odasına girdiler. Burası muazzam loş bir ihtişam içindeydi. Sadece öbür uçta kurulmuş sofranın üzerinde bir avize yanıyordu, Florian da orada bekliyordu. Halıyla kaplı zeminde hızla ve sessizce yürüdüler. Florian otururlarken altlarına sandalye çekti. Sonra Siegmund'un yaptığı bir işaret ona lüzum kalmadığını gösterdi.

Masada bir tepsi sandviç, meyve garnitürü, bir sürahi kırmızı şarap duruyordu. Devasa bir gümüş çay tepsisinde, etrafında aksesuarlarıyla, elektrikli çaydanlık vızıldıyordu.

Siegmund bir tane havyarlı ekmek yiyip kibar bir bardakta ışıldayan koyu renkli şaraptan aceleci bir yudum aldı. Sonra sinirli bir sesle havyar ve kırmızı şarabın kültüre aykırı bir birleşim olduğundan yakındı. Çabuk hareketlerle gümüş tabakasından bir sigara alıp arkasına yaslanmış, suratını asmış, elleri cebinde, sigarayı ağzının bir kenarından diğerine kaydırarak içmeye başladı. Çıkık kemiklerinin altındaki yanakları sakalları uzadığından yine koyu bir renk almaya başlamıştı. Kaşları burun kökünde iki siyah kırışık oluşturuyordu.

Sieglind kendine çay hazırlayıp buna bir yudum Burgonya şarabı ilave etti. Dudakları fincanın ince kenarını dolgun ve yumuşak bir şekilde kavrıyordu ve çayını içerken iri, nemli siyah gözleri Siegmund'a doğru bakıyordu.

Fincanı bırakıp koyu renk, tatlı, egzotik başını ince ve kırmızımsı eline dayadı. Gözleri öyle ikna edici ve akıcı bir konuşkanlıkla ona doğrulmuş kalmıştı ki, gerçekte söylediği bunun yanında hiç mesabesinde kalıyordu.

"Başka bir şey yemeyecek misin, Gigi?"

"Sigara içtiğime göre," diye cevap verdi, "başka bir şey yemeye niyetimin olmadığı kabul edilebilir herhalde."

"Ama çay içtikten beridir şekerleme hariç bir şey yemedin. Hiç yoksa bir şeftali..."

Omuzlarını silkip inatçı bir çocuk gibi frakın içinde yukarı aşağı oynattı.

"Of, canım sıkıldı. Ben yukarı çıkıyorum. İyi akşamlar."

Kırmızı şarabın kalanını içti, peçeteyi fırlattı, ayağa kalkıp ağzında sigarası, elleri pantolonunun ceplerinde, salonun loşluğunda sıkıntıyla sürüklenircesine gözden kayboldu.

Yatak odasına gidip ışığı açtı; tavanda geniş bir daire çizen ışıklardan çok değil, iki veya üçünü yakıp neyle meşgul olacağının şüphesiyle sessizce bekledi. Sieglind kati bir şekilde vedalaşmamıştı. Yoksa birbirlerine iyi geceler deme âdetleri yoktu. Gelecekti, burası kesindi. Frakını çıkarıp attı, kürklü hırkasını giyip yeni bir sigara çıkardı. Sonra şezlonga uzandı, doğruldu, yanağını ipek yastığa koyarak yan yatmayı denedi, yine sırtüstü dönüp elleri başının altında, bir müddet bu şekilde kaldı.

Tütünün nefis ve keskin kokusu kozmetiklerin, sabunun, aromalı suyun kokusuyla karışıyordu. Siegmund odanın ılık havasında yüzen bu rayihaları içine çekti; kokuların farkındaydı ve onları her zamankinden daha tatlı buluyordu. Gözlerini kapayarak olağanüstü kaderinin katılığında biraz hazzın ve duyularındaki hassas mutluluğunun acı duyarak tadını çıkaran biri gibi kendini onlara bıraktı...

Aniden kalktı, sigarasını fırlatıp üç bölmesinde kocaman gömme aynaların bulunduğu beyaz dolaba yürüdü. Orta bölmenin önünde, tam dibinde, kendisiyle göz göze gelip yüzünü seyretti. İtina ve merakla her hattını gözden geçirdi, dolabın iki kanadını açıp üç tane aynanın arasında kalarak kendini profilden de gördü. Uzun uzun durup soyunun alametlerini, biraz yassı burnunu, dol-

gun ve yumuşakça üst üste duran dudaklarını, çıkık elmacık kemiklerini, şakaklarına kadar gelen zorla yana taranmış, siyah pürçekli sık saçını ve gür, bitişik kaşları altındaki gözlerini bile; şikâyetçi ve yorgun bir ıstırapla bakan bu iri, siyah ve nemli ve parlak gözlerini yokladı.

Arkasında yatağın önünde pençelerini uzatmış kutup ayısı postunu fark etti aynada. Döndü, trajik şekilde sürüklediği adımlarla o tarafa yürüdü ve bir duraksama anından sonra, kafası koluna gömülmüş, kendini boylu boyunca postun üzerine bırakıp kafasını koluna gömdü.

Bir müddet çıt çıkarmadan yattı; sonra dirseğine dayandı, yanağını ince ve kırmızımsı eline koyup karşı taraftaki dolabın aynasındaki görüntüsüne dalıp öylece kaldı. Kapı çaldı. Sıçradı, kızardı, süslenmek istedi. Ama sonra yere çöktü, başını yine ta aşağı, uzattığı kolunun üstüne bırakıp sustu.

Sieglind içeri girdi. Gözleri odada onu aradı, hemen bulamadı. Sonunda ayı postu üzerinde olduğunu fark edip ürktü.

"Gigi... ne yapıyorsun?.. Hasta mısın?" Yanına koştu, üzerine eğildi ve eliyle alnını ve saçlarını sıvazlayarak tekrar etti: "Hasta değilsin ya?"

Başını sallayıp kolunun üstünde yatarak, Sieglind saçını sıvazlarken ona baktı.

Gece için hemen hemen hazırlanmış şekilde, aynı koridorda kendi odasının karşısında bulunan yatak odasından terlikleriyle gelmişti. Salık saçları önü açık, beyaz geceliğinin üzerine düşüyordu. Siegmund, korsaj dantelasının altından denizköpüğü renginde olan küçük göğüslerini gördü.

"Çok fenaydın," dedi; "çirkin bir şekilde ayrıldın. Aslında gelmeyecektim. Ama sonra vazgeçip geldim, güzel bir gece olmamıştı çünkü az önce..."

"Seni bekliyordum," dedi.

Hâlâ ayakta durup eğilirken acıdan yüzünü buruşturmasıyla, soyunun fizyonomik özellikleri mükemmel şekilde belirginleşti.

"Ki bu," dedi Sieglind alışageldik tonuyla, "şu anki duruşumun sırtımda oldukça hatırı sayılır bir rahatsızlığa sebep olmasını engellemez."

Siegmund savuştururcasına kendini sağa sola attı.

"Bırak, bırak şunu... Böyle olmaz, böyle olmaz... Böyle olmamalı, Sieglind, anlıyor musun..." Tuhaf konuşuyordu, kendi de farkındaydı. Başı kuru bir kor halinde ve kollarıyla bacakları nemli ve soğuktu. Eli Siegmund'un saçındayken o da postun üzerine çömeldi. Siegmund yarı doğrulmuş, bir kolunu Sieglind'in boynuna dolamış ona bakıyor, demin kendini seyrettiği gibi şimdi onu, gözlerini ve şakaklarını, alnını ve yanaklarını seyrediyordu...

Cansız dudaklarıyla, "Tıpkı benim gibisin," dedi, boğazı kuruduğundan yutkundu.... "Her şey... benimle olduğu gibi... ve bunun için... bu tecrübeyle... yanımda, senin Beckerath'la olman gibi... bu denk tutuyor... Sieglind... ve bütününe bakınca... aynısı, özellikle, şeye gelince... intikam almak, Sieglind..."

Söyledikleri mantığa bürünmeye çabalıyor, ama yine de rüyadaymış gibi cüretkâr ve inanılmaz geliyordu.

Sieglind'in kulaklarına yabancı gelmedi bu, acayip değildi. Onu böyle alakasız, bulanık ve karışık konuşurken duymaktan utanmadı. Kelimeleri aklının etrafına bir sis gibi dolanıyor, onu aşağılara, geldikleri yere, daha önce hiç gitmediği, ama nişanlandığından beri beklentiyle dolu rüyaların bazen onu sınırlarına taşıdığı derinlerde bir âleme çekiyordu.

Siegmund'u kapalı gözlerinden öptü; o da korsaj dantelasının altından Sieglind'in boynunu öptü. Birbirlerinin ellerini öptüler. Tatlı bir şehvetle biri diğerini şımarık ve enfes bakımlılığı, güzel kokusu uğruna okşadı.

Bu kokuyu arzulu ve kayıtsız bir fedakârlıkla soludular, bencil hastalar gibi bununla kendilerine baktılar, ümitsizler gibi mest oldular, haddini aşıp aceleci bir hareketliliğe dönüşen ve sonunda sadece bir hıçkırık haline gelen okşamalar içinde kayboldular...

Sieglind hâlâ aralık olan dudaklarıyla, eline yaslanarak postun üstünde oturuyor ve gözlerine gelen saçları kenara çekiyordu. Elleri arkasında beyaz komodine yaslanan Siegmund sağa sola sallanıyor ve boşluğa bakıyordu.

"Ama Beckerath..." diyen Sieglind düşüncelerini düzenlemeye çalıştı. "Beckerath, Gigi... ona ne olacak şimdi?.."

Bir an soyunun alametleri keskin bir şekilde yüzünde beliren Siegmund, "Şey," dedi, "bize minnettar olmalı. Şu andan itibaren daha az sıradan bir hayat sürecek."

ANEKDOT

Bir grup arkadaş birlikte akşam yemeği yemiştik, geç olmasına rağmen hâlâ ev sahibinin çalışma odasında oturuyorduk. Sigara içiyorduk, sohbetimiz huzurlu ve biraz da ihtiraslıydı. Maya'nın sırrından ve çelişkili fantasmasından, Buda'nın "susamak" dediği şeyden, özlemin tatlılığından ve bilginin acılığından, büyük baştan çıkarıştan ve büyük aldatıştan bahsediyorduk. "Özlemin rezaleti" diye bir laf geçti; her özlemin hedefi dünyayı yenmektir diye bir felsefi önerme kurulmuştu. Ve bu gözlemlerin heyecanıyla birimiz aynen aktardığını temin ettiği, doğduğu şehrin kibar takımı arasında cereyan etmiş şu anekdotu anlattı.

"Müdür Becker'in karısı Angela'yı, o sevimli, küçük Angela'yı tanımış olsaydınız; mavi, gülümseyen gözlerini, tatlı ağzını, yanağındaki nefis gamzeyi, şakaklarındaki sarışın kâkülleri görmüş, varlığının baştan çıkarıcı cazibesine kapılmış olsaydınız, benim ve herkesin olduğu gibi siz de ona deli divane olurdunuz! İdeal nedir? Her şeyden önce canlandırıcı bir kuvvet, mutluluk müjdesi, heyecan ve güç kaynağı ve böylece... hayat yolundaki tüm ruhani enerjilerin dürtüsü ve tahrikçisi değil midir? Eğer öyleyse Angela Becker toplumumuzun ideali, yıldızı, ülküsüydü. En azından zannımca, dünyasına onun

dahil olduğu hiç kimse, yaşam sevincinden ve yaşama iradesinden bir ziyan ve çok şiddetli bir zarar hissetmeden onun yokluğunu düşünemez, kimse kaybını hayal edemezdi. Şerefim hakkı için, durum böyleydi!

Ernst Becker, sakin, nazik ve ayrıca kahverengi çevre sakallı önemsiz bir adamdı, karısını dışarıdan getirmişti. Angela'yı nasıl ele geçirdiğini Tanrı bilirdi; sözün özü, onun karısı olmuştu. Aslen hukukçu ve devlet memuruyken otuz yaşında banka sektörüne geçmişti; belli ki bu, evlenmeyi arzuladığı kıza refah ve zengin bir ev sunabilmek içindi, çünkü hemen sonrasında onunla evlendi.

İpotek bankasının eş müdürü olarak otuz veya otuz beş bin mark geliri vardı ve çocuksuz bir aile olan Beckerler şehrin sosyal hayatına canlılıkla katılıyorlardı. Angela sezonun kraliçesi, kotiyonların[1] galibi, akşam partilerinin odak noktasıydı. Ara verildiğinde tiyatro locası onu ziyaret eden, gülümseyen, kendinden geçen insanlarla dolardı. Hayır kermeslerindeki tezgâhının çevresini Angela'nın küçük elini öpebilmek, hoş dudaklarından bir gülümseme kazanmak için keselerinin ağzını açan alıcılar sarardı. Şen şakrak olduğunu söylemek neye yarar? Şahsının tatlı çekiciliğini Sadece meydana getirdiği etkiler anlatabilirdi. Genç yaşlı herkesi aşk ateşiyle yakmıştı. Kadınlar ve kızlar ona tapıyordu. Delikanlılar ona çiçek altı mısralar gönderiyorlardı. Subayın biri düelloda bir hükümet müşavirini baloda Angela'yla vals yapmak için giriştikleri bir münakaşa sebebiyle omzundan vurmuştu. Sonra, ona duydukları sevgiyle birleşip ayrılmaz dost oldular. Akşam yemeklerinden sonra yaşlı beyler hoş sohbetiyle, ilahi muziplikte mimikleriyle ferahlamak üzere onu çembere alırlardı; ihtiyarların yanaklarına kan

1. Fransız saray dansı. (Ç.N.)

gelirdi, hayata tutunurlar, mutlu olurlardı. Bir defasında bir general –elbette mahsustan, ama hislerini de pek yalanlamaz şekilde– salonda onun önünde diz çökmüştü.

Bununla birlikte aslında ne adam ne kadın kimse onunla samimi veya ahbap olduğunu söylemekle övünemezdi, tabii Ernst Becker hariç, ama o da saadetiyle övünemeyecek kadar fazla sakin ve mütevazı, bir de galibe çok ifadeden yoksun biriydi. Bizle Angela arasında hep güzel bir mesafe olurdu, buna insanların onu salon ve balo mekânı dışında nadiren görmesi de katkıda bulunurdu; hatta, insan biraz zorlansa, bu şen varlığın hemen hemen hiç gündüz vakti görünmediğini, yalnızca akşam olunca, suni ışık ve parti sıcaklığı vakitlerinde ortaya çıktığını söyleyebilirdi. Hepimiz onun ne erkek ne kız arkadaşı, sadece kuluyduk; ki bu adildi de, çünkü insanın senli benli olduğu bir ideal neye yarardı?

Angela'nın verdiği akşam partilerini öne çıkaran keyifli ihtişama göre hüküm verilecek olsa, Angela gündüzlerini belli ki evinin idaresine ayırıyordu. Bu partiler meşhurdu ve gerçekten de kışın zirve noktasıydı: eklemek lazımdır ki ev sahibesinin becerisiydi bu, zira Becker sadece nazik, ama eğlenceli olmayan bir ev sahibiydi. Angela bu gecelerde kendini bile aşıyordu. Yemekten sonra arpının başına geçiyor ve tellerin çağlaması eşliğinde gümüşi sesiyle şarkı söylüyordu. İnsan bunu unutamaz. O zevk, o eda, akşamı şekillendirdiği zihninin o canlı çevikliği büyüleyiciydi; ölçülü, her tarafa ışıyan sevimliliği tüm yürekleri fethediyordu; ve kocasının karşısına çıkarkenki o içten ve dikkatli, biraz da gizliden şefkatli tarzı bize mutluluğu, mutluluk imkânını gösteriyor, bizi hemen hemen yaşamın sanatla mükemmelleşmesinin sağlayabileceği gibi rahatlatıcı ve özlemli bir iyilik inancıyla dolduruyordu.

İşte bu Ernst Becker'in karısıydı, ona sahip olmanın

kıymetini bilmesini umuyorduk. Şehirde imrenilen biri varsa o da bu adamdı ve ne bahtlı biri olduğunun ona ne kadar sık söylediklerini hayal edebilirsiniz. Bunu ona herkes söylüyor, o da tüm bu gıpta ifadelerini samimi bir onaylamayla kabul ediyordu. Beckerler on yıldır evliydi; müdür kırk, Angela da yaklaşık otuz yaşındaydı. O günlerde şu olay yaşandı:

Beckerler bir parti, harika akşamlarından birini, yirmi porsiyonluk bir akşam yemeği veriyordu. Mönü mükemmel, atmosfer çok neşelidir. Dondurmanın yanında şampanya verilirken yaşını başını almış bekâr bir adam ayağa kalkar ve kadeh kaldırır. Ev sahiplerini kutlar, misafirperverliklerini, aşırı mutluluktan ve başkalarını da buna ortak etme arzusundan doğan o hakiki ve zengin misafirperverliği tebrik eder. Angela'dan bahseder, onu var gücüyle metheder. "Evet, sevgili, harikulade hanımefendi," der elinde bardağıyla ona dönerek, "hayatımı ihtiyar bir bekâr olarak geçiriyorsam bu, sizin gibi bir kadın bulamadığımdandır ve bir gün evlenecek olursam, şurası kesin ki: Karım aynen size benzemelidir!" Sonra Ernst Becker'e dönüp defalarca duyduğu şeyi ona yeniden söylemek için izin ister: Hepimiz ona imreniyor, onu kutluyor, mutluluğunu takdir ediyoruzdur. Sonra oradakileri Tanrı'nın lütfu ev sahiplerimiz Herr ve Frau Becker için yaşasın nidalarına katılmaya davet eder.

Yaşasın bağırışları çınlamakta, insanlar yerlerini terk edip kutlu çiftle kadeh tokuşturmak için akın etmektedirler. Ansızın etraf sessizleşir, çünkü Becker, Müdür Becker beti benzi atmış şekilde ayağa kalkmıştır.

Solgundur, sadece gözleri kırmızıdır. Titrek bir vakarla konuşmaya başlar.

Bir kere –şiddetle inip kalkan göğsünden haykırır– bir kere olsun söylemesi lazımdır! Onca zamandır tek başına taşıdığı hakikati bir kere olsun üstünden atmalıdır!

Sahip olmasına o denli imrendiğimiz idol hakkında biz körlerin, aldanmışların gözlerini bir kez olsun açmalıdır! Ve misafirler kısmen oturarak, kısmen ayakta, donmuş, felce uğramış, kulaklarına inanamayarak, irileşmiş gözlerle süslü sofrayı çevrelerken, bu adam korkunç bir patlamayla evliliğin resmini, cehennemî evliliğini tasarlar...

Bu kadın –şuradaki–, ne sahte, yalancı ve hayvani gaddarlıkta biridir o. Ne sevgisiz, iğrenç ve ıssız biri. Ancak akşamları, suni ışıkta, ikiyüzlü bir hayata uyanmak üzere, tüm gün nasıl da sefil ve sefih bir miskinlikle yatıyordur. Gündüzleri tek işi kedisine tüyler ürperten bir kurnazlıkla işkence etmektir. Kocasına bile hain kapris-leriyle nasıl da eziyet ediyordur. Kocasını kapısına gelen uşaklarla, ustalarla, dilencilerle nasıl arsızca boynuzlamıştır. Vaktiyle kendisini bile nasıl da ahlaksızlığının uçurumuna çekmiş, kendisini küçültmüş, lekelemiş, zehirlemiştir. Bütün bunlara nasıl göğüs germiş, zamanında bu sahtekâra beslediği sevgi uğruna ve zavallı, acınacak biri olduğu için bunlara nasıl da katlanmıştır. Ama sonunda bu gıptalardan, tebriklerden, yaşasınlardan nasıl da bezmiş ve bunu bir kere olsun, bir kere olsun söylemek zorunda kalmıştır.

"Neden," diye bağırır, "yıkanmıyor bile! Yıkanmaya üşeniyor! İç çamaşırlarının altı leş gibi!"

İki adam onu dışarı götürdü. Cemiyet dağıldı.

Birkaç gün sonra Becker, belli ki karısıyla yaptığı bir anlaşma sonunda, sinir hastalıkları kliniğine gitti. Halbuki tamamen sağlıklıydı, yalnızca sabrı taşmıştı.

Beckerler daha sonra başka bir şehre taşındılar."

TREN KAZASI

Bir şey mi anlatayım? Ama hiçbir şey bilmiyorum ki. Peki, öyleyse bir şey anlatacağım.

Bir defasında, üzerinden iki yıl geçti bile, bir tren kazası geçirmiştim; tüm detaylar net bir şekilde gözümün önünde duruyor.

Birinci dereceden bir şey değildi, "tanınmaz halde" ve saire gibi beylik ifadelerin kullanıldığı bir şey değil. Ama tüm teferruatıyla sahici bir tren kazasıydı, üstelik gece vakti olmuştu. Bunu herkes yaşamamıştır, bu yüzden anlatmak istiyorum.

O gün edebiyat hamilerinin davetlisi olarak Dresden'e gidiyordum. Zaman zaman yapmaktan hazzettiğim bir sanat ve ustalık seyahati yani. Sunumlar yapılır, sahneye çıkılır, neşeli kalabalığa kendini gösterir insan; nihayetinde boşuna II. Wilhelm'in tebaası değildik. Hem Dresden de güzeldir (hele de Zwinger Şatosu), sonrasında biraz kendime bakmak ve şayet, gayretlerim sayesinde, ilham gelirse biraz da çalışmak için on-on dört günlüğüne Weisser Hirsch'e[1] çıkacaktım. Bu amaçla, notlarımı tuttuğum hatırı sayılır miktarda malzemeyle birlikte

1. (Alm.) Beyaz Geyik. Dresden şehrinin doğusunda kaplıcaları ve villalarıyla meşhur, XV. yüzyıldan beri varlığını sürdüren bir bölge. (Ç.N.)

kahverengi paket kâğıdına sarılı ve Bavyera renklerinde bir sicimle bağlı müsveddelerimi bavulumun en altına koymuştum.

Rahat seyahatten hoşlanırım, hele de parasını başkası ödüyorsa. Bundan dolayı yataklı vagonu kullanıyordum, günler öncesinden birinci sınıf kompartıman ayırtmış ve kendimi sağlama almıştım. Buna rağmen böyle durumlarda hep olduğu gibi ateşim vardı, zira yolculuk benim için hep macera olarak kalacak ve ulaşım meselelerinde asla gerçek dayanıklılığı yakalayamayacağım. Gece treninin alışılageldiği gibi her akşam Münih Garı'ndan hareketle ertesi sabah Dresden'e vardığını çok iyi biliyorum. Ama kendim de onunla gidince ve önemli kaderimi onunkiyle birleştirince bu büyük bir mesele oluyor. O zaman trenin güya sadece bugün ve benim için gittiği tasavvurundan kurtulamıyorum ve bu akılsızca yanılgı bavulları toplamak, yüklü faytonla istasyona gitmek, oraya varmak, bagajımı teslim etmek gibi yolculuğun tüm zahmetlerini arkamda bırakıp kesin şekilde yerleşip kendimi emin hissedene kadar geçmeyen sessiz, derin bir heyecan doğuruyor elbette. Sonra şüphesiz huzurlu bir rahatlama baş gösteriyor, zihin yeni şeylere yöneliyor, büyük yabancı, camın kavisinin ardından kendini açıyor ve sevinçli bir beklenti oyalıyor insanın yüreğini.

Bu sefer de öyle olmuştu. Bavulumu taşıyan kişiye şapkasını çıkarıp bana iyi yolculuklar dileyecek kadar bol ücret vermiştim ve perondaki kalabalığı seyretmek üzere akşamlık puromla yataklı vagonun koridorlarından birinin penceresinde dikiliyordum. Vızıltılar, gürültüler, vedalaşmalar, bir hengâme ve gazete ve meşrubat satıcılarının şarkı söyler gibi çağırışları vardı dışarıda ve ekim akşamının sisinde her şeyin üzerinde büyük elektrikli aylar ışıldıyordu. İki dinç adam büyük bavullu bir el arabasını tren boyunca bagaj vagonuna doğru itiyorlardı.

Bazı aşikâr belirtilerden kendi bavulumu tanımıştım. Bavulum diğerlerinin arasında duruyor ve alt tarafında kıymetli kâğıt paketim yatıyordu. İyi, diye düşündüm, telaşa gerek yok, bavul emin ellerde! Deri omuz askısı, bekçilerinki gibi muazzam bir posbıyığı ve haşin uyanık bakışları olan şu kondüktöre bak. Kılpayı ikinci sınıfa binecekti diye, iplikleri çıkmış siyah mantolu şu yaşlı kadına çıkışmasına bak. İşte devletti bu, babamız, otorite ve emniyet. Onunla düşüp kalkmak pek kimsenin hoşuna gitmez, güçlüdür, galiba katıdır da, ama güven, ona güven vardır ve bavulun orada kale gibi emniyettedir.

Peronda tozlukları ve sarı güzlük paltosu, elinde köpek gezdiren bir bey gezinmektedir. Daha önce hiç bu kadar tatlı bir köpekçik görmemiştim. Tıknaz, parlak, kaslı, siyah benekli ve bazen sirklerde görülen ve küçük vücutlarının tüm gücüyle manej etrafında koşturarak seyirciyi eğlendiren cinsten köpekler gibi iyi bakımlı ve şaklaban bir danuadır bu. Köpek gümüş tasma takmaktadır ve sahibinin tuttuğu ipi, renkli, burgulu deridendir. Ama tüm bunlar muhakkak soylu bir aileden gelen tozluk takmış bey dolayısıyla, sahibi dolayısıyla hayret vermez. Beyefendi vahşi kondüktöre bir soru yöneltir ve karşısında kim olduğunu iyice hisseden basit adam ona eli şapkasında cevap verir. Beyefendi şahsının uyandırdığı etkiden memnun, yürümeye devam eder. Tozluklarıyla emin bir şekilde yürür, çehresi soğuktur, gözüne insanları ve nesneleri keskince kıstırır. Yolculuk heyecanından fersah fersah uzaktır, bu açıkça görünmektedir, seyahate çıkmak gibi sıradan bir şey onun için macera değildir. Yaşamın içinde evinde gibidir ve onun düzeninden, şiddetinden çekinmez, kendisi bizzat bu şiddete aittir, tek kelimeyle, efendidir o. Ona bakmaya doyamıyorum.

Vaktin farkına varınca trene biner (kondüktör az evvel sırtını dönmüştür). Koridorda arkamdan geçer ve

bana çarpmış olmasına rağmen "Affedersiniz!" demez. Ne beyefendi ama! Fakat bunun müteakip olaya mahzuru yoktur. Beyefendi kılını kıpırdatmadan köpeğini yanına, yataklı kabinine alır! Şüphesiz yasaktır bu. Yataklı vagona köpek almaya ben hayatta cüret edemezdim. Ama o hayatta sahip olduğu efendilik hakkıyla cüret eder, kapıyı da arkasından çeker.

Düdük çaldı, lokomotif cevap verdi, tren yavaşça harekete koyuldu. Camın başında biraz daha dikildim, geride kalıp el sallayanlara baktım, demir köprüyü gördüm, ışıkların süzülüp yürüyüşünü... Sonra vagonun içine çekildim...

Yataklı vagon pek dolu değildi; benimkinin yanındaki kompartıman boştu, yatağı hazırlanmamıştı, ben huzurlu bir okuma saati için burada rahatıma bakmaya karar verdim. Böylece kitabımı alıp oraya kuruldum. Kanepe ipeksi somon rengi bir kumaşla kaplıdır, katlanır masanın üstünde kül tablası durur, gaz parlak parlak yanar. Ve sigara içerek okumaya başladım.

Yataklı vagon kondüktörü görev icabı içeri geliyor, gece için abonman biletimi rica ediyor ve bileti siyahımsı ellerine teslim ediyorum. Kibarca, ama tamamen resmî konuşuyor, insanca bir "İyi geceler!" dileğini esirgiyor ve bitişikteki kabinin kapısını çalmak üzere gidiyor. Ama gitmese de olurdu, zira orada tozluklu beyefendi oturuyordu ve beyefendi, köpeğinin görülmesini istememesinden veya çoktan yatmış olmasından olsun, kısacası onu rahatsız etmeye teşebbüs edilmesine korkunç öfkelenmişti, hatta trenin gürültüsüne rağmen ince duvardan hiddetinin doğrudan ve şiddetle boşalışını işitmiştim. "Ne var?!" diye bağırıyordu. "Rahat bırakın beni... maymun herif!!" "Maymun herif" ifadesini kullanmıştı; efendiye, biniciye, şövalyeye yaraşır, dinlemesi gönül ferahlatan bir ifade. Ama yataklı vagon kondüktörü müzakere

yoluna girmişti, çünkü herhalde beyefendinin biletini muhakkak alması lazımdı ve her şeyi yakından takip etmek için koridora çıktığımdan beyefendinin kapısının nihayet ani bir hareketle biraz açıldığını ve biletin kondüktörün yüzüne, hızla ve şiddetle doğrudan yüzüne fırladığını ben de görmüştüm. Kondüktör bileti iki koluyla yakalayıp, bir köşesi gözüne gelmesine ve gözünü yaşartmasına rağmen bacaklarını toplayıp eli şapkasında teşekkür etmişti. Sarsılmış şekilde kitabıma geri döndüm.

Bir puro daha içmenin ne zararı olur diye düşünüp taşınıyor ve hiç zararı olmayacağı fikrine varıyorum. Hareket ederken ve okurken bir tane daha içiyor ve kendimi huzurlu ve esaslı fikirlerle dolu hissediyorum. Zaman geçiyor, saat on oluyor, on buçuk veya daha geç oluyor, yataklı vagonun sakinleri hep istirahate çekilmiştir ve nihayet ben de aynı şeyi yapma konusunda kendimle hemfikir oluyorum.

Dolayısıyla ayağa kalıyor ve yataklı kabinime gidiyorum. Duvarları presli deri kaplı, elbise askıları ve nikelaj lavabosu olan gerçek, lüks bir yatak odası. Yatağın içi bembeyaz, örtüsü davetkârca geriye doğru açılmış. Ey büyük yeniçağ! diye düşünüyorum. İnsan evindeymiş gibi yatıyor bu yatağa, gece biraz sarsıntılı geçiyor ve bunun sonucunda sabahleyin Dresden'de oluyorsunuz. Biraz kıyafetimi düzeltmek için şebekeden el çantamı alıyorum. Uzattığım kollarımla çantayı başımın üstünde tutuyorum.

O an tren kazası gerçekleşiyor. Gün gibi hatırlıyorum.

Bir çarpma oldu; ama "çarpma" sözü az gelir. Hemen kesinkes kötüye yorduğum, kendi içinde iğrenç şekilde çatırdayan öyle şiddetli bir çarpmaydı ki bu, el çantam, nereye bilmem, elimden uçtu, kendim de acıyla duvarla tokuştum. Düşünecek vakit yoktu. Sonrasında

olan şey vagonun korkunç şekilde sallanmasıydı ve sallantı sürerken korkacak kadar boşluğunuz yoktu. Tren vagonu bu, sallanır herhalde, dönüşlerde, keskin virajlarda, ama insan bunu anlar. Ama bu öyle bir sallanmaydı ki, ayakta duramıyor, bir duvardan ötekine fırlıyor ve vagonun devrilişiyle yüz yüze kalıyordunuz. Çok basit bir şey düşünüyordum, ama sadece ve yoğun bir şekilde onu düşünüyordum. Düşündüğüm şuydu: "Bu iyi değil, bu iyi değil, bu kesinlikle iyi değil." Kelimesi kelimesine. Ayrıca şunu da düşünüyordum: "Dur! Dur! Dur!" Zira tren bir dursa birçok şeyin kurtulacağını biliyordum. İşe bakın ki, bu sessiz ve hararetli buyruğumla tren durdu.

O zamana kadar yataklı vagonda ölüm sessizliği hâkimdi. Şimdiyse bir korku kopuvermişti. Tiz kadın sesleri erkeklerin boğuk telaş nidalarına karışıyor. Yanımdan "İmdat!" sesi duyuyorum ve şüphe yok ki bu demin "maymun herif" ifadesini kullanan ses, tozluklu beyefendinin sesi, korkudan bozulmuş sesi. "İmdat!" diye bağırıyor ve yolcuların koşuşturduğu koridora adımımı attığım anda ipek geceliğiyle kompartımanından birdenbire çıkıp şaşkın bakışlarla öylece dikiliyor. "Yüce Tanrım!" diyor, "her şeye kadir Tanrım!" Ve kendini tamamen aşağılamak ve belki de mahvını engellemek için acı bir sesle, "Ulu Tanrım..." demeden bırakmıyor. Ama aniden aklına başka bir şey geliyor ve kendine yardım etmeye davranıyor. İçinde her ihtimale karşı balta ve testerenin asılı durduğu duvar dolabına atılıyor, yumruğuyla camını parçalıyor, ama hemen erişemediği için aletleri rahat bırakıyor, toplanan yolcuların arasından üfleye püfleye kendine yol açıyor, öyle ki yarı çıplak kadınlar yeniden cırlamaya başlayıp dışarı atlıyor.

Bir anın eseriydi bu. Ben korkumu ancak hissetmeye başlamıştım: sırtımda belli belirsiz bir sızı, geçici bir yutkunamazlık. Herkes kızarmış gözleriyle oraya gelen

kara, elli yataklı vagon kondüktörünün başına üşüşmüştü; çıplak kolları ve omuzlarıyla kadınlar ümitsizliğe kapılmışlardı.

"Derayman bu," diye açıkladı adam, raydan çıkmıştık. Sonradan anlaşıldı ki bu doğru değildi. Ama bakınız ki adam bu şartlar altında konuşkanlaşmış, resmî kuruluğuna yol vermişti, büyük olaylar dilini çözüyordu, karısıyla mahremiyetinden bahsediyordu. "Karıma dedim ki: Kadın, dinle, bana öyle geliyor ki bugün bir şeyler olacak!" Ha, işte şimdi bir şey olmamış mıydı? Evet, herkes ona hak veriyordu. Vagonda duman belirdi, yoğun bir duman, nereden geldiğini kimse bilmiyordu, bunun üzerine hepimiz gecenin içine yönelmeyi tercih ettik.

Bu sadece biniş basamağından rayın üzerine oldukça yüksek bir atlayışla mümkündü, çünkü peron mevcut değildi, buna ilaveten yataklı vagonumuz da fark edilir derecede yatık, diğer tarafa meyilli duruyordu. Ama aceleyle açıktaki yerlerini örten kadınlar çaresizce zıpladılar ve biraz sonra hepimiz demir çubukların arasında duruyorduk.

Hava adeta zifirî karanlıktı ama yatık durmalarına rağmen bizim vagonun arkasındaki vagonlara bir şey olmadığı görülüyordu. Ama önde, on beş-yirmi adım önde! Çarpma içten içe boşuna öyle iğrenç çatırdamamıştı. Ön taraf harabeydi; yaklaşınca insan kenarlarını görüyordu, kondüktörlerin küçük fenerleri, üzerlerinde dolaşıyordu.

O taraftan haberler geliyordu, durum hakkında bilgi getiren heyecanlı insanlar. Regensburg'un çok gerilerinde olmayan küçük bir istasyonun kıyısındaydık ve arızalı bir makasın suçu yüzünden ekspresimiz yanlış bir hatta girmiş, tam seyir halinde orada duran bir katarın arkasına çarpmış, onu istasyondan dışarı fırlatmış, arka tarafını paramparça etmiş ve kendisi de ağır zarar görmüştü.

Münih'teki Maffei marka ekspres makine mahvolmuş, parçalara ayrılmıştı. Fiyatı yetmiş bin mark. Neredeyse yan yatmış ön vagonların bankları kısmen iç içe girmişti. Yok, çok şükür, insan kaybından şikâyet yoktu. "Çekip çıkarılmış" bir kadından bahsediliyordu ama onu kimse görmemişti. Ama şurası muhakkak ki insanlar alan talan olmuş, çocuklar bavulların altında kalmıştı, büyük bir dehşet yaşanmıştı. Bagaj vagonu harabe haline gelmişti. Bagaj vagonuna ne olmuştu? Harabe haline gelmişti.

Öylece dikiliyordum...

Bir memur şapkasız, tren boyunca koşturuyor, istasyon şefi bu, yolcuları zaptetmek ve raylardan vagonlara yollamak için hiddetle ve ağlamaklı bir sesle emirler yağdırıyor. Fakat şapkası ve duruşu olmadığı için kimse ona kulak asmıyor. Durumu vahim bir adam! Sorumluluk galiba onundu. Belki kariyeri bitmiş, hayatı mahvolmuştu. Ona büyük bavulu sormak pek yerinde olmazdı.

Başka bir memur geliyor; topallayarak geliyor ve onu bekçilerinki gibi posbıyığından tanıyorum. Kondüktör bu, bu akşamki haşin uyanık kondüktör, devlet, babamız. Bir elini dizine dayamış, eğik bükük topallıyor ve dizinden başka hiçbir şeyi umursamıyor. "Ah, ah!" diyor. "Ah!" "Hey, hey, ne oldu?" "Ah, efendim, arada kaldım, göğsüme çarptı, çatıdan kaçıp kurtuldum, ah, ah!" Bu "çatıdan kaçıp kurtulmak" tabiri gazete haberi tadındaydı, adam günlük hayatında "kaçıp kurtulmak" sözünü muhakkak ki kullanmıyordu, kendi talihsizliğini değil de daha ziyade talihsizliği hakkındaki bir gazete haberini yaşamıştı, ama bu benim neyime yarardı? Bana müsveddelerim hakkında bilgi verecek durumda değildi. Ben de büyük bavulu harabeden henüz gelen, neşeli, kurumlu genç bir adama sordum.

"Evet, efendim, kimseler oradaki durumdan haberdar değil!" Sesi bana sağ salim kurtulmuş olduğum için

mutlu olmam gerektiğini söylüyordu. "Orada her şey her yerde. Kadın ayakkabıları..." dedi fevri, tahripkâr bir tavırla ve burun kıvırdı. "Tahliye çalışmaları gösterecektir. Kadın ayakkabıları..."

Öylece dikiliyordum. Gece, bir başıma rayların arasında dikiliyor ve kalbimi yokluyordum. Tahliye çalışmaları. Müsveddelerimle tahliye çalışmaları yapılacaktı. Mahvolmuştu öyleyse, parçalanmış, muhtemelen lime lime olmuştu. Arı kovanım, sanat dokumam, kurnaz tilki inim, gururum ve zahmetim, en iyi işim. Hal gerçekten böyleyse, ne yapardım? Yazılmış olan, tamamlanmış ve şekillenmiş, yaşamaya ve ses çıkarmaya başlamış çalışmamın başka kopyası yoktu; notlarım ve araştırmalarımdan, yıllar içinde topladığım, edindiğim, işittiğim, punduna getirip bulduğum, ıstırabını çektiğim istiflenmiş malzeme servetimden bahsetmiyorum bile. Peki, ne yapacaktım? Kendimi iyice yokladım ve fark ettim ki baştan başlayacaktım. Olağanüstü bir sabırla, keskin zekâsının ve çalışkanlığının harika ve karmaşık eseri mahvedilmiş, çukurda duran bir canlının sebatıyla bir şaşkınlık ve çaresizlik anından sonra her şeye en baştan başlayacaktım, belki bu sefer biraz daha kolay ilerlerdi...

Ama bu arada harabenin üstüne kızıl bir ışık yayan meşalelerle itfaiye gelmişti ve ben bagaj vagonuna bakmak için biraz ilerleyince, vagonun neredeyse sapasağlam durduğu belli oldu, bavullar da zarar görmemişti. Orada darmadağın duran cisimler ve eşyalar katardan dökülmüştü, sayısız öbekler halinde ıspanak yığınlarıydı bunlar, zemini boylu boyunca örten bir ıspanak denizi.

O sıra içim rahatladı ve orada dikilen, gevezelik eden ve kaza sonucu tesadüfen arkadaş olmuş abartıp duran ve kurumlanan insanların arasına karıştım. Şu kadarı kesindi ki, makinist son anda imdat frenini çekerek akıllıca davranmış ve büyük bir kazanın önüne geçmişti.

Yoksa, deniyordu, aracın akordeona dönmesi kaçınılmazdı, tren de sol taraftaki oldukça sarp bayırdan aşağı düşerdi. Övülesi makinist! Görünürde yoktu, kimse makinisti görmemişti. Ama namı tüm tren boyunca yayılıyordu ve hepimiz arkasından onu övüyorduk. "Adam," dedi bir beyefendi ve uzattığı eliyle gecenin içinde bir yerleri gösterdi, "adam hepimizi kurtardı." Herkes buna başını salladı.

Ama trenimiz kendine ait olmayan bir yolda bulunuyordu ve bu sebepten başka bir tren gelip arkadan çarpmasın diye arka tarafı emniyete almak lazımdı. Böylece itfaiyeciler ziftli meşaleleriyle son vagonun önüne sıralandılar, kadın ayakkabılarıyla beni hepten telaşa sokan neşeli genç adam da bir meşale kapmış, civarda hiçbir tren görünmemesine rağmen onu işaret vermek için sallıyordu.

Ve olay gittikçe düzene giriyor gibiydi, devlet babamız da yeniden bir duruş ve itibar kazanıyordu. Telgraf çekilmiş, tüm adımlar atılmıştı; Regensburg'dan gelen yardım treni temkinle istasyona yanaştı ve kaza mahalline reflektörlü büyük gazlı aydınlatma aletleri dizildi. Biz yolcular oradan çıkarılmış ve aktarmayı beklemek üzere istasyon binasına yönlendirilmiştik. Valizler yüklenmiş ve bazılarımızın kafaları bandajlı olduğu halde, meraklı yerlilerin saflarını yararak, yettiği kadarıyla sıkışacağımız bekleme odacığına yürüdük. Ve bir saat sonra herkes bu defa hususi trene tıkılmıştı.

Birinci sınıf için biletim vardı (zira parasını başkası ödüyordu), ama bu işime yaramadı, çünkü herkes tercihini birinci sınıftan yana yapmış ve bu kompartımanlar diğerlerinden çok daha fazla dolmuştu. Fakat, oturacağım yeri henüz bulmuşken karşı çaprazımda, bir köşeye sıkışmış halde kimi göreyim? Tozluk takmış ve binici ifadeleri kullanan beyefendiyi, kahramanımı. Köpekçiği

yanında değil, elinden almışlardı, tüm efendilik haklarına aykırı olarak köpek, lokomotifin hemen arkasındaki karanlık bir zindanda oturuyor ve uğulduyor. Beyefendinin de sarı bileti var ama fayda etmiyor ve homurdanıyor, komünizme, kaza hazretlerinin büyük tesviyesine karşı ayak diremeye çalışıyor. Ama bir adam ona temiz yürekli bir sesle cevap veriyor: "Oturabildiğinize memnun olun!" Ve beyefendi kekre bir gülümsemeyle bu tuhaf duruma teslim oluyor.

İki itfaiyeciye dayanmış halde kim giriyor içeri? Küçük bir ihtiyar kadın, eski püskü mantolu bir teyzecik, Münih'te kılpayı ikinci sınıfa binecek olan aynı kişi. "Bu birinci sınıf mı?" diye soruyor devamlı. "Bu sahiden de birinci sınıf mı?" Ve insanlar onu temin edip yer verince, ancak şimdi kurtulmuş gibi "Çok şükür!" diyerek pelüş yastığa çöküveriyor.

Avluda saat beşti ve hava aydınlıktı. Orada kahvaltı vardı ve oradan beni ve eşyalarımı üç saatlik rötarla Dresden'e getiren ekspresе binip gittim.

İşte, yaşadığım tren kazası buydu. Bir defa yaşanması lazımdı galiba. Ve mantıkçılar itiraz da etse, yakın zamanda böyle bir şeyin tekrar başıma gelmeyeceğine dair iyi bir ihtimal var, sanıyorum.

JAPPE İLE DO ESCOBAR'IN DÖVÜŞÜ

Johnny Bishop bana, Jappe ile Do Escobar'ın dövüşmek istediklerini söylediğinde ve seyretmek için oraya gitmemizi teklif ettiğinde sarsılmıştım.

Yaz tatilinde, Travemünde'de hafif bir meltemin ve düz, denizin temelli sakinleşmiş olduğu sıcak mı sıcak bir gündü. Herhalde üç çeyrek saat kadar suda kalmıştık ve sahil tesisinin tahta gölgeliğinin altında, sert kumda babası armatör olan Jürgen Brattström'le birlikte yatıyorduk. Benim için havlumu kalçalarıma dolamış olmak daha rahatken Johnny ile Brattström sırtüstü çırılçıplak yatıyorlardı. Brattström neden böyle yaptığımı sordu ve buna verecek adamakıllı bir cevabım olmadığından Johnny galip, sevimli gülümsemesiyle konuştu: Çıplak yatmak için galiba biraz fazla iriydim. Sahiden ondan ve Brattström'den daha iri ve gelişmiştim, galiba onlardan biraz daha büyüktüm de, yaklaşık on üçündeydim. Böylece benim için biraz kırıcı olsa da Johnny'nin açıklamasını kabul ettim. Çünkü Johnny'nin olduğu yerde insan ondan daha az kısa, narin ve vücudu daha çocuksu ise kolaylıkla biraz gülünç bir duruma düşebilirdi, çünkü onda bu sıfatların hepsi gırlaydı. O zaman hoş, aynı zamanda dostça ve alaylı gülümseyen kızlarınki gibi mavi gözleriyle birine şöyle demek ister gibi bakardı: "Amma

uzun bir yarmaymışsın!" Erkeklik ve uzun pantolon ideali onun yakınlarında yok olurdu, hem de savaşın henüz bittiği, güç, cesaret ve her türden kaba erdemin biz gençler arasında çok revaçta olduğu ve mümkün olan her şeyin kadınsı sayıldığı bir zamanda. Ama yabancı veya yarı yabancı biri olan Johnny bu havadan etkilenmemişti ve tam aksine korunan ve daha az korunanlarla alay eden bir kadının tavrı vardı onda. Ayrıca şehrin zarif ve tek kelimeyle harika giydirilen ilk oğlan çocuğuydu, mavi kanaviçe yakalı, gemici düğümlü, şeritli, göğüs cebinde gümüş düdüklü ve kabartmalı, bileklere doğru daralan kolları olan denizci kıyafeti giyiyordu zira. Böyle şeyler başkasında olsa çıtkırıldım diye alaya alınır ve cezalandırılırdı. Ama o bunları zarafet ve doğallıkla giydiğinden zararını görmüyordu ve asla bunun zerrece acısını çekmek zorunda kalmamıştı.

Yukarı kaldırdığı kolları, güzel sarışın ve yumuşak pürçekli, uzunca İngiliz kafasını ince ellerine gömmüş yatarken küçük, cılız bir Amor gibi görünüyordu. Babası İngiltere'de vatandaşlık almış ve yıllar önce ölmüş Alman bir tüccardı. Ama annesi İngiliz kanı taşıyordu, çocukları Johnny ve aynı derecede hoş, biraz muzır küçük kızıyla bizim şehrimize yerleşmiş olan mülayim ve sakin tabiatlı ve uzun yüzlü bir hanımefendiydi. Kocasının daimi yasını tutarak sadece siyahlar içinde dolaşıyordu ve çocuklarını Almanya'da büyüterek galiba onun son arzusunu şereflendiriyordu. Açıktı ki durumu rahattı. Şehrin önlerinde genişçe bir evle deniz kenarında bir villaya sahipti ve zaman zaman Johnny ve Sissie'yle beraber uzak plajlara seyahat ediyordu. Kapısı kendisine açık olmasına rağmen sosyetede değildi. İster yasından ötürü olsun ister hâkim ailelerimizin ufku onun için çok dar olduğundan, daha ziyade büyük bir münzevilik içinde yaşıyor, ama davetler ve oyun partileri tertip ederek,

Johnny ile Sissie'yi dans ve terbiye kursuna vererek vesaire çocuklarının, kendi belirlemese de sakin bir itinayla gözetlediği sosyal yaşantısını sağlıyordu, bu da Johnny ile Sissie'nin sadece varlıklı ailelerin çocuklarıyla birlikte olmasıyla gerçekleşiyordu; elbette belli başlı bir prensiple değilse de yalın gerçeklere göre. Frau Bishop böylelikle bana, başkaları tarafından saygı görmek için kendine bakmaktan başka bir şeyin lazım olmadığını öğrettiğinde, eğitimime uzaktan katkıda bulunmuş oldu. Başlarında erkekten yoksun olan küçük aile, normalde böyle durumlarda sıklıkla halkın güvensizliğini uyandıran bakımsızlık ve çöküş alametlerinden hiçbirini göstermiyordu. Akraba bağı olmadan, unvan, gelenek, nüfuz ve resmî pozisyonları olmadan hayatları hem ayrı hem de gösterişliydi: Hem de öyle kesin ve ölçülü şekilde gösterişliydi ki insan ses çıkarmadan ve düşünmeden buna her tür tavizde bulunabilirdi, çocukların arkadaşlığı da diğer çocuklarda çok kıymetli bir yere sahipti. Bu arada Jürgen Brattström'e gelince; babası önce zenginliğe ve resmi makamlara ulaşmış, sonra kendi ve ailesi için Frau Bishop'ınkine komşu olan Burgfelde'deki kumtaşı evi inşa etmişti. Yani Jürgen, Frau Bishop'ın gizliden izniyle, Johnny'nin bahçede oyun arkadaşı ve okul yolunda yoldaşıydı; karakterinin belirgin özellikleri olmayan, el altından meyankökü ticareti yürüten ağırkanlı, sokulgan, güdük bir oğlandı.

Dediğim gibi, Johnny'nin verdiği, bugün saat on ikide büyük bir ciddiyetle fener sahasında yapılacak Jappe ile Do Escobar'ın yakındaki düello haberinden feci dehşete kapılmıştım. Bu korkunç olabilirdi, çünkü Jappe ile Escobar düşmanca karşılaşmaları endişe uyandırabilecek şövalye şerefine sahip güçlü, cesur arkadaşlardı. On beş yaşından büyük olamazlardı ama hatıramda bana hâlâ o zamanki kadar büyük ve erkeksi görünüyorlardı. Jappe

şehrin orta sınıfından geliyordu; pek kontrol edilmiyordu ve aslında neredeyse o zamanlar "kasap" (serseri demek istiyorum) adını verdiğimiz şeyin ta kendisiydi, fakat zevkusefasına düşkün olması farkıyla. Do Escobar tabiatı icabı özgürdü, doğru düzgün okula bile gitmeyen, derslere misafir olarak katılan ve dinleyen egzotik bir yabancıydı (sıradışı ama harika bir varlık!), birilerinin pansiyonunda kalıyor ve tamamen serbest olmanın keyfini sürüyordu. İkisi de geç yatan, meyhanelere giden, akşamları Breite Caddesi'nde dolanan, kızların peşine takılan, cesaretle eğlenen insanlar, kısacası şövalyelerdi. Travemünde'de kaplıca otelinde değil de –zaten oraya ait olamazlardı–, kasabada başka bir yerde yaşamalarına rağmen dışarıda, kaplıcanın bahçesinde dünya adamı olarak görünüyorlardı ve akşamları, yani benim İsviçre evlerinden birinde çoktan yatağıma yatıp kaplıca konserinin melodileri altında huzurla uykuya daldığım pazar günleri, delikanlıların yaşam dünyasının diğer üyeleriyle birlikte plaja gelen ve geziye çıkan insan kalabalığında eğlenerek pastanenin tente çatısının altında bir o yana bir bu yana dolanıyor, yetişkin eğlencesi arıyor ve buluyorlardı. Bu esnada birbirlerine düşmüşlerdi; Tanrı bilir, nasıl ve nedendi. Yan yana yürürken omuzları çarpmış ve şeref meselesi yaparak bunu savaşa döndürmüş olmaları mümkündü. Kendisi de çoktan uyumuş ve durum hakkında sadece kulaktan haberi olan Johnny o rahat, biraz örtülü çocuk sesiyle, kavganın herhalde "kız" meselesinden çıkmış olacağını ifade etti ve Jappe ile Do Escobar'ın cüretkâr aşırılığında bu düşünülemez bir şey değildi. Kısacası, diğerlerinin yanında işi çok büyütmemişler, şahitlerin önünde kısa ve öfkeli sözlerle bu şeref meselesini halledecekleri yeri ve zamanı kararlaştırmışlardı. Yarın saat on ikide, fener sahasının falan yerinde. İyi akşamlar! Kaplıcada eğlence şefi ve toplantı yönetici-

si olan bale ustası Knaak von Hamburg da oradaydı ve muharebe meydanına geleceğine dair söz vermişti.

Johnny kavga için açıktan açığa seviniyordu, ne o ne de Brattström benim hissettiğim kaygıyı paylaşıyordu. Çekici tavrıyla r harfini damağının en önlerinden telaffuz ederek ikisinin ciddi ciddi ve düşmanca dövüşeceklerini tekrar tekrar temin etti; sonra da keyifli ve biraz da alaylı bir tarafsızlıkla galibiyet şanslarını değerlendirdi. Jappe ile Do Escobar'ın ikisi de korkunç güçlüydü, ha, ikisi de kuvvetli birer yarmaydı. İkisinden hangisinin en kuvvetli yarma olduğunu böyle ciddiyetle belirleyeceklerini görmek eğlenceliydi. Jappe'nin, dedi Johnny, her gün denizde gözlemlenebildiği üzere geniş bir göğsüyle muhteşem kol ve bacak kasları vardı. Ama Do Escobar olağanüstü adaleli ve vahşiydi, yani kimin üstün geleceğini önceden söylemek zordu. Johnny'yi Jappe ile Do Escobar'ın niteliklerini bu kadar hâkim bir şekilde anlatırken dinlemek ve bu esnada asla ne bir yumruk vurabilecek ne de savurabilecek kendi zayıf çocuksu kollarını görmek tuhaftı. Bana gelince, ben gerçi dövüşü seyretmekten kendimi asla alıkoyamayacaktım. Bu gülünç olurdu, ayrıca yaşanacak şey şiddetle ilgimi çekiyordu. Bir kez haberim olmuştu ya, muhakkak oraya gitmeli ve her şeyi görmeliydim; bu bir nevi karşı koyan duygularla sert bir mücadele içinde bulunan bir görev hissiydi: benim gibi savaşçı ve cesur olmayan birinin er meydanına gitmeye cüret etmesinin büyük çekingenliği ve utanması; ciddi ve adeta ölüm kalım uğruna kıyasıya bir kavganın, içimde yol açacağı ve peşinen hissettiğim sarsıntılardan asabi bir korku; orada, olaya karışmış biri olarak kendi şahsım için de tabiatıma aykırı bazı taleplerin ortaya konabilecek olması gibi basit, ödlek bir kaygı; kendimi benim de yiğit biri olduğum yönünde ispatlamaya, ki bu ispat en nefret ettiğim şeydi, görevlendirilmem,

zorlanmam kaygısı. Diğer taraftan kendimi Jappe ile Do Escobar'ın yerine koymadan, hissettiklerini sandığım o iç tüketen duyguları içimde ben de hissetmeden duramıyordum. Kaplıcanın bahçesindeki hakareti ve meydan okumayı hayal ediyordum, ince düşünerek derhal yumruk yumruğa dövüşmek dürtüsünü onlarla birlikte bastırıyordum. Onların geceyi bu duygularla geçirdikleri adalet tutkusunu, öfkesini, yanan, beyni parçalayan nefretini, kudurmuş sabırsızlığını ve intikamını deniyordum. Sabrı taşmış, tüm korkulardan koparılmış olarak zihnimde gözü dönmüş ve vahşi bir şekilde kendisi de insanlıktan çıkmış rakibimle dövüşüyor, yumruğumu dişlerini dökecek kadar var gücümle, garez duyduğum ağzına geçiriyor, karşılığında vücudumun altına zorbaca bir tekme yiyor ve kızıl dalgalarda dibe çöküyor, sonrasında da sakinleşmiş sinirlerim ve buz tamponlarıyla ailemin yumuşak azarları altında yatağımda uyanıyordum... Kısacası, saat on bir buçuk olduğunda ve giyinmek için kalktığımızda ben heyecandan yarı tükenmiş haldeydim; hem kabinde hem de daha sonra giyinip plajı terk ederken, Jappe veya Do Escobar'la, herkesin içinde ve zor şartlar altında dövüşecek olan benmişim gibi kalbim küt küt atıyordu.

Üçümüzün sahilden plaja çaprazlamasına yükselen, sallanan tahta köprüden nasıl indiğimizi hâlâ hatırlarım. Tabii ki köprüyü en hızlı şekilde sallamak ve tramplenden atlar gibi yukarı fırlamak için zıplıyorduk. Ama aşağı varınca kameriyelerle sedir koltukların arasından kumsal boyunca uzanan tahta köprüyü izlemek yerine içerilere, aşağı yukarı kaplıcaya, sol tarafa doğru bir yön tutturmuştuk. Güneş kumları yakıyor ve seyrek, kurak toprağın, bacaklarımıza batan devedikenlerinin ve sazlıkların kuru ve hararetli buğusunu çıkarıyordu. Yoğun sıcakta hareketsiz gibi duran, aniden yerini değiştiren, keskin ve

teksesli şarkısından ve bir tarafta yeniden başlayan metalik mavi sineklerin kesintisiz vızıltısından başka duyulacak bir şey yoktu. Denizin serinletici etkisi çoktan geçmişti. Brattström ve ben terimizi kurutmak için sırayla şapkalarımızı –o, çıkıntılı muşamba siperi olan gemici kasketini, ben İskoç beresi de denen yuvarlak Heligolant pamuklu kepimi– havalandırıyorduk. Johnny cılızlığı ve galiba özellikle de kıyafetinin daha şık ve yaz gününe bizimkinden daha uygun olmasından ötürü şiddetli sıcaktan çok çekmiyordu. Boynu ve baldırları açıkta bırakan hafif ve rahat çizgili, yıkanabilir pamukludan denizci elbisesinin içinde, güzel başında İngilizce yazılar olan mavi, kısa şeritli kepi, ince ve uzun ayaklarında zarif, neredeyse topuksuz beyaz deri iskarpinleriyle açık, tırmanan adımlarla ve biraz bükük dizleriyle Brattström ile benim aramda yürüyor ve hoş aksanıyla "Küçük, balıkçı kadın" diye, o zamanlar revaçta olan bir sokak şarkısı söylüyordu; şarkıyı, erken olgunlaşmış gençlerin bunun için uydurduğu terbiyesiz bir şekliyle söylüyordu. Böyleydi o: Tüm çocuksuluğuyla türlü şeyler bilirdi ve bunları ağzına almaktan hiç de çekinmezdi. Ama sonra göstermelik erdemli bir tavır takınır, "Üf, kim söyler böyle kötü şarkıları!" deyip küçük balıkçı kadını öyle müstehcen hallere sokan bizmişiz gibi davranırdı.

Buluşma noktasına ve kader alanına bu kadar yaklaşmışken canım hiç de şarkı söylemek istemiyordu. Keskin kum otları, kumlu yosuna, cılız çayırlığa dönüşmüştü, yürüdüğümüz yer fener sahasıydı, ismini solda uzakta bir yerlerden yükselen sarı ve yuvarlak fener kulesinden alıyordu; ve fark etmeden gelmiş, hedefe varmıştık.

Sıcak, huzurlu bir yerdi burası, insan ayağı değmemiş, fundalıklar sayesinde saklı kalmıştı. Ve çalılığın iç tarafında boş sahada canlı bir sınır gibi bir grup genç insan oturmuş ve uzanmıştı, hemen hepsi bizden yaşlı ve

toplumun farklı tabakalarındandı. Görünüşe göre biz gelen son seyircilerdik. Sadece hakem ve tarafsız biri olarak mücadelede yer alacak bale ustası Knaak bekleniyordu. Ama hem Jappe hem de Do Escobar yerindeydi; onları hemen görüvermiştim. Grupta birbirlerinden epey uzak oturuyorlar ve birbirlerini görmüyor gibi davranıyorlardı. Sessizce kafamızı sallayarak birkaç tanıdığı selamladıktan sonra biz de bacaklarımızı toplayıp sıcak zemine çöktük.

Sigara içiliyordu. Jappe ile Do Escobar da ağızlarının kenarında sigara tutuyor, dumandan kırpıştırarak her biri bir gözünü kapatıyordu ve bu şekilde oturup dövüş öncesinin bütün koyvermişliğiyle sigara içmenin verdiği yüceliği hissettikleri de aşikârdı. İkisi de büyük adam gibi giyinmişti, ama Do Escobar, Jappe'ye göre daha efendiceydi. Açık gri yazlık kıyafetinin, manşetli pembe gömleğinin, renkli ipek kravatının ve yana ayırdığı saçlarını alnından yukarı tarayarak oluşturduğu simsiyah pomatlı, gür ve sıkı tepecik görünecek şekilde ensesine ittiği yuvarlak, ince kenarlı hasır şapkasının yanı sıra çok sivri sarı ayakkabılar giymişti. Taktığı gümüş bilekliği manşetlere atmak için ara sıra sağ elini sallıyordu. Jappe çok daha gösterişsiz duruyordu. Bacaklarını ceketi ve yeleğinden daha açık renkli olan siyah cilalı çizmelerinin altından subyeyle tutturulmuş dar pantolonu sarıyordu ve sarışın, lüleli saçlarını örten kareli spor şapkasını Do Escobar'ın aksine alnının aşağısına kadar çekmişti. Çömelmiş, dizlerini kollarıyla sarmıştı ve burada ilk fark edilen gömlek kollarının manşetlerinin açık olması, ikincisiyse kavuşturduğu parmaklarının tırnaklarının ya çok kısa kesilmiş olması veya tırnaklarını kemirme müptelası olduğuydu. Ayrıca sigara içerkenki çevik ve serbest tavra rağmen grupta ciddi, hatta sıkılgan ve suskun bir hava vardı. Buna tek isyan eden aslında dumanı burnun-

dan vererek durmaksızın sesli, boğuk ve çevresine dilinin ucuyla yuvarlayarak telaffuz ettiği r harfleriyle konuşan Do Escobar'dı. Konuşması itici geliyordu bana, kısacık tırnaklarına rağmen ara sıra omzunun üstünden yanındakilere bir-iki söz söyleyen ve bunun dışında görünüşte tamamen sakin, sigara dumanının ardından bakan Jappe'den taraf tutmaya meyilli hissediyordum kendimi.

Sonra Herr Knaak geldi; onu hâlâ mavimsi çizgili flanel sabah kıyafetiyle hızlı adımlarla kaplıca istikametinden yürürken ve hasır şapkasını havalandırıp, grubun dışında beklerken görürüm. Severek geldiğini zannetmiyorum, daha ziyade bir kavgada mevcut bulunarak başına iş açtığını sanıyorum; ama kavga meraklısı ve tek kelimeyle erkeklik meraklısı gençlikle olan zor ilişkisi ve pozisyonu onu buna zorluyordu galiba. Esmer, yakışıklı ve kilolu (kalça kısmı kiloluydu) görünüşüyle, kış dönemi hem kapalı aile meclislerinde hem gazinoda herkese açık dans ve adap dersi veriyor ve yazın Travemünde kaplıcasında parti aranjörü ve sahil komiseri görevini ifa ediyordu. Kibirli gözleri, dışa dönük ayakuçlarını özenle zemine koyup ayağının geri kalan kısmını sallanıp salınarak yere bıraktığı yürüyüşü, kendini beğenmiş ve marifetli konuşma tarzı, sahneye çıkarmış gibi güvenli hali, tavırlarındaki emsalsiz, gösterişli seçicilikle erkekler âlemi, özellikle de bunun eleştirici genç kısmı ondan şüphe duyarken, dişi cins için tutkunluk yaratıyordu. Sık sık François Knaak'ın hayattaki konumu hakkında düşünmüş ve onu hep tuhaf ve fantastik bulmuşumdur. Küçük insanların çocuğu olmasına rağmen en yüksek yaşayış tarzını gözetmesi adeta havada asılı kalıyordu ve sosyeteden olmamasına rağmen, sosyetenin ahlak anlayışının koruyucusu ve öğreticisi olarak ondan para alıyordu. Jappe ile Do Escobar da onun öğrencisiydiler; ama Johnny, Brattström ve benim gibi özel kurstan değil ga-

zinodaki genel dersten; ve Herr Knaak'ın varlığının genç adamlar tarafından en keskin bir küçümsemeye maruz kaldığı yer de orasıydı (zira özel ders alan bizler daha usluyduk). Küçük kızlara kibar davranmayı öğreten bir adam, hakkında korse takıyor, diye yalanlanmamış bir söylenti dolaşan, parmak uçlarıyla frakının kenarlarını tutan, diz bükerek reverans yapan, muziplik edip tekrar parkeye kapaklanmak üzere ayaklarını çırpıp havaya zıplayan bir adam; hakikaten adam mıydı bu? Bu, Herr Knaak'ın şahsı ve varlığı üzerine çöreklenmiş şüphedir; aşırı emin hali ve üstünlüğü insanı buna kışkırtıyordu zaten. Yaşça ileri olması önemliydi, Hamburg'da karısı ve çocukları olduğu söyleniyordu (komik bir hayal!). Yetişkin olması ve ona hep dans salonunda rastlamaları bunun ispat edilip açığa çıkarılmasından onu koruyordu. Jimnastik yapabiliyor muydu? Hiç yapabilmiş miydi? Cesareti var mıydı? Gücü var mıydı? Şerefli denebilir miydi ona? Saygın olmak için salon sanatlarını dengeleyecek daha sağlam özelliklerini gösterme durumuna gelememişti bir türlü. Ama aşırıya kaçıp onu doğrudan maymun ve ödlek diye adlandıran gençler vardı. Muhtemelen bundan haberdardı ve bugün iyi bir dövüşe duyduğu ilgiyi ortaya koymak, genç insanların tarafında, içlerinden biri gibi yer almak için gelmişti, halbuki sahil komiseri olarak aslında kanunsuz düellolara müsaade etmemesi gerekiyordu. Ama benim kanaatimce kendini bu durumda iyi hissetmiyordu ve başına iş açtığının pekâlâ farkındaydı. Bazıları onu soğuk bakışlarla süzdü, kendisi de birileri geliyor mu diye rahatsızca etrafa bakınıyordu.

Geciktiği için kibarca af diledi. Pazar akşamı için bir toplantı hususunda kaplıcanın müdiresiyle yaptığı görüşmenin kendisini alıkoyduğunu söyledi. Bunun üzerine sert bir tonla, "Savaşçılar hazır mı?" diye sordu. "Öy-

leyse başlayabiliriz." Bastonuna dayanmış ve ayaklarını çaprazlamış, grubumuzun dışında duruyor, altdudağıyla kahverengi yumuşak bıyığını yakalayıp işinin ehli bakışlarla kaşlarını çatmış etrafa bakınıyordu.

Jappe ile Do Escobar ayağa kalktılar, sigaralarını fırlatıp dövüşe hazırlanmaya başladılar. Do Escobar etkileyici bir süratle sıçramıştı. Şapkasını, ceketini ve yeleğini yere attı, kravatını, yakalığını ve askısını söküp onları da diğerlerinin yanına fırlattı. Hatta sonra manşetli pembe gömleğini pantolonundan çıkardı, çabucak kollarını sıvayıp siyah kıllarla kaplı sarımsı kolunu üst kısmının ortalarından itibaren çıplak bırakan kırmızı beyaz çizgili jarse fanilasıyla kaldı. Hızla meydanın ortasına yürüyüp gergin göğsüyle omuzlarını eklemlerinden yerleştirerek "Buyurur musunuz, beyefendi?" dedi hırıldayan bir r ile... Gümüş bilekliği kolunda kalmıştı.

Henüz hazır olmayan Jappe başını ona çevirmiş ve kaşlarını kaldırmış, neredeyse kapalı gözlerle onun ayaklarına bakıyor, sanki şöyle demek istiyordu: "Beklesen iyi edersin. Süslü zırvaların olmadan da gelirim." Omuzları daha geniş olmasına rağmen karşısına çıktığında genel olarak Do Escobar kadar atletik ve dövüşe hazır görünmüyordu. Do Escobar'ın çizgili jarsesi, hele de kollarındaki siyah kıllar acayip kavgacı ve tehlikeli bir etki bırakırken onun üzengili sıkı pantolonu içindeki bacakları çarpık duruyor ve bileklerden düğmelenmiş geniş, kapalı kolları olan yumuşak, biraz sararmış gömleği ile üzerindeki gri lastik askılar hiçbir şeye benzemiyordu. İkisi de solgundu, ama Jappe'nin yanakları çoklukla kırmızı olduğundan, bu onda daha belirgin görülüyordu. Kalkık burunlu ve üzerinde bir yığın çilin bulunduğu zinde ve biraz zorba bir sarışının yüzüne sahipti. Oysa Do Escobar'ın burnu kısa, düz ve sarkıktı ve kalın dudaklarının üstünde bir nebze siyah bıyık görülüyordu.

Aşağı sarkan kollarıyla neredeyse göğüs göğüse duruyorlar ve çatık kaşlı, küçümser bir tavırla biri yekdiğerinin mide kısmına bakıyordu. Göründüğü kadarıyla birbirlerine ne yapacaklarını pek bilmiyorlardı, bu da tam olarak benim hissiyatıma uyuyordu. Son görüşmelerinin üzerinden bütün bir gece ve yarım bir gün geçmiş ve dün akşam o kadar canlı olan ve şövalyelikleriyle dizginledikleri birbirlerine saldırma isteği soğumak için vakit bulmuştu. Belirledikleri saatte soğukkanlılıkla toplanan seyircilerin önünde dün seve seve içten gelerek yapacak oldukları şeyi, şimdi emir üzerine yapacaklardı. Ama sonuçta onlar ahlaklı gençlerdi, antik zamanın gladyatörleri değillerdi. Salim akılla, birinin sağlam vücudunu yumruklayacak olunca insani bir çekince yaşıyordunuz. Ben böyle düşünüyordum ve durum da galiba böyleydi.

Ama şerefi kurtarmak için bir şeyler olması gerektiğinden parmak uçlarıyla birbirlerini göğüslerinden ittirmeye başladılar, sanki karşılıklı bir küçümsemeyle rakibi kolayca yere sermeyi düşünüyorlardı, bunu birbirlerini kışkırtma amacıyla da yapıyorlardı. Fakat Jappe'nin yüz ifadesi bozulmaya başladığı anda Do Escobar hazırlık mücadelesini kesti.

"Affedersiniz, beyefendi!" dedi iki adım geri atıp arkasını dönerek. Bunu pantolonun kopçasını arkadan daha iyi sıkıştırmak için yapmıştı; çünkü askısını çıkarmıştı ve kalçaları dar olduğundan herhalde pantolonu düşmeye başlamıştı. Belini ayarlamayı bitirdiğinde hırıldayan, damaktan İspanyolca, kimsenin anlamadığı, ama muhtemelen artık tamamen hazırım demek gibi bir şeyler söyledi ve omuzlarını tekrar geri atıp yeniden öne çıktı. Ölçüsüz bir kibri olduğu belliydi.

Omuzları ve yassı elleriyle yürüttükleri hafif mücadele baştan başladı. Ama aniden, hiç beklenmedik bir şekilde ellerinde üç saniye süren ve sonra yine aniden

kesilen kısa, körü körüne, öfkeli bir dolaşma, yumruklarında dolambaçlı bir karışıklık oldu.

Yanımda oturan ve ağzında kuru bir ot parçası olan Johnny, "Artık havaya girdiler," dedi. "Jappe'nin onu alt edeceğine sizinle bahse girerim. Do Escobar çok dikkatsiz. Bakın, gözleri sürekli diğerlerine kayıyor! Jappe ise kendini vermiş. Do Escobar'ı adamakıllı pataklayacağına bahse var mısınız?"

Birbirlerine çarpıp geri sekmişlerdi ve inip kalkan göğüsleriyle, yumrukları bellerinde bekliyorlardı. Şüphesiz ikisi de hissedilir derecede zarar görmüştü, çünkü suratları fena görünüyordu ve ikisi de öfkeli bir ifadeyle dudaklarını öne itmişlerdi, sanki şöyle demek istiyorlardı: "Bu kadar canımı yakmak da ne oluyor!" Jappe'nin gözleri kızarmıştı, tekrar ayrılırlarken Do Escobar da beyaz dişlerini göstermişti.

Artık tüm kuvvetleriyle birbirlerinin omuzlarına, kollarının alt kısmına ve göğsüne, sırasıyla ve kısa aralarla vuruyorlardı. "Bu bir şey değil," dedi Johnny sevimli aksanıyla. "Kimseyi halledemezsin böyle. Çene altına vurmaları lazım, şöyle aşağıdan çene kemiğine doğru. Bu, iş görürdü işte." Ama bu arada durum Do Escobar'ın sol koluyla Jappe'nin iki kolunu birden yakalaması, bunları mengene gibi göğsüne bastırması ve sağ yumruğuyla durmadan Jappe'nin böğrüne çalışması şeklinde gelişmişti.

Büyük bir hareketlilik başladı. "Tutmak yok!" diye bağıran birçokları ayağa kalkmıştı. Herr Knaak dehşete kapılıp aceleyle merkeze koştu. "Tutmak yok!" diye bağırdı o da. "Ama onu tutuyorsunuz, sevgili dostum! Bu, âdetlere aykırı." Onları ayırıp Do Escobar'a hasmını tutmanın kesinlikle yasak olduğunu tekrar izah etti. Sonra yeniden kenara çekildi.

Jappe öfkeliydi, bu bariz şekilde görülüyordu. Do Escobar'ı yavaş ve bela okuyan bir baş sallamasıyla sey-

rederek beti benzi atmış şekilde yan tarafını ovaladı. Ve yeni tur başladığında yüzü öyle kararlıydı ki herkes ondan kritik bir şeyler yapmasını bekliyordu.

Sahiden de, tekrar karşılaştıklarında Jappe harika bir hamle yaptı; muhtemelen önceden planladığı bir sahte hücumdan yararlandı. Soluyla yukarı doğru göstermelik bir vuruş Do Escobar'ı yüzünü korumaya sevk etti; ama o bunu yaparken Jappe sağıyla midesine öyle sert vurdu ki Do Escobar iki büklüm olup suratı sapsarı bir hale büründü.

"İyi vurdu," dedi Johnny. "Orası acır işte. Şimdi biraz toparlanıp intikam almak için ciddileşebilir." Ama mideye gelen darbe çok şiddetli isabet etmiş ve Do Escobar'ın sinir sistemi gözle görülür derecede sarsılmıştı. Vurmak için yumruklarını bile adamakıllı kapayamadığı görülüyordu ve gözleri şuurunu kaybedermiş gibi bir ifadeye sahipti. Kaslarının işlemediğini hissedince kibri onu şu şekilde davranmaya ikna etti: Atikliği sayesinde Alman ayısıyla alay eden ve çaresizliğe düşüren çevik güneyliyi oynamaya başlamıştı. Kısa adımlarla ve türlü faydasız dönüşlerle küçük daireler halinde Jappe'nin etrafında dans ediyor, bununla da kalmayıp gururla gülümsemeye çalışıyordu ki bu içinde bulunduğu durumda bende kahramansı bir intiba uyandırıyordu. Ama Jappe kesinlikle ümitsizliğe düşmedi, bilakis sol koluyla Do Escobar'ın zayıf oyalama saldırılarını savuştururken topuğunun üzerinde dönüp ona esaslı sert vuruşlar indiriyordu. Ama Do Escobar'ın kaderini mühürleyen, pantolonunun sürekli düşmesi ve jarse fanilasının da dışarı çıkıp yukarı kaymasıyla çıplak, sarımsı vücudunun bir kısmının görünmesine yol açması ve bazılarının buna gülmesiydi. Sanki neden askılarını da çıkarmıştı ki! Güzellik sebeplerini dikkate almaması lazımdı. Çünkü pantolonu onu şimdi rahatsız ediyordu, tüm dövüş boyunca rahat-

sız etmişti. Sürekli pantolonunu çekip fanilasını içeri tıkmak istiyordu, çünkü fena bir durumda bulunmasına rağmen dağınık ve komik bir manzara sunma hissine dayanamıyordu. Ve böylece bir eliyle dövüşüp diğeriyle de kılığını düzeltmeye çalışırken Jappe burnuna öyle bir vuruş vurdu ki burnunun nasıl tamamen kırılmadığını bugün bile hâlâ anlamış değilim.

Ama kan dışarı fışkırıyordu, Do Escobar arkasını dönüp Jappe'den uzaklaştı, sağ eliyle kanamayı durdurmaya çalışırken soluyla da arkaya doğru manidar bir işaret yaptı. Jappe, çarpık bacaklarını açmış ve sıktığı yumruklarıyla dikilerek Do Escobar'ın geri dönmesini bekliyordu. Ama Do Escobar pes etmişti. Şayet doğru anladıysam, aralarında daha ahlaklı olan oydu ve meseleyi noktalamanın vakti geldiğini düşünüyordu. Jappe ise şüphesiz burnu kanasa da dövüşmeye devam ederdi; ama aynı kesinlikte Do Escobar da bu durumda yardımını esirgerdi ve şimdi ise burnu kanayan kendisi olduğu için bunu daha da kararlı yapıyordu. Burnundan kan gelmişti, lanet olsun, ona göre mesele asla bu raddeye gelmemeliydi. Kan parmakları arasından elbiselerine akıyor, pantolonunu lekeliyor ve sarı ayakkabılarına damlıyordu. Adilikti bu, o kadar, bu şartlar altında dövüşmeye devam etmeyi insanlık dışı olduğu için reddediyordu.

Hem çoğunluk onun düşüncesini paylaşıyordu. Herr Knaak gruba gelip dövüşün bittiğini ilan etti. "Şeref için gereken yapılmıştır," dedi. "İkisi de mükemmel davrandılar." Olay bu kadar basit hallolduğu için kendini nasıl hafiflemiş hissettiği belli oluyordu. "Ama kimse alt olmadı," dedi Johnny hayret ve hüsranla. Ama Jappe de durumu hallolmuş görmeye tamamıyla razıydı ve bir soluk alıp elbiselerine doğru yürüdü. Herr Knaak'ın düellonun berabere bittiğine dair ince varsayımı genel kabul gördü. Jappe'yi sadece gizliden tebrik etmişlerdi; diğer-

leri Do Escobar'a mendillerini veriyorlardı, çünkü onunki hemen kana bulanmıştı. "Devam!" dediler bunun üzerine. "Şimdi de başkaları dövüşsün."

Oradakilerin içinden geçen söylenmişti. Jappe ile Do Escobar'ın mücadelesi çok kısa sürmüştü, topu topu on dakika, o kadar. Bir defa gelmişlerdi, vakitleri vardı, bir şey yapmaları lazımdı! Delikanlı denmeyi hak ettiğini göstermek isteyen başka iki kişi arenaya gelmeliydi!

Kimse istekli olmadı. Fakat yüreğim bu çağrıyla neden küt küt atmaya başlamıştı? Korktuğum başıma gelmişti: İstekler seyircilere atlamıştı. Ama neden sanki hep korkuyla bu anın geleceğine sevinmiş gibiydim ve neden gelince karşı çıkan hislerin girdabına kapılmıştım? Johnny'ye baktım: Tamamen rahat ve kayıtsız şekilde yanımda oturuyor, saman çöpünü ağzında döndürüyor ve açık, meraklı bir tavırla, özel keyfi için birbirinin burnunu yaracak bir çift güçlü yarma daha çıkar mı, diye etrafa bakınıyordu. Neden kendimi şahsen kastedilmiş ve çağrılmış; korkunç bir heyecanla, ürpertimi şiddetli ve olağanüstü bir gayretle yenmek ve kahraman gibi içeri girerek herkesin dikkatini üzerime çekmekten mesul hissediyordum? Gerçekten ister kurumlanmaktan ister aşırı büyük bir çekingenlikten olsun elimi kaldırıp dövüşe hazır olduğumu bildirmek üzereydim ki, gruptan küstah bir ses şunu söyledi:

"Şimdi de Herr Knaak dövüşsün bakalım!"

Tüm gözler hızla Herr Knaak'a çevrildi. Başına iş açtığını, kendini inceden inceye bir sınavın tehlikesine maruz bıraktığını söylememiş miydi? Ama o şöyle cevap verdi: "Teşekkürler, ben gençliğimde yeterince dayak yedim."

Kurtulmuştu. Kendini maharetle ipten kurtarmış, yaşına işaret etmiş, vaktiyle şerefli bir dövüşten asla kaçmadığını anlamalarını sağlamış ve bunu yaparken bö-

bürlenmemiş, bilakis sempatik bir şekilde kendiyle alay edip dayak yediğini söyleyerek sözlerine hakikat damgası vurmayı bilmişti. Onu bıraktılar. Onu kandırmanın imkânsız olmasa da zor olduğunu anladılar.

"O zaman güreş yapılsın!" isteğinde bulundu biri. Bu teklif pek alkış toplamadı. Ama bu önerilerin tam ortasına Do Escobar (bunun sebep olduğu utanılası durumu asla unutmam) kanlı mendilinin arkasından kısık İspanyol sesiyle, "Güreşmek ödlek işi. Almanlar güreşirler!" dedi. Bu yaptığı duyulmamış bir patavatsızlıktı ki anında layık olduğu karşılığı buldu. Tam burada Herr Knaak ona mükemmel bir cevap vermişti: "Mümkündür. Ama göründüğü üzere Almanlar İspanyollara ara sıra sağlam bir dayak da atıyorlar." Alkış tutan kahkahalar Herr Knaak'ın işine geldi; bu karşılığı verdiğinden beri konumu çok sağlamlaşmıştı, Do Escobar'ın ise bugünlük kesin bir şekilde işi bitmişti.

Ama hâkim görüş güreşmenin az çok sıkıcı olduğuydu, böylece çeşit çeşit jimnastik hareketleriyle: birdirbir oynayarak, amuda kalkarak, ellerle yürüyerek ve benzeri birçok şeyle vakit öldürmeye geçtiler. Johnny benimle Brattström'e, "Gelin, gidelim," deyip ayağa kalktı. Tam Johnny Bishop işiydi bu. Sonu kanla biten gerçek bir şey sunulacak diye gelmişti. Mesele oyuna dönünce, gitti.

O bana, sonraları çokça hayranlık duymayı öğrendiğim İngiliz millî karakterinin kendine has üstünlüklerinin ilk intibalarını aktarmıştır.

XX. yüzyılın en büyük yazarlarından kabul edilen Thomas Mann, tüm dünyada edebiyat okurlarının vazgeçilmezleri arasında.

Zor Saat – Toplu Öyküler I, Thomas Mann'ın 1893-1912 yılları arasında kaleme aldığı, aralarında "Küçük Bay Friedemann", "Tristan" ve bu kitaba adını veren "Zor Saat" gibi ünlü örneklerin de bulunduğu 23 öyküyü içeriyor.

Thomas Mann, Alman dilinde öykü anlatımına yeni bir soluk getirmiş, gerçekçi ayrıntıları etkin bir biçimde kullanmıştır. Gördüğü bir resmi ya da dinlediği bir müziği öykünün merkezine yerleştirerek etkileyici ve inandırıcı bir olay örgüsüyle besler. Öyküleri otobiyografik özellikler taşırken evrenselliği de yakalar. Yaşadığı yüzyılın iyi bir gözlemcisi olan yazar, bu gözlemlerini yapıtlarına yansıtmakta ustadır. Öykülerindeki ortak izlekler, "kendinde olmayana sahip olma arzusu" ve "sanatçının çektiği acılar" olarak özetlenebilir.

Zor Saat, 1929 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Thomas Mann'ın yazarlık serüvenine nasıl başladığını merak eden öyküseverler için kaçırılmayacak bir kitap. Devamı da çok yakında Can Yayınları'nda...

Kapak resmi: HANS BALUSCHEK

ISBN 978-975-07-1327-9

25 TL
KDV DAHİL